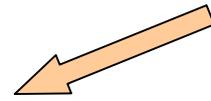

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كىتابچە شەكىلدىكى مۇقاۋىسى

بۇ كىتاب مۇسۇلمانلار خاتا چۈشىنىۋالغان (مۇقاۋىدا كۆرسىتىلگەن)، بەش چۈشەنچە ھەققىدە بىر قەدەر ئەتراپلىق توختالغان بولۇپ، مۇسۇلمانلارنىڭ ۋە مۇسۇلمان بولۇش ئىشتىياقىدا يۈرۈۋاتقان بارلىق كىشىلەرنىڭ ئىسلامىيەتنىڭ غۇبارسىز پاك يولىنى بىلىش ۋە شۇ يولغا مېڭىش قەدىمىنى تېزلىتىش ئۈمىدىدە ئەرەبچىدىن تەرجىمە قىلىپ چىقىلدى.

اللە ھەرقانداق بىر مۇسۇلماننىڭ قۇدرەت دائىرىسىدىن سوئال - سوراق قىلىدىغان بولغانلىقى ئۈچۈن بىز مەزكۇر خىزمەتنى قوللىمىزدىن كېلىشىچە ۋايىغا يەتكۈزۈشكە تىرىشتۇق، كەمچىل تەرەپلىرىگە اللە تىن ئەپۇ سورىدۇق. بۇ كىتابنى قولغا ئالغان ھەربىر مۇسۇلماننىڭ بىر قۇر كۆز ئېگىدىن ئۆتكۈزۈشىنى ۋە باشقىلارغا يەتكۈزۈشىنى ئۇنىڭ ئىمانىغا، ئىمانىي مەسئۇلىيەت تۇيغۇسىغا تاپشۇردۇق.

اللە ھەقىكە ئەگەشكەن ۋە ھەقىقىي يەتكۈزۈش يولىدا جەۋرى تارتىۋاتقان، ئازار - كۈلپەتلەرگە ئۇچرىغان ۋە ئۇچراۋاتقان بارلىق مۇسۇلمانلارغا ئۆز دەرگاھىدىن كاتتا ئەجرلەر ئاتا قىلغاي!

(امىن)

ئەسلى بەت مەتبەئە نۇسخىسى بويىچە ياسالغان بولۇپ، كېيىن كەڭ كومپيۇتېر ھەۋەسكارلىرىنىڭمۇ پارلاق چۈشەنچىلەردىن بەھرىمەن بولۇشىنى نەزەردە تۇتۇپ PDF شەكىلگە ئايلاندۇرۇلدى. شۇ جەرياندا ۋاقىتنىڭ زىچلىقى تۈپەيلى بىلەن ئاستى ئىزاھاتلىرى ئۆز ئورنىغا قويۇلماي قالدى. سەۋىيىمىزدىكى تۈرلۈك - تۈمەن يېتەرسىزلىكلەر تۈپەيلىدىن ACROBAT سېستىمىسىدىكى مەشغۇلاتلارنى ۋايىغا يەتكۈزەلمىدۇق. بۇ ھەقتە اللە تىن كەچۈرۈم سورايمىز. كېيىنكى قەدەمدە مۇكەممەللەشتۈرۈشكە تىرىشىمىز. قولدىن كېلىدىغان باشقا قېرىنداشلارنىڭ سېستىمىدىكى يېتەرسىزلىكلەرنى تولۇقلاپ قويۇشىنى قارشى ئالىمىز. ۋە اللە تىن كۆپ ئەجرلەر سورايمىز!

(سناق نۇسخا)

تۈزۈشكە تېگىشلىك پۈشەنچىلەر

مۇندەرىجە

- كېرىش سۆز.....4
- ئىمان چۈشەنچىسى.....13
- ئىبادەت چۈشەنچىسى.....147
- قازا ۋە قەدەر چۈشەنچىسى.....217
- دۇنيا ۋە ئاخىرەت چۈشەنچىسى.....242
- ھەزارەت چۈشەنچىسى.....289
- پارلاق ئىستىقبال.....312

ناھايتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئالەم نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

«سىلەرنىڭ كۈن چىققان ۋە كۈن پاتقان تەرەپكە يۈز كەلتۈرۈشۈڭلارنىڭ ئۆزىلا ياخشى ئەمەلگە ياتمايدۇ. بەلكى ئالەم قا، ئاخىرەت كۈنىگە، پەرىشتىلەرگە، ئالەم نازىل قىلغان كىتابلارغا، پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش؛ ئالەم نى سۆيۈش يۈزىدىن خىش-ئەقىبالارغا، يېتىملارغا، مىسكىنلەرگە، پۇل-مېلىدىن ئالاقىسى ئۈزۈلۈپ قالغان مۇساپىرلارغا، سائىللارغا ۋە قۇللارنىڭ ئازاتلىققا ئېرىشىشىگە پۇل-مال ياردەم بېرىش؛ ناماز ئوقۇش؛ زاكات بېرىش؛ ئەھدىگە ۋاپا قىلىش؛ يۇقسۇلۇققا، كېسەللىككە ۋە ئالەم نىڭ يولىدا قىلىنغان ئۇرۇشقا بەرداشلىق بېرىش ياخشى ئەمەلگە كېرىدۇ. ئەنە شۇ يۇقىرقى سۈپەتلەرگە ئىگە كىشىلەر ئىماندا راستچىل ئادەملەردۇر، ئەنە شۇلار تەقۋادار ئادەملەردۇر.»

□

بۈيۈك ئالەم راست ئېيتقان.

كىرىش سۆز

ئىسلام دۇنياسى بۈكۈنلەردە تارىختىكى ئەڭ يامان بىر دەۋرنى بېشىدىن كەچۈرۈۋاتىدۇ. ئۆتۈشتە مۇسۇلمانلارغا ھازىرقىدەك بۇنداق يامان خاپىلىق يەتكەن ئەمەس. پۈتۈن مۇسۇلمانلارنى خار-زەبۇنلۇق ۋە تۈگىشىش ھازىرقىدەك بىرلا ۋاقىتتا ئىسكەنجىگە ئالغان ئەمەس. مەن بۇ مەسىلىنى باشقا بىر كىتابىدا كۆرسىتىپ ئۆتكەن ئىدىم.

ئۆتۈشتە مۇسۇلمانلارنىڭ ئەندەلۇستا يېگەن زەربىسى ئەڭ ئېغىر زەربە ھېسابلىنىدۇ. بىراق مۇسۇلمانلار ھازىر پەلەستىندە ئۇنىڭدىنمۇ يامان زەربە يەۋاتىدۇ. ئەينى ۋاقىتتا مۇسۇلمانلار ئەندەلۇستىن ئايرىلىپ قالغان بولسىمۇ، ئەمما ياش ئوسمان ئىمپېرىيىسى كۆپىنچە ئىسپانغا بۆسۈپ كىرىپ، ئۇنى ئىسلام خەلىپىلىكىنىڭ پايتەختىگە ئايلاندۇردى. ئوسمان

① سۈرە بەقەرە 177-ئايەت

ئىمپېرىيىسى شۇنىڭدىن كېيىن ياۋرۇپاغا تېخىمۇ ئىچكىرىلەپ كىرىپ، ئافىنا ۋە پىتېربۇرگىلارغىچە يېتىپ باردى. بىراق فىلىفىن، ھەبەشىستان، ئارتىرىيە، چاد، نېگىرىيە، ھىندىستان، ئافغانىستاندا - پۈتۈن يەرشارىدا مۇسۇلمانلار زەربە يەۋاتقان ۋە كوممۇنىستلارنىڭ قولىدا دىندىن چىقىش ياكى ئۆلۈش - مۇشۇ ئىككى يولنىڭ بىرىنى تاللاشقا مەجبۇر بولۇۋاتقان؛ مۇسۇلمانلار پۈتۈن خەلقئارا

كۈچلىرىنىڭ سۇيىقەستىگە دۇچ كېلىۋاتقان؛ ئىسلام دۇنياسى قايتا-قايتا پارچىلىنىۋاتقان؛ مۇسۇلمانلارنىڭ زېمىنىدا غەيرى ئىسلام دۆلىتىنى قۇرۇش قەستلىنىۋاتقان؛ ھەرقېتىملىق قەستتە مۇسۇلمانلارنىڭ زېمىنى بۆلۈۋېلىنىپ، كاپىرلارنىڭ قولىغا قالغان مۇسۇلمانلار قۇل قىلىنىۋاتقان ۋە قەتلى قىلىنىۋاتقان؛ دەۋەتچىلەر دىنغا قارشى ھۆكۈمەتلەرنىڭ قولىدا ۋەھشىيلەرچە قېيىن-قىستاققا ئېلىنىۋاتقان ۋە قىرغىن قىلىنىۋاتقان مۇشۇنداق بىر پەيتتە مۇسۇلمانلار پەلەستىندا زەربە يەۋاتىدۇ. ئىسلام دۇنياسى تارىختا ھېچقاچان مۇنداق يامان ۋەزىيەتكە دۇچ كەلگەن ئەمەس.

بۇ ۋەزىيەت سەۋەبسىز پەيدا بولغان ئەمەس. جاھاندا ھېچقانداق ئىش سەۋەبسىز بولمايدۇ. ئىنسانلار ھاياتىدا ھەرقانداق ئىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن بويىچە يۈز بېرىدۇ. ئالەمنىڭ قانۇنىيىتى ھېچكىمگە يان باسمايدۇ:

«ئۇلار پەقەت ئىلگىرىكى ئۈمىدەتلەرگە قوللىنىلغان (ئالەمنىڭ ئۇلارنى ھالاك قىلىش ۋە جازالاشتىن ئىبارەت) يولىنىلا كۈتىدۇ، ئالەمنىڭ (مەخلۇقاتلار ئۈستىدە قوللانغان) يولىدا ھەرگىزمۇ ھېچقانداق ئۆزگىرىشنى كۆرمەيسەن، ئالەمنىڭ يولىدا ھەرگىز يۆتكىلىشىمۇ (يەنى ئازابنىڭ ئازابقا تېگىشلىك بولغانلار ئۈستىدىن باشقىلارنىڭ ئۈستىگە يۆتكىلىشى) كۆرمەيسەن» □

□ (سۈرە فاتىر 43 - ئايەت)

ئالەمنىڭ نېمىتىگە تۈزگۈچلۈك قىلىپ ئازغانلاردىن نېمەتنى تارتىۋېلىش ئالەمنىڭ بىر قانۇنىيىتىدۇر: «بۇ (يەنى ئۇلارغا نازىل بولغان ئازاب) شۇنىڭ ئۈچۈنكى، بىرەر قەۋم ئۆزلىرىنىڭ ھالىتىنى (كۇفرى ۋە گۇناھ بىلەن) ئۆزگەرتىمىگچە ئالەمنىڭ ئۇلارغا بەرگەن نېمىتىنى ئۆزگەرتىۋەتمەيدۇ، ئالەمنىڭ (ئۆزلىرىنى) ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، (قىلمىشلىرىنى) بىلىپ تۇرغۇچىدۇر.» □

ياخشى كىشىلەرنىڭ ئەۋلادلىرىغا يان باسماسلىق ئالەمنىڭ يەنە بىر قانۇنىيىتىدۇر: «ئۆز ۋاقتىدا ئىبراھىمنى پەرۋەردىگارى بىر قانچە ئەمرلەر (يەنى شەرىئەت تەكلىپلىرى) بىلەن سىندى، ئىبراھىم ئۇلارنى بەجا كەلتۈردى. ئالەمنىڭ (ئۆزىگە): «سېنى چوقۇم كىشىلەرگە (دىندا) پېشۋا قىلىمەن» دېدى، ئىبراھىم: «مېنىڭ بىر قىسىم ئەۋلادىمىمۇ پېشۋا قىلساڭ» دېدى. ئالەمنىڭ: «مېنىڭ (پېشۋا قىلىش) ئەھدەمگە زالىملار (يەنى كاپىرلار) ئېرىشەلمەيدۇ» دېدى.» □

ياخشى كىشىلەرنىڭ پەرزەنتلىرىمۇ ھەقىقىي ياخشى موئىن بولغاندىلا، ئالەمنىڭ ياردىمىگە

ئىرىشەلەيدۇ: «اللہ ئىچىڭلاردىكى ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان كىشىلەرگە، ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى زېمىندا ھۆكۈمران قىلغاندەك ئۇلارنىمۇ چوقۇم ھۆكۈمران قىلىشى، ئۇلار ئۈچۈن تاللىغان دىنى چوقۇم مۇستەھكەم قىلىپ بېرىشى ۋە ئۇلارنىڭ قورقۇنچىسىنى ئامانلىققا ئايلاندۇرۇپ بېرىشى ۋەدە قىلدى، ئۇلار ماڭا ئىبادەت قىلىدۇ، ماڭا ھېچنەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەيدۇ.» □

ئەمما اللہ نىڭ كىتابىغا پەقەت ئاتا-بوۋىسىدىن قالغان مىراس سۈپىتىدە مۇئامىلە قىلىپ، ئۇنىڭغا ئەمەل قىلمىغانلار يامان ئىزباسارلار ھېسابلىنىدۇ. اللہ قۇرئاندا بەنى ئىسرائىلنىڭ شۇنداق قىلغانلىقىنى سۆزلەپ، مۇسۇلمانلارنى ئۇنداق قىلىشتىن ئاگاھلاندۇرىدۇ: «ئۇلاردىن كېيىن (يامان) ئەۋلاتلار تەۋراتقا ۋارىسلىق قىلدى، ئۇلار بۇ دۇ-»

□ سۈرە ئەنفال 53-ئايەت □ سۈرە بەقەرە 124-ئايەت □ سۈرە نۇر 55-ئايەت

نيانىڭ ئەرزىمەس پۇل-مېلىنى (ھالال بىلەن ھارامنى ئايرىماي، قارقويۇق) ئالىدۇ ۋە بىزنى اللہ ئەپۇ قىلىدۇ، دەيدۇ. شۇنداق پۇل - مال ئۇلارنىڭ قولىغا كەلسە، ئۇلار يەنە ئالىدۇ. كىتابتا (يەنى تەۋراتتا) اللہ غا (يالغان چاپلىماي) پەقەت ھەقىقىي ئېيتىشلىرى توغرىلىق ئۇلاردىن چىڭ ۋەدە ئېلىنىدىمۇ؟ ھالبۇكى، ئۇلار تەۋراتتىكى نەرسىلەرنى ئوقۇغان ئىدى، ھارامنى تەرك ئېتىپ، اللہ دىن قورقىدىغانلارغا ئاخىرەت ياخشىدۇر، بۇنى چۈشەنمە-مىسلەر؟» □

بۇنداق يامان ئىزباسارلار ھەققىدە اللہ مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلار كەتكەندىن كېيىن (ئۇلارنىڭ) ئورنىنى باسقان ئورۇنباشارلار نامازنى تەرك ئەتتى، نەپسى خاھىشلىرىغا ئەگەشتى، ئۇلار (قىيامەتتە) گۇمراھلىقنىڭ جازاسىنى تارتىدۇ.» □

اللہ نىڭ بۇ قانۇنىيەتلىرى ھېچكىمگە يان باسمايدۇ، بىرەركىمنىڭ خاھىشىغا قاراپمۇ ئۆزگەرمەيدۇ.

اللہ مۇتەقىيلارغا بەرگەن ۋەدىسى بويىچە مۇسۇلمانلارغا نېمەت ئاتا قىلىپ، ئۇلارنى قۇدرەت تاپقۇزدى. خەلىپە قىلدى، خاتىرجەم قىلدى ھەم ئۇلارنى ئاسمان-زېمىننىڭ پاراۋانلىقلىرىغا مۇيەسسەر قىلدى: «(پەيغەمبەرلىرىنى ئىنكار قىلغانلىقتىن ھالاك قىلىنغان) شەھەرلەرنىڭ ئاھالىسى ئىمان ئېيتقان ۋە (كۆپىدىن، گۇناھلاردىن) ساقلانغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە، ئۇلارنى ئاسمان-زېمىننىڭ پاراۋانلىقلىرىغا مۇيەسسەر قىلاتتۇق.» □

مۇسۇلمانلار كېيىنچە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۆۋەندىكى ھەدىستە ئاگاھلاندىغان ھالەتكە كېلىپ قالغاندا خار — زەبۇنلۇققا قالدى، زەئىپلەشتى، خانىۋەيران قىلىندى، قىرغىن قىلىندى: «سەلەرگە بارلىق مىللەتلەر بىر لوقما تائامغا ئولاشقان دەك ئولۇشىپ

□ سۈرە ئەئراف 169 - ئايەت □ سۈرە مەريەم 59 - ئايەت □ سۈرە ئەئراف 69 - ئايەت

كېلىدۇ، «شۇ كۈنلەردە سانىمىزنىڭ ئازلاپ كەتكەنلىكىدىن شۇنداق بولامدۇ؟» دېيىلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: بەلكى شۇ كۈنلەردە سەلەرنىڭ سانىڭلار كۆپ، بېراق سەلدىكى كۆپۈككە ئوخشاپ قالسىلەر، اللە دۈشمەنلىرىڭلارنى سەلەردىن قورقماي قىلىۋىتىدۇ، سەلەرنىڭ دىلىڭلارغا بوشاڭلىقنى تاشلايدۇ، دېدى. ساھابىلەر: بوشاڭلىق دېگەن نېمە؟ دېۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: بوشاڭلىق دېگەن دۇنياپەرەسلىك ۋە ئۆلۈمنى يامان كۆرۈش، دېدى. □

مۇسۇلمانلار قانداق بولۇپ بۇ ھالغا چۈشۈپ قالدى؟

مۇسۇلمانلارنىڭ ئۇزۇنغا سوزولغان تارىخى مۇساپىسىدە نۇرغۇن ئازغۇنلۇقلار يۈز بەردى.

مۇسۇلمانلار ھەرقېتىم ئىلاھىي يولدىن ئازغاندا؛ ئازغۇنلۇقنىڭ تۈرىگە، ئومۇملىشىش دەرىجىسىگە، ھۆكۈمىدارلارنىڭ، ئۆلىمالارنىڭ ۋە ئاۋام خەلقىنىڭ ئازغۇنلۇققا تۇتقان پوزىتسىيىسىگە قاراپ ھامان بەدەل تۆلىدى. ئاخىرى بېرىپ ئازغۇنلۇق ئەڭ يۇقىرى چەككە يەتتى. ئاقىۋەتتە خەلىپىلىكتىن، قۇدرەت تېپىشتىن ۋە خاتىرجە - مىلىكتىن ئايرىلىپ، ھازىرقىدەك زەئىپ، خار ۋە قورقۇنچ ئىچىگە چۈشۈپ قالدى.

بىز بۇ كىتابتا پۈتۈن ئازغۇنلۇق لىنىيىسى ھەققىدە سۆز ئاچماقچى ئەمەسمىز. بىز بۇ يەردە پەقەت ئازغۇنلۇقنىڭ مۇسۇلمانلار ھاياتىغا بېغىر خەتەر ئېلىپ كەلگەن ياكى پۈتۈن ئازغۇنلۇققا يىلتىز بولغان مەلۇم تۈرلىرى ئۈستىدە توختالماقچىمىز.

كۆپلىگەن ئىخلاسەن دەۋەتچىلەر مۇسۇلمانلارنىڭ ھازىرقىدەك يامان ئەھۋالغا چۈشۈپ قېلىشى مەسلەك جەھەتتە ئىسلامنىڭ توغرا شەكلىدىن ئازغانلىقى سەۋەبىدىن بولغان، دەپ قاراۋاتىدۇ.

□ ئەھمەد، ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى

مۇسۇلمانلارنىڭ مەسلەك جەھەتتە ئازغانلىقى ناھايىتى ئېنىق. بۇ ھەقتە توختىلىشنىڭ ھاجىتى

يوق. يالغانچىلىق، قارا قويۇش، ئىككى يۈزلىمىلىك قىلىش، زەئىپلىشىش، قورقۇنچاقلىق، تەسلىمچىلىك، بەدئەتچىلىك، ياشلارنىڭ چۈشكۈنلىشىشى ۋە دىنسىزلىشىشى، كىشىلەرنىڭ پاسىقلىققا ۋە مۇنكەرلەرگە كۆنۈپ كېتىشى ۋە ئۇنىڭدىن باشقا ساناقسىز ئازغۇلۇقلارنىڭ ھېچقايسىسى مۇسۇلمانلىقنىڭ جۈملىسىدىن ئەمەس.

ۋاھالەنكى «مۇسۇلمانلار» نىڭ ئەمەلىي تۇرمۇشىدا بۇنداق ئەسكىلىكلەر ساماندىك تولا!

شۇنداقتمۇ بۇ يەردىكىسى مەسلەك ئازغۇنلىقىلا ئەمەس. ھەم مەسلەك ئازغۇنلىقى مۇسۇلمانلاردىكى ئەڭ خەتەرلىك ئازغۇنلۇقمۇ ئەمەس. ناۋادا مەسلەك ئازغۇنلىقىلا مەۋجۇت بولغان بولسا ئىدى، بۇنىڭ چارىسىنى قىلىش ئانچە تەس ئەمەس ئىدى. لېكىن ئازغۇنلۇق مەسلەكتىن چۈشەنچىلەرگە ھالقىپ كەتتى. ئىمان چۈشەنچىسىدىن باشلاپ، ئىسلامنىڭ ئاساسلىق ھەممە چۈشەنچىلىرى خاتا چۈشىنىلدى.

مەسلەك جەھەتتە ئازغان ئەمما دىنى توغرا تونۇغان ئادەمگە يولۇققىنىڭىزدا، ئۇنىڭ مەسلەك ئازغۇنلىقىنى تۈزەشكە تۇتۇش قىلىشىڭىز بولىدۇ. ئۇنىڭ چۈشەنچىسىنى توغرا بىلەن دەپ ئاۋارە بولۇپ يۈرمەيسىز. لېكىن چۈشەنچە ئازغۇنلىقى يۈز بەرگەندە بۇ ئازغۇنلۇقنى تۈزەش ئۈچۈن قانچىلىك كۆپ تىرىشچانلىق كۆرسىتىشكە توغرا كېلەر؟

ئازغۇنلۇق مەسلەك رايونىدىن ھالقىپ، دىنىمىزنىڭ ئاساسى چۈشەنچىلىرىگە قەدەر يېتىپ كەلدى. ئىسلام دۇنياسىنىڭ بۈگۈن كۈنىدىكى ھەقىقىي ۋەزىيىتى ئەنە شۇنداق. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىسلام دىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۆۋەندىكى ھەدىستە بىشارەت بەرگەندەك غىرىبلىشىپ كەتتى: «ئىسلام غىرىب ھالەتتە باشلاندى، يەنە بىر قېتىم غىرىبلىشىدۇ.»

ئىسلام ئەمەلىيەتتە غىرىبلاشتى... مۇسۇلمانلار ئىچىدىمۇ غىرىبلاشتى. ئۇلار مەسلەك جەھەتتە ئىسلامدىن ئازغاننىڭ ئۈستىگە، ئىدىيە جەھەتتە ئىسلامنى توغرا چۈشىنىلمىدى. ئىسلام قۇرئان، ھەدىستە چۈشەندۈرۈلگەندەك، سەلەپ-سالەھلارنىڭ زامانىدا تەبىقلا - نغاندەك ھەقىقىي توغرا سۈرەتتە ئوتتۇرىغا قويۇلسا، ئۇلار بۇنىڭدىن يېتىر قايىدۇ.

بىز ئەمەلىيەتچىل بولۇشىمىز كېرەك... چۈشەنچە ئازغۇنلىقىنى تۈزەتمەي تۇرۇپ، مەسلەكنى تۈزەشكە ئۇرۇنۇش بىلەن ئوتتۇق قازانغىلى بولمايدۇ. مۇسۇلمانلار ھازىرقى پاتىقتىن قۇتۇلۇپ

چقالمايدۇ. ئىسلامنىڭ ئىككىنچى قېتىملىق غەربلىقنى تۈگىتىش ئۈچۈن تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار بىرىنچى قېتىملىق غەربلىقنى تۈگىتىشكە تىرىشچانلىق كۆرسەتكەندەك تىرىشچانلىق كۆر-ستىشىمىزگە توغرا كېلىدۇ.

بۇ مۇھىم ۋەزىپىنى ئويغانغان مۇسۇلمانلار ئۈستىگە ئېلىشى كېرەك.

بىز ھەممىدىن ئاۋۋال قوبۇل قىلىش ئۇسۇلىمىزنى تۈزىتىشىمىز كېرەك...

بىز دىنىمىزنى نېمىدىن قوبۇل قىلىمىز؟ اللە نىڭ كىتابىدىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىدىن ۋە سەلەپ-سالەھلار (اللە ئۇلاردىن رازى بولسۇن) نىڭ ئىش-ئىزلىرىدىن قوبۇل قىلىمىزمۇ ياكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئۇزاققا سوزۇلغان تارىخى مۇساپىسىدە ئوتتۇرىغا چىققان بىر قانچە ئامىللارنىڭ تەسىرى ۋە ھەرخىل پىكىر ئېقىملىرىغا سۈرگىلىپ ئۆتكەنلىكىنىڭ تەسىرى بىلەن دىنىمىزغا قوشۇلۇپ قالغان كەلگىندى، ئازغۇن پىكىرلەردىن قوبۇل قىلىمىزمۇ؟

قوبۇل قىلىش ئۇسۇلىمىزنى تۈزىتىش، بۇنىڭغا ئاساسلىنىپ كېيىنكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئىسلامنىڭ ئاساسلىق چۈشەنچىلىرى ھەققىدىكى ناتوغرا چۈشەنچىلىرىنى تۈزىتىش بىزنىڭ بىرىنچى ۋەزىپىمىز. ئۇنىڭدىن كېيىن مۇسۇلمانلارنى توغرا چۈشەنچە بويىچە تەربىيەلەش بىزنىڭ ئىككىنچى مۇھىم ۋەزىپىمىز بولۇپ قالىدۇ. ئىككىنچى ۋەزىپىنىڭ ئەھمىيىتى بىرىنچى ۋەزىپىنىڭ ئەھمىيىتىدىن كەم ئەمەس.

ھەقىقىي ئۈمىدىنى تەربىيىدىن كۈتسەك بولىدۇ. بىراق تەربىيە توغرا ئاساس بىلەن ئېلىپ بېرىلمىسا نەتىجە بەرمەيدۇ.

بۇ كىتابتا مۇسۇلمانلار خاتا چۈشىنىۋالغان بەزىبىر ئىسلامىي چۈشەنچىلەرنى اللە نىڭ كىتابى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتى ۋە سەلەپ-سالەھلارنىڭ ئىش-ئىزلىرى بويىچە توغرا چۈشەندۈرۈشكە، تارىخى جەريانىدا ئىسلام ئەقىدىلىرىگە يېپىشىۋالغان ئازغۇنلۇقلارنى تۈگىتىشكە تىرىشىم.

بۇ كىتابتا ئىسلامىي چۈشەنچىلەردىن تۆۋەندىكى بەش چۈشەنچە ھەققىدە توختالدىم:

1 - ئىمان چۈشەنچىسى.

2 - ئىبادەت چۈشەنچىسى.

3 - قازا ۋە قەدەر چۈشەنچىسى.

4 - دۇنيا ۋە ئاخىرەت چۈشەنچىسى.

5 - ھەزارەت چۈشەنچىسى.

كىتابىمىزنىڭ ئاساسلىق قىسمىنى ئىمان چۈشەنچىسى بىلەن ئىبادەت چۈشەنچىسىگە بىغىشلىدۇق. بۇنىڭ ھەيران قالغۇچىلىكى يوق. چۈنكى، ئىمان ئىسلامنىڭ بىرىنچى ۋە ئەڭ چوڭ رۈكنى بولۇپ، مۇسۇلمانلار بۇ رۈكنى چۈشىنىشتە ئېغىر خاتالاشتى. ئىبادەت چۈشەنچىسىمۇ شۇنداق. چۈنكى كەڭ مەنىدىكى ئىبادەت چۈشەنچىسى ئەينى ۋاقىتتا ئىسلامىي ئۆمەتنىڭ روناق تېپىشى ۋە بۈيۈك نەتىجىلەرگە ئېرىشىشىگە قانداق چوڭ تەسىر كۆرسەتكەن بولسا، تار مەنىدىكى ئىبادەت چۈشەنچىسى زامانىمىزدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ بىچارە ھالەتكە چۈشۈپ قېلىشىغا شۇنداق چوڭ تەسىر كۆرسەتتى. مۇشۇ چۈشەنچىلەر توغرىلىق، مۇسۇلمانلارنىڭ ئىدىيىسىدە ئۆزىنىڭ ھەقىقىي جانلىق ئاكتوئال سۈرئىتىگە يانالسا، قالغان ئازغۇنلۇقلارنى تۈزەش ئانچە تەسكە توختىمايدۇ.

ئەگەر مەن مۇشۇ ئەرزىمەس ئورۇنۇشلىرىمدا اللە نىڭ مۇۋەپپىقىيىتىگە ئېرىشەلسەم، اللە نىڭ نېمىتىگە مىننەتدارلىق بىلدۈرمەن. مەن پەقەت اللە نىڭ ياردىمى بىلەنلا مۇۋەپپەقىيەت قازىنالايمەن.

مۇھەممەد قۇتۇب

ئىمان چۈشەنچىسى

اللە نىڭ بارلىقى ۋە بىرلىكىگە ئىشىنىش ئىسلامنىڭ ئەڭ بىرىنچى ۋە ئەڭ چوڭ رۈكىدۇر... بۇرۇكنى ناماز، روزا، زاكات، ھەجنىڭ ئالدىدا تۇرىدۇ... دىنىمىزدىكى ھەممە نەرسىنىڭ ئالدىدا تۇرىدۇ.

قۇرئاننى مۇلاھىزە قىلغان كىشىلەرگە ئايانكى، اللە نىڭ كىتابى تەۋھىد مەسلىسىگە... اللە نىڭ بارلىقى ۋە بىرلىكىگە ئىشىنىش مەسلىسىگە ناھايىتى ئەھمىيەت بەرگەن. بۇ مەسلى قۇرئاننىڭ

ئاساسى قىسمىنى تەشكىل قىلغان بولۇپ، مەككىدە نازىل بولغان سۈرىلەردە نۇقتىلىق بايان قىلىنغان.

«قۇرئان تەتقىقاتى» ناملىق كىتابتا كۆرسىتىپ ئۆتكىنىدەك، قۇرئاندا ئىمان مەسىلىسىگە شۇنچە چوڭقۇر ئەھمىيەت بېرىلدى. بۇنىڭدىكى سەۋەب يۈزەكى قارىغاندا قۇرئاننى بىرىنچى قېتىم تىڭشىغانلار مۇشۇ ئادەملەر بولغاچقا، ئۇلارنىڭ خاتا ئېتىقادىنى تۈزىتىش ئۈچۈن بۇ مەسىلە مەركەزلىك بايان قىلىنغاندەك كۆرۈنىدۇ. لېكىن ئېتىقاد مۇقىملىشىپ بولغان، ئىسلام جەمئىيىتى قۇرۇلۇپ، ئىسلامىي دۆلەت بارلىققا كېلىپ، ئىسلامنىڭ تەكلىپلىرىگە رىئايە قىلىنغان ۋە اللە يولىدا جىھاد ئېلىپ بېرىلغاندىن كېيىن نازىل بولغان مەدەنىي سۈرىلەردە بۇ مەسىلىنىڭ ئىزچىل تەكىتلىنىشى ئۇنىڭ بىۋاسىتە مۇھىملىقىغا ئېنىق دالالەت قىلىدۇ. «ئى مۆمىنلار!» دېگەن خىتاب بىلەن باشلانغان ئايەتلەردىمۇ تەۋھىد مەسىلىسىنىڭ تەكىتلىنىشى شۇنى چۈشەندۈرىدۇكى، تەۋھىد مەسىلىسى بىر مەزگىل تەكىتلەنگەندىن كېيىن ئۇنى قويۇپ باشقىغا ئۆتۈپ كېتىدىغان مەسىلە ئەمەس. بەلكى ھەرقاچان ئاۋۋال بۇ مەسىلىنى سۆزلەپ، ئاندىن باشقا مەسىلىنى مۇشۇ مەسىلىگە باغلاپ سۆزلەش كېرەك. سۈرە نىساننىڭ تۆۋەندىكى ئايىتى بۇ سۆزىمىزنىڭ كەسكىن پاكىتى: «ئى مۆمىنلەر! اللە غا، اللە نىڭ پەيغەمبىرىگە ۋە اللە ئۇنىڭغا نازىل قىلغان كىتابقا (يەنى قۇرئانغا) ۋە ئىلگىرى اللە نازىل قىلغان كىتابلارغا (يەنى قۇرئاندىن ئىلگىرى نازىل قىلىنغان ساماۋى كىتابلارغا) ئىمان كەلتۈرۈڭلار. كىمكى اللە نى، اللە نىڭ پەرىشتىلىرىنى، كىتابلىرىنى، پەيغەمبەرلىرىنى ۋە ئاخىرەت كۈنىنى ئىنكار قىلىدىكەن، ئۇ قاتتىق ئازغان بولىدۇ.» □

بۇ ئايەتتە ئەمەلىيەتتە ئىمان كەلتۈرۈپ بولغان كىشىلەرگە يەنە «ئىمان كەلتۈرۈڭلار!» دېيىلىۋاتىدۇ. اللە بۇ ھەقتە سۈرە بەقەرەنىڭ ئاخىرىدا مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان كىتابقا ئىمان كەلتۈردى، مۆمىنلەرمۇ ئىمان كەلتۈردى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى Q غا ۋە اللە نىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ئىمان كەلتۈردى.» □

دېمەك ئىمان مەسىلىسى ئىنسانلار ھاياتىدىكى دائىملىق مەسىلىدۇر... ئىمانغا پەقەت ئىمانسىز كاپىرلار ۋە توغرا ئىمان كەلتۈرەلمىگەن مۇشۇكىلارلا چاقىرىلماستىن، بەلكى مۆمىنلارمۇ چاقىرىلىدۇ. بۇنىڭدا مۆمىنلارنىڭ دىللىرىدا ئىماننى جانلاندۇرۇش، مۇستەھكەملەش، ئەمەلىيەتكە ئايلاندۇرۇش، سۇسلاپ قالماستىن، ئىماننىڭ

تەقەززالىرىدىن غاپىل بولماسلىق مەقسەت قىلىندۇ. شۇڭا ئىمان مەسلىسىنىڭ بەك چوڭ مەسلىە بولۇشى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس.

قۇرئاندا بۇ مەسلىگە زىيادە ئەھمىيەت بېرىلىشىدىكى سەۋەب قۇرئاننىڭ پەقەت بىر دىنى كىتابلا ئەمەس، بەلكى ئىنسانلارغا ھاياتلىق يولىنى بەلگىلەپ بېرىدىغان كىتاب بولغانلىقىدىندۇر. ئىنسانلار جاھاننىڭ ئاپىرىدە قىلىنىشىدىكى ھەقىقەتنى بىلىپ، ئۆز ھاياتىنى شۇ ھەقىقەتكە توغرىلاپ، ھەممە ئىشتا شۇ ھەقىقەت بويىچە ئىش كۆر -

□ سۈرە نىسا 136 - ئايەت □ سۈرە بەقەرە 285 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

گەندىلا ئاندىن ھاياتلىق تۈزىلدۇ.

اللھ دىن باشقا مەئبۇدى بەرھەق يوقتۇر... اللھ يىگانە ياراتقۇ - چىدۇر، اللھ يىگانە رىزىق بەرگۈچىدۇر، اللھ يىگانە باشقۇرغۇ - چىدۇر، اللھ يىگانە تەدبىر بەلگىلىگۈچىدۇر، اللھ يىگانە ئىدارە قىلغۇچىدۇر... اللھ دىن باشقا يارىتالايدىغان ياكى رىزىق بېرەلە - يىدىغان ۋە ياكى ئىدارە قىلالايدىغان ھېچكىشى يوقتۇر... جاھاننىڭ ئاپىرىدە قىلىنىشىدىكى ھەقىقەت مانا شۇ. بۇ ھەقىقەتنىڭ تەقەززالىسى شۇكى، ئىبادەت بىرلا اللھ قا قىلىنىشى، اللھ تىن باشقا ھېچكىمگە قىلىنماسلىقى، اللھ قا شېرىك كەلتۈرۈلمەسلىكى كېرەك. بۇ، اللھ نىڭ ئۆز بەندىلىرى ئۈستىدىكى ھەققىدۇر. چۈنكى ئىبادەت قىلىنىش ياراتقۇچى، رىزىق بەرگۈچى، ئۆز پەزلى بىلەن نېئەت ئاتا قىلغۇچى زاتنىڭ ھەققىدۇر، ھەرگىزمۇ ياراتمىغان، رىزىق بەرمىگەن، نېئەت ئاتا قىلمىغانلارنىڭ ھەققى ئەمەس. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ، ئىنسانلارنىڭ بەختلىك بولۇشى ياكى بەدبەخت بولۇشىغا مۇناسىۋەتلىك چوڭ مەسلىە.

ياراتقۇچى، رىزىق بەرگۈچى، ئۆز پەزلى بىلەن نېئەت ئاتا قىلغۇچى اللھ قىلا ئىبادەت قىلىش كېرەك. چۈنكى اللھ يەككە - يىگانە ئىلاھتۇر ۋە پەرۋەردىگاردۇر. بېراق اللھ بەندىلىرىدىن ۋە ئۇلارنىڭ ئىبادىتىدىن بەھاجەتتۇر. ھەممە ئادەمنىڭ اللھ قا بىردەك ئىبادەت قىلىشى ياكى كاپىر بولۇشى اللھ نىڭ مۈلكىگە قىلچە تەسىر كۆر - ستەلمەيدۇ. اللھ ھەدىس قۇدۇسىدا مۇنداق دەيدۇ: «ئى بەندىلىرىم! سىلەرنىڭ مۆئمىنىڭلار، كاپىرىڭلار، ياخشىڭلار، يامىنىڭلار - ھەممىڭلار ئاراڭلاردىكى ئەڭ تەقۋا ئادەمدەك بولۇپ كەتسەڭلار، بۇ مېنىڭ مۈلكىمنى قىلچە ئاشۇرالمىدۇ.

سەلەرنىڭ موئىنىڭلار، كاپىرىڭلار، ياخشىڭلار، يامىنىڭلار - ھەممىڭلار ئاراڭلاردىكى ئەڭ پاسىق بىر ئادەمدەك بولۇپ كەتسەڭلار، بۇ مېنىڭ مۈلكىمدىن ھېچنەرسىنى كېمەيتەلمەيدۇ.»

اللہ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تىلى ئارقىلىق مۇنداق دەيدۇ: «مۇسا (ئۆز قەۋمىگە): «ئەگەر سىلەر ۋە پۈتۈن يەر يۈزىدىكى كىشىلەر كاپىر بولۇپ كەتسەڭلارمۇ (اللہ غا قىلچە زىيان يەتكۈزەلمەيسىلەر)، چۈنكى اللہ ئەلۋەتتە (ھەممىدىن) بەھاجەتتۇر، مەدھىيەلەشكە لايىقتۇر > دېدى.» □

ئىنسان اللہ قا ئوخشىمايدۇ. ئىنسان بىر تەرەپتىن ھەرقاچان اللہ نىڭ پەزىلىدىن بەھاجەت بولالمايدۇ: «ئى ئىنسانلار! اللہ نىڭ سىلەرگە بەرگەن نېئىمىتىنى ياد ئېتىڭلار، اللہ دىن باشقا سىلەرگە ئاسماندىن ۋە زېمىندىن رىزىق بېرىپ تۇرىدىغان ياراتقۇچى بارمۇ؟ اللہ دىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، (اللہ نىڭ ئىبادىتىدىن) قانداقمۇ باش تارتىسىلەر؟» □

يەنە بىر تەرەپتىن ئىنسان ئىبادەت قىلىش پىتىرىتىگە ئىگە. ئىنسان ئۆز ئۆمرىنىڭ ھەرقانداق لەھزىسىدە ئاڭلىق ياكى ئاڭسىز ھالدا بىر نەرسىگە ئىبادەت قىلماي، چوقۇنماي تۇرالمايدۇ. ئىنساننىڭ ئالدىدا پەقەت ئىككى يولنىڭ بىرىلا بار، ئۈچىنچى يول يوق: ئۇ ياكى يىگانە اللہ قا شېرىك كەلتۈرمەي ئىبادەت قىلدۇ ياكى اللہ نىڭ غەيرىگە ئىبادەت قىلدۇ ياكى اللہ قا غەيرىنى قوشۇپ ئىبادەت قىلدۇ. ئىككىنچى يول شەيتاننىڭ چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشقانلىق بولغانلىقى ئۈچۈن شەيتانغا چوقۇنغانلىق ھېسابلىنىدۇ. اللہ مۇنداق دەيدۇ: «سىلەرگە (پەيغەمبەرلىرىم ئارقىلىق): «ئى ئادەم بالىلىرى! شەيتانغا چوقۇنماڭلار، ئۇ ھەقىقەتەن سىلەرگە ئاشكارا دۈشمەندۇر، ماڭلا ئىبادەت قىلىڭلار، بۇ توغرا يولدۇر» دەپ تەۋسىيە قىلىدىمۇ؟» □

ئىنسان پىتىرىتىدە يەنە ھوزۇر - ھالاۋەتكە ئىنتىلىش خۇسۇسىيىتى بار.

اللہ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «ئاياللار، ئوغۇللار، ئالتۇن - كۆمۈ -

□ سۈرە ئىبراھىم 8 - ئايەت □ سۈرە فاتىر 3 - ئايەت □ سۈرە ياسىن 60 - 61 - ئايەت

شتىن توپلانغان كۆپ ماللار، ئارغىماقلار، چارۋىلار ۋە ئېكىنلەردىن ئىبارەت كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەرنىڭ مۇھەببىتى ئىنسانلارغا چىرايلىق كۆرسىتىلدى. ئۇلاردۇنيا تىرىكچىلىكىدە مەنپەئەتلىنىدىغان (باقاسى يوق) شەيئەلەردۇر؛ اللہ نىڭ دەرگاھىدا بولسا قايتىدىغان گۈزەل

جاي(يەنى جەننەت) باردۇر (شۇنىڭ ئۈچۈن باشقىغا ئەمەس، جەننەتكە قىزىقىش كېرەك.) □
بۇ خىل خۇسۇسىيەتلەرنىڭ ئىنسان پىئىرىتىگە سەپلىنىشىدە اللە نىڭ ھېكمىتى بار، ئەلۋەتتە. شۇنداقتىمۇ بۇخۇسۇسىيەت شەيتاننىڭ ئىنساننى ئىزىقتۇرىشىنىڭ كىرىش ئېغىزى بولىدۇ. شەيتان بۇ كىرىش ئېغىزىدىن پايدىلىنىپ، ئىنساننى گۇناھ قىلدۇرۇش ئارقىلىق اللە تىن ۋاقتلىق يېراقلاشتۇرىدۇ: «زىناخور موئىمىنلىق ھالىتىدە تۇرۇپ زىنا قىلمايدۇ، ئوغرى موئىمىنلىق ھالىتىدە تۇرۇپ ئوغرىلىق قىلمايدۇ..» ياكى شېرىك كەلتۈرگۈزۈش، كاپىر بولغۇزۇش ئارقىلىق ئىنساننى اللە تىن پۈتۈنلەي يېراقلاشتۇرىدۇ: «ئىبلىس ئىپتىتى: سېنىڭ مېنى ئازدۇرغانلىقىڭدىن ئۇلار (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ئەۋلادىغا ۋەسۋەسە قىلىش) ئۈچۈن چوقۇم سېنىڭ توغرا يولۇڭ ئۈستىدە ئولتۇرىمەن، ئاندىن ئۇلارغا چوقۇم ئالدىدىن، ئارقىسىدىن، ئوڭىدىن، سولدىن ھۇجۇم قىلىمەن، ئۇلارنىڭ كۆپچىلىكىنىڭ (نېمىتىگە) شۈكۈر قىلغۇچىلار ئەمەسلىكىنى كۆرسەن.» □

اللە قا ئىبادەت قىلغان ئىنسان بىلەن شەيتانغا چوقۇنغان ئىنساننىڭ ھاياتى ئوخشاش بولمايدۇ: «زادى قايسى ئادەم يول تاپالايدۇ؟ بېشىنى ساڭگىلىتىپ ماڭغان ئادەممۇ؟ ياكى قەددىنى رۇس تۇتۇپ تۈز يولدا ماڭغان ئادەممۇ؟» □

□ سۈرە ئال ئىمران 14- ئايەت □ سۈرە ئەئراف 16- 17- ئايەت □ سۈرە مۇلك 22- ئايەت

«كور (يەنى كاپىر) بىلەن كۆزى كۆرىدىغان ئادەم (يەنى مۆمىن) باراۋەر بولامدۇ؟ ياكى قاراڭغۇلۇق (يەنى گۇمراھلىق) بىلەن نۇر (يەنى ھىدايەت) باراۋەر بولامدۇ؟» □

ئىلاھلىقتا، پەرۋەردىگارلىقتا، ئىبادەت قىلىشتا اللە يىگاندىر دەپ ئەقىدە قىلىش اللە نىڭ بەندىلەر ئۈستىدىكى ھەققىدۇر. بەندىلەر بۇ ھەقنى ئادا قىلغاندا اللە ياراتقان ئەڭ گۈزەل ھالىتىنى ساقلاپ قالالايدۇ. ئۇلارنىڭ بۇ دۇنيالىق ھاياتىمۇ ئەڭ گۈزەل، ئەڭ پاكىزە، ئەڭ كۆڭۈللۈك ھايات بولىدۇ. ئاخىرەتتە اللە ئۇلارغا ۋەدە قىلغان مۇكاپاتقا ئىرىشىدۇ. بەندىلەر مەزكۇر ھەقنى ئادا قىلمىسا، كاپىر بولسا، بۇ دۇنيادا ھاياۋانلاردەك يەپ ئېچىدۇ، ئاخىرەتتە اللە نىڭ جازاسىغا ئۇچرايدۇ: «كاپىرلار (ھاياتى دۇنيادا ئۇنىڭ لەززەتلىرىدىن) بەھرىمەن بولىدۇ ۋە چاھار پايىلاردەك يەپ ئېچىدۇ، (ئاخىرەتتە) ئۇلارنىڭ جايى دوزاخ بولىدۇ.» □

«شەيتانغا (ۋە بۇتلارغا) چوقۇنۇشتىن يىراق بولغانلارغا، اللە غا (ۋە ئۇنىڭ ئىبادىتىگە)

قايتقانلارغا (جەننەت بىلەن) خوشخەۋەر بېرىلىدۇ. □

شۇنىڭ ئۈچۈن ئىنسان ئىمانغا داۋاملىق ئەھتىياجلىق بولىدۇ. كاپىر ياكى مۇشرىك ئىنسان ئەسلى ئېتىقادىنى توغرىلاش ئۈچۈن ئىمانغا ئەھتىياجلىق بولىدۇ. ئىمانى بار كىشى سەگەكلەشش، شەيتاننىڭ كىرىش ئېغىزلىرىنى تارايتىپ، اللە نىڭ ئىبادىتىن ئازماسلىق ئۈچۈن يەنىلا ئىمانغا ئەھتىياجلىق بولىدۇ. ئىمان ھەر ھالدا ئىنسان ھاياتىدا مۇئەييەن ئەھمىيەتكە ئىگە. ھېچقانداق ئەمەلىيىتى يوق قۇرۇق سۆز ئىمان ئەمەس.

ئەمدى بىز تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار (اللە ئۇلاردىن رازى بولسۇن) نىڭ ھاياتىدا ئىماننىڭ قانچىلىك مۇھىم رول ئوينىغانلىقىغا قاراپ با -

□ سۈرە رەئد 16 - ئايەت □ سۈرە مۇھەممەد 12 - سۈرە □ سۈرە زۇمەر 17 - ئايەت

قايلى! ئەڭ ئاۋۋال ئەرەب مۇشرىكلىرىنىڭ ئىسلامىي دەۋەتكە نېمە ئۈچۈن ئەشەددىي غالجىرلىق بىلەن قارشى تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ ئۆتەيلى!

ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن باشلاپ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا كەلگىچە ئارىلىقتىكى بارلىق پەيغەمبەرلەر اللە نىڭ بارلىقى ۋە بىرلىكىگە ئىشىنىشكە بىردەك دەۋەت قىلدى. بارلىق جاھىلىيەت بۇ دەۋەتنى بىردەك رەت قىلدى، يۈز ئۆردى ۋە قارشى چىقتى. جاھىلىيەت نېمىشقا شۇنداق قىلىدۇ؟ ئۇلار دەۋەتنىڭ نېمىسىگە قارشى چىقىدۇ؟ «شۈبھىسىزكى، بىز نۇھنى قەۋمىگە پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتۇق، ئۇ: «مەن ھەقىقەتەن سىلەرگە ئوچۇق ئاگاھلاندىرغۇ - چىمەن. بىر اللە دىن باشقا ئىبادەت قىلماڭلار، سىلەرنىڭ قاتتىق كۈننىڭ ئازابىغا ئۇچرىشىڭلاردىن قورقىمەن» دېدى. ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ كاپىر كاتىبلىرى: «بىزنىڭچە، سەن پەقەت بىزگە ئوخشاش بىرئادەمسەن، بىزنىڭچە، ئارىمىزدىكى پەس كىشىلەر يەڭگىللىك بىلەن ساڭا ئەگەشكەن، بىزنىڭچە، سىلەرنىڭ بىزدىن ھېچقانداق ئارتۇقچىلىقىڭلار يوق، بەلكى بىز سىلەرنى يالغانچى دەپ ئويلايمىز» دېدى. □

ئاد قەۋمىگە ئۇلارنىڭ قېرىندىشى ھۇدى ئەۋەتتۇق، ھۇدى ئېيتتى: «ئى قەۋمىم! اللە غا ئىبادەت قىلىڭلار، سىلەرگە اللە دىن باشقا مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، سىلەر (اللە دىن غەيرىگە چوقۇنۇش بىلەن) پەقەت (اللە غا) يالغاننى توقۇغۇچىلارسىلەر» ئۇلار ئېيتتى: «ئى ھۇدى! سەن بىزگە

(تۆزەڭنىڭ راستلىقىنى كۆرسىتىدىغان) ھېچقانداق روشەن دەلىل كەلتۈرمىدىك، سېنىڭ سۆزۈڭ بىلەن بىز ئىلاھلىرىمىزنى تاشلىۋەتمەيمىز ۋە سېنىڭ (پەيغەمبەرلىكىڭگە) ئىشەنمەيمىز.» □

□ سۈرە ھۇد 25،26،27-ئايەتلەر □ سۈرە ھۇد 50-53-ئايەت

«سەمۇدقا ئۇلارنىڭ قېرىندىشى سالىھنى (پەيغەمبەر قىلىپ) ئەۋەتتۇق، ئۇ ئېيتتى: «ئى قەۋمىم! ئاللاھ غا ئىبادەت قىلىڭلار، سىلەرگە ئاللاھ دىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئۇ سىلەرنى زېمىندىن (يەنى تۇپراقتىن) ياراتتى، سىلەرنى زېمىندا تۇرغۇزدى، ئاللاھ دىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئاندىن ئۇنىڭغا تەۋبە قىلىڭلار، پەرۋەردىگارم ھەقىقەتەن يېقىندۇر، (دۇئانى) ئىجابەت قىلغۇ-چىدۇر.» ئۇلار: «ئى سالىھ! بۇنىڭدىن بۇرۇن سەن ئارىمىزدا ئۈمىد قىلىنغان كىشى ئىدىڭ (يەنى بۇ سۆزنى ئېيتىشىڭدىن بۇرۇن ئارىمىزدا چوڭ ئادەم بولۇپ قېلىشىڭنى ئۈمىد قىلاتتۇق)، بىزنى ئاتا-بوۋىلىرىمىز ئىبادەت قىلىپ كەلگەن بۇتلارغا ئىبادەت قىلىشتىن توسۇمسەن؟ شەك - شۈبھىسىزكى، ھەقىقەتەن بىز سەن دەۋەت قىلغان ئىشقا زور گۇماندىمىز» دېيىشتى.» □

مەدىيەن (ئەھلى) گە ئۇلارنىڭ قېرىندىشى شۇئەيبنى (پەيغەمبەر قىلىپ) ئەۋەتتۇق، ئۇ ئېيتتى: «ئى قەۋمىم! ئاللاھ غا ئىبادەت قىلىڭلار، سىلەرگە ئاللاھ دىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئۆلچەمدە ۋە تارازدا كەم بەرمەڭلار، مەن سىلەرنى ھەقىقەتەن باي ھېسابلايمەن، مەن ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ ھەممىنى قورشاپ تۇرغۇچى كۈن (يەنى قىيامەت كۈنى) نىڭ ئازابىغا دۇچار بولۇشۇڭلاردىن قورقىمەن... ئۇلار: «ئى شۇئەيب! سېنىڭ نامىزىڭ (يەنى دىنىڭ) سېنى ئاتا-بوۋىلىرىمىز ئىبادەت قىلىپ كېلىۋاتقان نەرسىلەرنى (يەنى بۇتلارنى) بىزنى تاشلاتقۇزۇشقا ياكى ماللىرىمىزنى خالىغىنىمىزچە تەسەررۇپ قىلىشىمىزنى تەرك ئەتكۈزۈشكە بۇيرۇمدۇ؟ سەن تازىمۇ كۆڭلى - كۆكسى كەڭ، تازىمۇ توغرا يول تاپقان ئادەمسەن - دە» دېدى.» □

ئەرەب جاھىلىيىتى پەيغەمبەرنىڭ دەۋىتىگە قارشى تۇرغان تۇنجى

□ سۈرە ھۇد 61-62 □ سۈرە ھۇد 84...87-ئايەت

جاھىلىيەت ئەمەس. ئەرەب جاھىلىيىتى نېمىشقا بۇرۇنقى جاھىلىيەتلەرگە ئوخشاشلا دەۋەتكە قارشى تۇرۇش پوزىتسىيىسىدە بولىدۇ، دەۋەتنى قوبۇل قىلغىلى ئۇنىمايدۇ؟

ئۇلار دەۋەت شۇئارىنى ئېغزىدا ئېيتىشنى رەت قىلىۋاتامدۇ ياكى دەۋەت شۇئارىنىڭ مەزمۇنى ۋە تەلەپ تەقەززالىرىنى رەت قىلىۋاتامدۇ؟ ئۇلار دەۋەتنىڭ مەزمۇنى زادى قانداق چۈشەنگەن؟ ئۇلارنىڭ بۇرۇنقى ھاياتى بىلەن دەۋەت تەشەببۇس قىلىۋاتقان ھاياتنىڭ زادى قانداق پەرقى بار؟ قۇرەيشلەرنىڭ دەۋەت شۇئارىنى ئېغزىدىلا ئېيتىشنى مۇنچىلا كەسكىن رەت قىلىشى، ئامال بولمىغاندا بۇنىڭ ئۈچۈنلا جەڭ قىلىپ ئۆز كاتىۋاشلىرىدىن ئايرىلىپ قېلىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ناۋادا دەۋەت شۇئارى ئۇلارنىڭ تۇرمۇش تەرتىۋىنى ئۆزگەرتىدىغان بولسا ئىدى، قۇرەيشلەرمۇ ۋە باشقا ئەرەبلەرمۇ ئۇنچىلا قارشى تۇرۇپ كەتمەيتتى. ئارىسىدىن بىرەر شائىر چىقسا باشقا قەبىلىلەر ئالدىدا ئىپتىخارلىنىپ ھېچ ھالى قالمىدىغان قۇرەيشلەر ئارىسىدىن پەيغەمبەر چىقسا ئىپتىخارلانماي قالاتتىمۇ؟! قۇرەيشلەر ئەينى زاماننىڭ دىنى داھىيسى بولۇپ بۇ ئارقىلىق سىياسىي ۋە ئىقتىسادىي جەھەتتە مەركىزى ئورۇنغاۋە ئىمتىيازغا ئىگە ئىدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە بىر پەيغەمبەرنىڭ تۇغۇلىشى ئۇلارنىڭ دىنى داھىيلىقىنى تېخىمۇ گەۋدىلەندۈرەتتى. بۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ سىياسىي، ئىقتىسادىي ئورنى تېخىمۇ يۇقىرى كۆتۈرۈلۈپ ئىشەنچسى تېخىمۇ ئاشاتتى. بۇ ئەھۋالدا ناۋادا ئىسلامىي دەۋەت ئېغزىدىلا دەپ قويسا پۈتىدىغان ئىش بولسا، قۇرەيشلەر نېمىشقا بۇ سۆزنى ئېغزىدىن چىقىرىشنى رەت قىلىدۇ؟

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاغسى ئەبۇ تالىبنىڭ ئىمان كەلتۈرۈشىنى تەلەپ قىلىپ: «اللھ تىن باشقا مەئبۇد بەرھەق يوق دېگىن، تاغا. بۇنىڭ بىلەن مەن اللھ نىڭ ئالدىدا ساڭا شاپائەت قىلىمەن» دېدى. ئەبۇ تالىب بۇ سۆزنى دېيىشنى رەت قىلدى. ناۋادا بۇ سۆز ئېغزىدىلا دەپ قويسا ئەمەلىي تۇرمۇشنىڭ رېتىمىنى بىر-بىرلەپ ئۆزگەرتىمىسەمۇ بولىدىغان ئىش بولسا، ئەبۇ تالىب ئۇنى رەت قىلارمىدى؟ بىزنىڭچە بۇ ناھايىتى روشەن مەسىلە، مۇنازىرە قىلىشنىڭ ئورنى يوق.

ئەرەبلەرنىڭ بۇرۇنقى ھاياتى بىلەن ئىسلامىي دەۋەت تەشەببۇس قىلغان ھاياتنىڭ ئوتتۇرىسىدا ناھايىتى چوڭ پەرق بار ئىدى. ئۇلار دەۋەتنى ھەرخىل سەۋەبلەر بىلەن ھەرخىل شەكىلدە رەت قىلدى:

ئۇلار ۋەھىينى يالغانغا چىقاردى...

ئۇلار قايتا تېرىلىپ اللھ نىڭ ئالدىغا بېرىپ ھېساب بېرىشنى يالغانغا چىقاردى...

ئۇلار ئىلاھ بىر دەپ ئەقىدە قىلىشنى رەت قىلدى...

ئۇلار ئاتا-بوۋىسىنىڭ ئۆرپ-ئادىتىنى تاشلاپ ئاللاھ نىڭ يولىغا ئەگىشىشنى، ئاللاھ ھالال قىلغاننى ھالال، ھارام قىلغاننى ھارام دەپ بىلىشنى رەت قىلدى...

ئۇلار يەنە ھاراقكەشلىك، قىمارۋازلىق، زىناخورلۇق، قاتىللىق، بۇلاڭ-تالاڭ قىلىش، قىز بالىلارنى تىرىك كۆمۈش، يېتىمىنىڭ مېلىنى يەۋىلىش، ئۆز-ئارا زۇلۇم قىلىش، ئۆكتەملىك قىلىش... قاتارلىق بۇزۇق ئەخلاقىلاردىن قول ئۈزۈشنى رەت قىلدى.

ئەلھاسىل، كەڭ مەنىدىكى دىننى، ئېتىقادنى، ئىبادەت پائالىيەتلىرىنى، ھالال-ھارامنى ئەخلاق ۋە ئىدىيىنى ئاللاھ نىڭ دەرگاھىدىن قوبۇل قىلىشنى رەت قىلدى. ئاللاھ نىڭ دەرگاھىدىن نازىل قىلىنغان دىنغا رېئايە قىلىشنى رەت قىلدى.

قۇرئان ئاساسلىقى ھەممە مەسىلىنى ئۆزىگە مۇجەسسەملىگەن تۆۋەندىكى ئىككى مەسىلىنى مەركەزلىك بايان قىلىدۇ:

بىرىنچى مەسىلە: بىرلا ئاللاھ قا ئىبادەت قىلىش

ئىككىنچى مەسىلە: ئاللاھ نازىل قىلغان ئايەتلەرگە ئەگىشىش: ئۇلارغا ئۆزلىرىنىڭ ئىچىدىن بىر ئاگاھلاندىرغۇچى (يەنى پەيغەمبەر) كەلگەنلىكىگە ئۇلار ھەيران قېلىشتى، كاپىرلار ئېيتتى: «بۇ بىر يالغانچى سېھىرگەردۇر. ئۇ نۇرغۇن ئىلاھلارنى بىر ئىلاھ قىلماقچىمۇ؟ بۇ ھەقىقەتەن غەلىتە ئىش» □

«ئەگەر ئۇلارغا: «ئاللاھ نازىل قىلغان نەرسە (يەنى قۇرئان) غا ئەگىشىڭلار» دېيىلسە، ئۇلار: «ياق، بىز ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ دىنىغا ئەگىشىمىز» دەيدۇ، شەيتان ئۇلارنى دوزاخ ئازابىغا چاقىرغان تۇرسا (ئۇلار يەنىلا ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ دىنىغا ئەگىشەمدۇ؟» □

قۇرئان كەرىم سۈرە ئەنئام ۋە سۈرە نەھلىدە شېرىكىنى ئىككى مەسىلىگە يىغىنچاقلايدۇ: «مۇشرىكلار: ئەگەر ئاللاھ خالىسا ئىدى، بىز ۋە ئاتا بوۋىلىرىمىز شېرىك كەلتۈرمەيتتۇق ۋە ھېچ نەرسىنى ھارام قىلمايتتۇق دەيدۇ. ئۇلاردىن بۇرۇنقى كىشىلەر تاكى (بىزنىڭ ئازابىمىز نازىل بولۇپ) ئازابىمىزنى تېتىغانغا قەدەر (ئۆزلىرىمىزنىڭ پەيغەمبەر-لىرىنى) مۇشۇنداق (يەنى مۇشرىكلار

سېنى ئىنكار قىلغاندەك) ئىنكار قىلغان ئىدى.» □

«مۇشرىكلار: مۇبادا اللہ خالىغان بولسا، بىز ۋە بىزنىڭ ئاتا - بوۋىلىرىمىز اللہ نى قويۇپ ھېچ نەرسىگە ئىبادەت قىلمىغان بولاتتۇق، اللہ ھارام قىلمىغان (يەنى اللہ نىڭ ھۆكۈمىسىز) ھېچ نەرسىنى ھارام قىلمىغان بولاتتۇق، دېدى. ئۇلاردىن ئىلگىرىكىلەرمۇ ئەنە شۇنداق قىلغان ئىدى.

پەيغەمبەرلەرنىڭ مەسئۇلىيىتى پەقەت روشەن تەبلىغ قىلىشتىنلا ئىبارەت. (ھىدايەت قىلىش بولسا اللہ نىڭ ئىشىدۇر)» □

اللہ تىن باشقا ئىلاھ بار دەپ ئەقىدە قىلىش ئېتىقادىي شېرىكتۇر. □ سۈرە ساد 4 - 5 - ئايەت □ سۈرە لوقمان

21 - ئايەت □ سۈرە ئەنئام 148 - ئايەت □ سۈرە نەھلى 35 - ئايەت

اللہ نىڭ غەيرىگە ئىبادەت قىلىش، ھالال - ھارام مەسلىسىدە اللہ نىڭ دىنىغا ئەگەشمەسلىك ئەمەلىي شېرىكتۇر. دەۋەت شۇئارى بۇ ئىككى خىل شېرىكنى يوق قىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ. شۇڭا ئەرەب مۇشرىكلىرى دەۋەتنى رەت قىلدى.

يۇقىردا بىز دەۋەتنى رەت قىلىشنىڭ ئەرەب جاھىلىيىتىگىلا خاس ئەمەسلىكىنى، بەلكى بۇرۇنقى ھەرقانداق جاھىلىيەتتە بارلىقىنى قەيت قىلغان ئىدۇق. يۇقىرقى ئىككى ئايەتتىكى «ئۇلاردىن بۇرۇنقى كىشىلەر... ئىنكار قىلغاندەك ئىنكار قىلدى»، «ئۇلاردىن ئىلگىرىكىلەرمۇ ئەنە شۇنداق قىلغان ئىدى» دېگەن بۆلەكلەرمۇ شۇنى قەيت قىلىۋاتىدۇ. بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرى ھەم مۇشۇ تارىخىي ھەقىقەتنى دەلىللەيدۇ. ھەرقانداق بىر پەيغەمبەر دەۋەت ئېلىپ بارغاندا «تەكەببۇر چوڭلار» دەۋەتنى بىرىنجى بولۇپ ئىنكار قىلىدۇ. دەۋەتكە زىيانكەشلىك قىلىدۇ، دەۋەتنى توسۇشقا ئالدىرايدۇ. بىچارە ئاۋام خەلق (ئىنتايىن ئاز ساندىكىلىرىنى ھېسابقا ئالمىغاندا) خوجىلىرىغا ئەگىشىپ ھەق يولدىن ئازىدۇ. ئاۋام خەلق ئۆزى چوقۇنۇپ كۆنۈپ قالغان ئىلاھلارغا چوقۇنماسلىققا ئۈنىمايدۇ. چۈنكى جاھىلىيەت ئىچىدە تۇرۇۋاتقان ئاۋام خەلق ھېسسىي دۇنياغا ناھايىتى چىڭ باغلانغان بولىدۇ. بۇ ھېسسىي ئىلاھلار ئاۋام خەلقىنىڭ ئازغۇنلىقىنى ئالقىشلاپ، ئۇلارنى ئىبادەت قىلىش ياكى قۇربانلىق قىلىش ئارقىلىق ئىلاھقا يېقىنلاشقان تۇيغۇغا كەلتۈرۈپ قويىدۇ.

ئاۋام خەلقىتىن بىلىم ۋە ھوقۇقتا يۇقىرى ئورۇندا تۇرۇۋاتقان تەكەببۇر چوڭلارنىڭ پەيغەمبەرلەرگە قارشى تۇرۇشتىكى مۇددىئاسى ئاتالمىش ئۆلۈھىيەت مەسىلىسى بولماستىن بەلكى ھوقۇق مەسىلىسىدۇر. ئۇلارنىڭ بۇئالاھىلەرگە شەكلەن ئېسىلىۋېلىشى، ئالاھىلەرنى قوغدىغان قىياپەتكە كىرىۋېلىشى ئالاھىلەرگە ئىشىنىپ، ئۇلارنى قوغدىغانلىقتىن ئەمەس، بەلكى ئالاھىلە نامدا ئاۋام خەلقىنى قۇل قىلىشى، ئۆزىنى ئالاھىلەنىڭ مۇقەددەس ھۆكۈمرانى قىلىپ كۆرسىتىشى ئاساسى مەقسەت قىلىدۇ. بۇلارغا نىسبەتەن ھەقىقى مەسىلە ھاكىمىيەت مەسىلىسى. ئاۋام خەلقىگە كىم ھۆكۈمرانلىق قىلىدۇ؟ ئۇلار ھۆكۈمرانلىق قىلامدۇ ياكى اللە نىڭ شەرىئىتى ھۆكۈمرانلىق قىلامدۇ؟ مەسىلىسى.

مانا بۇ ھەقىقى مەسىلە ھەرقايسى جاھىلىيەتتىكى تەكەببۇر چوڭلارنى ئىسلامىي دەۋەتكە قارشى تۇرۇشقا ئۈندەيدۇ.

ئۇلار قانۇن تۈزۈپ، ئاۋام خەلقىنى باشقۇرۇۋاتىدۇ. ئۇنداق قىلىش ئەسلىدە ئۇلارنىڭ ھوقۇقى ئەمەس. بەلكى ئۇ، ياراتقۇچى، رىزىق بەرگۈچى، پەزىلى مەرھىمىتى بىلەن نېئەت ئاتا قىلغۇچى زاتنىڭ ھوقۇقىدۇر. ياراتقان، رىزىق بەرگەن، پەزىلى مەرھىمىتى بىلەن نېئەت ئاتا قىلغان زاتنىڭلا قانۇن تۈزۈش ھوقۇقى، چەكلەش ۋە يولغا قويۇش ھوقۇقى بولىدۇ، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچكىمنىڭ ئۇنداق ھوقۇقى بولمايدۇ.

«(پۈتۈن كائىناتنى) ياراتقان اللە بىلەن (ھېچ نەرسىنى) يارىتالمايدىغانلار ئوخشاش بولامدۇ؟ ئويلىمىمىسىلەر.» □

«ئى ئىنسانلار! اللە نىڭ سىلەرگە بەرگەن نېئەتى ياد ئېتىڭلار، اللە دىن باشقا سىلەرگە ئاسماندىن ۋە زېمىندىن رىزىق بېرىپ تۇرىدىغان ياراتقۇچى بارمۇ؟ اللە دىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، (اللە نىڭ ئىبادىتىدىن) قانداقمۇ باش تارتىسىلەر؟» □

لېكىن تەكەببۇر چوڭلار بۇ ھەقىقەتنى بىلمەس بولۇۋالىدۇ. بۇھەقىقەتنىڭ ئېتىقادى ئاساسلىرى، ئەمەلىي تەقەززالىرىنى ئوقىماس بولۇۋالىدۇ. ئۇلار مەيلى ئوچۇق — ئاشكارا دىكتاتورلۇق بىلەن ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈسۇن ياكى ھازىرقىدەك دېموكراتىيىنى پەردە قىلىپ ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈسۇن، ئاۋام خەلقىنىڭ خاھىشى بويىچە ھا -

كىمىيەت يۈرگۈزسۇن ياكى ئۆز خاھىشلىرى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزسۇن، بەربىر ئۇلار ھاكىمىيەت يۈرگۈزىدۇ. ھۆكۈمەت نىزامى ۋە ئاساسى قانۇنلارنى تۈزۈپ ئۆز ھاكىمىيەتنى تېخىمۇ مۇستەھكەملەيدۇ.

اللہ نىڭ دەرگاھىدىن بىر پەيغەمبەر كېلىپ «اللہ تىن باشقا مەئبۇد بەرھەق يوق»، «اللہ قا ئىبادەت قىلىڭلار! سىلەرنىڭ اللہ تىن باشقا ئىلاھىڭلار يوق» دېسە، ئەھۋالدا تامامەن ئۆزگىرىش بولىدۇ.

تەكەببۇر چوڭلار ئۆز ئارا ھوقۇق تالىشىپ زىددىيەتلىشىدۇ. گاھدا ھازىرقى دىموكراتىيىدىكىگە ئوخشاش تەكەببۇر چوڭلار بىلەن ئاۋام خەلق ئوتتۇرىسىدا ھوقۇق تالىشىش كۆرەشلىرىمۇ بولۇپ تۇرىدۇ. بېراق «اللہ تىن باشقا مەئبۇد بەرھەق يوق»، «اللہ قا ئىبادەت قىلىڭلار! سىلەرنىڭ اللہ تىن باشقا ئىلاھىڭلار يوق» دەيدىغان پەيغەمبەر كەلگەن ھامان ئەھۋالدا تۈپتىن ئۆزگىرىش بولىدۇ... بۇ يەردىكى مەسىلە تەكەببۇر چوڭلارنىڭ قولىدىن بەلكى بارلىق ئىنسانلارنىڭ قولىدىن ھوقۇقنى ئۆتكۈزۈۋېلىپ، ھوقۇقنى ھەقىقىي ئىگىسىگە قايتۇرۇش مەسىلىسى ئوتتۇرىغا چىقىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن «تەكەببۇر چوڭلار» ئىسلامىي دەۋەتتىن زېمىندىكى ھوقۇق تالاشقۇچى رەقىبلىرىدىن قورققاندىن نەچچە ھەسسە بەك قورقىدۇ. پۈتۈن كۈچى بىلەن دەۋەتكە قارشى قوشۇن تەشكىللەيدۇ. بۇ كۆرەشتە گاھ ساختىلىق بىلەن، گاھ مۇشتومزورلۇق بىلەن ئاۋام خەلقنى كۆسەي قىلىدۇ. «پىرئەۋن ئېيتتى: مېنى قويۇۋېتىڭلار، مۇسانى ئۆلتۈرۈمەن، مۇسا (ئۆزىنى مەندىن قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن) پەرۋەردىگارىنى چاقىرسۇن، مەن ھەقىقەتەن مۇسانىڭ دىنىڭلارنى ئۆزگەرتىۋېتىشىدىن ياكى زېمىندا (يەنى دۆلەتتە) قالماقچىلىق تۇغدۇرۇشىدىن قورقىمەن» □
ئۇلاردىن كېيىن مۇسا بىلەن ھارۇننى پىرئەۋنگە ۋە ئۇنىڭ قەۋ -

مىنىڭ چوڭلىرىغا نۇرغۇن مۆجىزىلەر بىلەن ئەۋەتتۇق. ئۇلار (ئىمان ئېيتىشتىن) بويۇنتاۋلىق قىلدى. ئۇلار گۇناھكار قەۋم ئىدى. ئۇلارغا بىز تەرەپتىن ھەقىقەت نازىل بولغان چاغدا، ئۇلار: «بۇ ھەقىقەتەن روشەن سېپىردۇر» دېدى. مۇسا: «سىلەرگە ھەقىقەت كەلسە ئۇنى سېپىر

دەمسەلەر؟ ئەجەبا بۇ سېپىرمۇ؟ سېپىرگەرلەر مۇۋەپپەقىيەت قازىنالمىدۇ» دېدى. ئۇلار: «سەن بىزگە ئاتا - بوۋىلىرىمىزنىڭ دىندىن بىزنى ۋاز كەچتۈرۈش ۋە زېمىن (يەنى مىسىر زېمىنى) نىڭ سەلتەنتىنى ئىككىڭلارنىڭ قىلىۋېلىش ئۈچۈن كەلدىڭمۇ؟ بىز ئىككىڭلارغا ئىشەنمەيمىز» دېدى. □

«پىرئەۋن قەۋمىنى گوللىغانلىقتىن، قەۋمى ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلدى، ئۇلار ھەقىقەتەن پاسىق قەۋم ئىدى.» □

مەككىدە دەل شۇنداق ئىش بولدى... شۇيەرنىڭ تەكەببۇر چوڭلىرى بولغان قۇرەيشلەر دەۋەتكە توسقۇنلۇق قىلدى ۋە قارشى چىقتى. ئەمەلىيەتتە قۇرەيشلەرنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىلەن ھېچقانداق زىددىيەت يوق ئىدى. بەلكى ئۇلارنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن دەۋەت بىلەن زىددىيەت بار ئىدى: «ئۇلار سېنى ئىنكار قىلمايدۇ، زالىملار ئاللاھ نىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلىدۇ.» □

زىددىيەت ئۆتكۈزۈلۈش يۇقىرى چەككە يەتكەندە قۇرەيشلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەلچى ئەۋەتتى: «ھوقۇق، بايلىق ۋە باشقا ھەر قانداق نەرسە دېسەڭ بېرىلى، دەۋەتنى توختاتقىن» دەپ باقتى. بۇنىڭدىن قارىغاندا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىلەن ئۇلار ئوتتۇرىسىدا شەخسىي ئاداۋەت يوق ئىدى. ھەممە ئاداۋەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋەت ئېلىپ بېرىشتا چىڭ تۇرغانلىقى، قۇرەيشلەرنىڭ بۇنىڭغا چىدىمىغانلىقىدىن كېلىپ چىقتى. ئاخىرى

□ سۈرە يۇنۇس 75 - 78 - ئايەتلەر □ سۈرە زۇخۇرۇ 54 - ئايەت □ سۈرە ئەنئام 33 - ئايەت

بېرىپ قۇرەيشلەر بىلەن دەۋەتكە ۋەكىللىك قىلغۇچى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوتتۇرىسىدا ھايات - ماماتلىق جەڭ پارتلىدى...

ئاللاھ نىڭ خاھىشى بىلەن بىر بۆلۈك كىشىلەر ئىمان ئېيتتى. بۇلاردىن تارىختا مىسلى كۆرۈلمىگەن بىر ئەۋلاد كىشىلەر ۋۇجۇدقا كەلدى... ئۇلار ئىماننى قانداق چۈشەنگەن؟ ئىمان ئۇلارنىڭ ھاياتىدا قانداق ئۆزگىرىشلەرنى پەيدا قىلغان؟

ئۇلار ئىمان دېگەن ئاللاھ نىڭ بارلىقىغا ۋە بىرلىكىگە قەلب بىلەن تەستىق قىلىپ، تىل بىلەن ئىقرار قىلىشلا دەپ چۈشەنگەنمۇ؟ ياكى پۈتۈن كائىناتتا ئاللاھ نىڭ ھۆكۈمى ئىجرا بولۇش دەپ

چۈشەنگەنمۇ؟

ئۇلار ئىدىيە ۋە ئەمەلىيەتتە بىرەر نەرسىنى ئىماندىن چوڭ بىلىپ باققانمۇ؟

ئەمەلىيەتكە قاراپ باقايلى!...

«مۇسۇلمانلارنىڭ ھازىرقى ئەھۋالى» دېگەن كىتابتا كۆرسىتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، ئەرەبلەر تولىمۇ چىچىلاڭغۇ بىر خەلق ئىدى. ئۇلارنىڭ زېمىنى بىر، مۇھىتى بىر، تىلى بىر، ئېتىقادى بىر، قىممەت قارىشى بىر، تارىخى بىر... بولسىمۇ بۇ بىرلىكلەر ئۇلارنى ئىتتىپاقلاشتۇرالمىغان ئىدى. ئىسلام ئۇلارنى ئەنە شۇنداق چىچىلاڭغۇلۇق ئىچىدىن سۈزۈۋېلىپ، ئۇلاردىن «ئىنسانلار ئىچىدىن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان ئەڭ ياخشى ئۆممەت» نى قۇرۇپ چىقتى.

بەزى تارىخ كىتابلىرى تەرسالىق بىلەن شۇنى بازارغا سېلىۋاتىدۇكى، «ئەرەب يېرىم ئارىلىدا بۇتلارلا مەئبۇد ئىدى. ئۇنىڭدىن باشقا مەئبۇد يوق ئىدى. ھاراقكەشلىك، قىمارۋازلىق، زىناخورلۇق، قىزلارنى تىرىك كۆمۈش، بۇلاڭ-تالاڭ قىلىش ۋە ئىجتىمائىي زۇلۇم قاتارلىق بىر قانچە ئەخلاقىي بۇزۇقچىلىقلارلا بار ئىدى.»

ئەمەلىيەتتە ئۇنداق ئەمەس ئىدى. بۇنداق دېگەن كىتابلارنىڭ مەقسىتى ئىماننى ئاشۇ خىل شېرىك ۋە بۇزۇقچىلىقلارنى يوق قىلىشقا چەكلەپ قويۇشتىن ئىبارەت.

ئىمان تازىلىماقچى بولغان شېرىك بىر خىللا شېرىك ئەمەس ئىدى. بەلكى كۆپ خىل شېرىك بولۇپ، ھەممىسى كۆپ خۇدالىق ئېتىقاد ۋە اللە نازىل قىلغان شەرىئەتنىڭ غەيرىگە ئەگىشىشتىن ئىبارەت مۇشۇ ئىككى مەسىلىنىڭ تەھتىگە داخىل ئىدى.

شائىر تۆۋەندىكى شېئىرىدا ئېيتقاندەك، قەبىلىمۇ ئىلاھقا ئايلانغان ئىدى:

ئازمىسا قەبىلەم ئازمايمەن، ئازسا ئازمىمەن.

مەن شۇنداق ئەر، ئەگىشىپ جەمەتمىگە ماڭمەن!

ئاتا بوۋىلارنىڭ ئۆرپ-ئادەتلىرىمۇ ئىلاھقا ئايلانغان ئىدى: «ئەگەر ئۇلارغا: اللە نازىل قىلغان نەرسە (يەنى قۇرئان) غا ئەگىشىڭلار دېيىلسە، ئۇلار: ياق، بىز ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ دىنىغا

ئەگىشىمىز، دەيدۇ.» □

ھاۋايى - ھەۋەس ۋە شەخسى پىكىرلەر ئىلاھقا ئايلانغان ئىدى:

توسايسەن مېنى جەڭگى - جىدەلدىن، قانغىچە ئويناشتىن،

ئەي كىشى، بېرەلمەسەن كاپالەت ئۆلمەي ياشاشتىن؟!

قۇرەيش قاتارلىق چوڭ قەبىلىلەر خۇددى كاھىنلارغا ئوخشاشلا باشقا ئەرەبلەرگە ھالال - ھارامنى ئۆزى خالىغانچە بەلگىلەپ بېرەتتى: «ئايىنى ئارقىغا سۈرۈش (يەنى ئۇرۇش ھارام قىلىنغان ئايىنى باشقا بىر ئايغا ئۆزگەرتىپ، يىلىنىڭ 12 ئېيىنى 13 ئايغا كۆپەيتىش) كۇفرىنى زىيادە قىلىشتۇر، بۇنىڭ بىلەن كاپىرلار ئازدۇرۇلىدۇ؛ ئۇلار ئالەم ھارام قىلغان ئايلىرىنىڭ سانىغا مۇۋاپىقلىشىش ئۈچۈن، ئۇنى بىر يىل ھالال قىلسا، ئىككىنچى يىلى ھارام قىلىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئالەم ھارام قىلغان ئايىنى ھالال قىلىدۇ، ئۇلارغا ئۆزلىرىنىڭ يامان ئەمەللىرى

□ سۈرە لوقمان 21 - ئايەت

چىرايلىق كۆرسىتىلدى. ئالەم كاپىر قەۋمىنى ھىدايەت قىلمايدۇ.» □

«مۇشرىكلار ئالەم ياراتقان ئېكىنلەردىن ۋە چاھار پايلىرىدىن (يەنى تۆگە، كالا، قويلىرىدىن) ئالەم ئۈچۈن بىر ھەسسە (بۇتلىرى ئۈچۈن بىر ھەسسە) ئايرىپ قويۇپ، ئۆز گۇمانلىرىچە (ھېچقانداق دەلىل بىلەن) : «بۇ، ئالەم ئۈچۈندۇر، بۇ، مەبۇدلىرىمىز ئۈچۈندۇر» دېدى. بۇتلىرىنىڭ نېسىۋىسىدىن ئالەم نىڭكىگە قوشۇشقا بولىمايتتى، ئالەم نىڭ نېسىۋىسىدىن بۇتلىرىنىڭكىگە قوشۇشقا بولاتتى (مۇشرىكلار ئالەمغا ئاتىغان ھەسسەسىدىن بۇتلارغا ئاتىغان ھەسسەسىگە بىرەر نەرسە قوشۇلۇپ قالسا، ئۇنى بۇتلىرىنىڭ ھەسسەسى ئىچىدە قالدۇراتتى ۋە ئالەم باي، بۇنىڭغا موھتاج ئەمەس، دەيتتى. بۇتلارغا ئاتىغان ھەسسەسىدىن ئالەمغا ئاتىغان ھەسسەسىگە بىرەر نەرسە قوشۇلۇپ قالسا، ئۇنى بۇتلارنىڭ ھەسسەسىگە قايتۇرۇۋېتەتتى). ئۇلارنىڭ قارارى نېمىدېگەن قەبىھ! مۇشرىكلارنىڭ شېرىكلىرى (يەنى شەيتانلار) مۇشرىكلارنى ھالاك قىلىش ۋە ئۇلارنىڭ دىنىنى قالايمىقانلاشتۇرۇش ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ نۇرغۇنلىرىغا بالىلىرىنى ئۆلتۈرۈشنى، شۇنىڭدەك (يەنى ئالەمغا ۋە بۇتلارغا ھەسسە ئايرىپ قويۇشتەك تەقسىماتنى شەيتانلارغا ۋە مۇشرىكلارغا چىرايلىق كۆرسەتكەندەك) چىرايلىق كۆرسەتتى. ئەگەر ئالەم خالىغان بولسا ئىدى، ئۇلار بۇ (قەبىھ) ئىشنى قىلمايتتى، ئۇلارنى ئالەمغا چاپلىغان يالغانلىرى بىلەن بىللە تەرك ئەت. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ گۇمانىچە:

« بۇ ھايۋانلار ۋە ئېكىنلەر (مەبۇدلىرىمىزغا خاس بولۇپ، باشقىلارغا) ھارامدۇر، ئۇلارنى پەقەت بىز خالىغان ئادەملەرلا يەيدۇ، بۇ ھايۋانلارنى مىنىش ھارامدۇر، بۇ ھايۋانلارنى بوغۇزلىغاندا اللە نىڭ ئىسمىنى ئېيتىشقا بولمايدۇ » دېدى. ئۇلار اللە غا يالغان چاپلىدى، اللە ئۇلارنى يالغان چاپلىغانلىقى ئۈچۈن جازالايىدۇ. ئۇلار: «بۇ ھايۋانلارنىڭ قورساقلىرىدىكى بالىلىرى بىزنىڭ ئەركىشلىرىمىزگە خا -

□ سۈرە تەۋبە 37 - ئايەت

ستۇر، بىزنىڭ خوتۇن كىشىلىرىمىزگە ھارامدۇر» دېدى. ئەگەر تۇغۇلغان ھايۋان ئۆلۈك بولسا، بۇ ئەر كىشىلەر بىلەن خوتۇن كىشىلەر ئارىسىدا ئورتاقتۇر (يەنى ئۇنى ھەممەيلەن تەڭ يەيدۇ) دەپ (ھالال - ھارامنى تەيىنلەشتى) اللە غا يالغان چاپلىغانلىقى ئۈچۈن اللە ئۇلارنى جازالايىدۇ. شۈبھىسىزكى، اللە ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، ھەممىنى بىلگۈچىدۇر. ھاماقەتلىك ۋە نادانلىقلىرىدىن بالىلىرىنى ئۆلتۈرگەن ۋە اللە نامىدىن يالغان ئېيتىپ، اللە رىزىق قىلىپ بەرگەن نەرسىلەرنى ھارام بىلگەن كىشىلەر ھەقىقەتەن زىيان تارتتى، ئۇلار ھەقىقەتەن (توغرا يولدىن) ئاداشتى، ھىدايەت تاپمىدى.» □

قۇرئان كەرىم قەلبىلەردىكى، روھلاردىكى، تۇيغۇلاردىكى ۋە ئەمەلىي مەسلەكلەردىكى ھەرخىل شېرىكلەرنى تازىلاشقا چاقىرىق قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىدە اللە نىڭ ئەمرىگە بىنائەن تۈرلۈك شېرىكلەرگە تەڭ تاقابىل تۇردى.

ئاخىرەت كۈنىگە ئىشىنىش ھەرخىل شېرىكلەرنى ۋە شېرىك ئاسارەتلىرىنى تازىلاشتا ناھايىتى چوڭ رول ئوينايدۇ. چۈنكى ئۆلگەندىن كېيىن تېرىلىپ، شېرىك كەلتۈرگەنلىك گۇناھقا قارىتا جازاغا تارتىلىدىغانلىقىغا ئىشەنمىگەن كىشىلەر شېرىكنى تەرك ئەتمەيدۇ ۋە شېرىكتىن قول ئۈزمەيدۇ. ئىبادەتتىكى شېرىك بىلەن ئەگىشىشتىكى شېرىك ئوخشاش بىر شېرىك. شۇنىڭ ئۈچۈن اللە مەككىدە نازىل بولغان نۇرغۇن ئايەتلەردە بۇ مەسىلىنى تەكىتلەيدۇ.

ھەرخىل شېرىكلەردىن پاكالانغان مۇسۇلمانلارنىڭ روھىيىتىدە ناھايىتى چوڭ ئۆزگىرىش يۈز بەردى... خۇددى ئۇلار قايتىدىن تۇغۇلغاندەك بولدى. گويا ئۇلارنىڭ روھنات زەررىچىلىرى قايتا

تلىنىپ، تۆمۈر زەررىچىلىرى قايتا تىزىلىپ، ماگېنتلىق ئىلىكتىر ھاسىل قىلغاندەك يېڭى ئېنېرگىيە ھاسىل قىلدى. ئۇلارنىڭ قەلبلىرى، روھلىرى ۋە مەسلەكلەرنى ئىشغال قىلىپ تۇرغان ساختا ئىلاھلار تامامەن يوقالدى. ئۇلارنىڭ روھىدا ئەمدى بىرلا ئالەم قانداق قىلىشتىن باشقا ھېچنەرسە قالمىدى. ساختا ئىلاھلارغا مۇناسىۋەتلىك ئۆرپ-ئادەتلەر ۋە ساختا ئىلاھلاردىن ئەيمىنىشلەرمۇ يوقالدى. مانا ئەمدى قەبىلە، ئاتا-بوۋىلارنىڭ ئۆرپ-ئادىتى ۋە ئاتا مىراس ئەنئەنىلەرنىڭ قىلچە ئېتىبارى قالمىدى. بۇ نەرسىلەر ئۇلارنىڭ مەسلەكلىرى ياكى ئىدىيىۋى تونۇشلىرىغا بېسىم ئىشلىتەلمەيدىغان بولدى. ئۇلارنىڭ بىرلىشىشى ياكى بۆلۈنىشىدە ئەمدى قانداشلىق مۇناسىۋىتى ياكى مەنپەئەت مۇناسىۋىتى ئاساس بولالمىدى. بەلكى ئۇلار ئىمان ئېيتىشتىن بۇرۇن ئۇلارغا ئەڭ چوڭ بىلىنگەن ئىرىش-چىرىش مۇناسىۋەتلەر ئەمدى ئۇلارنىڭ خىيالىغىمۇ كەلمەيتتى. ئاخىرەتتىن ئۈزۈلگەن قىممەت قاراشلارنىڭمۇ ھېچبىر ئەتىۋارى قالمىغان ئىدى. ئىمان بىرلىشىشى ۋە بىرلەشمەسلىكنىڭ ئاچقۇچىغا ئايلانغان بولۇپ، ئىمانلىقلار ئىمانلىقلار بىلەن بىرلەشتى. ئىمانسىزلار بىلەن ئايرىلدى. بۇرۇنقى بىرلىكلەرنىڭ ئورنىنى ئىماندىن كېلىپ چىققان، ئىماننى چۆرىدىگەن يېڭى بىرلىك ئىگەللىدى. ئالەمنىڭ بارلىقىغا ۋە بىرلىكىگە قەلبتە تەستىق قىلىپ، ئېغىزدا ئىقرار قىلىش بىلەنلا مۇنداق چوڭ ئۆزگىرىش بولمايدۇ.

ئالەمنىڭ پەيغەمبىرى ۋە ئۇلارنى ئىمانغا يېتەكلىگۈچى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلار بىلەن ئەرقەم دېگەن كىشىنىڭ ھويلىسىدا ئۇچرىشىپ، ئىنسانىيەت تارىخىدىكى ئەڭ چوڭ بىر ئىشنى قىلدى. ئىماننىڭ تەقەززاسى ۋە ئىمانىي ئەخلاقى بويىچە مىسلىسىز بىر ئەۋلاد كىشىلەرنى تەربىيەلىدى. بۇ تەربىيە ئارقىلىق تارىختىكى ئەڭ ياخشى بىر ئۆمەتنى تەربىيەلەپ چىقتى.

ھازىر بەزى كىشىلەر: ئەرەب مۇشرىكلىرى مۇشرىك بولمىغان بولسا، ئۇلارغا شېرىك ھەققىدە مۇنچە كۆپ سۆزلەنمەيتتى، بەلكى ئۇلاردىن دىلدا تەستىق قىلىش ۋە ئېغىزدا ئىقرار قىلىشلا تەلەپ قىلىناتتى دەپ جۆيلۈۋاتىدۇ. بۇ مۇرجىئىلىك ئىدىيىسىنىڭ مۇسۇلمانلارغا قىلغان زىيانكەشلىكىدۇر. مۇرجىئىلىك باشقا ئامىللار بىلەن قوشۇلۇپ، ئىماننى ئۆزىنىڭ ھەقىقىي مەزمۇندىن قۇرۇقداپ، ئاخىرى جانسىز ئىسكىلىتقا ئايلاندۇرۇپ قويدى. بىز بۇنداق دېگۈچىلەر بىلەن مۇنازىرە قىلىشتىن بۇرۇن، مەدىنىدىكى مۇئمىنلارنىڭ ئىمانى ھەققىدە ئازراق توختالماقچىمىز.

يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، ئىمان ھەققىدىكى سۆز مەدىنىدە ئۈزۈلمۈپ قالدى. چۈنكى، ئىمان بىر مەھەل تەكىتلەنگەندىن كېيىن تاشلاپ قويۇلدىغان نەرسە ئەمەس. بەلكى ھەرقانداق ئىشتا ئاۋۋال ئىمان تەكىتلىنىپ، ئاندىن باشقا تېمىدا سۆز قىلىنىدۇ. مەدىنىدە نازىل بولغان بىر نەچچە سۈرەلەرنى تەھلىل قىلساقلا، بۇ نۇقتا ناھايىتى ئايدىڭلىشىدۇ. سۈرە بەقەرە بىر قانچە تېمىلاردا سۆزلەيدۇ. بۇ سۈرە ئىسلامىي دۆلەت قۇرۇلغاندىن كېيىنكى يېڭى جەمئىيەتكە تۈزۈم تۇرغۇزىدۇ. مانا بۇ سۈرە ھەممىدىن ئاۋۋال ئېتىقادى دۇرۇس، ھەرىكىتى توغرا، ئىبادىتى جايدا موئمىنلارنى تونۇشتۇرۇش بىلەن باشلىنىدۇ: «ئەلىف، لام، مېم. بۇ كىتابتا (يەنى قۇرئاندا) ھېچ شەك يوق، (ئۇ) تەقۋادارلارغا يېتەكچىدۇر. ئۇلار غەيبكە ئىشىنىدۇ، نامازنى ئادا قىلىدۇ، ئۇلار بىز بەرگەن مال - مۈلۈكتىن (خۇدا يولىغا) سەرپ قىلىدۇ. ئۇلار ساڭا نازىل قىلىنغان كىتابقا، سەندىن ئىلگىرىكى (پەيغەمبەرلەرگە) نازىل قىلىنغان كىتابلارغا ئىشىنىدۇ ۋە ئاخىرەتكە شەكسىز ئىشىنىدۇ. ئەنە شۇلار پەرۋەردىگارنىڭ توغرا يولىدا بولغۇچىلاردۇر، ئەنە شۇلار بەختكە ئېرىشكۈچىلەردۇر.»

(سۈرە بەقەرە 1-5-ئايەتلەر)

مانا بۇ ئايەتتە بەختكە ئېرىشكەن تەقۋادار موئمىنلار اللە نىڭ بارلىقىغا، بىرلىكىگە دىلىدا تەستىق قىلىپ، ئېغىزىدا ئىقرار قىلىدۇ دەپلا سۈپەتلەنمىدى. بەلكى بۇ سۈپەتكە ناماز ئوقۇش، زاكات بېرىش قاتارلىق پەرىز ئىبادەتلەرنى قىلىدىغانلىقى قوشۇلدى. دىلىڭلاردا تەستىق قىلىپ، ئېغىزىڭلاردا ئىقرار قىلساڭلارلا ھەممە ئىش پۈتىدۇ، شۇنىڭ بىلەنلا جەننەتكە كىرىۋېرىسىلەر دېيىلمىدى. بەلكى ھەرخىل پەرىزلەرنى قىلغاندىلا ئاندىن تەقۋادار بولغىلى، جەننەتكە كىرگىلى بولىدىغانلىقى قەيىت قىلىندى. مەزكۇر سۈرىنىڭ يەنە بىر ئايىتىدە ھەقىقىي ئىماننىڭ تەستىق ۋە ئىقرار بىلەنلا ئەمەس، بەلكى ئىماننىڭ ئەمەلىي ئىپادىسى بولغان مۇئەييەن ئەمەللەر بىلەن ۋۇجۇدقا چىقىدىغانلىقى تەلىم بېرىلدى:

«سەلەرنىڭ كۈن چىققان ۋە كۈن پاتقان تەرەپكە يۈز كەلتۈرۈشۈ - ئۇلارنىڭ ئۆزىلا ياخشى ئەمەلگە ياتمايدۇ. بەلكى اللە قا، ئاخىرەت كۈنىگە، پەرىشتىلەرگە، اللە نازىل قىلغان كىتابلارغا، پەيغەمبەر - لەرگە ئىمان كەلتۈرۈش؛ اللە نى سۆيۈش يۈزىسىدىن خىش - ئەقربا - لارغا، يېتىملارغا، مىسكىنلەرگە، پۇل - مېلىدىن ئالاقىسى ئۈزۈلمۈپ قالغان مۇساپىرلارغا، سائىللارغا ۋە قۇللارنىڭ ئازاتلىققا ئېرىشىشىگە پۇل - مال ياردەم بېرىش؛ ناماز ئوقۇش؛ زاكات بېرىش؛ ئەھدىگە ۋاپا قىلىش؛

يۇقسۇلۇققا، كېسەللىككە ۋە ئاللاھ نىڭ يولىدا قىلىنغان ئۇرۇشقا بەرداشلىق بېرىش ياخشى ئەمەلگە كېرىدۇ. ئەنە شۇ يۇقىرقى سۈپەتلەرگە ئىگە كىشىلەر ئىماندا راستچىل ئادەملەردۇر، ئەنە شۇلار تەقۋادار ئادەملەردۇر.» □

سۈرە ئال ئىمراننىڭ ھەممە ئايەتلىرىدە ئىمان چۈشەندۈرۈلىدۇ. بۇ سۈرە ئەقىدىگە مۇناسىۋەتلىك بولغان مۇنۇ ئايەتلەر بىلەن باشلىنىدۇ: «ئەلىق، لام، مەم. ئاللاھ دىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق)

□ سۈرە بەقەرە 177 - ئايەت

يوقتۇر، ئاللاھ (ھەمىشە) تىرىكتۇر، مەخلۇقاتنى ئىدارە قىلىپ تۇرغۇچىدۇر. (ئى مۇھەممەد!) ئۆزىدىن ئىلگىرىكى كىتابلارنى تەستىق قىلغۇچى ھەق كىتابىنى (يەنى قۇرئاننى) (ئاللاھ) ساڭا نازىل قىلدى. ئىلگىرى، كىشىلەرگە يول كۆرسەتكۈچى قىلىپ تەۋرات بىلەن ئىنجىلنى نازىل قىلغان ئىدى. ھەق بىلەن باتىلنى ئايرىغۇچى كىتابىنى (يەنى بارلىق ساماۋى كىتابلارنى) نازىل قىلدى. شۈبھىسىزكى، ئاللاھ نىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلغانلار (ئاخىرەتتە) قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ، ئاللاھ غالىبتۇر، (يامانلارنى) جازالىغۇ - چىدۇر.» □

بۇ سۈرە ئېتىقادنىڭ تۈپكى قائىدىلىرىنى ناھايىتى روشەن، كەسكىن بايان قىلىش بىلەن بىللە ئىماننىڭ تەقەززالىرىنى مۇئەييەنلەشتۈرىدۇ. ھەقىقەتنى ئەمەلىيلەشتۈرۈش ئۈچۈن كۆرەش قىلىشنىڭ ئىماننىڭ بىر تەقەززاسى ئىكەنلىكىنى تەكىتلەيدۇ. بۇ سۈرىدە ناھايىتى مۇھىم بىر دەرس بېرىلىدۇ: «شۈبھىسىزكى، ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ يارىتىلىشىدا، كېچە بىلەن كۈندۈزنىڭ نۆۋەتلىشىپ تۇرۇشىدا، ئەقىل ئىگىلىرى ئۈچۈن ئەلۋەتتە روشەن دەلىللەر بار. ئۇلار ئۆرە تۇرغاندىمۇ، ئولتۇرغاندىمۇ، ياتقاندىمۇ ئاللاھ نى ئەسلىپ تۇرىدۇ، ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ يارىتىلىشى توغرىسىدا پىكىر يۈرگۈزۈش (ئۇلار ئېيتىدۇ) «پەرۋەردىگارىمىز! بۇنى بىكار ياراتمىدىڭ. سەن پاكئورسەن، بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن. پەرۋەردىگارىمىز! سەن كىمىنىكى دوزاخقا كىرگۈزۈشكەن سەن، ئۇنى ئەلۋەتتە خار قىلغان بولسەن. زالىملارغا ھېچقانداق ياردەمچى بولمايدۇ. پەرۋەردىگارىمىز! بىز ھەقىقەتەن بىر چاقىرغۇچىنىڭ (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ) رەببىڭلارغا ئىمان ئېيتىڭلار، دەپ ئىمانغا چاقىرغانلىقىنى ئاڭلىدۇق، ئىمان ئېيتتۇق، پەرۋەردىگارىمىز!

بىزنىڭ گۇناھلىرىمىزنى مەغپىرەت قىلغىن، يامانلىقلىرىمىزنى يوققا چىقارغىن، بىزنى ياخشىلارنىڭ قاتارىدا قەبىزى روھ قىلغىن. پەرۋەردىگارمىز! بىزگە پەيغەمبەرلىرىڭ ئارقىلىق ۋەدە قىلغان نەرسىنى (يەنى ئىتائەت قىلغانلارغا خاس بولغان جەننەتنى) بەرگىن، قىيامەت كۈنى بىزنى رەسۋا قىلمىغىن. سەن ھەقىقەتەن ۋەدەڭگە خىلاپلىق قىلمايسەن. ئۇلارنىڭ دۇئاسىنى پەرۋەردىگارى ئىجابەت قىلدى: مەن سىلەردىن ئەر بولسۇن، ئايال بولسۇن، ھەرقانداق بىر ياخشى ئىش قىلغۇچىنىڭ قىلغان ئەمىلىنى بىكار قىلىۋەتمەيمەن، سىلەر بىر-بىرىڭلاردىن تۆرەلگەن. ھىجرەت قىلغانلار، يۇرتلىرىدىن ھەيدەپ چىقىرىلغانلار، مېنىڭ يولۇمدا (يەنى اللە نىڭ دىنى ئۈچۈن) ئەزىيەت تارتقانلار، ئۇرۇشقا قاتناشقانلار (يەنى مېنىڭ يولۇمدا ئۇرۇشقانلار) ۋە مېنىڭ يولۇمدا ئۆلتۈرۈلگەنلەرنىڭ گۇناھلىرىنى (مەغپىرىتىم ۋە رەھمىتىم بىلەن) ئەلۋەتتە يوققا چىقىرىمەن. ئەلۋەتتە، ئۇلارنى ئاستىدىن ئۆستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزۈمەن». بۇ (ئۇلارنىڭ ياخشى ئەمەللىرى ئۈچۈن) اللە تەرىپىدىن بېرىلگەن مۇكاپاتتۇر. اللە نىڭ دەرگاھىدا ياخشى مۇكاپات (يەنى جەننەت) بار. □

اللە نى ياد ئېتىش ھەم دىل بىلەن ھەم ئەمەلىي ھەرىكەت بىلەن بولىدۇ. اللە نى ئۆرە تۇرغان، ئولتۇرغان، ياتقان ھالەتلىرىدە – ھەرقانداق ھالەتتە ئەنە شۇنداق ياد ئېتىپ تۇرىدىغان ئىماندا راستچىل موئمىنلار ئاسمان-زېمىننىڭ يارىتىلىشى ھەققىدە پىكىر يۈرگۈزۈش ئارقىلىق جاھاننىڭ بەھودە يارىتىلمىغانلىقىنى، بەلكى مەقسەت بىلەن يارىتىلغانلىقىنى چۈشەندى. جاھاننىڭ يارىتىلىشىدەكى مەقسەت ئىنسانلارنىڭ دۇنيادا قىلغان ياخشى يامان ئىشلىرىغا يارىشا ئاخىرەتتە مۇكاپات ياكى جازا بېرىلىدىغانلىقى ئۇلارغا ئايان

بولدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار اللە تىن جەننەت بېرىشىنى تېلىدى، دوزاختىن پاناھ تېلىدى. جەننەتكە كىرىشنىڭ شەرتىنى ھازىرلاپ، ئىسلامىي دەۋەتنى ئاڭلىغان ھامان ئىمان ئېيتتى. مانا بۇ ھەقىقىي موئمىنلارنىڭ دۇئاسىنى اللە ئىجابەت قىلدى... ئۇلارنىڭ دۇئاسىنىڭ ئىجابەت بولۇشى تەستىق ۋە ئىقرار قىلغانلىقى ئۈچۈنلەمۇ؟ تەپەككۈر قىلىپ ئويلىغانلىقى ئۈچۈنلەمۇ؟ اللە

نى دائىم ياد ئەتكەنلىكى ئۈچۈنمۇ؟ دوزاختىن ساقلىنىش، جەننەتكە كىرىش ھەققىدە يىلىنىپ دۇئا قىلغانلىقى ئۈچۈنمۇ؟ ياكى ئىماننى ئەمەلىي ھەرىكەتكە ئايلاندۇرغانلىقى ئۈچۈنمۇ؟

«ئۇلارنىڭ دۇئاسىنى پەرۋەردىگارى ئىجابەت قىلدى: مەن سىلەردىن ئەر بولسۇن، ئايال بولسۇن، ھەرقانداق بىر ياخشى ئىش قىلغۇچىنىڭ قىلغان ئەمىلىنى بىكار قىلىۋەتمەيمەن...»

مانا بۇ ئايەتتە پىكىر قىلىش ۋە اللە نى ياد ئېتىشىنىڭ ئەمەلىي ھەرىكەتكە ئايلانغانلىقى ئۈچۈن دۇئانىڭ ئىجابەت بولغانلىقى ئېنىق ئوتتۇرىغا قويۇلۇپ، مۇسۇلمانلاردىن اللە يولىدا ھىجرەت قىلىش، اللە يولىدا ئازار-كۈلپەتلەرگە ئۇچرىسا، ئۆلتۈرۈلمىسە، يۇرت-ماكانلىرىدىن قوغلاپ چىقىرىلسا سەۋر قىلىش قاتارلىق ئەمەللەرنى بېجا كەلتۈرۈش تەلەپ قىلىندى.

سۈرە نىسادا ئەمەلىيەتتە ئىمان كەلتۈرۈپ بولغانلاردىن يەنە ئىمان كەلتۈرۈش تەلەپ قىلىندى. بۇ سۈرىدە دىلىڭلاردا ۋە ئېغىزىڭلاردا ئىمان بولغاندىكىن شۇنىڭ بىلەنلا جەننەتكە كىرىۋىر-ئىسىلەر، ئەمەلىي ھەرىكەتتىڭلاردا ئۆز خاھىشىڭلار بويىچە ياكى ئۆرپ-ئادىتىڭلار بويىچە ئىش قىلساڭلارمۇ بولۇپ بېرىدۇ، دېيىلمىدى. بەلكى ئۇلارغا بىرقانچە پەرىزەلەرنى بىكىتكەندىن كېيىن مۇنداق دېيىلدى: «ئەنە شۇلار (يەنى اللە بەندىلىرىنىڭ ئەمەل قىلىشى ئۈچۈن بەلگىلەپ بەرگەن يۇقىرىدىكى ئەھكاملار) اللە نىڭ قانۇنلىرىدۇر، كىمكى اللە غا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلىدىكەن، اللە ئۇنى ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىدۇ، ئۇ ئۇيەلەردە مەڭگۈ قالىدۇ. بۇ چوڭ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشتۇر. كىمكى اللە غا ۋە پەيغەمبىرىگە ئاسىيلىق قىلىپ، اللە نىڭ قانۇنلىرىنىڭ سىرتىغا چىقىپ كېتىدىكەن، اللە ئۇنى دوزاخقا كىرگۈزىدۇ، ئۇ دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ خورلىغۇچى ئازابقا دۇچار بولىدۇ.» □

بۇ سۈرىدە ئائىلىۋىي مۇناسىۋەتلەر ۋە ئىجتىمائىي مۇناسىۋەتلەر ھەققىدە مۇئەييەن يوليورۇقلار بېرىلدى. ھەممە ئىشتا نېمىنىڭ ئاساس بولىدىغانلىقى ئېنىق بەلگىلىنىدۇ: «ئى مۆمىنلەر! اللە غا، پەيغەمبەرگە ۋە ئۆزەڭلاردىن بولغان ئىش ئۈستىدىكىلەرگە ئىتائەت قىلىڭلار، ئەگەر سىلەر بىر شەيئەدە ئىختىلاپ قىلىشىپ قالساڭلار، بۇ توغرىدا اللە غا ۋە پەيغەمبەرگە مۇراجىئەت قىلىڭلار، ئەگەر سىلەر اللە غا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە (ھەقىقىي) ئىشىنىدىغان بولساڭلار، بۇ (يەنى اللە نىڭ كىتابىغا ۋە پەيغەمبىرىنىڭ سۆزىگە مۇراجىئەت قىلىش) سىلەر ئۈچۈن پايدىلىقتۇر، نەتىجە

ئېتىبارى بىلەن گۈزەلدۈر.» □

مانا بۇ ئايەتتە ھاياتلىقتىكى ھەرقانداق بىر ئىشتا ئاللاھ نىڭ قانۇنى بويىچە ئىش كۆرۈشنىڭ ئىمانغا شەرت ئىكەنلىكى ئېنىق ئوتتۇرىغا قويۇلدى: «ئاللاھ غا ۋە پەيغەمبەرگە مۇراجىئەت قىلىڭلار، ئەگەر سىلەر ئاللاھ غا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە (ھەقىقىي) ئىشىنىدىغان بولساڭلار»

بۇ سۈرىدە يەنە ئاللاھ پەيغەمبەرلەرنى دەۋەت قىلىش ئۈچۈنلا ئەمەس، بەلكى ئىتائەت قىلىنىش ئۈچۈنمۇ ئەۋەتكەنلىكى بايان قىلىندۇ: «بىز ھەر قانداق پەيغەمبەرنى پەقەت ئىتائەت قىلىنىش ئۈچۈنلا ئەۋەتتۇق.» □

□ سۈرە نىسا 13-14-ئايەتلەر □ سۈرە نىسا 59-ئايەت □ سۈرە نىسا 64-ئايەتنىڭ بىر قىسمى

بۇ سۈرىدە يەنە ئاللاھ ئىمانى بار كىشىلەرگە پەرز قىلغان ھۆكۈملەر، يوليورۇقلار، ئەمرى ۋە نەھىيلەر بايان قىلىنغاندىن كېيىن، ئىماننىڭ قۇرۇق ئارزۇ ئەمەسلىكى، بەلكى رېئاللىققا ئايلىنغان ئەمەلىي ئىشەنچ ئىكەنلىكى ھەققىدە مەلۇمات بېرىلدى: «(ئاللاھ ۋەدە قىلغان ساۋاب) سىلەرنىڭ قۇرۇق ئارزۇيۇڭلار ۋە ئەھلى كىتابنىڭ قۇرۇق ئارزۇسى بىلەن قولغا كەلمەيدۇ، كىمكى بىر يامانلىق قىلىدىكەن، بۇنىڭ ئۈچۈن (دۇنيادا ياكى ئاخىرەتتە) جازالىنىدۇ، ئۇ ئۆزى ئۈچۈن ئاللاھ دىن باشقا (ئاللاھ نىڭ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرىدىغان) ھېچقانداق دوست ۋە ھېچقانداق مەدەتكار تاپالمايدۇ. ئەر-ئاياللاردىن مۆمىن بولۇپ تۇرۇپ ياخشى ئىشلارنى قىلغانلار جەننەتكە داخىل بولىدۇ، ئۇلارغا قىلچە زۇلۇم قىلىنمايدۇ (يەنى ئۇلارنىڭ قىلغان ئەمەللىرىنىڭ ساۋابى قىلچە كېمەيتىۋېتىلمەيدۇ).» □

سۈرە مائىدە دىننىڭ كامىل قىلىنغانلىقى ۋە نېمەتنىڭ پۈتۈنلە - نىگەنلىكى ئېلان قىلىندى: «بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمىتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم.» □

بۇ سۈرىدە يېمەك-ئىچمەك ۋە مۇئامىلىلەر توغرىسىدىكى ھۆكۈملەر سۈرىنىڭ بىرىنچى ئايىتىدىن باشلاپلا بايان قىلىندۇ: «ئى مۆمىنلەر! ئەھدىلەرگە (يەنى ئاللاھ بىلەن سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى ۋە سىلەرنىڭ ئۆز ئاراڭلاردىكى ئەھدىلەرگە) ۋاپا قىلىڭلار...» □

بۇ سۈرىدە يەنە ئاللاھ نىڭ شەرىئىتىنىلا ھۆكۈمدار قىلىش، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچقانداق قانۇنى

ھۆكۈمدار قىلماسلىق ئوچۇق پەرىز قىلىندى.

دۇنيادا اللہ نىڭ ھۆكىمى ياكى جاھىلىيەتنىڭ ھۆكىمىدىن ئىبارەت ئىككى خىلا ھۆكۈمنىڭ بارلىقى، ئۈچىنچى خىل ھۆكۈمنىڭ يوقلىقى

□ سۈرە نىسا 123-124-ئايەتلەر □ سۈرە مائىدە 3-ئايەتنىڭ بىر قىسمى

ئېنىق بايان قىلىندى: «ئۇلار جاھىلىيەت دەۋرىنىڭ ھۆكىمىنى تەلەپ قىلامدۇ؟ (اللہ غا) چىن ئىشىنىدىغان قەۋمنىڭ نەزىرىدە ھۆكۈمدە اللہ دىنمۇ ئادىل كىم بار؟» □

بۇ سۈرىدە يەنە اللہ نىڭ قانۇنى بويىچە ھۆكۈم قىلىنغان كىشىلەرنىڭ كاپىر، پاسىق، زالىم ئىكەنلىكى ئېنىق ئوتتۇرىغا قويۇلدى:

□ «كىملىرىكى اللہ نازىل قىلغان ئايەتلەر بويىچە ھۆكۈم قىلمايدىكەن، ئۇلار كاپىرلاردۇر.» □

□ «اللہ نازىل قىلغان ئايەتلەر بويىچە ھۆكۈم قىلمايدىغان كىشىلەر زالىملاردۇر.» □

□ «اللہ نازىل قىلغان ئايەتلەر بويىچە ھۆكۈم قىلىنغانلار پاسىقلاردۇر.» □

مەدىنىدە نازىل بولغان سۈرىلەرنىڭ ھەممىسى موئمىنلارغا تەستىق ۋە ئىقرارنىڭلا كۆپايە قىلمايدىغانلىقىنى بەلكى بۇنىڭغا قوشۇپ ئەمەل قىلىش كېرەكلىكىنى، موئمىن بولۇش ئۈچۈن چوقۇم اللہ نىڭ قانۇنىغا رېئايە قىلىش كېرەكلىكىنى، بۇنىڭ ئىماننىڭ راستلىقىنى سىنايدىغان سىنتاش ئىكەنلىكىنى، ئېغىزىدا ئىمانم بار دەپ تۇرۇپ، ئەمەلىيەتتە اللہ نىڭ قانۇنىغا رېئايە قىلمايدىغانلارنىڭ مۇناپىق ھېسابلىنىپ دوزاخقا مەڭگۈ قالدۇرۇلغانلىقىنى... چۈشەندۈرىدۇ: «ساڭا نازىل قىلىنغان كىتابقا (يەنى قۇرئانغا) ۋە سەندىن بۇرۇن نازىل قىلىنغان كىتابلارغا (يەنى تەۋراتقا ۋە ئىنجىلغا) ئىمان كەلتۈردۈك دەۋالغان كىشىلەر (يەنى مۇناپىقلار) نى كۆرمىدىڭمۇ؟ ئۇلار ئەزىزى شەيتاننىڭ ئالدىغا ئېلىپ بارماقچى بولۇۋاتىدۇ؛ ھالبۇكى، ئۇلار شەيتاننى ئىنكار قىلىشقا بۇيرۇلغان، شەيتان ئۇلارنى چوڭقۇر ئازدۇرۇشنى خالايدۇ.» □

□ سۈرە مائىدە 50-ئايەت □ 44-ئايەت □ 45-ئايەت □ 47-ئايەت □ سۈرە نىسا 60-ئايەت

□ «ئى مۇھەممەد!» پەرۋەردىگارنىڭ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) ئۆز ئارىسىدىكى دەتالاشقا سېنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلمىغىچە، ئاندىن سېنىڭ چىقارغان ھۆكۈمىڭگە ئۇلارنىڭ

دىللىرىدىكى قىلچە غۇم بولسىمۇ يوقالمىغىچە ۋە ئۇلار پۈتۈنلەي بويسۇنمىغىچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ.» □

«(مۇناپىقلار) اللہ غا ۋە پەيغەمبەرگە ئىمان ئېيتتۇق ۋە ئىتائەت قىلدۇق دېيىشىدۇ، ئاندىن ئۇلاردىن بىر جامائە شۇنىڭدىن (يەنى ئىماننى دەۋا قىلغاندىن) كېيىن، (شەرىئەت ھۆكۈمىدىن) يۈز ئۆرۈيدۇ، ئۇلار (ھەقىقەتتە) مۆمىن ئەمەس. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا (پەيغەمبەر) ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن، ئۇلار اللہ نىڭ ۋە پەيغەمبەرنىڭ (ھۆكۈمىگە) چاقىرىلسا، ئۇلاردىن بىر جامائە (پەيغەمبەرنىڭ ئالدىغا ھازىر بولۇشتىن) باش تارتىدۇ. ئەگەر ھەقىقەت ئۇلارنىڭ تەرىپىدە بولىدىغان بولسا (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەق ھۆكۈم چىقىرىدىغانلىقىنى بىلىدىغانلىقى ئۈچۈن)، پەيغەمبەرگە بويسۇنغان ھالدا كېلىشىدۇ. ئۇلارنىڭ دىللىرىدا (مۇناپىقلىق) ئىللىتى بارمۇ؟ يا (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىدىن) گۇمانلىنامدۇ؟ يا اللہ نىڭ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنىڭ ئۇلارغا ئادىل بولماسلىقىدىن قورقاردۇ؟ ياق، ئۇلار (رەسۇلۇلانىڭ ھۆكۈمىدىن باش تارتقانلىقى ئۈچۈن) زالىمدۇر. (پەيغەمبەر) مۆمىنلەرنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن، ئۇلار اللہ غا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە چاقىرىلغان چاغدا ئۇلار:

«ئاڭلىدۇق ۋە ئىتائەت قىلدۇق دېيىشلىرى كېرەك، مانا شۇنداق كىشىلەر مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر.» □

«مۇناپىقلار چوقۇم دوزاخنىڭ ئەڭ ئاستىقى قەۋىتىگە (يەنى قەئىرگە) تاشلىنىدۇ، ئۇلارغا ھەرگىزمۇ (ئازابتىن قۇتقۇزىدىغان) مەدەتكار تاپالمايسەن.» □

□ سۈرە نىسا 65-ئايەت □ سۈرە نۇر 47-51-ئايەتلەر □ سۈرە نىسا 145-ئايەت

مەدىنە سۈرىلىرىنىڭ مەزمۇنىغا قارىغاندا دىن كامىل بولغان، «بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمىتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم» دېگەن ئايەت نازىل بولغان كۈنلەردە ئىمان ھاياتلىقنىڭ مۇكەممەل يولىغا ئايلانغانىدى. بۇ يول ئېتىقادىي تەرەپنى، ئىبادەت تەرەپنى، ئەمەلىي مەسلىك تەرەپنى تەڭ ئۆز ئىچىگە ئالغانىدى. بۇ يولدا اللہ نىڭ زاتتا، سۈپەتتە، ئەسىمىدە ۋە ئەفئالدا بىرلىكىگە ئېتىقاد قىلىندى. بارلىق ئىبادەت پائالىيەتلىرى بىرلا اللہ قا قارىتىلدى. اللہ نىڭ شەرىئەتلىك ھۆكۈمىدار قىلىندى. ئىمانىي

ئەخلاقلارغا رېئايە قىلىندى، تۈرلۈك ئىلاھىي تەكلىپلەر ئورۇندالدى...

مەككىدە نازىل بولغان سۈرلەر ئاللاھقا، ئاخىرەت كۈنىسىگە، پەرىشتىلەرگە، كىتابلارغا، پەيغەمبەرلەرگە، تەقدىرگە ئېتىقاد قىلىشنى، ئەخلاقىي تەرەپلەرنى ۋە ئۇ چاغدا پەرىز قىلىنغان ئىبادەت پائالىيەتلىرىنى مەركەزلىك بايان قىلدى. مەدىنىدە نازىل بولغان سۈرلەر ھاكىمىيەت مەسلىسى ۋە ئاللاھنىڭ شەرىئىتىنى ھۆكۈمدار قىلىشنى قاتتىق تەكىتلەپ، بۇنى ئىماننىڭ سېنىپىشى قىلىپ بەلگىلىدى. شۇنىڭ بىلەن بىللە ئەخلاقىي يەنە تەكىتلەپ، يەنە باشقا تۈرلۈك ئىبادەت پائالىيەتلىرىنى پەرىز قىلدى.

لېكىن ھاكىمىيەت مەسلىسى يەنى ھۆكۈم قىلىش ھوقۇقى، قانۇن تۈزۈش ۋە يولغا قويۇش ھوقۇقىنىڭ بىرلا ئاللاھقا خاسلىقى مەسلىسى، ئاللاھ نازىل قىلمىغان نەرسىلەرنى قانۇن قىلىش ۋە شۇنداق قانۇنلارغا بويسۇنۇشنىڭ دىندىن چىقىپ، كاپىر بولۇش مەسلىسى مەدىنىدە بېكىتىلگەن دەپ ئويلاش قىيىن خاتالىقتۇر. چۈنكى بۇ مەسلىە مەككىدە نازىل بولغان كۆپلىگەن سۈرلەردە ئىماننىڭ بىر تۈپكى قائىدىسى سۈپىتىدە ناھايىتى روشەن، كەسكىن بېكىتىلدى. مەسلىەن: مەككىدە نازىل بولغان سۈرە ئەئرافنىڭ تۆۋەندىكى ئايىتى بۇنىڭغا شاھىد: «ئى ئىنسانلار!» سىلەر پەرۋەردىگارڭلار تەرىپىدىن سىلەرگە نازىل قىلىنغان كىتابقا (يەنى قۇرئانغا) ئەگىشىڭلار، ئاللاھنى قويۇپ، (جىنلاردىن ۋە ئىنسانلاردىن بولغان سىلەرنى ئازدۇرىدىغان) دوستلارغا ئەگەشمەڭلار، سىلەر ۋەز-نەسپەتنى ئاز قوبۇل قىلىسىلەر.» (3-ئايەت)

بۇ ئايەت نېمە مەزمۇنى ئىپادىلەۋاتىدۇ؟ بۇ ئايەت ئىنسانلارنى بىر ئىشقا بۇيرۇۋاتىدۇ. ئۇ بولسىمۇ ئىمان. يەنە بىر ئىشتىن توسۇۋاتىدۇ، ئۇ بولسىمۇ شېرىك. «سىلەر پەرۋەردىگارڭلار تەرىپىدىن سىلەرگە نازىل قىلىنغان كىتابقا (يەنى قۇرئانغا) ئەگىشىڭلار» دېگەندە ئىمانغا بۇيرۇۋاتىدۇ. «ئاللاھنى قويۇپ، (جىنلاردىن ۋە ئىنسانلاردىن بولغان سىلەرنى ئازدۇرىدىغان) دوستلارغا ئەگەشمەڭلار» دېگەندە شېرىكتىن توسۇۋاتىدۇ.

مەزكۇر سۈرىنىڭ يەنە مۇنۇ ئايىتىگە قاراڭ:

«شۈبھىسىزكى، پەرۋەردىگارڭلار ئاللاھ ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئالتە كۈندە (يەنى ئالتە دەۋردە) ياراتتى، ئاندىن (ئۆزىنىڭ ئۇلۇغلىقىغا لايىق رەۋىشتە) ئەرش ئۈستىدە قارار ئالدى، ئاللاھ كېچە

بىلەن (يەنى كېچىنىڭ قاراڭغۇلۇقى بىلەن) كۈندۈزنى ياپىدۇ، كېچە بىلەن كۈندۈز بىر بىرىنى قوغلىشىدۇ (يەنى داۋاملىق ئورۇن ئالمىشىپ تۇرىدۇ)؛ ئالەم قۇياش، ئاي ۋە يۇلتۇزلارنى ئالەمنىڭ ئەمرىگە بويسۇندۇرۇلغۇچى قىلىپ ياراتتى، يارىتىش ۋە ئەمىر قىلىش (يەنى كائىناتنى تەسەۋرۇپ قىلىش) راستىنلا ئالەمنىڭ ئىككىدىدۇر. ئالەم - رىڭ پەرۋەردىگارى ئالەمنىڭ دەرىجىسى كاتتىدۇر. پەرۋەردىگار - رىڭغا تۆۋەنچىلىك بىلەن يوشۇرۇن دۇئا قىلىڭلار، (دۇئا قىلغاندا كەلسە - كەلمەس سۆزلەپ، توۋلاپ) ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتكەنلەرنى ئالەم ياقىتۇرمايدۇ. ئالەم (پەيغەمبەرلەر ئەۋەتىپ) يەر يۈزىنى تۈزىگە - ندىن كېيىن، يەر يۈزىدە بۇزۇقچىلىق قىلماڭلار، (ئالەمنىڭ ئازابىدىن) قورققان ۋە (رەھىمىتىنى) ئۈمىد قىلغان ھالدا دۇئا قىلىڭلار، شۈبھىسىزكى، ئالەمنىڭ رەھىمىتى ياخشىلىق قىلغۇچىلارغا يېقىندۇر. □

مانا بۇ ئايەتتە ئەمىرى قىلىش ھوقۇقىنىڭ بىرلا ئالەم قا خاسلىقى ئاسمانلاردىمۇ، زېمىندىمۇ ۋە ئىنسانلارنىڭ ھاياتىدىمۇ ئالەم تىن باشقا ھېچكىمنىڭ قانۇن تۈزۈش ھوقۇقىنىڭ يوقلىقى قارارلاشتۇرۇلۇپ، پەيغەمبەرلەر ئىلاھىي قانۇن ئارقىلىق تۈزىگەن ئىشلارنى باشقا قانۇنلار ئارقىلىق بۇزۇشتىن توسۇلدى. بۇ ئايەتتە يەنە پۈتۈن كائىناتتا ئالەم تىن باشقا ھېچقانداق بىر كۈچنىڭ يارىتىش، يوق يەردىن بار قىلىش ئىقتىدارىنىڭ يوقلىقىنى، يارىتىش ئىقتىدارى بولمىغانلىقى ئۈچۈن بۇيرۇش، توسۇش يەنى قانۇن تۈزۈش ھوقۇقىنىڭ بولمايدىغانلىقىنى، بۇ ھوقۇقنىڭ پەقەت ئالەم قىلا يالغۇز ئىكەنلىكىنى بىكىتتى. مەككىدە نازىل بولغان سۈرە شۇرانىڭ مۇنۇ ئايىتىگە قاراڭ: «بەلكى ئۇلار ئالەم دىن باشقىلارنى ئىگە قىلىۋالدى، پەقەت ئالەم ئىگىدۇر، ئالەم ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرىدۇ، ئالەم ھەر نەرسىگە قادىر. سىلەر (دىن ئۈستىدە ۋە ئۈستىدىن باشقا) ھەر قانداق نەرسە ئۈستىدە ئىختىلاپ قىلىشىڭلار، ئۇنىڭغا ئالەم ھۆكۈم چىقىرىدۇ. (ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا ئېيتقىنكى) ئەنە شۇ ئالەم مېنىڭ پەرۋەردىگار - ىمدۇر، ئۇنىڭغا تەۋەككۈل قىلدىم، (ھەممە ئىشتا) ئالەمغا مۇراجىئەت قىلىمەن.» (9:10 - ئايەت)

مانا بۇ ئايەتتە سۈرە ئەئرانىڭ يۇقىرىقى ئايىتىدە بىكىتىلگەن پىرىنسىپنىڭ ئۆزى يەنى پۈتۈن كائىناتتا، جۈملىدىن ئىنسانلار ئىچىدە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش ھوقۇقىنىڭ بىرلا ئالەم قا خاسلىق پىرىنسىپى بىكىتىلدى. ھەممە ئىشتا ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش ھوقۇقىنىڭ ئالەم قا خاسلىقىنى ئېتىراپ قىلىش ئىماندۇر. بۇنى ئېتىراپ قىلماسلىق «ئالەم دىن باشقىلارنى ئىگە قىلىۋالغان» لىقتۇر. يەنى

كاپىر بولۇشتۇر.

سۈرە شۇرانىڭ تۆۋەندىكى ئايىتىمۇ يەنە شۇنى تەكىتلەيدۇ: «ئۇلارنىڭ ئاللاھ رۇخسەت قىلمىغان نەرسىلەرنى دىن قىلىپ بېكىتكەن مەبۇدىلىرى بارمۇ؟» (21-ئايەت)

مەككىدە نازىل بولغان سۈرە ئەنئامنىڭ تۆۋەندىكى ئايەتلىرى بۇ مەسىلىنى تېخىمۇ تەپسىلىي شەرھىلەيدۇ: «ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا) ئېيتقىنكى، «ئاللاھ سىلەرگە روشەن كىتاب نازىل قىلغان تۇرسا، (ئارىمىزدىكى ئىختىلاپنى ھەل قىلىش ئۈچۈن) ئاللاھ دىن غەيرىي ھۆكۈم قىلغۇچىنى تەلەپ قىلامدۇ؟» بىز كىتاب ئاتا قىلغانلار (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالارنىڭ ئۆلىمالىرى) ئۇنىڭ (يەنى قۇرئاننىڭ) پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن نازىل قىلىنغان ھەق كىتاب ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ، سەن ھەرگىزمۇ شەك قىلغۇچىلاردىن بولمىغىن. پەرۋەردىگارىڭنىڭ سۆزى ناھايىتى راستۇر، ناھايىتى توغرىدۇر، ئۇنىڭ سۆزىنى ئۆزگەرتەلەيدىغان ھېچ كىشى يوقتۇر. ئاللاھ (بەندىلەرنىڭ سۆزلىرىنى) ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، (ئەھۋالىنى) بىلىپ تۇرغۇ-چىدۇر. ئەگەر سەن يەر يۈزىدىكى كۆپچىلىك كىشىلەر (يەنى كۇففارلار) گە ئىتائەت قىلساڭ، ئۇلار سېنى ئاللاھ نىڭ يولىدىن ئازدۇرىدۇ، ئۇلار پەقەت گۇمانغىلا ئەگىشىدۇ، ئۇلار پەقەت يالغاننىلا سۆزلەيدۇ. (ئى مۇھەممەد!) سېنىڭ پەرۋەردىگارىڭ ئۆزىنىڭ يولىدىن ئازغانلارنى ھەقىقەتەن ئوبدان بىلىدۇ، توغرا يول تاپقانلارنىمۇ ئوبدان بىلىدۇ. ئاللاھ نىڭ ئايەتلىرىگە ئىمان كەلتۈرگۈچى بولساڭلار، ئاللاھ نىڭ ئىسمى ئېيتىلىپ بوغۇزلانغان ھايۋانلارنى يەڭلار. زۆرۈرىيەت بولمىغىچە يېيىش ھارام قىلىنغان نەرسىلەرنى ئاللاھ سىلەرگە ئوچۇق بايان قىلغان تۇرسا، ئاللاھ نىڭ ئىسمى ئېيتىلىپ بوغۇزلانغان ھايۋانلارنى نېمىشقا يېمەيسىلەر؟ نۇرغۇن كىشىلەر نەپسى خاھىشىغا ئەگىشىپ، بىلمەستىن، (باشقىلارنى) ھەقىقەتەن ئازدۇرىدۇ، شۈبھىسىزكى، سېنىڭ پەرۋەردىگارىڭ (شەرتى دەلىلسىز ھالدا، ھارام دەپ) ھەددىدىن ئاشقۇچىلارنى ئوبدان بىلىدۇ. ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن گۇناھلارنى تەرك ئېتىڭلار، شۈبھىسىزكى، گۇناھ قىلغۇچىلار ئۆز قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن (ئاخىرەتتە) جازاغا تارتىلىدۇ. (ئى مۆمىنلەر) ئاللاھ نىڭ ئىسمى ئېيتىلماي بوغۇزلانغان (يەنى بىسىمىلا دەپ زەبھى قىلىنمىغان) ھايۋانلارنى يېمەڭلار، ئۇنى

يېيىش ئەلۋەتتە گۇناھتۇر. شۈبھىسىزكى، شەيتانلار ئۆز دوستلىرىنى (يەنى مۇشرىكلارنى) سىلەر بىلەن دەتالاش قىلىشقا ۋەسۋەسە قىلىدۇ، ئەگەر ئۇلارغا ئىتائەت قىلساڭلار، سىلەر چوقۇم مۇشرىك بولۇپ قالسىلەر.» □

«اللھ دىن غەيرىي ھۆكۈم قىلغۇچىنى تەلەپ قىلامدىم؟» بۇ ئايەت مانا بۇ ئىنكار سۇئالى بىلەن باشلىنىۋاتىدۇ. بۇ ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش ھوقۇقىنىڭ اللھ قىلا خاس ئىكەنلىكىنى، اللھ تىن باشقا ھېچكىمنىڭ ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش ھوقۇقى يوقلىقىنى چۈشەندۈرىدۇ. بۇ ئايەتتە يەنە قۇرئاننىڭ تەپسىلىي بايان قىلىنغانلىقى ئوتتۇرىغا قويۇلۇپ، ھېچكىمنىڭ اللھ تىن باشقا ھۆكۈمدارنى تەلەپ قىلىشقا ئورۇن قالدۇرۇلمىدى... شۇنىسى دىققەتكە سازاۋەركى، بۇ ئايەت مەككىدە نازىل بولغان. مەككىدە تېخى ئىنسانىي ھاياتقا مۇناسىۋەتلىك قانۇن-تۈزۈملەر تولۇق نازىل بولمىغان. بۇنىڭدىن شۇنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇكى، مەككىدە تەپسىلىي بايان قىلىنغان پۇرۇئات ھۆكۈملەر بولماستىن، بەلكى ئىسلام ئېتىقادىنىڭ تۈپكى مەسىلىلىرىنىڭ بىرى بولغان ھاكىمىيەت مەسىلىسىدۇر. اللھ نازىل قىلغان قانۇنلارنى پىرىنسىپ جەھەتتىن ئېتىراپ قىلمىغان كىشىلەردە ئىمان بولمايدۇ. اللھ تەرىپىدىن نازىل قىلىنغان قانۇننىڭ ئاز-كۆپلىكى، ئېتىقادقا ياكى ئەخلاققا مۇناسىۋەتلىكلىكى مۇھىم ئەمەس. ئەڭ مۇھىمى اللھ نىڭ قانۇنىنى ئېتىراپ قىلىش.

□ سۈرە ئەنئام 114-122-ئايەتلەر

مەزكۇر ئايەتنىڭ داۋامىدا يەنە اللھ نىڭ سۆزىنىڭ راستلىقى، ئادىللىقى، ھەق-ناھەقنى ئايرىغۇچى ئىكەنلىكى مۇئەييەنلەشتۈرۈلۈپ، اللھ نىڭ سۆزىگە ئەگەشمىگەنلەرنىڭ گۇمانغا ئەگىشىپ ئازىدىغانلىقى، اللھ ئازغانلار بىلەن ھىدايەت تاپقانلارنى ئوبدان بىلىدىغانلىقى ئوتتۇرىغا قويۇلدى. ئاندىن كېيىن بۇ ئايەتنىڭ ئاساسى مەقسىتى ئوتتۇرىغا قويۇلدى. بۇ ئايەتنىڭ ئاساسى مەقسىتى ھارام-ھالالنى كىم بىكىتىدىغانلىقى، يەنى قانۇننى كىم تۈزىدىغانلىقى، بۇ مەسىلىدە مۇسۇلمانلارنىڭ قانداق قاراشتا بولۇشى ئۇلارنى مۇئمىن قىلىدىغانلىقى ياكى كاپىر قىلىدىغانلىقىدىن ئىبارەت. ئەينى زاماندا مەككە مۇشرىكلىرى مال-چارۋىلارنى ئۆلتۈرگەندە اللھ نىڭ نامىنى ياد ئەتمەي ئۆلتۈرۈپ، شۇنداق ئۆلتۈرۈلگەن نەرسىنى يېيىشنى ھالال دەپ قانۇن تۈزگەن. بۇ اللھ نىڭ ئىزىسىز قانۇن تۈزگەنلىكى ئىدى. اللھ مۇسۇلمانلارنى مۇشرىكلارنىڭ

مۇشۇنداق قانۇنلىرىغا ئىتائەت قىلىشتىن ئاگاھلاندۇرىدۇ. چۈنكى بۇنداق قانۇنغا ئىتائەت قىلغانلىق ئالەم نازىل قىلمىغان جاھىلىيەت قانۇنلىرىغا ئىتائەت قىلغانلىق بولىدۇ.

بۇنىڭدىن ئايدىڭلاشتىكى، ھاكىمىيەت مەسلىسى مەدىنىدە شەرىئەت ئەھكاملىرى نازىل بولغاندىن كېيىن ئوتتۇرىغا قويۇلۇشقا باشلانغان بولماستىن، بەلكى مەككىدە ئىماننىڭ يىلتىزىنى بىكىتىدىغان ۋە ئىماننىڭ تەقەززالىرىنى بايان قىلىدىغان ۋاقتتلا باشلىنىپ بولغان. مەدىنىدە نازىل بولغان ئايەتلەر بۇ مەسلىنى تېخىمۇ ئايدىڭلاشتۇرۇپ ۋە تەكىتلەپ، ھەرقانداق بىر كىشىنىڭ مۇئەمىن بولۇشىغا ئالەم نىڭ قانۇنىنى ئېتىراپ قىلىشىنىڭ شەرت ئىكەنلىكىنى، ئالەم نىڭ قانۇنىنى ئېتىراپ قىلمىغان كىشىنىڭ مۇئەمىن بولالمايدىغانلىقىنى كەسكىن ئوتتۇرىغا قويدۇ.

بۇ مەسلى نەزەرىيە جەھەتتە ئەنە شۇنداق. ئەمدى بىز بۇ مەسلىنىڭ ئەينى ۋاقتتىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئەمەلىي ھاياتىدا قانداق ئىجرا بولغانلىقىغا قاراپ باقايلى!

تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلارنىڭ ھېچقايسىسى ئىلاھىي تەكلىپلەرگە قارىتا مەيلى قۇرئاندا، مەيلى ھەدىستە دېيىلگەن بولۇشىدىن قەتئىينەزەر بۇ تەكلىپلەر ئىماننىڭ بىر تەركىبى قىسمىمۇ ياكى ئەمەسمۇ؟ بۇ تەكلىپلەرنىڭ ئالەم نىڭ دەرگاھىدىن نازىل بولغانلىقىغا تەستىق قىلىشلا كۇپايە قىلامدۇ ياكى ئۇنى ئەمەلىي ئىجرا قىلىش كېرەكمۇ؟ ئۇنىڭغا ھېچقانداق ئەمەل بېجا كەلتۈرمىگەنلەر مۇئەمىن بولامدۇ؟ دېگەندەك سوئاللارنى سوراپ باقمىغان. ھېچكىم مۇنداق سوئالنى سوراپ باقمىغان. ئالەم ۋە ئالەم نىڭ پەيغەمبىرى ئىمانغا گۇۋاھلىق بەرگەنلەرغۇ سورىمىغان، ھەتتا كۆڭلىدە كاپىرلىقنى يۇشۇرۇپ، زاھىرەن مۇئەمىن قىياپەتكە كىرىۋالغان مۇناپىقلارمۇ سوراپ باقمىغان. چۈنكى ئۇ زاماندىكىلەر ئېغىزدا شاھادەت ئېيتىپلا مۇئەمىن بولغان بولمايدىغانلىقىنى، بەلكى كەلىمە شاھادەتنىڭ تەقەززالىرىغا ئەمەل قىلىش كېرەكلىكىنى ناھايىتى ئوبدان بىلەتتى. ئۇلار كەلىمە شاھادەتنىڭ تەقەززالىرىنى ئەمەلىي ھەرىكىتى بىلەن ئىجرا قىلاتتى. ھەقىقى مۇئەمىنلار ئالەم نىڭ رازىلىقىنى ۋە جەننەتنى ئۈمىد قىلىپ، چىن قەلبى بىلەن ئىشىنىپ، ئەستايىدىل ئىتائەتمەنلىك بىلەن ئىجرا قىلاتتى. مۇناپىقلار سۇسۇلۇق بىلەن چارسىز ھالەتتە ئەمەلىيەتتە ئىسلامنى ئىجرا قىلاتتى. يۇ، كۆڭلىدە ئىسلامغا ئىشەنمەيتتى. دېمەك ھەقىقى مۇئەمىنلار بىلەن مۇناپىقلار ئەمەلىي ھەرىكەتتە ئەمەس، بەلكى ئىدىيەدە پەرىقلىنەتتى: «شۈبھىسىزكى، مۇناپىقلار ئالەم نى ئالدىماقچى بولۇشىدۇ، ئالەم نىڭ ئالدىماقچىلىقىغا يارىشا

جازا بېرىدۇ. ئۇلار ناماز ئۈچۈن تۇرغاندا، خۇش ياقماسلىق بىلەن تۇرىدۇ (ساۋاب ئۈمىد قىلمايدۇ)، (نامازنى) كىشىلەرگە كۆرسىتىش ئۈچۈن ئوقۇيدۇ (يەنى رىياكارلىق قىلىدۇ) اللہ نى پەقەت ئازغىنا ياد ئېتىدۇ. □

«شۈبھىسىزكى، ئاراڭلاردا ئۇرۇشقا چىقماي قېلىپ قالغانلار (يەنى مۇناپىقلار) بار، ئەگەر سىلەرگە بىرەر مۇسبەت (مەغلۇبىيەت ياكى قىرغىنلىق) كەلسە (ئۇ مۇناپىق) «اللہ ھەقىقەتەن ماڭا مەرھەمەت قىلدى، چۈنكى مەن ئۇلار بىلەن (تۇرۇشتا) بىللە بولىدىم، (بولمىسا ئۆلتۈرۈلگەنلەر قاتارىدا ئۆلتۈرۈلگەن بولاتتىم)» دەيدۇ. ئەگەر سىلەرگە اللہ نىڭ پەزىلى (غەلبە ۋە غەنىمەت) يەتسە، گۇيا سىلەر بىلەن ئۇ (يەنى مۇناپىق) نىڭ ئارىسىدا ھېچقانداق دوستلۇق يوقتىكىدەك، «كاشكى مەن (تۇرۇشتا) ئۇلار بىلەن بىللە بولغان بولسام، چوڭ بىر مۇۋەپپەقىيەتكە (يەنى غەنىمەتتىن زور نېسىۋىگە) ئېرىشكەن بولاتتىم» دەيدۇ. □

مانا بۇ ئايەتتە دېيىلگەن مۇناپىقلارنىڭ ھېچقايسىسى كەلىمە شىھادەتنى ئېيتىپ قويۇش بىلەنلا بۇ شىھادەتنىڭ تەقەززالىرىنىڭ بىرىنىمۇ بېجا كەلتۈرمەي تۇرۇپ، بۇ دۇنيادا مۇسۇلمانلىق نامىغا ئىرىشكىلى بولىدۇ، دەپ ئويلىمايتتى. ئىسلام جەمئىيىتىدە مۇنداق تۇنۇشنىڭ پەيدا بولۇشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى.

اللہ نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈلگەن ئىسلام جەمئىيىتىدە ھېچكىم مەيلى ئۇ ھەقىقىي مۇئمىن بولسۇن ياكى مۇناپىق بولسۇن، ئىسلامىي ئەمەللەرنىڭ بىرىنىمۇ بېجا كەلتۈرمەي تۇرۇپ، مۇسۇلمانلىق نامىغا ئىگە بولغىلى ۋە ئۇنى ساقلىغىلى بولىدۇ دەپ ئويلىمايتتى. ھېچبولمىغاندا ناماز ئوقۇماي تۇرۇپ مۇسۇلمانلىق نامىغا ئىرىشكىلى بولمايتتى.

ئۇدا ئۈچ كۈن ناماز ئوقۇمىغان كىشى مۇرتەد ياكى كاپىر دەپ قارىلىپ، ئۆلۈم جازاسىغا ئۇچرايتتى. ئىمام ئىبنى تەيمىيە تەھقىقلاپ ئېيتقاندا، قەلبىدە تىرىغىنىڭ دانىسچىلىك ئىمان بار بىر

□ سۈرە نسا 142 - ئايەت □ سۈرە نسا 72 - 73 - ئايەت

ئادەمنىڭ ئۇدا ئۈچ كۈن ناماز ئوقۇماسلىقى ۋە شۇ سەۋەبتىن مۇرتەدلىكنىڭ جازاسىغا ئۇچرىشى مۇمكىن ئەمەس. اللہ نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈلدىغان بىر جەمئىيەتتە مۇنداق

ئادەمنىڭ تېپىلىشى مۇمكىن ئەمەس. ناماز قاتارلىق ئىسلامىي ئەمەللەرنى بېجا كەلتۈرۈش مەسلىسى ئاللاھ نىڭ قانۇنىنى ئەمەلىي ھەرىكىتى بىلەن ئېتىراپ قىلىش ياكى ئېتىراپ قىلماسلىق مەسلىسىدۇر. ئىسلام جەمئىيىتىدە ئاللاھ نىڭ قانۇنىنى ئېتىراپ قىلمىغان كىشىنىڭ مۇسۇلمان ھېسابلىنىشى مۇمكىنمۇ؟ بۇنداق مۇرتەدنىڭ ھايات ياشىشى مۇمكىنمۇ؟ ئىسلام جەمئىيىتىدە ئىسلامىي ئەمەللەرنىڭ بىرىنىمۇ بېجا كەلتۈرمەي تۇرۇپ، مۇسۇلمان دەپ ئاتىلىدىغان ۋە بۇ نامنى ساقلاپ قالالايدىغان ئادەملەرنىڭ بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. ئۇنىڭ شۇ جەمئىيەتتە ھاياتنى ساقلىيالىشى تېخىمۇ مۇمكىن ئەمەس. ھېچقانداق ئەمەل قىلمىغان ئادەمنىمۇ مۇسۇلمان دەپ قاراش ئىسلام روھىدىن تامامەن ياتلاشقان مۇرچىلىكنى دەستەك قىلغان، مۇسۇلمانچە نامى بار جاھلىيەت جەمئىيەتلىرىنىڭ قۇرۇق دەۋاسدۇر.

بىز كەلىمە شاھادەتنىڭ تەقەززالىرى ئىماننىڭ تەركىبى قىسمىمۇ ياكى ئەمەسمۇ؟ دېگەن بۇ مەسىلىدە ئوخشىمىغان ئۈچ نۇقتىدىن تەھلىل يۈرگۈزسەك، ئاخىرقى نەتىجىسى ئوخشاش بولۇپ چىقىدۇ.

بىرىنچى نۇقتا: كەلىمە شاھادەتنى دىلدا تەستىق قىلىپ، ئېغزىدا ئىقرار قىلىشلا دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە مۇسۇلمان بولۇشقا كۇپايە قىلىدىغان بولسا، بۇ دىن ئۆزىنىڭ نازىل بولۇشتىكى نىشانغا يېتەلمەيدۇ؟

ئىككىنچى نۇقتا: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇلۇغ ساھابىلەرنىڭ كەلىمە شاھادەتنىڭ تەقەززاسى دەپ قىلغان ئەمەللىرى پەرىز ئەمەل ئەمەس، نەپلى ئەمەلىدى؟

ئۈچىنچى نۇقتا: ئىنسانلار ئىچىدە كۆڭلىدە بىرەر نەرسىگە ئىشىنىپ، ئەمەلىي ھەرىكىتىدە بۇ ئىشەنچكە خىلاپ ياكى زىت ئىشلارنى قىلىدىغان ئادەملەر ئەمەلىيەتتە بارمۇ؟

بىرىنچى نۇقتا ئۈستىدە تەھلىل: ئاللاھ پەيغەمبەرلەرنى نېمە ئۈچۈن ئەۋەتتى؟ نېمە مەقسەت بىلەن ئۇلارنى ئەلچى قىلدى؟

بۇ چوڭ سوئالغا ئۆز ئالدىمىزغا جاۋاب بېرەلمەيمىز. ھېچكىم ئۆز ئالدىغا جاۋاب بەرمەسلىكى كېرەك! چۈنكى بۇ سوئالغا ئاللاھ ئۆزىنىڭ ھەرقاچان ھەقىقىتىنى ساقلايدىغان كىتابىدا ئۆزى جاۋاب بەردى:

«بىز ھەر قانداق پەيغەمبەرنى پەقەت ئىتائەت قىلىشى ئۈچۈنلا ئەۋەتتۇق.» □

«بىز ھەقىقەتەن پەيغەمبەرلىرىمىزنى روشەن مۆجىزىلەر بىلەن ئەۋەتتۇق ۋە ئۇلار بىلەن بىللە، ئىنسانلار ئادالەتنى بەرپا قىلسۇن دەپ، كىتابنى، قانۇننى چۈشۈردۇق. تۆمۈرنى ياراتتۇق، (تۆمۈردىن ئۇرۇش قوراللىرى ياسىلىدىغانلىقى ئۈچۈن) تۆمۈر كۈچ - قۇۋۋەتنى ئۆز ئىچىگە ئالغان، تۆمۈردە ئىنسانلار ئۈچۈن نۇرغۇن مەنپەئەتلەر بار، اللە اللە نى كۆرمەي تۇرۇپ (قوراللارنى ئىشلىتىپ) اللە غا ۋە پەيغەمبەر - لىرىگە ياردەم بەرگەنلەرنى بىلىش (مەلۇم قىلىش) ئۈچۈن (تۆمۈرنى ياراتتى)، اللە ھەقىقەتەن كۈچلۈكتۇر، غالبىتۇر.» □

بىز ئۆزگىچە ۋەزىپە ۋە نىشانغا ئىگە ئاخىرقى پەيغەمبەر ھەققىدە توختىلىشتىن بۇرۇن ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن باشلاپ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا كەلگىچە ئارىلىقتا ئۆتكەن بارلىق پەيغەمبەرلەر ھەققىدە توختالغان بۇ ئىككى ئايەتنى تەھلىل قىلىپ باقايلى!

پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋەزىپىسى اللە نىڭ ئەمرىنى يەتكۈزۈش بىلەنلا تامام بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەۋەتىلگەن كىشىلەر پەيغەمبەرنىڭ يە -

□ سۈرە نىسا 64 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە ھەدىد 25 - ئايەت

تكۈزگىنىنى بىلدىم دېيىشى بىلەنلا پەيغەمبەرگە ئەگەشكەن بولىدۇ. پەيغەمبەرگە ئەگەشكەن بولۇش ئۈچۈن ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش كېرەك! بىرىنچى ئايەتتە بۇ مەسىلە ئېنىق ئوتتۇرىغا قويۇلدى.

ئىككىنچى ئايەتتە پەيغەمبەر ئەۋەتتىنىڭ نىشانى ئىنسانلار ئىچىدە ئادالەتنى بەرپا قىلىش ئىكەنلىكى ئايدىڭلاشتۇرۇلدى. بۇ لەپىزى قىسقا، مەنىسى كۆپ بىر ئايەت بولۇپ، باشقا ئايەت ۋە ھەدىسلەر بۇ ئايەتنى ناھايىتى تەپسىلىي ئىنچىكە شەرھىلەپ، ئىنسان خاھىشىغا ئورۇن قالدۇرمىدى. چۈنكى نېمىنىڭ ئادالەتلىكىنى بىكىتىش ئىنسان خاھىشىغا قالدۇرۇلسا ھەممە ئىش بۇزۇلىدۇ: «ئەگەر ھەقىقەت ئۇلارنىڭ نەپسى خاھىشلىرىغا بويسۇنىدىغان بولسا، ئەلۋەتتە ئاسمانلار، زېمىن ۋە ئۇلاردىكى مەخلۇقاتلار خاراپ بولغان بولاتتى، ئۇنداق بولغىنى يوق، ئۇلارغا (ئادالەتنى ئۆز ئىچىگە ئالغان) قۇرئاننى ئاتا قىلدۇق، ئۇلار ئۆزلىرىگە (ۋەز - نەسبەت بولغان) قۇرئاندىن يۈز ئۆرۈيدۇ.» □

بۇ ئايەتلەر شۇنى چۈشەندۈرىدۇكى، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەۋەتىلىشى، ئىلاھىي كىتابلارنىڭ نازىل قىلىنىشى ئاللاھنىڭ ئەمرىنى يەتكۈزۈش ۋە ئاللاھنىڭ شەرئىتىنى، قانۇنىنى ئىجرا قىلىپ، كىشىلەرنى بۇ قانۇنغا بويسۇندۇرۇشتىن ئىبارەت ئەمەلىي نىشان ئۈچۈندۇر. چۈنكى ئىلاھىي قانۇننى ئىجرا قىلغاندىلا ئىنسانلار ئىچىدە ئادالەتنى بەرپا قىلغىلى بولىدۇ. يەنى كەلىمە شاھادەتكە تەستىق ۋە ئىقرار قىلغاندىن كېيىن، ئەمەلىي ھەرىكەت قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. ئەمەلىي ھەرىكەت قىلماي تۇرۇپ، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەۋەتىلىشى ۋە دىننىڭ نازىل قىلىنىشىدىكى نىشاننى ئىشقا ئاشۇرغىلى بولىمايدۇ. ئەمەل قىلىنغاندا دىن ئەمەلىيىتى يوق قۇرۇق شۇئارغا، ئىنسانلارغايا -

□ سۈرە موئمىنۇن 71 - ئايەت

تېدا ھېچ ئىشنى بىرتەرەپ قىلالمايدىغان قۇرۇق ئارزۇغا ئايلىنىپ قالىدۇ. مەزكۇر ئايەتتە تۆمۈر، جەڭ، ئاللاھنىڭ دىنىغا ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ياردەم بېرىش دېگەن سۆزلەرنىڭ تىلغا ئېلىنىشى، ئادالەت بەرپا قىلىش نىشانىغا يېتىش ئۈچۈن جىھاد قاتارلىق ئەمەلىي ھەرىكەتلەرنى قىلىش كېرەكلىكىنى چۈشەندۈرىدۇ.

بۇ ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن باشلاپ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا كەلگىچە ئارىلىقتىكى ھەممە پەيغەمبەرلەر ئىشقا ئاشۇرىدىغان نىشان بولۇپ، ئاخىرى زامان پەيغەمبىرى بۇ نىشاننى ئىشقا ئاشۇرۇش بىلەن بىللە يەنە باشقا بىر ۋەزىپىنىمۇ قوشۇپ ئورۇندىشى كېرەك ئىدى! ئاللاھ بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەر ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلار پەقەت ئىبادەتنى ئاللاھقا خالىس قىلغان، ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا (يالغۇز) ئاللاھ غىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى. نامازنى ئادا قىلىشقا، زاكاتنى بېرىشكە (بۇيرۇلدى)، ئەنە شۇ توغرا دىندۇر.» □

مانا بۇ ئايەتتە بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ قىلىدىغان ئىشى ھەققىدە مەلۇمات بېرىلدى. ئاخىرى زامان پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بۇ ئىشنى قىلغاندىن سىرت يەنە باشقا ۋەزىپىلەرنىمۇ ئادا قىلىدۇ.

ئاللاھ ئۆزىنىڭ خاھىشى ۋە تەقدىرى بىلەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن پەيغەمبەر ئەۋەتمەسلىكىنى قارار قىلدى: «مۇھەممەد ئاراڭلاردىكى ئەلەردىن ھېچبىرىنىڭ ئاتىسى ئەمەس، لېكىن (ئۇ) ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسىدۇر (ئاللاھ ئۇنىڭ بىلەن

پەيغەمبەرلىكىنى ئاخىرلاشتۇرغان، ئۇنىڭدىن كېيىن ھېچقا-نداق پەيغەمبەر كەلمەيدۇ، اللە ھەممە نەرسىنى بىلگۈچىدۇر.» □

«ئاگاھ بولۇڭلاركى مەندىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدۇ.» □

□ سۈرە بەيىنە 5-ئايەت □ سۈرە ئەھزاب 40-ئايەت □ (ھەدىس)

اللە ئۆزىنىڭ خاھىشى ۋە تەقدىرى بىلەن ئىسلام دىنىنى ئاخىرقى دىن ھەم شۇنداقلا پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ دىنى قىلىپ بىكىتتى.

«بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمىتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم.» □

سېنى بىز پەقەت پۈتۈن ئىنسانلار ئۈچۈن (مۆمىنلەرگە جەننەت بىلەن) خۇش خەۋەر بەرگۈچى ۋە (كاپىرلارنى ئازاب بىلەن) ئاگاھلاندىرغۇچى قىلىپ ئەۋەتتۇق.» □

«ئى مۇھەممەد!» ئېيتقىنىكى، «ئى ئىنسانلار مەن ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ ھەممىڭلارغا اللە تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن ئەلچىمەن.» □

«مەن ھەممە مىللەتلەرگە پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتلىدىم.» □

ئاخىرى زامان پەيغەمبىرىنىڭ ئۈمىتى ئاخىرقى ئۈمىت بولغانلىقى ئۈچۈن بۇرۇنقى ئۈمىتلىرىگە ئوخشاش بىر ئىشقا ئەمەس، بەلكى ئىككى ئىشقا تەكلىپ قىلىندى. بۇرۇنقى ئۈمىت-تەلەر «پەقەت ئىبادەتنى اللە غا خالىس قىلغان، ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا (يالغۇز) اللە غىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلغان» ۋە ئۆزىگە بەلگىلەنگەن دائىرىدە دىن ئۈستىدە چىڭ تۇرۇشقا تەكلىپ قىلىنغان بولسا، ئىسلامىي ئۈمىت بۇنىڭغا تەكلىپ قىلىنىش بىلەن بىللە يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىزباسار بولۇپ، ئۇنىڭ خىزمىتىنى داۋاملاشتۇرۇپ، پۈتۈن دۇنياغا دىن تارقىتىشقا، دىن پۈتۈنلەي اللە ئۈچۈن بولغانغا قەدەر جەھاد قىلىشقا بۇيرۇلدى: «سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا خەيرلىك ئىشلارغا دەۋەت قىلىدىغان، ياخشى ئىشلارغا بۇيرۇپ، يامان ئىشلارنى مەنئى قىلىدىغان بىر جامائە بولسۇن؛ ئەنە شۇلار مەقسىتىگە ئېرىشكۈچىلەردۇر.» □

«پىتىنە تۈگىگەن، دىن پۈتۈنلەي اللە ئۈچۈن بولغانغا قەدەر ئۇلار

□ سۈرە مائىدە 3_ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە سەبەئە 28_ئايەتنىڭ بىر قىسمى

□ سۈرە ئەئراف 158_ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ (ھەدىس) □ سۈرە ئال ئىمران 104_ئايەت

□ بىلەن ئۇرۇشۇڭلار! □

مانا بۇ ئىلاھىي تەكلىپنى ئورۇنداش ئۈچۈن كەلىمە شاھادەتنى دىلدا تەستىق قىلغان ۋە ئېغىزدا ئىقرار قىلغاندىن كېيىن، بۇرۇنقى ئۆمەتلەرگە قارىغاندا تېخىمۇ كۆپ، تېخىمۇ چوڭ ئەمەللەرنى قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. اللھ ئىسلامىي ئۆمەتنى بىرلا ۋاقتتا دىندا ئۆزى چىڭ تۇرۇشقا ۋە باشقىلارغا دىن تارقىتىشقا تەڭ تەكلىپ قىلدى. تەستىق ۋە ئىقرارنىڭ ئۆزىلا بۇرۇنقى ئۆمەتلەرنىڭ ئىلاھىي تەكلىپلەرنى بېجا كەلتۈرۈشىگە كۆپايە قىلىمىغان يەردە، ئۇلاردەك ئىككى ھەسسە ۋەزىپىگە تەكلىپ قىلىنغان ئۆمەتنى مۇھەممىدىنىڭ ئىلاھىي تەكلىپلەرنى بېجا كەلتۈرۈشىگە تېخىمۇ كۆپايە قىلمايدۇ.

ئىمان ئېيتىپ مۇسۇلمان بولۇشتا پەقەت تەستىق ۋە ئىقرارلا تەلەپ قىلىنىدىغان بولسا، بەيتۇللاھ بۇتلاردىن تازىلىنارمىدى؟ مەككە، ئەرەب يېرىم ئارىلى ۋە اللھ يولىدا جىھاد قىلغۇچىلارنىڭ جىھادلىرى سەۋەبىدىن ئىسلام نۇرىغا مۇۋەپپەقىيەت قىلىنغان جايلاردىن شېرىك تازىلىنارمىدى؟

ئىمان ئېيتىپ مۇسۇلمان بولۇشتا پەقەت تەستىق ۋە ئىقرارلا تەلەپ قىلىنىدىغان بولسا، مۇسۇلمانلار ھەم ئىماننى شۇنداق چۈشەنگەن بولسا، ئىچكى جەھەتتە يەھۇدىيلارنىڭ، تاشقى جەھەتتە قۇرەيش مۇشرىكلىرىنىڭ سۇيقەستلىرىگە ۋە زىيانكەشلىكلىرىگە ئۇچراپ تۇرۇۋاتقان ئىسلامىي دۆلەت پۈتۈن ئارالدا ئەمەس، پەقەت مەدىنىدىلا پۈت تېرەپ تۇرالارمىدى؟ ئەينى زاماندىكى ئىككى چوڭ كاپىر دۆلىتىنىڭ بىرى - پىرسىسىيە زاۋال تېپىپ، يەنە بىرى - رۇمنىڭ سەلتەنەت تەختى لىگىشىپ، ھەيۋىسى يەرگە ئۇرۇلارمىدى؟

بىز بىرىنچى نۇقتا ھەققىدىكى بۇ تەھلىللىرىمىز بىلەن ئىككىنچى نۇقتىغا يېقىنلىشىپ قالدۇق:

□ سۈرە ئەنفال 39_ئايەتنىڭ بىر قىسمى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇلۇغ ساھابىلەرنىڭ كەلىمە شاھادەتنىڭ تەقەززاسى دەپ قىلغان ئەمەللىرى پەرىز ئەمەل ئەمەس، نەپلى ئەمەللىرى؟

بۇ نۇقتىدا ساھابىلەرنىڭ پەرىز ئەمەللەرنى بېجا كەلتۈرۈشى بىلەن نەپلى ئەمەللەرنى بېجا كەلتۈرۈشنىڭ پەرقىنى ئايرىۋېلىشقا توغرا كېلىدۇ.

مەن «مۇسۇلمانلارنى ھازىرقى ئەھۋالى» ناملىق كىتابتا مۇنداق دېگەن ئىدىم: تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلارنىڭ مىسلىسىز ئالاھىدىلىكى ئۇلارنىڭ ئىلاھىي تەكلىپلەرنى ئورۇندىغانلىقىدا ئەمەس، بەلكى بۇ تەكلىپلەرنى مىسلىسىز ئالىي دەرىجىدە ئورۇندىغانلىقىدا. ئىلاھىي تەكلىپلەرنى ئورۇنداش ھەرقايسى ئەۋلاد مۇسۇلمانلارغا پەرىز. ھەرقانداق مۇسۇلمان بۇ پەرىزنى ئورۇندىشى كېرەك! مەسلەن: اللە جىھادنى پەرىز قىلدى. بىر ساھابە بۇ پەرىزنى ئورۇنداش نىيىتى بىلەن ئۆيىدىن چىقىپ، خورما بىلەن ئوزۇقلىنىۋاتقاندا جەننەتكە بېرىشقا ئالدىراپ: «مۇشۇ خورمىنى يەپ بولغۇچە ياشسام بەك ئۇزۇن ياشىغان بولىدىكەنمەن» دەپ قولىدىكى خورمىنى تاشلاپ ئۆزىنى جەڭگىھقا ئېتىپ شەھىد بولدى. مانا بۇ، ئىلاھىي تەكلىپلەرنى ئورۇنداشتىكى مىسلىسىز دەرىجە. ساھابىلەر ئىچىدە بۇنداق دەرىجىنى تاپقانلار ناھايىتى كۆپ ئىدى. ئەمما جىھاد قىلىشنىڭ ئۆزى بىر ئىلاھىي تەكلىپ، بۇ تەكلىپ ساھابىلەرگىلا خاس ئەمەس. بەلكى ھەر بىر ئەۋلاد مۇسۇلمانلاردىن ئۇنى ئورۇنداش تەلەپ قىلىنىدۇ.

اللە ئىسلامىي جەمئىيەتنى ئاممىۋىي ياخشى ئىشلارغا قاتنىشىشقا بۇيرىدى. بايلارنىڭ زاكات بېرىشى ۋە نەپلى خەيرى-ئېھسانلارنى قىلىشى بۇ تەكلىپنى ئورۇنداشنىڭ ۋاستىسى قىلىپ بەلگىلەندى. زاكات نىسابىغا يەتكەن مال-مۈلۈكتىن مەلۇم نىسبەت بويىچە ئېلىنىپ، تۆۋەندىكى ئايەتتە بەلگىلەنگەن ئورۇنلارغا دۆلەت تەقسىم قىلىش شەكلى بىلەن تارقىتىلىدۇ: «زاكات پەقەت پېقىرلارغا، مىسكىنلەرگە، زاكات خادىملىرىغا، دىللەرنى ئىسلامغا مايىل قىلىش كۆزدە تۇتۇلغانلارغا، قۇللارنى ئازات قىلىشقا، قەرزدارلارغا، اللە نىڭ يولىغا، ئىبن سەبىللەرگە بېرىلىدۇ، بۇ اللە نىڭ بەلگىلىمىسىدۇر، اللە (بەندىلەرنىڭ مەنپەئەتىنى) ئوبدان بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر.» □

بايلار زاكاتتىن باشقا يەنە نەپلى خەيرى-ئېھسانلارنى قىلىشى كېرەك! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «پۇل-مالدا زاكاتتىن باشقىمۇ ھەق بار.» اللە نىڭ يولىدا مۇشۇ ئىككى خىل شەكىلدە خەير-ئېھسان قىلىش ساھابىلەرگىلا خاس بولغان ئىلاھىي تەكلىپ ئەمەس، بەلكى بۇ تەكلىپنى ھەرقايسى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار بېجا كەلتۈرۈشى كېرەك! ئەمما بەزى ساھابىلەر قىلغاندەك

ھەممە مۈلكىنى تۈگىتىپ خەيرى _ ئېھسان قىلىش، بىر ۋاقلىق تاماقتىن ئارتۇق ئوزۇقلۇقى بولمىغان ئەھۋال ئاستىدىمۇ ئۆيىگە كەلگەن مېھماننى ياخشى كۈتۈۋېلىپ، چىراقنى ئۆچۈرۈپ، بالىلىرىنى ئۇخلىتىپ، مېھماننى قورۇندۇرماسلىق ئۈچۈن ئۆزىمۇ تاماق يەۋاتقاندا كەيپىيات پەيدا قىلىش، بۇ ئارقىلىق اللە نىڭ «ئۆزى مۇھتاج تۇرۇقلۇق (باشقىلارنىڭ مەنپەئىتىنى ئۆزىنىڭ مەنپەئىتى) دىن ئەلا بىلىدۇ» دېگەن يۇقىرى باھاسىغا ئېرىشىش... – مانا بۇ ئۆز ئىختىيارلىق بىلەن قىلىنغان نەپلى ئەمەل. اللە ساھابىلەر يەتكەن بۇنداق ئالىي دەرىجىنى پەرز قىلمىغان.

«ھالالمۇ ئېنىق، ھاراممۇ ئېنىق. ھالالغىمۇ، ھارامغىمۇ ئوخشاپ قالىدىغان شۈبھىلىك ئىشلار بار. كىمكى شۈبھىلىك ئىشلاردىن ساقلانسا دىننى پاك ساقلىيالايدۇ. چىگرا ئەتراپىغا يېقىنلاپ قالغان

□ (سۈرە تەۋبە، 60 - ئايەت)

ئادەمنىڭ چىگرا ئىچىگە كىرىپ قىلىش ئىھتىماللىقى چوڭ بولىدۇ.» پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مانا بۇ سۆزى ئارقىلىق مۇسۇلمانلاردىن شۈبھىلىك ئىشلاردىن ساقلىنىپ، دىننى پاك ساقلاپ، ھالال ئىشلار دائىرىسىدە توختاپ، ھارام ئىشلاردىن يېراق بولۇشنى تەلەپ قىلدى. بۇ ھەرقايسى دەۋرىدىكى ھەممە مۇسۇلمانلارغا قويۇلغان تەلەپ. ئەمما «بىز ھالال ئىشلارنىڭ ئوندا توققۇزىنى ھارامغا چۈشۈپ قىلىشتىن قورقۇپ تەرك ئېتەتتۇق» دېگەن ساھابىلەرنىڭ قىلغىنى نەپلىدۇر. بۇنداق مىسلىسىز ئالىي دەرىجىنى اللە پەرز قىلمىدى.

بەزى كىشىلەر ساھابىلەرنىڭ پەرز دەپ قىلغان ئەمەللىرى بىلەن نەپلى دەپ قىلغان ئەمەللىرىنى ياخشى ئايرىيالماي، ئۇلار قىلغان پەرز ئەمەللىرىمۇ شۇلارغىلا خاس ئەمەل ئوخشايدۇ دەپ قېلىۋاتىدۇ. نەپلى ئەمەلدە ۋە پەرز ئەمەلنى ئورۇندا ئالىي دەرىجىگە يېتىش ساھابىلەرگىلا خاس بولسىمۇ، ئەمما پەرز ئەمەللىرىنى ئورۇندا ئۇلارغىلا خاس ئەمەس. بۇنى ئېنىق چۈشىنىۋېلىش كېرەك.

ھازىر بىز ساھابىلەرنىڭ پەرز دەپ تونۇپ قىلغان ئەمەللىرىگە قاراپ باقايلى:

ساھابىلەرنىڭ قۇرئان ۋە ھەدىسنىڭ مەزمۇنىغا رېئايە قىلىشى، ھەرقانداق ئىشتا قۇرئان ۋە ھەدىسنى قانۇن قىلىشى اللە ئۇلارنى تەكلىپ قىلمىغان نەپلى ئەمەلدى؟

ئۇلارنىڭ اللە يولىدا ئىخلاسى بىلەن جىھاد قىلىشى اللە ئۇلارنى تەكلىپ قىلمىغان نەپلى

ئەمەلىدى؟

ئۇلارنىڭ ھەقىقىي رەۋىشتىكى ئۈمىت شەكىللەندۈرۈشى، جەمئىيەتتىكى ھەرقايسى تەبىقىلەر ئوتتۇرىسىدا ئۆز-ئارا كىپىل بولۇشۇشى، ياخشىلىق ۋە تەقۋالىققا ھەمكارلىشىشى، ماللارنى، قانلارنى ۋە ئابرويلارنى ساقلىشى... مانا بۇلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھ ئۇلارنى تەكلىپ قىلمىغان نەپلى ئەمەلىدى؟

ئۇلارنىڭ ئىلاھىي ئادالەتنى ئەمەلىيەتتە ئىشقا ئاشۇرۇشى ئاللاھ ئۇلارنى تەكلىپ قىلمىغان نەپلى ئەمەلىدى؟

ئۇلارنىڭ ئىمانىي ئەخلاقى بىلەن ئەخلاقلىنىشى ئاللاھ ئۇلارنى تەكلىپ قىلمىغان نەپلى ئەمەلىدى؟

ئۇلارنىڭ ئەھدى-ۋەدىلەرگە ۋاپا قىلىشى ئاللاھ ئۇلارنى تەكلىپ قىلمىغان نەپلى ئەمەلىدى؟ ئۇلار مۇشۇ ئەمەللەرنى قىلىۋاتقاندا كەلىمە شاھادەتنى تەستىق قىلىش ۋە ئىقرار قىلىش بىلەنلا ئىمانىمىز پۈتۈپ بولغان، ئىماننىڭ تەركىبى قىسمى بولمىغان زىيادە ئەمەللەرنى قىلىۋاتىمىز، دەپ تونۇغانىمۇ؟ ياكى قۇرئان ۋە ھەدىسنىڭ تەلىماتى بويىچە بۇ پەرىز ئەمەللەرنى قىلىش كەلىمە شاھادەتنىڭ تەقەززاسى دەپ تونۇغانىمۇ؟

ئىماننىڭ ئەمەلىي ئىپادىسىنى ئىماننىڭ تەركىبى قىسمى ئەمەس دېيىش كىمنىڭ ئەقلىغە سىغدۇ؟ ئۇنداقتا دىننىڭ نېمە قىممىتى بولىدۇ؟ دىننىڭ كىشىلەر ھاياتىدا نېمە رولى بولىدۇ؟ ئاللاھ كۆڭۈلىنىڭ سىرتىغا چىقمايدىغان، ئەمەلىيەتتە ھېچ ئىش قىلالمايدىغان، ھەقىقىي بار قىلىپ، ناھەقىقىي يوق قىلالمايدىغان سەلبىيلىك ۋە پاسسىپلىق پەيدا قىلىش ئۈچۈن كىتاب نازىل قىلغانىمۇ؟ پەيغەمبەر ئەۋەتكەنمۇ؟ سەۋرى قىلىشقا، بەرداشلىق بېرىشكە، مۇشەققەتلىك جىھادلارنى قىلىشقا تەكلىپ قىلغانىمۇ؟

مۇشۇنداق سەلبىيلىك بىلەن «ئىنسانلار ئىچىدىن ياخشىغا بۇيرىيدىغان، ياماندىن توسىدىغان، ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرىدىغان بىر ياخشى ئۈمىتتىكى ئوتتۇرىغا چىقىشى» مۇمكىنمۇ؟

مۇشۇنداق بىر ئۈمىتتىكى ئەمەلگە ئاشسىمۇ، ئاشسىمۇ ئىمانغا تەسىر كۆرسەتمەيدىغان ئارتۇقچە

بىر نىشان بىلەن ئوتتۇرىغا چىقىرىلىشى مۇمكىنمۇ؟

ئەمەل ئىماننىڭ بىر تەركىبى قىسمى ئەمەس دېگۈچىلەر: ئىماننىڭ تەقەززالىرى ساھابىلەرگىلا خاس ئىدى، ئەمما كېيىنكى مۇسۇلمانلار كەلىمە شاھادەتنى تەستىق ۋە ئىقرار قىلسا ئەمەل قىلمىسىمۇ بولىدۇ، دەمدىغاندۇ؟

بۇ گەپنىڭ قۇرئاندىن ياكى ھەدىستىن ياكى ئەقلىي مەنتىقىدىن ئاساسى بارمىدۇ؟!

مۇئەييەن بىر ئەۋلاد مۇسۇلمانلار ياكى مۇئەييەن شەخسلەرلا ئىماننىڭ تەقەززالىرىغا ئەمەل قىلىشى كېرەك، قالغانلار كەلىمە شاھادەتنى دىلدا تەستىق قىلىپ، تىلدا ئىقرار قىلسا ھەممە ئىش پۈتىدۇ، باشقا ئەمەللەرنى قىلمىسىمۇ بولىدۇ. ناۋادا ئىماننىڭ تەقەززالىرىدىن بىرەر ئەمەلنى قىلغۇسى كېلىپ قىلسا، ساۋاب بېرىلىدۇ، قىلمىسا گۇناھكار بولىدۇ... شۇنداق قىلغانلار كامىل موئىن بولىدۇ دەيدىغان ئايەت، ھەدىس ياكى ئەقلى مەنتىقى بارمىدۇ؟

دەرۋەقە تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار ئىماننىڭ تەقەززالىرىنى ئىدىيە ۋە ئەمەلىيەتتە مۇستەھكەم دەرىجىدە ئىشقا ئاشۇردى. بۇ دەرىجە تارىختىن بىرى تەكرارلىنىپ باقمىدى. كېيىنكى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ، ئىماننىڭ تەقەززالىرىدىن تەدرىجى ئايرىلىپ قالدى. ئاخىرى بېرىپ ئىماننىڭ ھېچقانداق تەقەززاسىنى ئىجرا قىلمايدىغان بولدى. بۇ ئىككى ئەۋلادنىڭ ئىمانىدىكى پەرىق تۇنجى ئەۋلادنىڭ كېيىنكى ئەۋلادلار تەكلىپ قىلىنمىغان ئۆزگىچە تەكلىپلەرگە تەكلىپ قىلىنغانلىقتىن ياكى تۇنجى ئەۋلادلارغا پەرىز قىلىنغان تەكلىپلەرنىڭ كېيىنكى ئەۋلادلاردىن ئەپۇ قىلىنغانلىقىدىن كېلىپ چىققان ئەمەس.

تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلارنىڭ شەرت-شارائىتى ئۇلارنى تارىختا ئىماننىڭ مۇستەھكەم ئالىي دەرىجىسىگە كۆتۈردى. ئۇلار جاھىلىيەتنىمۇ، ئىسلامنىمۇ كۆرگەن بولغاچقا، ئىلاھىي نېمەتنى تونۇپ قەدرىگە يەتتى. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە ياشاپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بىۋاسىتە تەلىم ئېلىپ تەربىيەلەنگەن بولغاچقا، ئىنسانلار ئۆزلىكلىرىدە ئىمان ئالىي دەرىجىگە ئۆزلىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە يېڭى ئاپىرىدىلىك تۇيغۇسى ئۇلارنىڭ ئىرادىسىنى تېخىمۇ تەۋلەپ كۈچىنى ئاشۇردى. ئەمما كېيىنكى ئەۋلادلار ئىسلام دىنىنىڭ بىناسىنى ئۆز قولى بىلەن قۇرۇپ چىقىپ، جاپاسىنى تارتىپ، بۇ بىناننىڭ گۈزەللىكىگە دەخلى-تەرۇز يەتكۈزۈشكە چىداپ

تۇرالمايدىغان تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلاردەك بولالمىدى.

دېمەك، ساھابىلەر ئەنە شۇنداق شارائىتنىڭ تۈرتكىسى بىلەن ئىمان تەقەززالىرىنى ئەڭ ئالىي دەرىجىدە ئورۇندىغان، كېيىنكىلەر ئۇلارغا يېتەلمىگەن بولسىمۇ، ئەمما تەكلىپتە ئۆزگىرىش بولغىنى يوق. قۇرئان ۋە ھەدىسنىڭ مەزمۇنىغا ئەمەل بېجا كەلتۈرۈشنىڭ ئىماننىڭ تەقەززاسى ئىكەنلىكى ئۆزگەرگىنى يوق. بۇتەكلىپ ھەرقايسى ئەۋلاد مۇسۇلمانلارغا ئوخشاش.

بىز ھازىر ئۈچىنچى نۇقتىغا يېتىپ كەلدۇق:

ئۈچىنچى نۇقتا: ئىنسانلار ئىچىدە كۆڭلىدە بىرەر نەرسىگە ئىشىنىپ، ئەمەلىي ھەرىكەتتە بۇ ئىشەنچكە خىلاپ ياكى زىت ئىشلارنى قىلىدىغان ئادەملەر ئەمەلىيەتتە بارمۇ؟

روھىي كېسەل دوختۇرلىرىغا ئايانكى، «قوش كىملىك» ھېس قىلىش دەيدىغان بىر خىل روھىي كېسەل بار. بۇنداق كېسەلگە گىرىپتار بولغۇچىدا بىر-بىرىگە تامامەن ئوخشىمايدىغان، بىر-بىرى بىلەن زادىلا مۇناسىۋىتى يوق ئىككى خىل كىملىك بولىدۇ. بۇنداق كېسەل بىردەم ناھايىتى ياخشى ئادەم بولۇپ كېتىدۇ. بىردەم نېرۋىسى قوزغىلىپ ئۆزىنى كونترول قىلالمايدۇ. بۇنداق كېسەللەردىن شەرىئەت تەكلىپلىرى ساقىت قىلىنىدۇ. بۇنداق كېسەلنىڭ قايسى كىملىكتە تۇرىۋاتقانلىقىنى ۋە ئۇنىڭ ئىچكىرى دۇنياسىنى ئەمەلىي ھەرىكەتكە قاراپ بىلگىلى بولىدۇ. ئەمما ئاڭلىق، ئىرادىلىك، نورمال بىر ئادەمنىڭ كۆڭلىدە ئىشەنگەن نەرسىسىنىڭ ئەمەلىي ھەرىكەتتە ئىپادىلەنمەسلىكى مۇمكىن ئەمەس. بۇنداق ئىش تارىختا بولۇپ باققان ئەمەس. توغرا، ئادەملەر ئۆز ئىرادىسى ۋە ئېتىقادىغا خىلاپ ئىشلارنى قىلىپ تۇرىدۇ، بەلكى كۆپ ئادەملەر شۇنداق قىلىدۇ. بېراق ئۇلارنىڭ بۇنداق قىلىشى سەۋەبىسىز ئەمەس.

ئىنساننىڭ ئۆز ئېتىقادىغا خىلاپ ئىشلارنى قىلىشىغا ئىنسان روھىياتىدىكى قىمىرلاپ تۇرىدىغان ئىنسانىي ئىستەكلەر سەۋەب بولىدۇ. چۈنكى، شەرىئەت تەكلىپلىرى ئىنسانىي قىزىقىشلارغا زامان، ماكان ۋە مىقدار جەھەتتە چەك قويىدۇ. شۇنىڭ بىلەن نەپسىنىڭ كەينىگە كىرىپ ئۆزىنى باشقۇرمىغان ئادەملەردە شەرىئەت تەكلىپلىرىدىن چىقىپ كېتىش خاھىشى پەيدا بولىدۇ. روھىي تەتقىقاتلاردىن مەلۇم بولۇشىچە، ئىنساندا «ئىشىنىش» پىتىرتى بار بولۇپ، بىر نەرسىگە ئىشەنمەسە تۇرالمايدۇ. ئىشىنىش (ئىمان) ئىنسانىي ئىستەكلەرگە، قىزىقىشلارغا زامان، ماكان ۋە

مقدار جەھەتتە چەك قويىدۇ. شۇڭا ئىمانلىق كىشىلەرنىڭ ئىنسانىي ئىستەكلىرى زامان، ماكان ۋە مقدار جەھەتتە ئىمانسىزلارنىڭكىدەك يامان بولمايدۇ. ئىمانلىق كىشىلەرنىڭ ئەمەلىي ھەرىكىتىدىن ئاپتوماتىك ئىشلەيدىغان كونترول قىلىش ئىقتىدارى ھاسىل بولۇپ تۇرىدۇ. كونترول قىلىش ئىقتىدارى قانچە كۈچلۈك بولسا، ئىماننىڭ تەقەززالىرىنى شۇنچىلىك ئورۇندىغىلى بولىدۇ. ئىمانلىق كىشىلەر بۇ جەھەتتە ئۆز-ئارا پەرىقلىنىدۇ. ھەتتا بىر شەخسنىڭ ئىككى ۋاقىتتىكى كونترول قىلىش ئىقتىدارى ئىككى خىل بولىدۇ. شۇنداقتىمۇ ھەر ھالدا ئىماننىڭ ھاسىلى نۆل بولمايدۇ. ئىمانى بارلار بىلەن ئىمانى يوقلار ئەمەلىي ھەرىكەتتە چوقۇم پەرىقلىنىدۇ...

مانا بۇ ئىنسان تەبىئىتى... شۇنىڭ ئۈچۈن اللە نىڭ نۇرى بىلەن كۆڭلى ئاقارغان ئۆلىمالار: ئىمان كەم-زىيادە بولىدۇ... گۇناھ قىلسا كېمىيىدۇ، تائەت-ئىبادەت بىلەن زىيادە بولىدۇ، دەيدۇ. دىن ئىنسانىي ئىستەكلىرىنى زامان، ماكان ۋە مقدار جەھەتتە كونترول قىلىدۇ.

اللە قۇرئاندا: «ئەنە شۇلار اللە بەلگىلىگەن چېگرىلاردۇر (يەنى مەنىنى قىلغان ئىشلاردۇر)، ئۇنىڭغا يېقىنلاشماڭلار» «ئەنە شۇلار اللە نىڭ ھۇدۇدلىرىدۇر، ئۇنىڭدىن ئۆتۈپ كەتمەڭلار» دېيىش ئارقىلىق ئىنسان ۋۇجۇدىدا قىمراۋاتقان ئىستەكلىرىگە چەك قويىدۇ.

اللە ئىنسانىي قىزىقىشلار ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ:

«ئاياللار، ئوغۇللار، ئالتۇن-كۆمۈشتىن توپلانغان كۆپ ماللار، ئارغىماقلار، چارۋىلار ۋە ئېكىنلەردىن ئىبارەت كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەرنىڭ مۇھەببىتى ئىنسانلارغا چىرايلىق كۆرسىتىلدى. ئۇلار دۇنيا تىرىكچىلىكىدە مەنپەئەتلىنىدىغان (باقاسى يوق) شەيئەلەر - رەزىقە» □
بۇ ئىستەكلىرىگە تۆۋەندىكى ئايەتلەردە چەك قويۇلدى:

«ئى ئىنسانلار! يەر يۈزىدىكى ھالال-پاكىز نەرسىلەردىن يەڭلار، شەيتاننىڭ يوللىرىغا ئەگەشمەڭلار، چۈنكى شەيتان سىلەرگە ئۇچۇق دۈشمەندۇر.» □

«مۇشۇ ئەرلەر ئىمان ئېيتىمىغىچە مۆمىن ئاياللارنى ئۇلارغا ياتلىق قىلماڭلار، (ھۈر) مۇشۇ ئەر سىلەرنى مەپتۇن قىلغان تەقدىردىمۇ، مۆمىن قۇل ئەلۋەتتە ئۇنىڭدىن ئارتۇقتۇر...» □

«بۇلاردىن (يەنى يۇقىرىدىكى ئېلىش دۇرۇس بولمايدىغان ئاياللاردىن) باشقىلىرىنى زىنداندىن

ساقلىنىپ، ئىپپەتلىك بولغىنىڭلار

□ سۈرە ئال ئىمران 14 - ئايەت □ سۈرە بەقەرە 168 - ئايەت □ سۈرە بەقەرە 221 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

ھالدا، ماللىرىڭلارنى سەرپ قىلىپ (يەنى مەھرەنى بېرىپ) نىكاھلاپ ئېلىشىڭلار ھالال قىلىندى. □

دىن بىكىتكەن ھارام ۋە ھالال ئىنسانىي ئىستەكلەرگە زامان، ماكان ۋە مىقدار جەھەتتە چەك قويىدۇ. ناماز، روزا، زاكات، ھەج، ئىمانىي ئەخلاقلار... جۈملىدىن اللە يولىدا جىھاد قىلىش قاتارلىق تەكلىپلەرمۇ ئىنسانىي خاھىشلارغا چەك قويىدۇ.

اللە ئىنسانلاردىكى خاھىشلارنى، ئىستەكلەرنى مەقسەتسىزلا بىھۆدە ئورۇنلاشتۇرغان ئەمەس. اللە ھەرگىز بىھۆدە ئىش قىلمايدۇ.

ئىنسانىي ئىستەكلەر ئىنساننى ئەمگەك قىلىشقا، نەتىجە يارىتىشقا ۋە ھەرىكەت قىلىشقا ئۈندەيدۇ. بۇنىڭ بىلەن ئىنسانلارنىڭ زېمىندا خەلىپە بولۇش ئىقتىدارى ئاشىدۇ. خەلىپە بولۇش يەنى زېمىنى ئاباد قىلىش ئىنسانلاردىن تەلەپ قىلىنغان ئىشلارنىڭ بىرى: «ئۆزۈڭلاردا پەرۋەردىگارنىڭ پەرىشتىلەرگە: «مەن يەر يۈزىدە خەلىپە (يەنى ئورۇنباشار) يارىتىمەن، دېدى.» □

«اللە سىلەرنى زېمىندىن (يەنى تۇپراقتىن) ياراتتى، سىلەردىن زېمىنى ئاباد قىلىشنى تەلەپ قىلدى.» □

ئىنسان بۇ ۋەزىپىنى ئورۇنلاشتا ئىنسانىي ئىستەكلەرگە مۇھتاج بولىدۇ. ئىنسانىي ئىستەكلەر يەنە اللە زېمىندا ئىنسانغا ئورۇنلاشتۇرغان ھوزۇر-ھالاۋەتكە ۋاستە بولىدۇ: «يەر يۈزىدە ۋاقىتلىق (ئەجلىڭلار توشقۇچە) يەرلىشىڭلار ۋە (نېمەتلەردىن) بەھرىمەن بولۇڭلار.» □

ئىنسانىي ئىستەكلەر يەنە ئىنساننىڭ يارىتىلىش غايىسى بولغان سىناقنىڭ ئىجرا قىلىنىش نوقتىسىدۇر.

«ئىنسانلارنىڭ قايسىلىرىنىڭ ئەمەلى ئەڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى

□ سۈرە نىسا 24 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە بەقەرە 30 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

□ سۈرە ھۇد 61 - ئايەت □ سۈرە بەقەرە 35 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

سناش ئۈچۈن، بىز ھەقىقەتەن يەر يۈزىدىكى شەيئەلەرنىڭ ھەممىسىنى يەر يۈزىنىڭ زىننىتى قىلدۇق.» □

اللہ قا شۇ ئايان ئىدىكى، ئىنسانلار اللہ تەرىپىدىن تەلەپ قىلىنغان خەلىپە ۋەزىپىسىنى ئورۇنداشتا ئىنسانىي ئىستەكلەرنى چەكلىشى ۋە قىلىپلىشى زۆرۈر ئىدى. ئىنسانىي ئىستەكلەرنىڭ كەينىگە كىرىپ، بەلگەلەنگەن ھۇدۇددىن ھالقىش ئىنسانىي ھالاكەتكە دۇچار قىلاتتى، ياخشى ئىنسانغا نىسب بولىدىغان يۈكسىلىشتىن مەھرۇم قىلاتتى. ياخشى ئىنسان دېگىنىمىز اللہ ياراتقان گۈزەل ھالىتىنى ساقلاپ، ھايۋاندىن ئېنىق پەرقلىنىپ، ئاسمان-زېمىن ئۈستىگە ئېلىشتىن قورققان ئۇلۇغ ئامانەتنى ئۈستىگە ئېلىش ۋە ئادا قىلىش لايىقتىگە ئىرىشكەن ئىنساندۇر. ئىنسانىي ئىستەكلەرنى چەكلەش تۇرمۇشتا قوش ئەھمىيەتكە ئىگە.

ئىنسان ئۆز ئىستەكلەرنى چەكلەش ئارقىلىق ئورۇنداقتا تېگىشلىكلىرىنى ئورۇنداپ، ئورۇندىماسلىققا تېگىشلىكلىرىدىن ئۆزىنى تۇتۇپ، ئۆز ئېنىرگىيىسىنى بېھۋەدە نابۇت بولۇشتىن ساقلاپ قالدۇ. ھەم ئىستەكلەرگە زامان ۋە ماكان جەھەتتىن چەكلىمە قويۇپ، نوقۇل ھېس دائىرىسىدىن ھالقىپ ئۆتۈپ ئالىي ئىنسانلىقنى ئىشقا ئاشۇرىدىغان قىممەت قاراشلارغا يۈكسەلەيدۇ. بۇ ئارقىلىق ھايۋاندىن پەرىقلىنەلەيدۇ...

شۇنداق، ئىنساندا ھەرخىل خاھىش ۋە ئىستەكلەرمۇ ۋە ئۇنى كونترول قىلىش ئىقتىدارىمۇ بار. بۇ ئىككى خىل ئىقتىدارنىڭ تەڭپۇڭلىقى ساقلاپ قېلىنسا، ئىنساننىڭ مەۋجۇد بولۇش غايىسى ئەڭ گۈزەل شەكىلدە ئىشقا ئاشدۇ. لېكىن ئىنسان داۋاملىق بىر خىل ھالەتتە تۇرمايدۇ. داۋاملىق ئۆزىنىڭ مۇۋازىننىتى ساقلاپ قالالما -

□ سۈرە كەھفى 7 - ئايەت

يدۇ: «بىز ئىلگىرى ئادەمگە (دەرەخنىڭ مېۋىسىنى يېمەسلىكىنى) تەۋسىيە قىلدۇق، ئۇ (بۇ تەۋسىيىنى) يادىدىن چىقاردى، ئۇنىڭدا ھېچقانداق چىڭ ئىرادە كۆرمىدۇق.» □
«ھەرقانداق ئادەم بالىسى خاتالىق ئۆتكۈزىدۇ، خاتالىق ئۆتكۈزۈلۈپچىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىسى تەۋبە قىلغۇچىلاردۇر.» (ھەدىس)

گۇناھ_مەئسىيەت ئەنە شۇ مۇۋازىنەتنىڭ بۇزۇلۇشىدىن پەيدا بولىدۇ. مۇۋازىنەتنىڭ بۇزۇلۇشىغا ئىككى ئىش ياكى ئىككى ئىشنىڭ بىرى سەۋەب بولىدۇ... بۇ ئىككى ئىش ئىنسانىي ئىستەكلەرنىڭ بېسىمنىڭ كۈچىيىپ كېتىشى ۋە كونترول قىلىش ئىقتىدارىنىڭ ئاجىزلىشىپ كېتىشىدىن ئىبارەت. نەتىجىنىڭ قانداق بولۇشى مۇشۇ سەۋەبلەرنىڭ مىقدارىغا باغلىق. ئىنسانىي ئىستەك ئاجىز بولسا، ئۇنى كونترول قىلىش ئاسان بولىدۇ. كۈچلۈك ئىنسانىي ئىستەكنى كونترول قىلىش ئۈچۈن كۈچلۈك ئىرادە كېرەك بولىدۇ. ئىرادە كۈچلۈك بولسا، گۇناھ_مەئسىيەت يۈز بەرمەيدۇ ياكى يېنىك يۈز بېرىدۇ. ئىرادە ئاجىز بولسا ئىستەكنىڭ بېسىمى ئالدىدا يېمىرىلىپ كېتىدۇ...

اللە قا ۋە ئاخىرەت كۈنىسىگە ئىمان كەلتۈرۈش ئىنسانىي ئىستەكلىرنىڭ بېسىمىغا تاقابىل تۇرۇشتىكى ئەڭ كۈچلۈك قورال. كىشىنىڭ ئىمانى قانچىكى كۈچلۈك ۋە مۇستەھكەم بولغانسېرى ئۇنىڭ ئۆز ئىستەكلىرىنى كونترول قىلىش ئىقتىدارى يەنى اللە نىڭ ئەمرىنى بېجا كەلتۈرۈپ، توسقانلىرىدىن يېنىپ، پەرىز تەكلىپلەرنى ئىجرا قىلىش ئىقتىدارى شۇنچە كۈچلۈك بولىدۇ. بۇ، ئىنسان ئۆزىنىڭ ئىنسانلىقىدىن ھالقىپ گۇناھ قىلمايدىغان پەرىشتىگە ئايلىنىدۇ، دېگەنلىك ئەمەس. بەلكى تائەت_ئىبادەتنى كۆپ قىلدۇ، گۇناھ_ مەئسىيەتنى ئاز قىلدۇ، اللە تۆۋەندىكى ئايەتتە دېگەندەك قىلدۇ،

□ سۈرە تاھا 115_ ئايەت

دېگەنلىكتۇر: «تەقۋادارلار يامان بىر گۇناھ قىلىپ قالسا ياكى ئۆزلىرىگە زۇلۇم قىلسا اللە نى ياد ئېتىدۇ. گۇناھلىرى ئۈچۈن مەغپىرەت تەلەپ قىلدۇ، گۇناھنى كەچۈرىدىغان اللە دىن باشقا كىم بار؟ ئۇلار قىلمىشلىرىنى بىلىپ تۇرۇپ داۋاملاشتۇرمايدۇ.» □ كىشىنىڭ اللە قا ۋە ئاخىرەت كۈنىسىگە كەلتۈرگەن ئىمانى قانچىكى ئاجىز بولسا، گۇناھنى شۇنچە كۆپ قىلدۇ.

ھەر ھالدا ئىماننىڭ ھاسىلاتى نۆل بولمايدۇ. كىشىنىڭ ئىسلامىي ئەمەللەرنى قىلىشى بىلەن قىلماسلىقى ئوخشاش بولمايدۇ!

ئۆلىمالارنىڭ بىردەك قارشى شۇكى، گۇناھ_مەئسىيەت قىلىش كىشىنى دىندىن چىقىرىۋەتمەيدۇ... بەلكى گۇناھ_مەئسىيەتنى ھالال ساناش (گەرچە ئۆزى گۇناھ قىلمىسىمۇ)

دندىن چىقىرىۋىتىدۇ. ھالال ساناش باشقا گەپ، گۇناھ قىلىش باشقا گەپ.

ئىنسان ۋۇجۇدىدىكى ئىمان ئۆزىنى كۆرسىتىلمەي قالغاندا كىشىنىڭ ۋۇجۇدىدىكى ئىمانى ئىرادە ئاجىزلىشىپ، ئۆزىنىڭ موئىنلىقىنى ئۇنتۇيدۇ. شۇنىڭ بىلەن گۇناھ قىلىپ سالىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «زىناخور موئىنلىق ھالىتىدە تۇرۇپ زىنا قىلمايدۇ، ئوغرى موئىنلىق ھالىتىدە تۇرۇپ ئوغرىلىق قىلمايدۇ...» دېگەندە، شۇنىڭغا ئىشارەت قىلسا كېرەك. گۇناھ قىلغۇچى كېيىن ھوشنى تېپىپ، ئۆزىنىڭ گۇناھ قىلغانلىقىنى ئەسلىيدۇ. دە، اللە تىن مەغپىرەت تەلەپ قىلدۇ. اللە ئۇنىڭغا مەغپىرەت قىلدۇ.

ئەمما گۇناھ-مەئسىيەتنى ھالال ساناش اللە قا ئىبادەت قىلىشتىن ۋە اللە نىڭ ئەمرىگە بويسۇنۇشتىن چوڭچىلىق قىلغانلىقتۇر. خۇددى ئىبلىس اللە ئۇنى ئادەم ئەلەيھىسسالامغا سەجدە قىلىشقا بۇيرۇغاندا: « مەن ئۇنىڭدىن ئارتۇق. مېنى ئوتتىن، ئۇنى لايدىن ياراتتىڭ » دەپ بويسۇنمايلىق قىلغاندەك، بۇنداق چوڭچىلىق قىلغۇچى ئەمەلىي

□ سۈرە ئال ئىمران 135-ئايەت

ھەرىكىتى بىلەن: «اللە ئۇنداق دېگەن بولسا، مەن مۇنداق دەيمەن» دېگەن بولىدۇ. بۇنداق چوڭچىلىق قىلغۇچىنى اللە كەچۈرمەيدۇ. چۈنكى ئۇ، اللە قا شېرىك كەلتۈرگەنلىكتۇر: «اللە ئۆزىگە بىرەر نەرسىنىڭ شېرىك كەلتۈرۈلمۈشىنى (يەنى مۇشركلىك گۇناھىنى) ئەلۋەتتە مەغپىرەت قىلمايدۇ. بۇنىڭدىن باشقىنى (اللە ئۆزى) خالىغان ئادەمگە مەغپىرەت قىلدۇ، كىمكى اللە غا شېرىك كەلتۈرىدىكەن، ئۇ ھەقىقەتەن قاتتىق ئازغان بولىدۇ.» □

لېكىن ئىسلامىي جەمئىيەتتە ھەممە گۇناھلارنىڭ يۈز بېرىشىگە يول قويغىلى بولامدۇ؟

پۈتۈن جەمئىيەتنى گۇناھ-مەئسىيەتنىڭ بېسىپ كېتىشى، ئىسلامىي ئەمەللەرنىڭ پۈتۈنلەي يوقىلىشى، ئىسلامىي جەمئىيەتنىڭ پەقەت تەستىق ۋە ئىقرار بىلەنلا مۇسۇلمان بولۇپ تۇرىشى مۇمكىنمۇ؟

تەستىق ۋە ئىقرار بىلەنلا ئىمان پۈتىدۇ، ئەمەل ئىماننىڭ بىر تەركىۋى قىسمى ئەمەس، كەلىمە شاھادەتنى دىلدا تەستىق قىلغان، ئېغىزدا ئىقرار قىلغان كىشى مۇسۇلمان بولۇۋېرىدۇ، دېسەك، ئىسلامىي جەمئىيەتتە ھەممە ئادەم مۇشۇنداق مۇسۇلمان بولۇپ كەتسە، ئەھۋال قانداق بولىدۇ؟

الله نىڭ پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتىشى ۋە كىتابلارنى نازىل قىلىشىدىكى ئىرادىسى ئىشقا ئاشامدۇ؟

ئەسلىتىش بولۇپ قالار، پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتىشى ۋە كىتابلارنى نازىل قىلىشنىڭ نىشانىنى بايان قىلغان ئايەتلەرنى قايتىلايلى:

«بىز ھەقىقەتەن پەيغەمبەرلىرىمىزنى روشەن مۆجىزىلەر بىلەن ئەۋەتتۇق ۋە ئۇلار بىلەن بىللە، ئىنسانلار ئادالەتنى بەرپا قىلسۇن دەپ، كىتابنى، قانۇننى چۈشۈردۇق.» □

ئەمەل قىلمىغان ئادەملەر ئادالەتنى بەرپا قىلالامدۇ؟

□ سۈرە نىسا 116 - ئايەت □ سۈرە ھەدىد 25 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

ئەسلىتىش بولۇپ قالار، ئىسلامىي ئۆمىمەتنى ۋۇجۇدقا چىقىرىشنىڭ نىشانىنى بايان قىلغان ئايەتلەرنى قايتىلايلى:

«(ئى مۇھەممەد ئۆمىمىتى!) سىلەر ئىنسانلار مەنپەئىتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان، ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسىدىغان، اللە غا ئىمان ئېيتىدىغان ئەڭ ياخشى ئۆمىمەتسىلەر.» □

«شۇنىڭدەك (يەنى سىلەرنى ئىسلامغا ھىدايەت قىلغاندەك) كىشىلەرگە (يەنى ئۆتكەنكى ئۆمىمەتلەرگە) شاھىت بولۇشۇڭلار ئۈچۈن ۋە پەيغەمبەرنىڭ سىلەرگە شاھىت بولۇشى ئۈچۈن، بىز سىلەرنى ياخشى ئۆمىمەت قىلدۇق.» □

«الله نىڭ يولىدا (پۇل - مېلىڭلار بىلەن، جېنىڭلار بىلەن) تاقىتىڭلارنىڭ يېتىشىچە جىھاد قىلىڭلار، اللە (دىنغا ياردەم بېرىشكە ئۆمىمەتلەر ئارىسىدىن) سىلەرنى تاللىدى (ئەڭ مۇكەممەل شەرىئەت ۋە ئۇلۇغ پەيغەمبەرنى سىلەرگە خاس قىلدى). سىلەرگە دىندا ھېچقانداق مۇشكۈللۈكنى قىلمىدى (سىلەرنى سىلەر تاقەت قىلالمايدىغان ئىشلارنى قىلىشقا تەكلىپ قىلمىدى). (بۇ) ئاتاڭلار ئىبراھىمنىڭ دىندۇر (بۇ توغرا دىن بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنى مەھكەم ئۇچلاڭلار)، اللە سىلەرنى ئىلگىرى (يەنى قۇرئاندىن ئىلگىرىكى كىتابلاردا) مۇسۇلمان دەپ ئاتىدى. قۇرئاندىمۇ شۇنداق ئاتىدى. (الله) پەيغەمبەرنى سىلەرگە گۇۋاھ بولۇشقا ۋە سىلەرنى كىشىلەرگە گۇۋاھ بولۇشقا (تاللىدى)، ناماز ئوقۇڭلار، زاكات بېرىڭلار، اللە غا يېپىشىڭلار، اللە سىلەرنىڭ ئىگەڭلاردۇر، اللە

نېمىدېگەن ياخشى ئىگە! نېمىدېگەن ياخشى مەدەتكار!» □

ئەمەل قىلمىغان ئادەملەر بۇ نىشانلارنى ئىشقا ئاشۇرالامدۇ؟ اللە تۆۋەندىكى ئايەتتە بەنى ئىسرائىلنىڭ ۋەقەلىكىنى سۆزلەش ئارقىلىق بىزنى شۇنداق خاتا تونۇشتىن ۋە خاتا مەسلەكتىن ئاگاھلاندۇرغان

□ سۈرە ئال ئىمران 110 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە بەقەرە 143 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە ھەج. 78 - ئايەت

ئەمەسىمىدى؟!!

«ئۇلاردىن كېيىن (يامان) ئەۋلاتلار تەۋراتقا ۋارىسلىق قىلدى، ئۇلار بۇ دۇنيانىڭ ئەرزىمەس پۇل - مېلىنى (ھالال بىلەن ھارامنى ئايرىماي قارقويۇق) ئالىدۇ ۋە بىزنى اللە ئەپۇ قىلىدۇ، دەيدۇ. شۇنداق پۇل - مال ئۇلارنىڭ قولىغا كەلسە، ئۇلار يەنە ئالىدۇ. كىتابتا (يەنى تەۋراتتا) اللە غا (يالغان چاپلىماي) پەقەت ھەقىقىي ئېيتىشلىرى توغرىلىق ئۇلاردىن چىڭ ۋەدە ئېلىنىدىمۇ؟ ھالبۇكى، ئۇلار تەۋراتتىكى نەرسىلەرنى ئوقۇغان ئىدى، ھارامنى تەرك ئېتىپ، اللە دىن قورقىدىغانلارغا ئاخىرەت ياخشىدۇر، بۇنى چۈشەنمەمسىلەر؟!» □

بۇ تەكلىپ بەنى ئىسرائىلغا قارىتىلغانمۇ؟ مۇسۇلمانلاردىن ئەپۇ قىلىنغانمۇ؟!!

بۇ خاتا تونۇشقا رەددىيە بېرىش ئۈچۈن ھۈزەييە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «تاتلىقى سىلەرنىڭ، ئاچچىقى بەنى ئىسرائىلنىڭمۇ! نەدە ئۇنداق ئاسان ئىش باركەن!»

قانداق بىر جەمئىيەتكە ئىمان توغرىسىدا ۋە ئىماننىڭ تەقەززالىرى توغرىسىدا ئاشۇنداق بۇزۇق پىكىرلەر تارقىلىپ كەتسە، ئۇنداق جەمئىيەتنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۆۋەندىكى ھەدىستە ئاگاھلاندۇرغان كۆپۈكچە ھالىتىگە كېلىپ قېلىشى مۇقەررەردۇر: «سىلەرگە بارلىق مىللەتلەر بىر لوقما تائامغا ئولاشقان دەك ئولۇشىپ كېلىدۇ، «شۇ كۈنلەردە سانىمىزنىڭ ئازلاپ كەتكە - نىلكىدىن شۇنداق بولامدۇ؟» دېيىلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: بەلكى شۇ كۈنلەردە سىلەرنىڭ سانىڭلار كۆپ، بېراق سەلدىكى كۆپۈكچە ئوخشاپ قالسىلەر، اللەدۇشمەنلىرىڭلارنى سىلەردىن قورقماس قىلىۋىتىدۇ، سىلەرنىڭ دىلىڭلارغا بوشاڭلىقنى تاشلايدۇ، دېدى. ساھابىلەر: بوشاڭلىق دېگەن نېمە؟ دېۋىدى،

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: بوشاڭلىق دېگەن دۇنياپەرەسلىك ۋە ئۆلۈمنى يامان كۆرۈش، دېدى.» □

كەلىمە شاھادەتنى تەستىق قىلىش ۋە ئىقرار قىلىش بىلەنلا ئۆزىنى كامىل مۇسۇلمان ھېسابلاپ يۈرگەن كۆپۈكلەرگە ئۈمىمەتلەر ئەمەلىيەتتە يوپۇرۇلۇپ كېلىۋاتىدۇ.

ئىسلامىي جەمئىيەتتەمۇ اللە يۈز بېرىشىنى تەقدىر قىلغان گۇناھ - مەئسىيەتلەر يۈز بېرىدۇ. لېكىن ھەرقانداق ئەھۋالدا ئىسلامىي جەمئىيەتتە مۇسۇلمانلار قاتارىدا مۇئامىلە قىلىنىش ۋە مۇرتەدلىكنىڭ جازاسىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن ھېچبولمىغاندا ناماز ئوقۇماي، شەرىئەتنىڭ قانۇنىغا بويسۇنماي بولمايدۇ. ئىسلامىي جەمئىيەتتە گەرچە تۈرلۈك ئازغۇنلۇقلار يۈز بەرگەن، ئىسلامنىڭ تەكلىپلىرى ئورۇندالمىغان بولسىمۇ، ئەمما بۇ ئىككى ئىشقا ئون ئۈچ ئەسىر ئىزچىل ئەمەل قىلىنىپ كەلگەن. كۆڭلىدە ئىشەنمەيدىغان مۇناپىقمۇ ئەمەل قىلىشقا مەجبۇر بولغان. پەقەت يېقىنقى زاماندىلا بۇ ئىككى ئىش تاشلىنىپ قالدى...

پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەۋەتىلىشى ۋە كىتابلارنىڭ نازىل قىلىنىشىدىكى نىشانلارغا قارىغاندىمۇ؛ اللە نىڭ شەرىئىتىنى قانۇن قىلغان ئىسلامىي جەمئىيەتنىڭ ئەمەلىيىتىگە قارىغاندىمۇ؛ ئىنساننىڭ روھىيىتىگە قارىغاندىمۇ مۇسۇلماننىڭ كەلىمە شاھادەتنىڭ تەلەپ - تەقەززالىرىدىن تامامەن خالىي قېلىشى مۇمكىن بولمايدىغان تۇرسا، تەستىق ۋە ئىقرار بىلەنلا ئىمان پۈتىدۇ، ئەمەل دەرىجىنى يۇقىرى كۆتۈرىدۇ، خالاس. ئەمەل قىلمىسىمۇ تەستىق ۋە ئىقرار بىلەنلا ۋۇجۇدقا كەلگەن ئىمان دەخلىگە ئۇچرىمايدۇ، دېگەن ئادەملەر نېمىگە ئاساسلىنىپ شۇنداق دەيدۇ؟

ناھايىتى ئېنىقكى مۇرجىئەلەر ۋە ئۇلارنىڭ قۇيرۇقچىلىرى شۇنداق

□ ئەھمەد، ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى

دەيدۇ... تەپرىقچىلىك تارىخىنى بىر قۇر مۇزاكىرە قىلساقلا، ئىسلام روھىغا يات بۇ سۆزنىڭ نەدىن كەلگەنلىكىنى بىلگىلى بولىدۇ. توغرا، قەدىمقى مۇرجىئەلەر گەرچە ئىسلامىي چۈشەنچىدە ئازغۇنلۇق پەيدا قىلغان بولسىمۇ، ئەمما ئۇلار ھازىرقى مۇرجىئەلەردەك ناماز ئوقۇشنى ۋە شەرىئەت قانۇنىنى ھۆكۈمدار قىلىشنى ساقىت قىلىش دەرىجىسىگە بېرىپ يەتمىگەن. چۈنكى ئىسلامنىڭ

دەسلەپكى مەزگىلدىكى ئۈچ ئەسىردە ھېچقانداق بىر ئىنسان ئۇدا ئۈچ كۈن ناماز ئوقۇمىغان ياكى شەرئەتنى قانۇن قىلمىغان ئادەمنى مۇسۇلمان دەپ قارىمىغان. بەلكى ئۇنى ياشاش ھوقۇقىدىن مەھرۇم بولغان مۇرتەد دەپ قارىغان. لېكىن قەدىمقى مۇرجىئەلەر تېرىپ قويغان زەھەرلىك ئۇرۇقلار ھازىرقى مۇرجىئەلەرنى ئۈندۈرگەن. بۇ ئۇرۇقلاردىن ھېچقانداق بىر پەيغەمبەر ئېلىپ كەلمىگەن، ھېچقا-نداق بىر كىتابتا نازىل قىلىنمىغان يېڭىچە بىر ئىسلام يەنى «تەكلىپسىز ئىسلام»، «ئىسلامسىز ئىسلام» ئۈنۈپ چىقتى!

قەدىمقى مۇرجىئەلەر بولسۇن ياكى ھازىرقى مۇرجىئەلەر بولسۇن، ئۇلار دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە مۇسۇلمان ھېسابلىنىش ئۈچۈن تەستىق ۋە ئىقرارلا كۇپايە دېگەندە نېمىگە ئاساسلىنىدۇ؟

ئۇلار بىرىنچى بولۇپ، ئىماننىڭ لۇغەتتىكى مەنىسىنى ئاساس قىلىدۇ. ئىككىنچىدىن ئىمان ھەققىدىكى ئايەتلەرنىڭ گراممى-تىكىلىق تۈزۈلمىشىدىن ئاساس ئىزدەيدۇ. ئۇلار مۇنداق دەيدۇ: «ئىمان دېگەن كۆڭۈلدە تەستىق قىلىش دېگەنلىكتۇر. قۇرئاننىڭ ئايەتلىرىدە ياخشى ئەمەللەر «و» ھەرىپى ئارقىلىق ئەتىپى قىلىنىپ (باغلىنىپ) كەلدى. بۇنداق ئەتىپى ئىمان بىلەن ئەمەلنىڭ ئايرىم ئىككى نەرسە بولۇشىنى تەلەپ قىلىدۇ. شۇنداق ئىكەن ئەمەل ئىماننىڭ بىر تەركىبى قىسمى ئەمەس.»

ئىماننىڭ لۇغەتتىكى مەنىسىنى ئاساس قىلىش ئۈچۈن ئىزىقتۇرما دەلىلدۇر! چۈنكى قۇرئاندا ئىشلىتىلگەن «ئىمان»، «سالات»، «زاكات» قاتارلىق سۆزلەرنىڭ لۇغەت مەنىسى كېڭە-يىتىلىپ، يېڭى مەنىلەر بىلەن بېيىتىلىپ، ئەسلى لۇغەت مەنىسىدىن ھالقىغان ئىستىلاھىي ئاتالغۇلارغا ئايلاندۇرۇلغان. شۇڭا ئەسلى لۇغەت مەنىسىنىلا ئاساس قىلىۋېلىشقا بولمايدۇ. مەسىلەن: «سالات» دېگەن سۆزنىڭ ئەسلىدىكى لۇغەت مەنىسى دۇئا قىلىش دېگەنلىكتۇر. ئەمدى بىز دۇئا قىلىش بىلەنلا ئىماننى پەرىز قىلغان سالات يەنى ناماز ئادا تاپىدۇ، دېسەك قاملىشامدۇ؟! نامازنىڭ رۇكۇلىرى، سەجدىلىرى، قىرائەتلىرى، نامازنىڭ سىرتىدىكى پەرىزلەر، ۋاقتىنىڭ پەرىزلىكى قاتارلىقلارنى دۇئا قىلىش بىلەنلا بېجا كەلتۈرگىلى بولامدۇ؟!

«ئىمان» مۇ خۇددى شۇنىڭغا ئوخشايدۇ... ئىماننىڭ لۇغەتتىكى ئەسلى مەنىسى ئىشىنىش دېگەنلىكتۇر. لېكىن بۇسۆز ئىسلامنىڭ خاس ئاتالغۇسىدا ياخشى كۆرۈش، تەزىم قىلىش،

بويسۇنۇش، ھەر ئىشتا اللە نىڭ قانۇنىنى ئاساس قىلىش، ئىبادەت پائالىيەتلىرىنى ئادا قىلىش، ئىمانىي ئەخلاقىغا رىئايە قىلىش، شەرىئەت ھۆكۈملىرىنى ئەمەلىيەتتە ئىجرا قىلىش قاتارلىق كەڭ مەزمۇنى ئۆزىگە مۇجەسسەملىگەن ئالاھىدە ئىشنىشتۇر.

«پەقەت اللە ياد ئېتىلسە دىللىرىدا قورقۇنچ پەيدا بولىدىغان، اللە نىڭ ئايەتلىرى تىلاۋەت قىلىنسا ئىمانى كۈچىيىدىغان، پەرۋەرد - نىگارغا تەۋەككۈل قىلىدىغان كىشىلەرلا مۆمىنلەردۇر. ئۇلار (مۇكە - مەل رەۋىشتە) ناماز ئوقۇيدۇ، بىز ئۇلارغا رىزىق قىلىپ بەرگەن پۇل - مالدىن (خۇدا يولىدا) سەرپ قىلىدۇ. ئەنە شۇلار ھەقىقىي مۆمىنلەر - دۇر، ئۇلار پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا يۇقىرى مەرتىۋىلەرگە، مەغپىرەتكە ۋە ئېسىل رىزىققا (يەنى جەننەتنىڭ تۈگىمەس نېمەتلىرىگە) ئېرىشىدۇ.»
(سۈرە ئىزەنفال 2 - 3 - 4 - ئايەتلەر)

«ئى مۆمىنلەر! اللە غا، پەيغەمبەرگە ۋە ئۆزەڭلاردىن بولغان ئىش ئۈستىدىكىلەرگە ئىتائەت قىلىڭلار، ئەگەر سىلەر بىر شەيئەدە ئىختىلاپ قىلىشىپ قالساڭلار، بۇ توغرىدا اللە غا ۋە پەيغەمبەرگە مۇراجىئەت قىلىڭلار، ئەگەر سىلەر اللە غا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە (ھەقىقىي) ئىشىنىدىغان بولساڭلار، بۇ (يەنى اللە نىڭ كىتابىغا ۋە پەيغەمبىرىنىڭ سۈننىتىگە مۇراجىئەت قىلىش) سىلەر ئۈچۈن پايدىلىقتۇر، نەتىجە ئېتىبارى بىلەن گۈزەلدۇر... (ئى مۇھەممەد!) پەرۋەردىگارىڭ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) ئۆز ئارىسىدىكى دەتالاشقا سېنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلمىغىچە، ئاندىن سېنىڭ چىقارغان ھۆكۈمىڭگە ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى قىلچە غۇم بولسىمۇ يوقالمىغىچە ۋە ئۇلار پۈتۈنلەي بويسۇنمىغىچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ.» □

«مۆمىنلەر ھەقىقەتەن بەختكە ئېرىشتى. (شۇنداق مۆمىنلەرگى) ئۇلار نامازلىرىدا (اللە نىڭ ئۇلۇغلىقىدىن سۈر بېسىپ كەتكەنلىكتىن) ئەيمىنىپ تۇرغۇچىلاردۇر. ئۇلار بەھۇدە سۆز، بەھۇدە ئىشتىن يىراق بولغۇچىلاردۇر. ئۇلار زاكات بەرگۈچىلەردۇر. ئۇلار ئەۋرەتلىرىنى (ھارامدىن) ساقلىغۇچىلاردۇر. (يەنى ئەۋرەتلىرىنى) پەقەت خوتۇنلىرىدىن، چۆرىلىرىدىن باشقىلاردىن ساقلىغۇچىلاردۇر (بۇلار بىلەن يېقىنچىلىق قىلغۇچىلار مالا مەت قىلىنمايدۇ). بۇنىڭ سىرتىدىن (جىنسى تەلەپنى قاندۇرۇشنى) تەلەپ قىلغۇچىلار ھەددىدىن ئاشقۇچىلاردۇر. ئۇلار (يەنى مۆمىنلەر) ئۆزلىرىگە تاپشۇرۇلغان ئامانەتلەرگە ۋە بەرگەن ئەھدىگە رىئايە قىلغۇچىلاردۇر. ئۇلار نامازلىرىنى (ۋاقتىدا تەئىدىل ئەركان بىلەن) ئادا قىلغۇچىلاردۇر. ئەنە شۇلار (يەنى يۇقىرىقى سۈپەتلەرگە ئىگە مۆمىنلەر نازۇ - نېمەتلىك جەننەتنىڭ)

ۋارىسلىرىدۇر. ئۇلار (يۇقىرى دەرىجىلىك جەننەت) فىردەۋسكە ۋارىسلىق قىلدۇ، فىردەۋستە مەڭگۈ قالدۇ. □

مانا بۇ ئايەتلەردە ئىماننىڭ ئىسلام ئىستىلاھىدىكى مەنىسى ناھايىتى

① سۈرە نىسا 59،65 - ئايەتلەر □ سۈرە موئىنۇن 1 - ئايەتتىن 11 - ئايەتغىچە

روشن چۈشەندۈرۈلدى. شۇڭا «سالات»، «زاكات»... قاتارلىق ئىسلام ئىستىلاھىدىكى خاس ئاتالغۇلارنى ئەسلىدىكى لۇغەت مەنىسى بويىچە ئىزاھلاش توغرا بولمىغاندەك، «ئىمان» ئاتالغۇسىنىمۇ ئەسلىدىكى لۇغەت مەنىسىگە ئاساسلىنىپلا ئىزاھلاش توغرا بولمايدۇ.

«قۇرئاندا ئەمەل ئىمانغا ئەتىپى قىلىندى، ئۆز-ئارا ئەتىپى قىلىنغان نەرسىلەر بىر نەرسە بولماسلىقىنى تەلەپ قىلدۇ. چۈنكى ئۇنداق بولمىغاندا بىر نەرسە ئۆز-ئۆزىگە ئەتىپى قىلىنىپ قالدۇ» مانا بۇ مۇرجىئەلەرنىڭ ئەمەل ئىماننىڭ تەركىبى قىسمى ئەمەس دېگەن قارىشىغا كەلتۈرگەن ئىككىنچى دەلىلى. بۇدەلىل بىرىنچى دەلىلگە ئوخشاشلا ھېچ ۋەزنى يوق ئىزىقتۇرما دەلىلدۇر.

الله قۇرئاندا مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى الله نى، الله نىڭ پەرىشتىلىرىنى، پەيغەمبەرلىرىنى، جىبرىئىلنى، مىكائىلنى دۈشمەن تۇتىدىكەن (الله نى دۈشمەن تۇتقان بولىدۇ)، شۈبھىسىزكى الله كاپىرلارنى دۈشمەن تۇتىدۇ.» □

ھەممىگە ئايانكى، جىبرىئىل ۋە مىكائىل پەرىشتە. يۇقىرى ئايەتتە جىبرىئىل ۋە مىكائىل پەرىشتىلەرگە ئەتىپى قىلىنىپ كەلدى. مانا بۇ بىر نەرسىنىڭ ئۆز-ئۆزىگە ئەتىپى قىلىنغىنى بولماي نېمە؟

الله يەنە مۇنداق دەيدۇ: «ئەرشنى كۆتۈرۈپ تۇرغان ۋە ئەرشنىڭ چۆرىسىدىكى پەرىشتىلەر پەرۋەردىگارىغا تەسبىھ ئېيتىدۇ، ھەمدى ئېيتىدۇ، ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتىدۇ، مۆمىنلەرگە مەغپىرەت تىلەيدۇ.» □

مانا بۇ ئايەتتە ئىماننىڭ تەقەززالىرىنىڭ بىرى ۋە تەركىبى قىسمى بولغان تەسبىھقا ئىمان ئەتىپى قىلىندى. مانا بۇ بىر نەرسىنىڭ ئۆز-ئۆزىگە ئەتىپى قىلىنغىنى بولماي نېمە؟ ئەرەب تىلىدا سۆزنىڭ

بالاغەت دەرىجىسىنى ئاشۇرۇش ئۈچۈن كۈللىنى ئاۋۋال سۆزلەپ، ئاندىن شۇ

□ سۈرە بەقەرە 98 - ئايەت □ سۈرە غافر 7 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

كۈللىنىڭ جۈزئىسىنى ئۇنىڭغا ئەتى قىلىدىغان ياكى ئاۋۋال جۈزئىنى سۆزلەپ، ئاندىن شۇ جۈزئىنىڭ كۈللىسىنى ئۇنىڭغا ئەتى قىلىدىغان ئەھۋاللار كەڭ ئومۇملاشقان. بۇ خىلدىكى ئەتى ھەرگىزمۇ ئۆزئارا ئەتى قىلىنغان ئىككى نەرسىنىڭ باشقا - باشقا نەرسە بولۇشىنى تەلەپ قىلمايدۇ. يۇقىرى ئىككى ئايەتنىڭ بىرىنجىسىدە جۈزئى كۈللىسىغا، ئىككىنجىسىدە كۈللى جۈزئىگە ئەتى قىلىندى.

قۇرئاننىڭ بەزى ئايەتلىرىدە ئىمان ئەمەل سالھقا ئەتى قىلىنماي جۈپلىنىپ كەلگەن. بۇ ئارقىلىق مۇرجىئەلەرنىڭ «ئەمەل ئىمانغا ئەتى قىلىنغانلىقى ئۈچۈن، ئەمەل ئىماننىڭ تەركىبى قىسمى ئەمەس» دېگەن دەلىلى بەربات بولىدۇ: «كىمكى مۆمىن بولۇپ، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان ھالدا اللە غا مۇلاقات بولىدىكەن، ئۇ (اللە نىڭ دەرگاھىدا) يۇقىرى دەرىجىلەرگە ئېرىشىدۇ.» □ مانا بۇ ئايەتتە جەننەتكە كىرىش ئۈچۈن ئىمان ۋە ياخشى ئەمەل تەڭ شەرت قىلىندى. ئاخىرى جەننەتكە كىرىدىغان چاغدا ئىمان بىلەن ئەمەلنىڭ بىر - بىرىدىن ئايرىلمايدىغانلىقى ئوتتۇرىغا قويۇلدى. بۇنىڭدىن ئىمان بىلەن ئەمەلنى بىر - بىرىدىن ئايرىۋە - تىكلى بولمايدىغانلىقى چىقىدۇ. بەزىلەر «جەننەتنىڭ يۇقىرى دەرىجىسى» گە يېتىش ئۈچۈن ياخشى ئەمەللەرنى قىلىش شەرت، ئەمما جەننەتكە كىرىشكە ئەمەل شەرت ئەمەس، تەستىق ۋە ئىقرار بىلەنلا كىرگىلى بولىدۇ، دېيىشى مۇمكىن. بۇنداق دېگەنلەرنى تۆۋەندىكى ئايەتلەر يالغانچىغا چىقىرىدۇ:

«ئەر - ئاياللاردىن مۆمىن بولۇپ تۇرۇپ ياخشى ئىشلارنى قىلغانلار جەننەتكە داخىل بولىدۇ، ئۇلارغا قىلچە زۇلۇم قىلىنمايدۇ (يەنى ئۇلارنىڭ قىلغان ئەمەللىرىنىڭ ساۋابى قىلچە كېمەيتىۋېتىلمەيدۇ).» □

□ سۈرە تاھا 75 - ئايەت □ سۈرە نسا 124 - ئايەت

«جىمى ھەمدۇ - سانا اللە غا خاستۇركى، (اللە ئىنسانلارنى) ئۆز تەرىپىدىن بولغان قاتتىق ئازابتىن ئاگاھلاندىرۇش، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان مۆمىنلەرگە ئوبدان مۇكاپات (يەنى جەننەت)

بېرىدىغانلىقى بىلەن خۇش-خەۋەر بېرىش ئۈچۈن، بەندىسى (يەنى پەيغەمبىرى مۇھەممەد) گە توغرا، ھېچقانداق قىغىرلىق (يەنى ئىختىلاپ، زىددىيەت) بولمىغان قۇرئاننى نازىل قىلدى. □
مانا بۇ ئايەتلەردە جەننەتكە كىرىش ئۈچۈن ئىمان بىلەن ئەمەل تەڭ شەرت قىلىندى. موئمىننىڭ ياخشى ئەمەل قىلىدىغانلىقى قەيت قىلىندى. مۇرجىئەلەرنىڭ تەستىق ۋە ئىقرار بىلەنلا اللە قوبول قىلىدىغان، جەننەتكە كىرگۈزىدىغان ئىمان ۋۇجۇدقا كېلىدۇ، دەپ ئەمەلنى ئىماننىڭ ئىچىدىن چىقىرىۋەتكەنلىكىگە ئوچۇق رەددىيە بېرىلدى.

مۇرجىئەلەر يەنە ئۆز كۆز قارىشىغا گۇناھ-مەئسىيەتنىڭ ئىماننى يوق قىلمايدىغانلىقىنى دەلىل قىلدى. ئۇلار مۇنداق دەيدۇ: ئىسلام ئۆلىمالىرى بىردەك گۇناھ ئىماننى يوق قىلمايدۇ، دەيدۇ. ناۋادا ئەمەل ئىماننىڭ بىر تەركىۋى قىسمى بولسا، گۇناھ قىلغان ئادەم ئىماندىن ئاجراپ كېتىشى كېرەك بولىدۇ، بۇنىڭدىن قارىغاندا ئىمان باشقا نەرسە، ئەمەل باشقا نەرسە...
ئۇلارنىڭ بۇ دەلىلىمۇ باشقا دەلىللىرىگە ئوخشاشلا ئوچۇق ئىزىقتۇرما دەلىل.

دەرۋەقە گۇناھ-مەئسىيەت ئىماننى يوق قىلمايدۇ، لېكىن گۇناھ ئىمانغا چوقۇم تەسىر كۆرسىتىدۇ. گۇناھنىڭ ئىنسانغا تەسىر كۆرسىتىدىغانلىقى ئوچۇق پاكىت بولغانلىقى ئۈچۈن بۇ ھەقتە كۆپ توختىلىشنىڭ ھاجىتى يوق. ئىماننىڭ ماھىيىتىنى، ئىنسان قەلبىنىڭ ماھىيىتىنى، گۇناھ-مەئسىيە -

□ سۈرە كەھفى 1-2- ئايەتلەر

تىنىڭ قەلبىتە پەيدا قىلىدىغان تەسىرىنى ئەڭ بىلىدىغان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنۇ ھەدىسى بىزگە كۇپايە:

«شۈبھىسىزكى بەندە بىر گۇناھ قىلسا، ئۇنىڭ قەلبىدە بىر قارا چېكىت پەيدا بولىدۇ، ئۇ گۇناھتىن قول ئۈزۈپ، تەۋبە ئىستىغپار قىلسا ئۇنىڭ قەلبىدىكى قارا چېكىت ئۆچىدۇ. ئەگەر ئۇ قايتا گۇناھ قىلسا، قارا چېكىت تېخىمۇ يوغىنايدۇ. مانا بۇ، اللە قۇرئاندا تىلغا ئالغان دىلنىڭ قارىيىپ كېتىشى شۇدۇر: «ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن دىللىرى قارىيىپ كەتكەن.» □

دىل ئىماننىڭ ئورنى. قارا دىل بىلەن ئاق دىلنىڭ ئىمانىي دەرىجىسى قانداقمۇ باراۋەر بولىدۇ؟

ئىمان تائەت-ئىبادەت بىلەن زىيادە بولىدۇ، گۇناھ-مەئسىيەت بىلەن كېمىيدۇ. كېمە يىگەن ئىمان بىلەن زىيادە بولغان ئىمان ھەرگىز ئوخشاش بولمايدۇ.

يۇقىرىدا ئىشارەت قىلىپ ئۆتكىنىمىزدەك، بەزى گۇناھ-مەئسىيەتلەر ئىماننى بۇزىۋىتىدۇ. قانداق گۇناھنىڭ ئىماننى بۇزىدىغانلىقى، قانداق گۇناھنىڭ ئىماننى بۇزمايدىغانلىقىنى بىكىتىشتە اللە نىڭ كىتابىنى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىنى ئۆلچەم قىلىش كېرەك! ئۆزىمىزنىڭ خاھىشىمىزنى ئۆلچەم قىلىۋېلىشىمىزغا بولمايدۇ.

گۇناھ-مەئسىيەتنى ھالال ساناش (گەرچە ھالال سانغۇچى گۇناھ قىلمىسىمۇ) ئىماننى بۇزىۋىتىدۇ. گۇناھ ئىماننى بۇزمايدۇ، ئەمما اللە نىڭ قانۇنىنى ئېتىراپ قىلماسلىق ياكى اللە نىڭ قانۇنىدىن باشقا قانۇننى ئېتىراپ قىلىش ئىماننى بۇزىۋىتىدىغان گۇناھتۇر. بىر شەخسنىڭ بىرلا ۋاقىتتا ئىماننىڭ ھەممە تەقەززالىرىنى يوققا چىقىرىدىغان گۇناھلارنى قىلىشى ناتايىن. شۇنىڭدەك ھاياتدا ئىسلا -

□ سۈرە مۇتەففىھىن 14 - ئايەت

مى ئەمەللەرنىڭ بىرىنىمۇ قىلمىغان كىشىدە زەررىچىلىك ئىماننىڭ بولۇشىمۇ ناتايىن. مۇرجىئەلەر يەنە مۇنداق دەلىل كەلتۈرىدۇ: بىركىشىنىڭ ئىمان ئېيتىپ مۇسۇلمان بولۇشىدا پەقەت كەلىمە شىھادەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىشلا تەلەپ قىلىنىدۇ. كەلىمە شىھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغان كىشى شۇھامان مۇسۇلمان دەپ قارىلىدۇ، ئۇنىڭغا دۇنيادا مۇسۇلمانلار قاتارىدا مۇئامىلە قىلىنىدۇ. ئۇنىڭ ئاخىرەتتىكى ئىشىنى اللە ئۆزى بىر تەرەپ قىلىدۇ.

مانا بۇ، مۇرجىئەلەرنىڭ ئىماننىڭ تەقەززالىرىنى چۈشىنىشتە ئەڭ كەتكۈزۈپ قويغان بىر تەرىپى. قارىماققا ئۇلارنىڭ بۇ سۆزى توغرىدەك كۆرۈنىدۇ، بىراق ئەمەلىيەتتە ئۇنداق ئەمەس.

دەرۋەقە كىمدە كىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ: «اللە تىن باشقا مەئبۇد بەرھەق يوق، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام اللە نىڭ پەيغەمبىرى» دەپ شىھادەت ئېيتسا، ئۇ شۇ ھامان مۇسۇلمان دەپ قارالدى. گەرچە بۇ شىھادەتكە دىلدا ئىشەنمىسىمۇ مۇسۇلمانلار قاتارىغا ئۆتەلدى.

لېكىن بۇنى «بۇ دۇنيادا مۇسۇلمان دېگەن نامغا ئىگە بولۇش ئۈچۈن پەقەت كەلىمە شahaدەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىشلا كۇپايە قىلدۇ، ئەمەل قىلىش تەلەپ قىلىنمايدۇ» دېگەن كۆز قاراشقا دەلىل قىلىش تۈپتىن خاتادۇر.

بۇنىڭغا مۇرتەدلىك مەسىلىسى ئەڭ چوڭ دەلىل... مۇرتەدلەرمۇ كەلىمە شahaدەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىپ تۇرىدۇ. لېكىن ئۇ، كەلىمە شahaدەتنىڭ بىرەر تەقەززاسىنى ئىنكار قىلدۇ. مەسىلەن: نامازنى ياكى روزنى ياكى زاكاتنى ياكى اللە نىڭ شەرىئىتىنى قانۇن قىلىشنى ئىنكار قىلدۇ. بۇنداق مۇرتەد تەۋبە قىلمىسا، ئۇنىڭ بۇ دۇنيادىكى جازاسى ئۆلۈم، ئاخىرەتتىكى جازاسى دوزاختا مەڭگۈ قېلىش.

اللە ئۆزى تەلەپ قىلمىغان، پەرىز قىلمىغان، بىلدۈرمىگەن بىر ئىشنى قىلمىدىڭ دەپ، بىرەر كىمنى بۇ دۇنيادا ئۆلۈمگە بۇيرۇپ، ئاخىرەتتە دوزاختا مەڭگۈ كۆيدۈرەرمۇ؟ ئەڭ ئادىل اللە شۇنداق قىلارمۇ؟!

بىز مۇرجىئەلەر ۋە ئۇلارنىڭ قۇيرۇقچىلىرى كەلتۈرگەن دەلىلگە قارىساقلا ھەممە ئىش ئايدىڭلىشىدۇ. ئەينى ۋاقتدا كەلىمە شahaدەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىش ئارقىلىق مۇسۇلمانلار قاتارىغا ئۆتكەن ئادەم ئىماننىڭ مەلۇم ئەمەللەرنى ئۆز ئىچىگە ئالدىغا. نىلقىنى، ئۇنى ئىنكار قىلسا مۇرتەد بولۇپ، دۇنيادا ئۆلۈمگە، ئاخىرەتتە مەڭگۈلۈك دوزاخقا مەھكۇم بولىدىغانلىقىنى ئېنىق بىلەتتى. بىلىمگەن بولسا مۇرتەد ھېسابلانمايتتى.

شۇنداق ئەمەسمۇ؟ كەلىمە شahaدەتنى ئېغىزىڭىزدىن چىقار. سىڭزلا، بۇ شahaدەتنىڭ تەقەززاسىنى ئېتىراپ قىلماي تۇرۇپمۇ مۇسۇلمان بولالايسىز دەيدىغان ئىش بولسا، نېمىشا ئۇ كەلىمە شahaدەتنىڭ بىر تەقەززاسىنى ئىنكار قىلغان ھامان مۇرتەد بولۇپ كېتىدۇ؟

ناھايىتى ئېنىقكى، ئەينى ۋاقتدا كەلىمە شahaدەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىش ئارقىلىق مۇسۇلمانلار قاتارىغا ئۆتكەن كىشىلەر كەلىمە شahaدەتنىڭ اللە نىڭ دەرگاھىدىن كەلگەن ئىلاھىي قانۇنلارغا رېئايە قىلىشنى ۋە اللە نىڭ شەرىئىتىنى ھۆكۈمدار قىلىشنى تەلەپ قىلىدىغا. نىلقىنى ئېنىق بىلگەن.

بەزىلەر مۇنداق دېيىشى مۇمكىن: ناۋادا مۇسۇلمان بولۇش ئۈچۈن ئىلاھىي قانۇنغا رېئايە قىلىش

شەرت بولسا، نېمىشقا بۇ شەرتنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كەلىمە شاھادەت ئېيتىش شەرتىنى ئوچۇق دېگەندەك ئوچۇق دېيىمگەن؟

بۇنىڭغا جاۋابەن ئېيتىمىزكى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ قېشىغا ئىمان ئېيتقىلى كەلگەنلەرگە: ناماز ئوقۇشۇڭ شەرت، زاكات بېرىشىڭ شەرت، روزا تۇتۇشۇش شەرت، قادر بولالساڭ ھەج قىلىشىڭ شەرت، اللە نىڭ شەرىئىتىنى ھۆكۈمدار قىلىشىڭ شەرت دەپ ئىماننىڭ بۇ تەقەززالىرىنى ئوچۇق دېيىدى. بەلكى مۇنداق دېدى: «مەن كىشىلەر بىلەن تاكى ئۇلار كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغىچە ئۇرۇش قىلىشقا بۇيرۇلدۇم. ئۇلار كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارسا، قانلىرى، ماللىرى ۋە ئابرويلىرىنى ساقلاپ قالدۇ.» شۇنداق، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەدىستە كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىشنىلا سۆزلەپ، كەلىمە شاھادەتنىڭ تەقەززاسىنى ئوچۇق سۆزلىمىدى. ئەمما تەلىمات بېرىش باسقۇچىغا كەلگەندە ئىماننىڭ تەقەززالىرىنى تەكىتلىدى. ئۇ، مۇئاز رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى يەمەنگە دىن ئۆگىتىشكە ئەۋەتكەندە مۇنداق دەيدۇ: «سەن ئەھلى كىتاب بولغان بىر قەۋمنىڭ قېشىغا كېتىۋاتسەن. ئۇلارنى ئەڭ ئاۋۋال اللە قا ئىبادەت قىلىشقا چاقىرغىن، ئۇلار بۇنى بىلىپ بولسا، ئۇلارغا اللە نىڭ بىر كېچە - كۈندۈزدە بەش ۋاقت نامازنى پەرز قىلغانلىقىنى ئېيتقىن، ئۇلار ناماز ئوقۇسا، ئۇلارغا اللە نىڭ بايلاردىن ئېلىپ، كەمبەغەللەرگە بېرىلىدىغان زاكاتنى پەرز قىلغا - نلىقىنى بىلدۈرگىن.»

ئىسلام ئۆلىمالىرى ئېيتقاندەك، بۇ تەلىماتتا ئىماننىڭ تەقەززالىرى ئېنىق بىلدۈرۈلدى. يەنى كەلىمە شاھادەتنى ئېيتىپ، دىنغا كىرمەكچى بولغانلار مۇسۇلمان بولۇش ئۈچۈن ناماز ئوقۇش، زاكات بېرىش، روزا تۇتۇش، ھەج قىلىش كېرەكلىكىنى بىلدى. ھەم يەنە شۇنى بىلدىكى، اللە بۇ دىننى قوبۇل قىلغان كىشىلەرگە بىر قانچە خىل ھۆكۈم ۋە پەرزلەرنى بىكىتكەن بولۇپ، ئىسلامىي جەمئىيە - تىكى ھەرقانداق ئىش اللە بىكىتكەن بويىچە بىر تەرەپ قىلىنىدۇ. دىنغا كىرمەكچى بولغانلار دىنغا كىرمەي تۇرۇپ بۇنى بىلگەچكە، ئىماننىڭ تەقەززالىرىنىڭ بىرەردىن يېنىۋالغان كىشى مۇرتەد ھېسابلىنىپ جازاغا تارتىلسا ئادىل جازاغا تارتىلغان بولىدۇ: «پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ناھايىتى راستۇر، ناھايىتى ئادىلدۇر، ئۇنىڭ سۆزىنى ئۆزگەرتەلەيدىغان ھېچ كىشى يوقتۇر. اللە (بەندىلەرنىڭ سۆزلىرىنى) ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، (ئەھۋالىنى) بىلىپ تۇرغۇچىدۇر.» □

ئىسلامىي جەمئىيەتنىڭ ئەينى ۋاقتىدىكى ئەمەلىي ئەھۋالىغا قارىغاندىمۇ، ئەينى ۋاقتىدا كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىپ، مۇسۇلمانلار قاتارىغا ئۆتمەكچى بولغانلارنىڭ كەلىمە شاھادەتنىڭ تەقەززالىرىنى بىلگەنلىكى ئېنىق. ئىسلامىي جەمئىيەت ۋۇجۇدقا كەلگەندىن باشلاپ ئۆزىنىڭ مەۋجۇدلىقىنى مەلۇم ئەمەلىي ھەرىكەتلەر بىلەن ئىپادىلىدى، خىيالىي پەرەز شەكىلدە ئوتتۇرىغا چىقىمىدى. دېمەك، شاھادەت ئېيتىپ مۇسۇلمان بولغىلى كەلگەنلەر مۇسۇلمان بولماي تۇرۇپلا كۈندە ناماز ئوقۇش كېرەكلىكىنى، يىلدا روزا تۇتۇش كېرەكلىكىنى، زاكات بېرىش كېرەكلىكىنى، قادر بولالسا ھەج قىلىش كېرەكلىكىنى، يەنە مۇسۇلمانلار رىئايە قىلىشقا تېگىشلىك مۇئەييەن قانۇنلارنىڭ، ھالال-ھارامنىڭ بارلىقىنى، كەلىمە شاھادەتنىڭ بۇ تەقەززالىرىغا رىئايە قىلماي تۇرۇپ مۇسۇلمان بولغىلى بولمايدىغانلىقىنى، ناۋادا كەلىمە شاھادەتنىڭ بىرەر تەقەززاسىغا ئىنكار قىلىپ قويسا، مۇرتەدلىكنىڭ جازاسىغا ئۇچرايدىغانلىقىنى ئېنىق بىلەتتى. ئۇلارنىڭ بۇنى بىلمەي تۇرۇپ، مۇسۇلمان بولمىەن دەپ ئۆزىنى ئۆلۈمگە تۇتۇپ بېرىشى مۇمكىنمۇ؟ ياق، ئۇلار مۇسۇلمان بولماي تۇرۇپلا اللە نىڭ شەرىئىتىگە رىئايە قىلىش، ئۇنىڭغا قارشى چىقماسلىق ئىرادىسىگە كېلىپ بولغان.

ئۇلارنىڭ شەرىئەت ھۆكۈملىرىنى تولۇق بىلمەسلىكى تەبىئىي شەر-

① سۈرە ئەنئام 115-ئايەت

ئەت ھۆكۈملىرىنى پەقەھلاردىن باشقا كىشىلەر تولۇق بىلىپ بولا-لمايدۇ. ئەمما ئۇلارنىڭ شەرىئەتكە رىئايە قىلىش پىرىنسىپىنى بىلمەسلىكى، شەرىئەتكە رىئايە قىلىشنىڭ ئىماننىڭ تەقەززاسى ئىكەنلىكىنى بىلمەسلىكى مۇمكىن ئەمەس ئىدى.

شۇنىڭ ئۈچۈن ئەينى ۋاقتىدا مۇسۇلمان بولغىلى كەلگەنلەردىن كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىشلا تەلەپ قىلىنىپ، بۇ شاھادەتنىڭ تەقەززاسى بولغان ناماز، زاكات، روزا، ھەجنى ئىقرار قىلىش ۋە شەرىئەتنىڭ ھۆكۈملىرىگە رىئايە قىلىشنى ئىقرار قىلىش تەلەپ قىلىنىمىدى. چۈنكى ئىسلامنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدىكى ئۆگىتىش باسقۇچى ئاخىرلاشقاندىن كېيىن، ئىماننىڭ مەلۇم تەقەززالىرىغا ئىگە ئىكەنلىكى ھەممىگە مەلۇم بولغان ئىدى. كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدا دەپ قويۇپ، ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ بىرەر تەقەززاسىغا ئىنكار قىلغانلارغا دۇنيادا مۇرتەدلىكنىڭ جازاسى

بېرىلىپ، ئاخىرەتتە دوزاختا مەڭگۈ قالدۇغانلىقى ھەممە كىشىگە ئايدىن ئايدىكى ئىدى.

ئىسلامىي جەمئىيەتتە ئىماننىڭ تەقەززالىرىغا رىئايە قىلىش بەزى ئادەملەر ئويلىغاندەك، ھەقىقى مۇسۇلمانلارنىڭلا ئىشى ئەمەس ئىدى. بەلكى كەلىمە شىھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغان ھەربىر ئىنساننىڭ ئىشى ئىدى. گەپ-سۆزلىرىنىڭ ئورانىدىن، نامازنى ئادا قىلىشتىكى ياكى باشقا ئەمەللەردىكى سۇسلىقلىرىدىن مۇناپىقلىقى بىلىنىپ قالدۇغان، دوزاختا مەڭگۈ قالدۇغان مۇناپىقلارمۇ كەلىمە شىھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغانلىقلىرى ئۈچۈن ئىماننىڭ تەقەززاسىغا ئىجرا قىلىشقا مەجبۇر ئىدى. ئۇنداق قىلمىغاندا مۇسۇلمانلار قاتارىغا ئۆتەلمەيتتى. دە، ھاياتىنىمۇ ساقلاپ قالالمايتتى. ئۇ ھېچ بولمىغاندا ناماز ئوقۇماي، شەرىئەتنىڭ قانۇنلىرىغا بۇيسۇنماي تۇرالمايتتى.

ناماز ئوقۇش، شەرىئەتنىڭ قانۇنلىرىغا بۇيسۇنۇش ئىسلامىي جەمئىيەتتە مۇسۇلمانلار قاتارىغا ئۆتۈپ، مۇرتەدلىكنىڭ جازاسىدىن قۇتۇلۇپ قېلىشنىڭ شەرتى ئىدى. بۇ جەھەتتە ھەقىقى مۇسۇلمانلار بىلەن زاھىرەن مۇسۇلمان بولغان مۇناپىقلار ئوخشاش ئىدى. بۇ، ھەقىقى مۇسۇلمان بىلەن مۇناپىقنىڭ پەرقىنى ئايرىيدىغان ئۆلچەم ئەمەس ئىدى. بۇ ئىككىسىنى ئايرىيدىغان ئۆلچەم شۇ ئىدىكى، ھەقىقى مۇسۇلمان اللە نىڭ ساۋابىنى ئۈمىد قىلىپ، چىن قەلبى بىلەن ئىشىنىپ ئىتائەتمەنلىك بىلەن ئەمەل قىلاتتى. مۇناپىق جېنىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈنلا ئەمەل قىلاتتى.

دېمەك، اللە نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈۋىدىغان ئىسلامىي جەمئىيەتتە مۇسۇلمان دېگەن نامغا ئىگە بولۇش ئۈچۈن ھېچبولمىغاندا كەلىمە شىھادەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىش بىلەن بىللە ئىماننىڭ تەقەززالىرىدىن نامازنى ئادا قىلىشقا ۋە شەرىئەت قانۇنىنى ئېتىراپ قىلىشقا توغرا كېلەتتى. ئىسلام تارىخىدا بۇ مەسىلىنى ئون ئۈچ ئەسىر داۋامىدا ھەممە كىشى شۇنداق تونۇپ ۋە ئىجرا قىلىپ كەلدى.

مۇرجىئەلەر يەنە ئۆز كۆز قارىشىغا دەلىل كەلتۈرۈپ مۇنداق دەيدۇ: ئۇسامە ئىبنى زەيد كەلىمە شىھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغان بىر ئادەمنى ئۆلتۈرۈۋەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنىڭدىن قاتتىق غەزەپلەندى ۋە ئۇسامىگە قاتتىق كايىدى: كەلىمە شىھادەت ئېيتقان ئادەمنى ئۆلتۈرۈۋەتتىڭمۇ؟ سەن ئۇنىڭ قەلبىنى يېرىپ باققانمۇ؟ دېگەن سۆزنى قايتا-قايتا تەكرارلاپ، ئۇسامىنىڭ: ئۇ ئادەم قىلچىتىن قورقۇپ شۇنداق دەپ قويدى، ھەقىقى ئىمان ئېيتىدى، دېگەن

ئۆزىنى قوبۇل قىلىدى.

بۇ ۋەقەدە مۇرجىئىلەرنىڭ كۆز قارشىغا دەلىل بولغۇدەك ھېچنەرسە يوق. چۈنكى كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغان كىشىنى ئۆلتۈرۈشكە بولمايدۇ. لېكىن ئۇنىڭ شۇ سۆز بىلەنلا مۇسۇلمانلارنىڭ قاتارىغا ئۆتەلىشى ياكى ئۆتەلمەسلىكى ئايرىم بىر مەسىلە. اللە نىڭ ھۆكۈمىدە كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغان كىشىنى گەرچە ئۇ، جېنىنى ساقلاپ قىلىش ئۈچۈن دېگەن بولسىمۇ ئۇنى ئۆلتۈرۈشكە بولمايدۇ. ئەمما ئۇ، ئىسلامنىڭ ھۆكۈملىرىگە رىئايە قىلمىسا، يەنە ئۇنىڭغا مۇسۇلمانلار قاتارىدا مۇئامىلە قىلىنمايدۇ! يەنى ئۇ كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغاندىن كېيىن ناماز ۋاقتى كەلگەندە ناماز ئوقۇغىلى ئۈنمىسا، ئۇنىڭ ھۆكۈمى نېمە؟ ئۇنىڭ ھۆكۈمى شۇكى، ئۇ مۇرتەد بولدى. ئۇنىڭغا مۇرتەدلىكنىڭ جازاسى بېرىلىدۇ.

دېمەك، كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىش ئۇنى ئۆلۈمىدىن ساقلاپ قالىدۇ. لېكىن ئۇ، نازارەت قىلىنىدۇ. ئەگەر ئۇ كەلىمە شاھادەتنىڭ تەقەززالىرىغا رىئايە قىلسا، (گەرچە مۇناپىقلىق بىلەن بولسىمۇ) بۇ دۇنيادا مۇسۇلمان دەپ قارىلىدۇ. ئۇنىڭ ئاخىرەتتىكى ئىشىنى اللە ئۆزى بىر تەرەپ قىلىدۇ. ناۋادا ئۇ ئىماننىڭ تەقەززالىرىغا رىئايە قىلغىلى ئۈنمىسا، ئېغىزىدىن چىقارغان كەلىمە شاھادەتنىڭ تەقەززاسىدىن يېنىۋالغانلىقى ئۈچۈن مۇرتەدلىكنىڭ جازاسىغا ئۇچرايدۇ.

ھەر قانداق ئەھۋالدا بىر ئادەمنىڭ بۇ دۇنيادا مۇسۇلمان دېگەن نامغا ئىگە بولۇشى ئۈچۈن كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىشى بىلەن بىللە ئۇنىڭ تەقەززالىرىغا رىئايە قىلىشى شەرت بولىدۇ.

كېيىنكى دەۋرلەردە ئىسلامىي جەمئىيەتتە خىلمۇ-خىل گۇناھ-مەئسىيەتلەر پەيدا بولغان ۋە ئىزچىل كۆپەيگەن بولسىمۇ، ئەمما اللە نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش ۋە ناماز ئوقۇشتىن ئىبارەت ئىككى ئاساسى نۇقتا دەخلىگە ئۇچرىمىدى.

مۇرجىئىلەر يەنە ئۆز كۆز قارشىغا دەلىل كەلتۈرۈپ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر دىدەكتىن: «اللە قەيەردە؟» دەپ سورىۋىدى، ئۇ دىدەك ئاسمانغا ئىشارەت قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭدىن: «مەن كىم؟» دەپ سورىۋىدى، ئۇ دېدەك: سەن اللە نىڭ پەيغەمبىرى دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ دىدەكنىڭ خوجايىنىغا مۇنداق

دېدى: «بۇ دىدەكنىڭ ئىمانى باركەن، ئۇنى ئازات قىلغىن!» مانا بۇ يەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دىدەكنىڭ كەلىمە شىھادەتنى ئىقرار قىلىشىغا قاراپلا، ئۇنىڭ ئىمانى باركەن دېدى. ناۋادا ئىمان بولۇش ئۈچۈن كەلىمە شىھادەتنى ئىقرار قىلىشتىن باشقا شەرت بولغان بولسا، ئۇ دىدەكنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام موئىنىكەن دېمىگەن بولاتتى.

مانا بۇ، كونا ۋە يېڭى مۇرجىئىلەرنىڭ «كەلىمە شىھادەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىش بىلەنلا دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە تەلەپكە لايىق مۇسۇلمان بولغىلى بولىدۇ» دېگەن كۆز قارىشىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن كۆتۈرۈپ چىققان ئەڭ چوڭ دەلىلى.

بۇرۇنقى ئۆلىمالار ئۇلارنىڭ بۇ دەلىلگە رەددىيە بەرگەن...

ئىمام شاتىبىي (اللە ئۇنىڭغا رەھمە قىلسۇن) مۇنداق دەيدۇ: ئايرىم ۋەقەلەر ئارقىلىق نەس (قۇرئاننىڭ ئايىتى ۋە ھەدىس) نىڭ ھۆكۈمىنى بۇزغىلى بولمايدۇ. چۈنكى نەس دەلىل جەھەتتە ئايرىم ۋەقەلەردىن كۈچلۈكرەك ۋە سەھىيراق...

ئىمام ئىبنى تەيمىييە (اللە ئۇنىڭغا رەھمە قىلسۇن) مۇنداق دەيدۇ: كەلىمە شىھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغانلارغا دۇنيادا مۇسۇلمانلار قاتارىدا مۇئامىلە قىلىنىدۇ، جۈملىدىن ئۇنى مۇسۇلمان قۇلنى ئازات قىلىدىغان جايدا ئازات قىلغىلى بولىدۇ. لېكىن كەلىمە شىھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغانلىقىغا قاراپلا ئۇنى مۇسۇلمان دەپ كەتكىلى بولمايدۇ...

مەيلى شاتىبىينىڭ سۆزىدە بولسۇن ياكى ئىبنى تەيمىينىڭ سۆزىدە بولسۇن، بۇ مەسىلە مۇنداق بىر يىلتىزغا باغلانغان: كەلىمە شىھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغان كىشى ئىماننىڭ تەقەززالىرىغا رېئايە قىلىدۇ دەپ قارىلىدۇ. چۈنكى مۇسۇلمان بولۇش ئۈچۈن كەلىمە شىھادەتنىڭ تەقەززالىرىغا رېئايە قىلىشنىڭ شەرت ئىكەنلىكى ھەممە كىشىگە ئايان ئىدى. كەلىمە شىھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغان كىشى كەلىمە شىھادەتنى ئىقرار قىلغانلىقى ئۈچۈنلا ئەمەس، بەلكى كەلىمە شىھادەتنىڭ تەقەززالىرىغا رېئايە قىلىدۇ، دەپ قارالغانلىقى ئۈچۈن مۇسۇلمانلار قاتارىغا ئۆتەلەيدۇ. ناۋادا ئۇ، كەلىمە شىھادەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىپ بولغاندىن كېيىن ئىماننىڭ بىرەر تەقەززاسىدىن يېنىۋالسا، مۇرتەدلىكنىڭ جازاسىغا ئۇچراۋېرىدۇ. كەلىمە شىھادەتنىڭ تەقەززاسى بارلىقىنى بىلمەيدىكەنمەن دېگەن باھانىلىرى ئاقمايدۇ. ئىسلام شەرىئىتى ئىجرا قىلىنغان ئون ئۈچ ئەسىر داۋامىدا شەرىئەتنىڭ

ھۆكۈملىرىنى بىلمىسە، سوراپ بىلگەنگە - نلەر كۆپ ئوتتۇرىغا چىققان، ئەمما كەلىمە شاھادەتنىڭ تەقەززا - لىرى بارلىقىنى بىلمەيدىكەنمەن دېگەن كىشىلەر ئوتتۇرىغا چىقىپ باقمىغان!

مۇرجىئىلەر ئەڭ ئاخىرىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆۋەندىكى ھەدىسلىرىنى ئۆز كۆز قاراشلىرىغا دەلىل قىلدۇ: «كىمدە كىم اللە تىن باشقا مەئبۇدى بەرھەق يوق دېسە، ئۇ جەننەتكە كىرىدۇ.»

«كىمدە كىم اللە تىن باشقا مەئبۇد بەرھەقنىڭ يوقلىقىنى بىلگەن ھالدا ئۆلۈپ كەتسە، ئۇ جەننەتكە كىرىدۇ.»

بەزى ئۆلىمالار: بۇ مەزمۇندىكى ھەدىسلەر مەككىدە ئىماننىڭ تەقەززالىرى بىكىتىلىشتىن بۇرۇن سۆزلەنگەن، مەدىنىدە ئىماننىڭ تەقەززالىرى بىكىتىلگەندىن كېيىن مەزكۇر ھەدىسلەرنىڭ ھۆكۈمى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان دەيدۇ. بۇنداق دېيىشنىڭ زۆرۈرىيىتى يوق.

ھاپىز مۇنزىرى مۇنداق دەيدۇ: «بىر قىسىم نوپۇزلۇق ئىلىم ئەھلىلىرى، جۈملىدىن زەھەبى، سۇفىيان سەۋرى قاتارلىقلار مۇنداق دەپ قارايدۇ: كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغان كىشى جەننەتكە كىرىدۇ ياكى دوزاخ ئۇنىڭغا ھارام بولىدۇ دېگەن مەزمۇندىكى ھەدىسلەر ئىسلامنىڭ دەسلەپكى مەزگىللىرىدە ئېيتىلغان. ئىماننىڭ تەقەززالىرى بولغان پەرىزلەر ۋە ھۇدۇدلار بىكىتىلگەندىن كېيىن، مەزكۇر ھەدىسلەرنىڭ ھۆكۈمى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان. بۇنىڭغا ناھايىتى كۆپ ۋە كۈچلۈك دەلىللەر بار. يەنە بىر قىسىم ئىلىم ئەھلىلىرى مۇنداق دەيدۇ: مەزكۇر ھەدىسلەرنىڭ ھۆكۈمى ئەمەلدىن قالغان دېيىشنىڭ ھاجىتى يوق. چۈنكى دىننىڭ رۇكىنى بولغان، ئىسلامدا پەرىز دەپ بىكىتىلگەن ئىشلارنىڭ ھەممىسى كەلىمە شاھادەتنى ئىقرار قىلىشنىڭ تەقەززاسى ۋە ئۇنىڭ داۋامى بولۇپ، بىر كىشى كەلىمە شاھادەتنى ئىقرار قىلىپ بولغاندىن كېيىن پەرىزلەرنى ئىنكار قىلسا ياكى سۇسۇلۇق قىلسا، ئۇنىڭغا كاپىر دەپ ھۆكۈم قىلىنىدۇ.»

ئىبنۇل قەيىم مۇنداق دەيدۇ: « اللە تىن باشقا ياراتقۇچى يوق، اللە ھەممە نەرسىنىڭ پەرۋەردىگارى ۋە ئىگىسى دەپ ئىقرار قىلىش بىلەنلا تەۋھىد پۈتمەيدۇ. چۈنكى ئەينى ۋاقتىدىكى بۇتقا چوقنىدىغان مۇشرىكلاردىمۇ شۇنداق ئىقرار بار ئىدى. اللە نى ياخشى كۆرگەن، اللە قا بويسۇنغان، اللە تىن ئەيىمىگەن، ئىبادەتنى پەقەت خالىسى اللە قىلا قىلغان، ھەممە سۆز ۋە

ھەرىكەتلىرىدە اللہ نىڭ رازىلىقىنى كۆزلىگەن، گۇناھ_مەئسىيەتكە سەۋەب بولىدىغان ئىشلارنى يامان كۆرگەندىلا ئاندىن تەۋھىد ۋۇجۇدقا كېلىدۇ. اللہ نى مۇشۇنداق تونۇغان كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆۋەندىكى ھەدىسلىرىنى چۈشىنىشكە ئىرادە بىلەن: «كىمدە كىم اللہ نىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ، اللہ تىن باشقا مەئبۇدى بەرھەق يوق دېسە، اللہ ئۇنى دوزاخقا ھارام قىلىدۇ.» «اللہ تىن باشقا مەئبۇدى بەرھەق يوق دېگەن كىشى دوزاخقا كىرمەيدۇ.» بۇ مەزمۇندىكى ھەدىسنى نۇرغۇن ئادەملەر چۈشىنىشكە ئەرزىمەن. گاهىلىرى مەنسۇخ دەپ گۇمان قىلدى؛ گاهىلىرى بۇ ھەدىسلەر ئەمىرى_نەھىيلەر كېلىپ شەرىئەت ھۆكۈملىرى بىكىتىلىشتىن بۇرۇن دېيىلگەن، دەپ گۇمان قىلدى؛ گاهىلىرى دوزاخقا مەڭگۈ قالمىدۇ دېگەن بولىدۇ، دەپ ناتوغرا ئىزاھلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەزكۇر ھەدىسلەرنى بايان قىلغاندا ھەرگىزمۇ كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىشنىڭ ئۆزىلا بىر كىشىنى جەننەتكە كىرگۈزىدۇ، دېمەكچى ئەمەس ئىدى. چۈنكى بۇنىڭ بىلەنلا جەننەتكە كىرگىلى بولىدىغانلىقى ھەممە كىشىگە ئايان ئىدى. مەسىلەن: مۇناپىقلار كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغان بىلەن ئۇنىڭ مەزمۇنىغا دىلىدا ئىشەنمىگەنلىكتىن دوزاخقا مەڭگۈ قالىدۇ. بۇنىڭدىن قارىغاندا كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغان كىشى ئۇنىڭ مەزمۇنىغا دىلىدا تەستىق قىلغان، ئېغىزىدا ئىقرار قىلغان ۋە ئۇنىڭ تەقەززالىرىغا ئەمەل قىلغاندىلا ھەقىقىي تەۋھىدگە ئىرىشىپ، دوزاختىن قۇتۇلۇپ، جەننەتكە كىرەلەيدۇ... يۈز كىشىنى ئۆلتۈرگەن قاتىلىنىڭ دىلىدا تەۋھىد بولغاچقا، ئۇ تەۋبە ئىزدەپ، بىر كەنتىگە قاراپ ماڭىدۇ. ئۇ يولدا كېتىۋېتىپ، سەكراتقا چۈشكەندىمۇ بىر ئاماللارنى قىلىپ كەنت تەرەپكە سۈرىلىدۇ. ئاخىرى ئۇنىڭغا تەۋبە قوبۇل بولىدىغان كەنتتىكى ياخشى كىشىلەر قاتارىدا مۇئامىلە قىلىنىدۇ. بۇنى ئوبدان ئويلىنىش كېرەك!...»

اللہ اللہ تىن باشقا مەئبۇد بەرھەق يوق دېگەن، قەلبلىرىدە زەرەپچىلىك ياخشىلىق بار كىشىلەرنى ياكى ھېقاندۇق ئەمەل قىلمىغان كىشىلەرنى دوزاختىن قۇتقۇزۇپ چىقارسا، بۇ، اللہ نىڭ ئىشى، پەزىلى ۋە مەرھىمىتىدۇر...

لېكىن بۇ جەھەتتە بىر ئىشقا دىققەت قىلىش كېرەك!

اللہ ئۆز بەندىلىرىگە ھۆكۈم چىقىرىپ، گۇناھكارلارنى دوزاخقا، تەلەپكە لايىق ئىمان ئېيتقانلارنى جەننەتكە كىرگۈزۈپ، شاپائەتكە ئىرىشىدىغانلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شاپائىتىگە

ئىرىشكە_ندىن كېيىن اللە خالىغان مۇددەتتە دوزاختا تۇرغان بىر تۈركۈم كىشىلەرنى اللە ئۆزىنىڭ پەزىلى_مەرھىمىتى بىلەن جەننەتكە كىرگۈز_ىدۇ. بۇ ھېچقانداق ئەمەل قىلمىغان كىشىلەرنىڭ ئاقىۋىتى. ئەمدى بىز مۇشۇنداق ئاقىۋەتكە قېلىشنى ئۆزىمىزگە غايە قىلىپ، شۇنىڭغا تىرىشىشىمىز كېرەكمۇ؟!

بۇ مەسىلىنى تېخىمۇ ئېنىق چۈشەندۈرۈش ئۈچۈن بىر مىسال بايان قىلايلى... اللە نىڭ ئىشى بەندىنىڭ ئىشىغا ھەرگىز ئوخشىمايدۇ.

مېھىر_شەپقەت كۆمىتى دەيدىغان بىر كۆمىت قۇرۇلدى. بۇ كۆمىت ئېمىتھاندىن ئۆتەلمىگەن ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئەھۋالىنى قايتا_قايتا مۇزاكىرە قىلىش ئارقىلىق، بار كۈچى بىلەن تېرىشىپ ئۆگەنگەن ئەمما ئېمىتھاندىن ئۆتۈشكە قۇربى يەتمىگەن ئوقۇغۇ_چىلارغا مېھرىبانلىق بىلەن ئېتىبار بېرىپ، ئىمىتھاندىن ئۆتكەن قىلىپ قويدى.

بۇ ئەھۋالدا ئوقۇغۇچىلار ئوقۇش باشلىغاندىلا مېھىر_شەپقەت كۆمىتى بولغاندىكىن تىرىشىپ ئۆگەنمىسەكمۇ بولىدۇ، دەپ قاراپ قالسا، ئوقۇتۇشنىڭ نىشانى ئىشقا ئاشامدۇ؟! ئېمىتھاننىڭ رولى بولامدۇ؟! ئوقۇتقانىڭ پايدىسى بولامدۇ?!

مەزكۇر كۆمىت ئېمىتھاندىن كېيىن ھەقىقەتەن تىرىشىپ ئۆگەنگەن ئەمما ئېمىتھاندىن ئۆتۈشكە قۇربى يەتمىگەن ئوقۇغۇچىلارغا ئېتىبار بەرگەندە، تىرىشىپ ئۆگەنمىسە ئىمىتھاندىن ئۆتەلەيدىغان، ئەمما ئويۇننىڭ كەينىگە كېرىپ، مەسئۇلىيەتسىز_لىك قىلىپ، ئېمىتھاننى كۆزىگە ئىلماي يۈرگەن بېغەرەزلەرگىمۇ ئېتىبار بېرەرمۇ؟

يەنە بىر قېتىم ئېيتىمىزكى: اللە نىڭ رەھىمىتى كەڭ... خالىغان كىشىگە جەننەت بېرىدۇ... اللە تىن گۇناھلىرىمىزنى مەغپىرەت قىلىشنى، يامانلىقلىرىمىزنى ئۆچۈرۈۋېتىشنى، ئاجىزلىرىمىزغا رەھىم قىلىشنى، كەتكۈزۈپ قويغان تەرەپلىرىمىزنى ئەپۇ قىلىشنى ۋە خاتالىقلىرىمىزنى تۈزەپ قويۇشنى سورايمىز.

بىز شۇنداق قارايمىزكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەزكۇر ھەدىسلىرىدە ھېچكىمنىڭ اللە نىڭ رەھىمىتىدىن ناھەق بولماسلىقى كېرەكلىكىنى بايان قىلىش مەقسەت قىلىنغان. مۇرجىئەلەر ئېيتقاندەك، ئەمەلىيىتى يوق ئىسلامنى بايان قىلىپ، ئاندىن اللە دېمەكچى بولغان ئىسلام مۇشۇ

دەپ دەۋا قىلىش مەقسەت قىلىنمىغان. دەلىلىمىز شۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا مۇئاز: «كىشىلەرگە بىشارەت بەرمەيمۇ؟» دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇلارغا بىشارەت بەرمىگەن، ئۇلار بۇ سۆزنىڭ زاھىرى مەنىسىگە يۆلىنىۋالمىسۇن» دېگەن.

اللە گۇناھكارلارغا ئاخىرەتتە ئۇلارنىڭ قىلغان گۇناھلىرىنىڭ جازاسىنى تىتتۇرغاندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ پەزىلى - مەرھىمىتى بىلەن ئۇلارنى دوزاختىن قۇتقۇزۇپ، جەننەتكە كىرگۈزۈسە، بۇ اللە نىڭ پەزىلى ۋە مەرھىمىتىدۇر... بۇنىڭغا قارايدىغان پۈتۈن مۇسۇلمانلار ياكى كۆپ سانلىق مۇسۇلمانلار اللە ئۆزىنىڭ رەھىمىتى بىلەن دوزاختىن قۇتقۇزغۇچە دوزاختا كۆيدىدىغان چۈشكۈنلەر قاتارىدىن بولۇۋالسا، دۇنيادا دىننىڭ غايىسى نىشقا ئاشامدۇ؟

بىز مۇسۇلمانلارنىڭ بۈگۈن كۈندىكى رېئال ئەھۋالىمىز بۇ مەسىلىگە ئەڭ ياخشى شاھىد. تەستىق ۋە ئىقرار بىلەنلا مۇسۇلمان بولىمىز دەپ، ئەمەلىي تاشلاپ قويىۋىدۇق، ئاجىزلاشتۇق، خورلاندىق، دۈشمەنلەرنىڭ ئالدىدا مەغلۇب بولدۇق، قانلىرىمىز تۆكۈلدى، ماللىرىمىز بۇلاڭ - تالاڭ قىلىندى، ئىززەت - ئابرويلىرىمىز دەپسەندە قىلىندى. سەلدىكى كۆپۈكچىلەرگە ئوخشاپ قالدۇق. اللە نىڭ دىنى زايى بولدى، دىننىڭ نازىل قىلىنىشىنى نىشانى نىشقا ئاشىدى. اللە بىزدىن مۇشۇنداق ئىماننى قوبۇل قىلارمۇ؟ مۇشۇنداق ئىماننى ئەسلى ئىمان دەۋالسا، ھەممە ئىشتا شۇ ئىماننى ئۆلچەم قىلىۋالسا توغرا قىلغان بولارمىزمۇ؟

جەمئىيەتتە كۆپ سانلىق كىشىلەرنىڭ ئىمانى كۈچلۈك، ئىماننىڭ تەقەززالىرىغا ئەمەل قىلىشى چىڭ بولسا، ئىمانى ئاجىزلار، ھورۇنلار، دىنى خىزمەتنى كېيىن تارتقۇچىلارنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىماي ئۆز يولىنى داۋاملاشتۇرالايدۇ، نىشانىنى نىشقا ئاشۇرالايدۇ. لېكىن جەمئىيەتتىكى كۆپ سانلىق كىشىلەرنىڭ ئىمانى ئاجىزلىشىپ كەتسە، ھورۇنلىشىپ كەتسە، دىنى خىزمەتنى كېيىن تارتىدىغان بولۇپ كەتسە، نېمە ئىش قىلالايدۇ؟ قانداق نەتىجە قازىنالايدۇ؟

باراقسان بىر دەرەخنىڭ قىسمىن يوپۇرماقلىرى سارغىيىپ سولشىپ كەتسە، بەلكى بەزى شاخلىرى سۈنۈپ كەتسە، بۇنىڭ كارايتى چاغلىق. دەرەخ يەنىلا مېۋە بېرىۋېرىدۇ. لېكىن بۇ دەرەخنىڭ ھەممە يوپۇرماقلىرى سارغىيىپ سولشىپ كەتسە، بۇنداق دەرەخ قۇرۇپ كەتمەي قالاتمۇ؟!

اللە دوزاخقا كىرىپ، بىر مەزگىل ئوتتا كۆيۈپ پاكلانغان ئىمانى ئاجىزلارنى دوزاختىن

قۇتقۇزسا، بۇ اللە نىڭ بەندىلىرىگە قىلغان مەرھىمىتىدۇر. ئەمدى بىز اللە موئىمىنلاردىن مۇشۇنداق ئاجىز ئىماننى تەلەپ قىلغان، بۇنىڭدىن كۆپ ئىماننى تەلەپ قىلمىغان دېسەك توغرا بولامدۇ؟

سۆزىمىزنى يەنە تەكرارلايمىز. اللە ئۆزىنىڭ مەرھىمىتى بىلەن خالىغان كىشىنى جەننەتكە كىرگۈزىدۇ. لېكىن تەكلىپلەرنى موئىمىنلارغا شۇ اللە پەرىز قىلدى. شۇ اللە «ئەمەل قىلماي قۇرۇق ئارزۇ قىلغان بىلەن جەننەتكە كىرگىلى بولمايدۇ» دېدى: «(اللە ۋەدە قىلغان ساۋاب) سىلەرنىڭ قۇرۇق ئارزۇيۇڭلار ۋە ئەھلى كىتابنىڭ قۇرۇق ئارزۇسى بىلەن قولغا كەلمەيدۇ، كىمكى بىر يامانلىق قىلىدىكەن، بۇنىڭ ئۈچۈن (دۇنيادا ياكى ئاخىرەتتە) جازالىنىدۇ، ئۇ ئۆزى ئۈچۈن اللە دىن باشقا (اللە نىڭ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرىدىغان) ھېچقانداق دوست ۋە ھېچقانداق مەدەتكار تاپالمايدۇ. ئەر-ئاياللاردىن مۆمىن بولۇپ تۇرۇپ ياخشى ئىشلارنى قىلغانلار جەننەتكە داخىل بولىدۇ، ئۇلارغا قىلچە زۇلۇم قىلىنمايدۇ (يەنى ئۇلارنىڭ قىلغان ئەمەللىرىنىڭ ساۋابى قىلچە كېمەيتىۋېتىلمەيدۇ).» □

اللە نىڭ ئۆز بەندىلىرىگە بېرىدىغان پەزىلى مەرھىمىتى چەكسىزدۇر. بىزنىڭ بۇ ھەقتە ھېچقانداق گېپىمىز يوق. بىز پەقەت زامانىمىزدىكى مۇرجىئەلەرنىڭ مەزكۇر ھەدىسلەردىن خاتا يەكۈن چىقارغانلىقى ئۈستىدىلا توختالماقچىمىز!

قەدىمقى مۇرجىئەلەر گەرچە ئىماننىڭ ئۇقۇمىنى خاتا چۈشەندۈرۈپ، نەزەرىيە جەھەتتە ئەمەل ئىماننىڭ بىر تەركىۋى قىسمى ئەمەس دېگەن بولسىمۇ، ئەمما ئۇلار ناماز ئوقۇش ۋە اللە نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈشتىن ئىبارەت بۇ ئىككى نۇقتىغا كەلگەندە سۆزىنى يېغىشتۇرۇۋالغان. مۇرجىئە ئېقىمىدىكى فەقەھلەر فىقھى توغرىسىدا توختالغاندا مۇسۇلمانلىق نامىنى ساقلاش ئۈچۈن بەزى ئەمەللەرنى داۋملىق قىلمىسا بولمايدىغانلىقىنى ئاڭقىرىغان. شۇنداق ئەمەللەرنىڭ ئەڭ مۇھىمى ناماز ۋە شەرىئەت بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش ئىدى.

ئەمما ھازىرقى مۇرجىئەلەر بىرەر چەكتە توختايدىغاندەك ئەمەس...

ئۇلار اللە نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزمەيدىغان، ناماز

ۋە ئۇنىڭدىن باشقا ئىبادەتلەر ئادا قىلمايدىغان جەمئىيەتتە دۇنياغا كەلدى. كېيىن مۇرجىئىلىكنىڭ زەھىرىگە يەتكىچە ئۇچرىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئىماننىڭ ھەممە تەقەززالىرىنى ئىماننىڭ جۈملىسىدىن چىقىرىۋېتىپ: «كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغان كىشى گەرچە ھېچقانداق ئەمەل قىلمىغان تەقدىردىمۇ مۇئىمىن بولۇۋېرىدۇ» دەپ چۈشتى. شۇنداق قىلىپ ئۇلار قەدىمقى مۇرجىئىلەر توختىغان ئىككى چەك - ناماز ۋە شەرىئەت چېكىدىن ھالقىپ ئۆتۈپ كەتتى. شەرىئەت بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈمىگەن جەمئىيەتلەرنىمۇ ئىسلامىي جەمئىيەت دەۋەردى. ئېغىزىدىن كەلىمە شاھادەتنى چىقىرىپ قويغان كىشىلەرنىڭ ھەممىسىنى مۇسۇلمان دەۋەردى.

بىز ئاۋۋال مۇرجىئىلەر ئۆز قارىشىغا دەلىل قىلغان مۇنۇ ھەدىس ئۈستىدىكى سۆزىمىزگە يېنىپ كېلەيلى: «كىمدە كىم اللە تىن باشقا مەئبۇدى بەرھەق يوق دېسە، ئۇ جەننەتكە كىرىدۇ.» يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، بۇ ھەدىس مەدىنىدە نازىل بولغان تەكلىپلەر بىلەن مەنسۇخ دېيىشنىڭ ھاجىتى يوق. بۇنداق مەزمۇندىكى ھەدىسلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆۋەندىكىدەك ھەدىسلىرى بىلەن ئىزاھلانغان:

«ھەرقانداق بىر بەندە اللە تىن باشقا مەئبۇدى بەرھەق يوق دېسە، ئاندىن شۇ سۆزى ئۈستىگە ۋاپات بولسا، جەننەتكە كىرىدۇ.»

«كىمدە كىم اللە قا ھېچنەرسىنى شېرىك كەلتۈرمىگەن ھالدا ۋاپات بولسا، جەننەتكە كىرىدۇ.»

ئىمان توغرىسىدىكى بۇ ھەدىسلەرنى ئۆزئارا بىرلەشتۈرۈپ قارىغاندا، بىزگە شۇ ئايدىڭلىشىدۇكى، ئىماننىڭ اللە نىڭ دەرگاھىدا قوبۇل بولۇشى ئۈچۈن شېرىكتىن قەتئىي خالىي بولۇشى شەرت. اللە بۇ ھەقتە قۇرئان كەرىمدە كەسكىن قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «اللە ئۆزىگە بىرەر نەرسىنىڭ شېرىك كەلتۈرۈلۈشىنى (يەنى مۇشېرىكلىك گۇناھىنى) ئەلۋەتتە مەغپىرەت قىلمايدۇ، بۇنىڭدىن باشقىنى (اللە ئۆزى) خالىغان ئادەمگە مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى اللە غا شېرىك كەلتۈرىدىكەن، ئۇ ھەقىقەتەن قاتتىق ئازغان بولىدۇ.» □

شېرىك بىر نەچچە تۈرلۈك بولىدۇ... ھازىر خەتتېلار، تەبلىغچىلار شېرىكنىڭ ھوقۇقدارلارنىڭ چىشىغا تەگمەيدىغان تۈرلىرى ئۈستىدە سۆزلەۋاتىدۇ. بەزى شېرىكلەر ھەقىقەدە زادىلا ئېغىز ئاچمايۋاتىدۇ.

اللہ نیک غەيرگە دۇئا قىلىش، اللہ نىڭ غەيرىدىن ياردەم تەلەپ قىلىش، اللہ نىڭ غەيرىگە نەزىر قىلىش، اللہ نىڭ غەيرىنىڭ نامى بىلەن مال بوغۇزلاش... شەكسىز شېرىكتۇر. بۇ خىل شېرىكلەر توغرىسىدا خەتبىلار كۆپ سۆزلەۋاتىدۇ!

رىزىق بېرىشتە، پايدا-زىيان يەتكۈزۈشتە اللہ نىڭ شېرىكى بار دەپ گۇمان قىلىش شەكسىز شېرىكتۇر. بۇ خىل شېرىكلەر توغرىسىدا خەتبىلار كۆپ سۆزلەۋاتىدۇ!

اللہ نازىل قىلمىغان نەرسىلەرنى قانۇن قىلىش، بۇ قانۇنغا رازى بولۇش شەكسىز شېرىكتۇر. كېيىنكى دەۋردىكى كىشىلەر بۇ ئۇلۇغ ھەقىقەتنى بىلمەي قالدى ياكى بىلمەس قىلىۋىتىلدى. ئۇلار شېرىك بىلەن ئادەتتىكى گۇناھنىڭ ئوتتۇرىسىنى ئايرىيالماي، بۇخىل شېرىكىنىمۇ مەغپىرەت قىلىنىدىغان گۇناھ دەپ قارايدىغان بولدى. ئۇنى زۆرۈرىيەت يۈزىسىدىن مۇباھ، گۇناھ بولمايدۇ دەيدىغانلار؛ بەلكى بۇنىڭدىنمۇ ئەزۋەيلەپ، بۇنداق مۇشەركلىقنى تەرەققىي قىلغانلىق، مەدەنىيەشكەنلىك، بويۇنتۇرۇقتىن قۇتۇلغانلىق دەيدىغان-نارمۇ يوق ئەمەس!

بۇنداق خاتا كۆز قاراش قانداق پەيدا بولدى؟

ئەڭ دەسلەپتە خرىستىئانلار ئۆزى بېسىۋالغان جايلاردا ئىسلام شەر-

① سۈرە نىسا 116-ئايەت

ئىتىنى ئەمەلدىن قالدۇردى. كېيىنچە «ناماز ئوقۇساڭلار، روزا تۇتساڭلار، شەرىئەت بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزمەسەڭلارمۇ مۇسۇلمان بولۇپرىسلەر» دېگەن گەپ پەيدا بولدى.

بىر مەھەل ئۆتكەندىن كېيىن خرىستىئان ئىشغالىيەتچىلەر كىشىلەرنى نامازدىنمۇ، روزىدىنمۇ بەزدۈردى. كېيىنچە «كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىڭدىن چىقارساڭلا مۇسۇلمان بولۇپرىسەن» دېگەن گەپ پەيدا بولدى.

ئەنە شۇنداق قىلىپ، كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارسالا بۇ شاھادەتنىڭ ھېچقانداق تەقەززاسىنى بېجا كەلتۈرمەي تۇرۇپمۇ مۇسۇلمان بولغىلى بولىدۇ دېگەن قاراش شەكىللەندى. شۇنىڭدىن كېيىن مۇرجىئىلىك بىلەن زەھەرلەنگەن يېڭى مۇرجىئىلەر ئوتتۇرىغا چىقىپ: «ھېچقىسى يوق، ئىمان دېگەن دىلدا ئىشىنىش، ئېغىزىدا ئىقرار قىلىش. اللہ تىن باشقا مەئبۇدى بەرھەق

يوق دېگەن كىشى گەرچە ھېچقانداق ئەمەل قىلمىسىمۇ مۇسۇلمان بولۇپرىدۇ» دەپ چۈشتى. بىز يۇقىردا دېگەنلىرىمىزنىڭ ھەممىسىنى تەكرارلاپ ئولتۇرمايمىز. لېكىن بىز ناھايىتى مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە بىر مەسىلىنى قايتىلايمىز... ئىمان شېرىكتىن پاكلىنىش، ئاندىن ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا قوبۇل بولىدۇ. ئىمانغا شېرىك ئارىلىشىپ قالسا، پۈتۈنلەي بۇزۇلىدۇ، ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا ھەرگىزمۇ قوبۇل بولمايدۇ.

كېيىنكى دەۋرلەرگە كەلگەندە بىز كىشىلەرگە تاھارەتنى بۇزىدىغان ئىشلار توغرىسىدا كۆپ سۆزلىدۇق. ئوقۇغۇچىلىرىمىزغا دىنىي مەكتەپلەردە كۆپ دەرس سۆزلىدۇق. نەچچە يۈز بەتلىك كىتابلارنى يازدۇق. ئەمما ئۇلارغا ئىماننى بۇزىدىغان ئىشلار ھەققىدە سۆزلىمىدۇق. سۆزلىدۇق دېگەندىمۇ ئېتىقاد جەھەتتىكى شېرىك، ئىبادەت جەھەتتىكى شېرىك توغرىسىدا سۆزلەپ، ئەگىشىش جەھەتتىكى شېرىك ھەققىدە ئېغىز ئاچمىدۇق. بۇنىڭغا مۇنداق خاتا نۇقتىئىنەزەر سەۋەبچى بولدى: «ئەگىشىشتىكى شېرىك» (ئەمەلدىكى كاپىرلىق) نىڭ جۈملىسىدىن، مۇنداق كاپىرلىق دىندىن چىقىرىۋەتمەيدۇ» بۇ، بىز مۇسۇلمانلارغا كەلگەن يەنە بىر چوڭ مۇسبەت. بەزىلەر بۇنداق شېرىكنى ئەمەلدىكى كۆپى دەپ ئۇنىڭغا سەل قارىغان بىلەن ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ئۇنداق قارىمايدۇ:

ئەدىي ئىبنى ھاتىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كىردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇۋاتاتتى: «ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ھېرىلىرىنى، راھىبلىرىنى (يەھۇدىيلار بىلەن ناسارالارنىڭ دىنىي باشلىقلىرىنى، ئۆلىمالىرىنى) ۋە مەرىپەم ئوغلى مەسھىنى مەبۇد قىلىۋالدى. (ھالبۇكى) ئۇلار (پەيغەمبەرلەر ئارقىلىق) پەقەت بىر ئىلاھقا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلغان ئىدى، ئۇنىڭدىن باشقا (يەنى ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھ دىن باشقا) ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئاللاھ ئۇلارنىڭ شېرىك كەلتۈرگەنلىرىدىن پاكىتۇر.» □

ئەدىي مۇنداق دېدى: «ئى ئاللاھ نىڭ پەيغەمبىرى، ئۇلار دىنىي باشلىقلىرىنى مەبۇد قىلىۋالدىغۇ!» پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «دىنىي باشلىقلىرى ئۇلارغا ھالال-ھارامنى بىكىتىپ بەرسە، ئۇلار شۇنىڭغا ئەگەشمىدىمۇ؟» ئەدىي: ئەگەشتى، دېدى. «ئەنە شۇ ئەگەشكىنى ئۇلارنى مەبۇد قىلىۋالغىنى» دېدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام.

بىز يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتتۈڭكى، قانۇن مەسلىسى ئېتىقادقا مۇناسىۋەتلىك تۈپكى مەسلى. بۇ ھەقتە مەككىي سۈرلەردىمۇ كۆپ سۆزلەنگەن. اللھ مەككىدە كىشىلەرنى ئىسلامغا دەۋەت قىلىپ مۇنداق دېگەن: « (ئى ئىنسانلار!) سىلەر پەرۋەردىگارنىڭلار تەرىپىدىن سىلەرگە نازىل قىلىنغان كىتابقا (يەنى قۇرئانغا) ئەگىشىڭلار، اللھ نى

□ سۈرە تەۋبە 31 - ئايەت

قويۇپ، (جىنلاردىن ۋە ئىنسانلاردىن بولغان، سىلەرنى ئازدۇرىد - بىغان) دوستلارغا ئەگەشمەڭلار.» □

□ «ئۇلارنىڭ اللھ رۇخسەت قىلمىغان نەرسىلەرنى دىن قىلىپ بېكىتكەن مەبۇدلىرى بارمۇ؟» □
«سىلەر (دىن ئۈستىدە ۋە ئۈنىڭدىن باشقا) ھەر قانداق نەرسە ئۈستىدە ئىختىلاپ قىلىشساڭلار، ئۈنىڭغا اللھ ھۆكۈم چىقىرىدۇ.» □

«(ئى مۆمىنلەر) اللھ نىڭ ئىسمى ئېيتىلماي بوغۇزلانغان (يەنى بىسىمىلا دەپ زەبھى قىلىنمىغان) ھايۋانلارنى يېمەڭلار، ئۇنى يېيىش ئەلۋەتتە گۇناھتۇر. شۈبھىسىزكى، شەيتانلار ئۆز دوستلىرىنى (يەنى مۇشرىكلارنى) سىلەر بىلەن دەتالاش قىلىشقا ۋەسۋەسە قىلىدۇ، ئەگەر ئۇلارغا ئىتائەت قىلساڭلار، سىلەر چوقۇم مۇشرىك بولۇپ قالسىلەر.» □

كېيىن مەدىنە دۋرىگە كەلگەندە تەپسىلى ئەھكاملار نازىل بولۇپ، ئىسلامنىڭ ئىبادەتلەر بىلەن قوشۇپ ئىجرا قىلىنىدىغان ھۆكۈملىرى بىكىتىلىپ، يولغا قويۇش ۋە چەكلەش ھوقۇقىنىڭ اللھ قىلا خاسلىقى مۇقىملىشىۋىدى، يېڭى بىر مەسلى، يەنى مۇناپىقلار مەسلىسى ئوتتۇرىغا چىقتى. مۇناپىقلار زاھىرەن ئىسلامنى قوبۇل قىلغان قىياپەتكە كىرىۋالغان بولسىمۇ، ئەمما كۆڭۈللىرىدە اللھ نىڭ ھۆكۈملىرىگە ناقىيل ئىدى. ئۇلار تاغۇتنىڭ (اللھ تىن باشقا ھۆكۈمدارنىڭ) قېشىغا ھۆكۈم تەلەپ قىلىپ بېرىپ، ھارام - ھالالىنى اللھ نازىل قىلغان قانۇن بويىچە ئەمەس، بەلكى ئۆزىنىڭ خاھىشلىرى ياكى ئۆرپ - ئادەتلىرى بويىچە بىر تەرەپ قىلماقچى بولدى. مانا بۇ چاغدا اللھ نىڭ مۇنۇ كەسكىن ھۆكۈمى نازىل بولدى: «(ئى مۇھەممەد!) پەرۋەردىگارنىڭ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار (مۇناپىقلار) ئۆز ئارىسىدىكى دەتالاشقا سېنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلمىغىچە،

□ سۈرە ئەئرافى 3 - ئايەت □ سۈرە شۇرا 21 - ئايەت □ سۈرە شۇرا 10 - ئايەت □ سۈرە ئەنئام 122 - ئايەت

ئاندىن سېنىڭ چىقارغان ھۆكۈمىڭگە ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى قىلچە غۇم بولسىمۇ يوقالمىغىچە ۋە ئۇلار پۈتۈنلەي بويسۇنمىغىچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ.» □

«(مۇناپىقلار) «اللھ غا ۋە پەيغەمبەرگە ئىمان ئېيتتۇق ۋە ئىتائەت قىلدۇق» دېيىشىدۇ، ئاندىن ئۇلاردىن بىر جامائە شۇنىڭدىن (يەنى ئىماننى دەۋا قىلغاندىن) كېيىن، (شەرىئەت ھۆكۈمىدىن) يۈز ئۆرۈيدۇ، ئۇلار (ھەقىقەتتە) مۆمىن ئەمەس. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا (پەيغەمبەر) ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن، ئۇلار اللھ نىڭ ۋە پەيغەمبەرنىڭ (ھۆكۈمىگە) چاقىرىلسا، ئۇلاردىن بىر جامائە (پەيغەمبەرنىڭ ئالدىغا ھازىر بولۇشتىن) باش تارتىدۇ.» □

بۇنىڭدىن مەلۇم بولىدىكى، دىن پۈتۈنلىنىپ بولغاندىن كېيىن ئېتىقادنىڭ ساغلام بولۇشى، ئىبادەتنىڭ جايدا بولۇشى ۋە اللھ نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش ئىماننىڭ راست-يالغانلىقىنى ئايرىدىغان سېنتاشتۇر. ئېتىقاد ساغلام بولغان بىلەنلا ياكى ئېتىقاد ساغلام بولغان ۋە ئىبادەت جايدا بولغان بىلەنلا اللھ قوبۇل قىلىدىغان ئىمانغا ئىرىشكىلى بولمايدۇ. چۈنكى ئىماننىڭ نۇرغۇن تەقەززالىرى بار. مۆمىن بولۇش ئۈچۈن شۇ تەقەززالارغا تولۇق رېئايە قىلىش كېرەك! مەككىدىكى دەسلەپكى ۋاقتىدا دىنغا كىرمەكچى بولغان ھەر بىر كىشىدىن اللھ نىڭ بىرلىكىگە، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەق پەيغەمبەرلىكىگە ئىشىنىش تەلەپ قىلىندى. كېيىن بەزى ئىبادەتلەر پەرز قىلىنغاندا دىنغا كىرمەكچى بولغان ھەر بىر كىشىدىن اللھ نىڭ بىرلىكىگە، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەق پەيغەمبەرلىكىگە، ئاشۇ ئىبادەتلەرنىڭ پەرزلىكىگە ئىشىنىش تەلەپ قىلىندى. مەدىنە دەۋرىگە كەلگەندە ھەممە ھۆكۈملەر نازىل قىلىنىپ بولغاندا، دىنغا كىرمەكچى بولغان ھەر بىر كىشىدىن اللھ نىڭ

□ سۈرە نسا 65-ئايەت □ سۈرە نۇر 47-48-ئايەت

بىرلىكىگە، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە، ئاشۇ ئىبادەتلەرنىڭ پەرزلىكىگە ۋە اللھ نىڭ قانۇنغا رېئايە قىلىشنىڭ پەرزلىكىگە ئىشىنىش تەلەپ قىلىندى. بۇلارنىڭ بىرىگە ئىشىنىپ، يەنە بىرىگە ئىشەنمىگەندە مۇسۇلمان بولغىلى بولمايدىغان بولدى. مۇناپىقلار اللھ نىڭ بىرلىكى مەسىلىسىدە جىدەل قىلمايتتى. ئىبادەت ئىشلىرىدىمۇ (گەرچە ئىبادەتنى ئادا قىلىشتا سۇسۇلۇق قىلىشىمۇ) جىدەل قىلمايتتى. لېكىن ئۇلار مۆمىنلارنىڭ بۇ دۇنيالىق

پائالىيتىنى قىلىپلاشتۇرىدىغان ھۆكۈملەرگە كەلگەندە ساختىلىق قىلىپ، ھەر باب بىلەن تاغۇتنىڭ (اللە تىن باشقا ھۆكۈمدارنىڭ) ھۆكۈمىگە مايىل بولاتتى. شۇڭا قۇرئاندا مۇناپىقلار توغرىسىدا سۆزلەنسلا، اللە نازىل قىلغان قانۇن بويىچە ھۆكۈم قىلىش مەسلىسى سۆزنىڭ مەركىزى تېمىسى قىلىندى. چۈنكى، بۇ ئەينى ۋاقىتتىكى گەۋدىلىك مەسلىسى ئىدى. بۇ ھەقتە مۇنداق كەسكىن ھۆكۈملەر نازىل بولدى:

«ئۇلار جاھىلىيەت دەۋرىنىڭ ھۆكۈمىنى تەلەپ قىلامدۇ؟ (اللە غا) چىن ئىشىنىدىغان قەۋمنىڭ نەزىرىدە ھۆكۈمدە اللە دىنمۇ ئادىل كىم بار؟» □

□ «كىملىرىكى اللە نازىل قىلغان ئايەتلەر بويىچە ھۆكۈم قىلمايدىكەن، ئۇلار كاپىرلاردۇر.» □

□ «اللە نازىل قىلغان ئايەتلەر بويىچە ھۆكۈم قىلمايدىغان كىشىلەر زالىملاردۇر.» □

□ «اللە نازىل قىلغان ئايەتلەر بويىچە ھۆكۈم قىلمايدىغان كىشىلەر پاسىقلاردۇر.» □

ھەيرانمەن! بەزى ئادەملەر: ئۇلار مۇناپىق بولغاچقىلا اللە ئۇلاردىن شەرىئەت ھۆكۈمىگە ئەگىشىشىنى تەلەپ قىلدى، دەيدىكەن. اللە مو - ئىمىنلاردىن بۇنى تەلەپ قىلمىغانمۇ؟! □

① سۈرە مائىدە 50 - ئايەت □ سۈرە مائىدە 44 - ئايەت □ 45 - ئايەت □ 47 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

ھەيرانمەن موئىمىنلار قانداق موئىمىن بولدى؟! □

مۇناپىقلار نېمىشقا مۇناپىق بولۇپ قالدى؟! □

موئىمىنلار اللە نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش بىلەن، ساغلام ئېتىقاد بىلەن، ئىبادەت قىلىش بىلەن موئىمىن بولمىغانمىدى؟ □

بۇنى قىلماي تۇرۇپمۇ موئىمىن بولغىلى بولاتتىمۇ؟! □

«(پەيغەمبەر) مۆمىنلەرنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن، ئۇلار اللە غا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە چاقىرىلغان چاغدا ئۇلار: □

«ئاڭلىدۇق ۋە ئىتائەت قىلدۇق دېيىشلىرى كېرەك، مانا شۇنداق كىشىلەر مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر.» □

«اللہ ۋہ ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىرەر ئىشتا ھۆكۈم چىقارغان چاغدا، ئەر – ئايال مۆمىنلەرنىڭ ئۆز ئىشىدا ئىختىيارلىقى بولمايدۇ (يەنى اللہ ۋە اللہ نىڭ پەيغەمبىرى بىرەر ئىشتا ھۆكۈم چىقارغان ئىكەن، ھېچ ئادەمنىڭ ئۇنىڭغا مۇخالپەتچىلىك قىلىشىغا بولمايدۇ)، كىمكى اللہ غا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئاسىيلىق قىلسا، ھەقىقەتەن ئۇ ئوپۇچۇق ئازغان بولىدۇ.» □

مۆمىنلار پەقەت كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغاندىن باشلاپ اللہ نىڭ قانۇنىنى ئېتىراپ قىلغانلىقى ۋە بويسۇنغانلىقى ئۈچۈن مۆمىن بولالدى. شۇڭا ئۇلار اللہ نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھۆكۈم قىلىشقا چاقىرىلسا، ئاڭلىدۇق ۋە ئىتائەت قىلدۇق دېدى. ئۇلار ئىماننىڭ تەقەززاسىغا ئەنە شۇنداق ئەمەل قىلغۇچقا، ئىماننى داۋاملىق ساقلاپ قالالدى.

اللہ نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش مۇناپىقلارغىلا پەرز قىلىنغان ئەمەس. بەلكى كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغان ھەممە كىشىگە پەرز قىلىنغان. بۇ پەرزگە چىن كۆڭلىدە - نى قايىل بولۇپ ۋە رازى بولۇپ رىئايە قىلغانلار ھەقىقى مۆمىن بو -

□ سۈرە نۇر 51 - ئايەت □ سۈرە ئەھزاب 36 - ئايەت

لىدۇ، زاھىرەن بويسۇنۇپ كۆڭلىدە ناقايىل بولغانلار مۇناپىق بولىدۇ. زاھىرەن بويسۇنۇپ بولغاندىن كېيىن باش تارتقانلار مۇرتەد ھېسابلىنىپ ئۆلۈم جازاسىغا ئۇچرايدۇ.

خۇلاسە شۇكى، شەرىئەت بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش مەسلىسى ئىمان بىلەن بىۋاسىتە مۇناسىۋەتلىك بولۇپ، بۇ مۇناسىۋەتنى ھېچقاچان ئايرىۋەتكىلى بولمايدۇ.

«كىملىرىكى اللہ نازىل قىلغان ئايەتلەر بويىچە ھۆكۈم قىلمايد - ئىكەن، ئۇلار كاپىرلاردۇر.» پەقەتلەر بۇ ئايەتنى چۈشەندۈرگەندە مۇنداق دەيدۇ: اللہ نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھۆكۈم قىلماسلىقنى ھالال سانمىسا كاپىر بولمايدۇ. قازى دەۋاگەردىن پارا يەپ شەرىئەت بويىچە ھۆكۈم قىلمىغان بولسا گۇناھكار بولىدۇ، اللہ نىڭ غەزىبىگە يولۇقىدۇ، ئەمما كاپىر بولمايدۇ.

ئايەت، ھەدىسى توغرا چۈشەنەلمەي، ئىجتىھادتا خاتالىشىپ، شەرىئەت بويىچە ھۆكۈم قىلالماي قالغانلار گۇناھكار بولمايدۇ، بەلكى نېيىتىگە قاراپ ساۋاب تاپىدۇ...

توغرا، پەقەتلەر كۆرسەتكەن بۇ ئىشلارنىڭ ھېچقايسىسىدا اللہ نازىل قىلمىغان نەرسىنى قانۇن

قىلىۋېلىش مەۋجۇد ئەمەس. قايسى بىر ھۆكۈمدە مەلۇم سەۋەبلەر تۈپەيلى شەرىئەت بويىچە ھۆكۈم قىلىنماي قالغاندا، شۇنداق قىلىشنى ھالال سانمىسلىق باشقا گەپ، اللە نازىل قىلمىغان نەرسىلەرنى قانۇن قىلىۋېلىش باشقا بىر گەپ. چۈنكى بىرىنچى ئەھۋالدا اللە نىڭ قانۇنى ئېتىراپ قىلىنىدۇ ۋە ئىقرار قىلىنىدۇ. گەرچە ئىجرا قىلىنمىسىمۇ ھۆكۈمدارلىق دەستۇرى دەپ قارىلىدۇ. ئىككىنچى ئەھۋالدا بولسا ھۆكۈم چىقارغۇچى ئۆزى يېنىدىن اللە نىڭ قانۇنىغا زىت قانۇنلارنى تۈزۈپ، ئېغىزدا ياكى ئەمەلىي ھەرىكىتىدە: اللە نىڭ شەرىئىتىنى ئىجرا قىلماڭلار، مەن تۈزگەن قانۇننى ئىجرا قىلماڭلار، مېنىڭ قانۇنۇم اللە نىڭ قانۇنىغا ئوخشايدۇ ياكى ئۇنىڭدىن ئەۋزەلراق ياكى ئۇنىڭدىن مۇناسىپراق دەيدۇ. ئىسلام تارىخىدا ھېچقانداق بىر پەقەم بۇنداق قىلىشنىڭ دىندىن چىقىرىدىغان كاپىرلىق ئىكەنلىكىدە ئىختىلاپ قىلىپ باقمىدى.

بارلىق پەقەتلەر بىردەك دىندىن چىقىرىدۇ دەپ قارىغان يەنە بىر ئىش بار. ئۇ بولسىمۇ بىلىپ تۇرۇپ ئۆزى خالاپ اللە نىڭ قانۇنىدىن باشقا بىر قانۇنغا رازى بولۇش. زورلىنىش بىلەن بويسۇنۇش بۇ ھۆكۈمنىڭ ئىچىگە كىرمەيدۇ. چۈنكى زورلىنىشتا رازى بولۇش مەۋجۇد ئەمەس. شۇنىڭ ئۈچۈن اللە مۇنداق دەيدۇ:

«كىمكى اللە غا ئىمان ئېيتقاندىن كېيىن ئىماندىن يېنىۋالسا، قەلبى ئىمان بىلەن مۇستەھكەم تۇرسىمۇ مەجبۇرلاش ئاستىدا (ئاغزىدىلا) ئىماندىن يانغانلىقىنى بىلدۈرگەنلەر بۇنىڭدىن مۇستەسنا - كۇفرى بىلەن كۆڭلى ئازادە بولسا (يەنى ئىختىيارىي يوسۇندا مۇرتەد بولغان بولسا)، ئۇ اللە نىڭ غەزىپىگە دۇچار بولىدۇ ۋە چوڭ ئازابقا قالىدۇ.» □

دېمەك، اللە نازىل قىلمىغان نەرسىنى قانۇن قىلىش، اللە نىڭ قانۇنىغا زىت قانۇنلارغا رازى بولۇش ئوخشاشلا ئىماننى بۇزىدۇ. بۇ ھەقتە اللە نىڭ ھۆكۈمى ناھايىتى ئېنىق:

«كىملىرىكى اللە نازىل قىلغان ئايەتلەر بويىچە ھۆكۈم قىلمايدىكەن، ئۇلار كاپىرلاردۇر.»
«ئۇلار جاھىلىيەت دەۋرىنىڭ ھۆكۈمىنى تەلەپ قىلامدۇ؟ (اللە غا) چىن ئىشىنىدىغان قەۋمنىڭ نەزىرىدە ھۆكۈمدە اللە دىنىمۇ ئادىل كىم بار؟»

ئىمام ئىبنى كەسىر بۇ ئايەتنىڭ تەپسىرىدە مۇنداق دەيدۇ: «اللە بۇ ئايەتتە اللە نىڭ ھەممە ياخشىلىقىنى ئۆز ئىچىگە ئالغۇچى، ھەممە يامانلىقتىن توسقۇچى ھۆكۈمىنى تاشلاپ، ئىنسانلار اللە

كىشىلەرنى ئىنكار قىلىدۇ. مەسلەن: جاھىلىيەتتىكىلەر ئۆزىنىڭ خاھىشلىرى ۋە پىكىرلىرىنى قانۇن قىلغاندەك. موڭغۇللار چىنگىزخان ئۇلارغا تۈزۈپ بەرگەن «ياساق» نى قانۇن قىلغاندەك. ياساق - يەھۇدىيلارنىڭ، ناسارالارنىڭ، مۇسۇلمانلارنىڭ ۋە باشقىلارنىڭ قانۇنلىرىدىن تېرىپ - تۆشەپ تۈزۈلگەن قانۇنلار توپلىمىدۇر. بۇ توپلامدا نوقۇل ئىنسانىي كۆز قاراش ۋە خاھىشلارغا ئاساسلانغان نۇرغۇن ھۆكۈملەر بار. چىنگىزخاننىڭ بالىلىرى بۇ قانۇننى قۇرئان ۋە ھەدىسنىڭ ئالدىغا قويدۇ. كىم دەكم مۇشۇلاردەك قىلسا، شەكسىز كاپىردۇر. تاكى ئۇ ھەممە ئىشتا قۇرئان ۋە ھەدىسنى ئاساس قىلىدىغان مۇسۇلمان بولغۇچە ئۇنىڭ بىلەن ئۇرۇش قىلىش پەرىز بولىدۇ.»

مۇسۇلمانلار ئۇدا 13 ئەسىر ئىمان بىلەن شەرىئەت بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش ئايرىلماس مۇناسىۋەتكە ئىگە دەپ تونۇپ كەلگەن. ئۇلار ئىسلامنى ئەنە شۇنداق چۈشىنىپ كەلگەن بولۇپ، ئۇنداق قىلمايدىغان مۇسۇلماننىڭ بولۇشى ئۇلارنىڭ تەسەۋۋۇرغا سىغمايتتى. اللە نىڭ شەرىئىتى ئەمەلىيەتتە ئىجرا قىلىنغان بولغاچقا، كىشىلەر شەرىئەتتىن باشقا نەرسىنىڭ قانۇن بولىدىغانلىقىنى خىيالغىمۇ كەلتۈرمەيتتى. شۇنداق بولۇشنىڭ مۇمكىنلىكىنىمۇ كالىسغا سىغدۇرالمىتتى!

مۇسۇلمانلار ئىسلام بىلەن كۆپىنى، مۇسۇلمان بىلەن كاپىرنى ئاساسلىق ئىككى ئىشقا قاراپ ئايرىتتى. ئۇنىڭ بىرى ناماز، يەنە بىرى اللە نىڭ شەرىئىتىدىن ئىبارەت ئىدى. مۇسۇلمانلار ناماز ئوقۇيتتى، اللە نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزەتتى. كاپىرلار ناماز ئوقۇمايتتى، اللە نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزمەيتتى. لېكىن خرىستىئانلار ئىسلام ئەللىرىنى بېسىۋېلىپ، اللە نىڭ شەرىئىتىنى ھاكىمىيەتتىن ئايرىۋېتىپ، مۇسۇلمانلارنى مەجبۇرى دىندىن چىقارغاندىن كېيىن مۇسۇلمانلارنىڭ تونۇشىدا كۆپ ئۆزگىرىشلەر يۈز بەردى.

بۇرۇنقى مۇسۇلمانلارنىڭ شەرىئەتكە بولغان قارشى ناھايىتى روشەن ئىدى...

شەرىئەتنى چەتكە قېقىش پىرىنسىپ جەھەتتىن كاپىرلىقتۇر. ئەمەلىيەتتە شۇنداق قىلغان ئادەملەر مۇسۇلمانلارنىڭ زېمىنىنى بۇلاڭ - تالاڭ قىلغان خرىستىئان كاپىرلاردۇر.

لېكىن بۇ ئىش كېيىنكى مۇسۇلمانلارنىڭ كالىسدا ئارىلىشىپ كەتتى...

مەن باشقا بىر كىتابتا مۇسۇلمانلارنى دىنسىزلاشتۇرۇش ئۈچۈن غەربلەشتۈرۈش، ئىدىيىۋى ھۇجۇم، ئوقۇتۇش مېتودى، تەشۋىقات ۋاستىلىرى، ئەدەبىي ساھەدىكى، سىياسىي ساھەدىكى، ئاياللار مەسلىسىدىكى ۋە ئەخلاق ساھەسىدىكى بۇزۇقچىلىقلارنىڭ... يولغا قويۇلغانلىقى ھەققىدە توختالغان ئىدىم.

كېيىنچە مۇسۇلمانچە ئىسمى بار ھۆكۈمدارلار ئوتتۇرىغا چىقىپ، شەرىئەتتىن باشقا قانۇنلار بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈپ، خرىستىئان ئىشغالىيەتچىلىرىنىڭ نشانىنى ۋاكالىتەن ئىشقا ئاشۇردى. كىشىلەرگە: بۇ ھۆكۈمدارلار مۇسۇلمان، ئۇلار ئامالسىزلىقتىن شەرىئەتتىن باشقا قانۇنلار بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈۋاتىدۇ، دېيىلدى.

شۇنىڭدىن كېيىن كىشىلەر ھەر خىل ئامىللارنىڭ قىستىشى بىلەن ئىسلامدىن تېخىمۇ يېراقلاشتى. ئەمدى ئۇلارغا مۇنداق سۆزلەر ئاشكارا دېيىلىدىغان بولدى: تەرەققىي قىلىش، گۈللىنىش، ئازات بولۇش، ئەركىنلىشىش، ھۆرىيەتپەرۋەرلىك، ئاللاھنىڭ شەرىئىتىنى ھاكىمىيەتتىن ئايرىۋېتىشنى، پىرىنسىپ، قوللانما ۋە قانۇنلارنى مەدەنىيەتلىك ياپۇرپادىن ئىمپورت قىلىشنى تەلەپ قىلدۇ. 14 ئەسىر بۇرۇن نازىل بولغان شەرىئەت بۈگۈن كۈندە ھۆكۈم سۈرسە بولمايدۇ. تەرەققىيات يولىغا ماڭماي بولمايدۇ، دىن كىشىلەرنى بۇ يولغا مېڭىشتىن توسىدىغان توساق. مەيلى بىز خالايمىز ياكى خالىمايمىز، بىز ھامان ياۋروپانىڭ يولىغا ماڭىمىز. ياۋروپا پەقەت دىننى چۆرۈۋەتكەندىن كېيىنلا تەرەققىي قىلغان. تەرەققىيات قانۇنىيىتى بويىچە، ئەكسىيەتچىلىك تەرەققىيات چاقىنى توختىتىپ قالالمايدۇ، بەلكى ئۆز ئورنىنىمۇ ساقلاپ قالالمايدۇ!

مۇشۇنداق دېگەن ئادەملەرنىمۇ كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغانلىقى ئۈچۈن مۇسۇلمان دېيىلدى. مانا بۇ «ھازىرقى زاماندىكى مۇسۇلمان» لارنىڭ ئەھۋالىدۇر.

كەلىمە شاھادەت ئۆزىنىڭ ھەممە مەزمۇنى ۋە تەلەپ - تەقەززا - لىرىدىن قۇرۇقلىنىۋېتىلدى. ئىمان قۇرۇق سۆزگە ئايلىنىپ قالغاچقا، مۇسۇلمانلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەدىستە بىشارەت بەرگەن «كۆپۈكچىلەرگە»، يىلتىزسىز گىياھلارغا ئوخشاپ قالدى.

مۇسۇلمانلارنى زېمىنغا مەھكەم ئورنىتىدىغان يىلتىز ئىماندۇر. بۇ يىلتىز قۇرۇپ كەتسە، (ئىماننىڭ مەزمۇنى يوقالسا) مۇسۇلمانلار كۆكلىيەلەيتتىمۇ؟! سەل قايناملىرىدا پىرقىرىماي

قالاتتمۇ؟! بۇرۇن «ئىنسانلار ئىچىدىكى ئەڭ ياخشى ئۈممەتنى ئوتتۇرىغا چىقارغان» يىلتىز قېنى؟!

ئىسلام تارىخىدا ئىماننى ئۇنىڭ ھەقىقى مەزمۇنىدىن ئايرىۋېتىشتە نۇرغۇن ۋاستىلەر قوللىنىلدى... ئىنسان تەبىئىتىدىكى ئىلاھىي تەكلىپلەردىن ئۆزىنى قاچۇرۇش خاھىشى شۇ ۋاستىلارنىڭ بىرى. بۇ ۋاستىنى زېمىننىڭ ھوزۇر-ھالاۋەتلىرى تېخىمۇ كۈچەيتىدۇ... ئىماننى بۇ ۋاستىنىڭ تەسىرىگە ئۇچراتماسلىق ئۈچۈن ۋەز-نەسبەت قىلىش كېرەك ئىدى: «ۋەز-نەسبەت قىلغىن، ۋەز-نەسبەت مۆمىنلەرگە پايدىلىق.» (سۈرە زارىيات 55-ئايەت)

ۋەز-نەسبەت سان ۋە سۈپەت جەھەتتە تەلەپكە لايىق ئېلىپ بېرىلمىغاچقا، تەكلىپلەردىن ئۆزىنى قاچۇرۇش خاھىشى بارغانچە ئېغىرلاشتى.

مۇسۇلمانلار قۇدرەت تاپقان زامانلاردا بارغانچە راھەت-پاراغەتكە بېرىلدى، ئۇلارنىڭ اللە نىڭ ئارغامچىسىنى تۇتقان قوللىرى بوشاشتى، تەكلىپلەردىن ئۆزىنى قاچۇردى. شۇنىڭ بىلەن بىدئەت خوراپات ۋە گۇناھ-مەئسىيەتلەر كۆپىيىپ، ئىماننىڭ تەقەززالىرى يوقىلىشقا قاراپ يۈزلەندى.

راھەت-پاراغەتكە بېرىلىشنىڭ ئىنكاسى سۈپىتىدە سوپىزم ئوتتۇرىغا چىقتى. ئەيش-ئىشرەتلىك جەمئىيەتكە تارقالغان پاسكىنچىلىقلار-دىن ئۆزىنى پاك تۇتقۇچىلار جەمئىيەتتىن ئايرىلىپ بىر چەتكە چىقتى. بۇنىڭ بىلەن ياخشىغا بۇيرۇپ، ياماندىن توسۇش ئىشى تاشلىنىپ قالدى. نەتىجىدە ئىمان ئۆزىنىڭ يەنە بىر مۇھىم مەزمۇنىدىن ئايرىلىپ قالدى.

سىياسىي مۇستەبىتلىك ھوقۇقدارلارنى ياخشىغا بۇيرۇپ ياماندىن توسقانلارنى، ھوقۇقدارلارنىڭ ئازغۇنلىقىغا قارشى چىققانلارنى «باستۇرۇپ» تۇرغاچقا، كىشىلەر ئۆزى بىلەنلا بولۇپ كېتىپ، دىن بارا-بارا شەخسنىڭ ئىشىغا ئايلىنىپ قالدى. جامائەت شەكلىدىكى پائالىيەتلەر ۋە ئىبادەتلەر يوقىلىپ، سىياسىي جەھەتتە دىن بىلەن سىياسەت ئايرىۋېتىلىپ، ھاكىمىيەت شەرىئەت بويىچە يۈرگۈزۈلمىدى. بۇنىڭ بىلەن ئىمان ئۆزىنىڭ يەنە بىر مۇھىم مەزمۇنىدىن ئايرىلىپ قالدى.

ئاندىن كېيىن مۇرجىئىلىك پىكرى ئوتتۇرىغا چىقىپ، بۇ نۇقسانلارغا چاپان ياپتى... كىشىلەرگە «ئىمان دېگەن كەلىمە شاھادەتكە دىلدا تەستىق قىلىش ۋە تىلدا ئىقرار قىلىشتىنلا ئىبارەت» دەپ چۈشتى.

مۇسۇلمانلارنىڭ ئىمانى ئەنە شۇنداق زەئىپلەشتى، ئۇلار ناماز ئوقۇۋاتقان ۋە اللە نىڭ شەرىئىتىنى ھۆكۈمدار قىلىۋاتقان بولسىمۇ، يەنىلا نۇرغۇن گۇناھ-مەئسىيەتلەرگە چۆكۈۋاتاتتى. شۇ پەيتتە خرىستىئانلار ئىسلام دۇنياسىغا ھۇجۇم باشلىدى... ئىماننىڭ ئاجزلىشىشى خرىستىئانلارنى چىلاپ كەلدى. ئۇلارنى مۇسۇلمانلار-نىڭ زېمىنىدا ماكانلاشتۇردى. ناۋادا مۇسۇلمانلار ئىماننىڭ تەقەززالى-رنى توغرا تونۇپ، ئەمەلىي ھەرىكىتىدە ئۇنى ئىجرا قىلغان بولسا ئىدى، خرىستىئانلار ھەرگىزمۇ ھۇجۇم قوزغاپ كېلىشكە، مۇسۇلمانلارنىڭ زېمىنىدا ماكانلىشىشقا جۈرئەت قىلالىمىغان بولاتتى.

اللە نىڭ دۈشمەنلىرىگە قارشى تەييارلىق قىلىش، ئىقتىسادنى مۇشۇ يولغا سەرپ قىلىش ئىماننىڭ بىر تەقەززاسدۇر: «دۈشمەنلىرىڭلار (بىلەن ئۇرۇش قىلىش) ئۈچۈن، قولۇڭلاردىن كېلىشىچە قورال كۈچى، جەڭ ئېتى تەييارلاڭلار، بۇنىڭ بىلەن اللە نىڭ دۈشمىنىنى، ئۆزەڭلارنىڭ دۈشمىنىڭلارنى ۋە ئۇلاردىن باشقا دۈشمەنلەرنى قورقتىسىلەر، ئۇلارنى سىلەر تونۇمايسىلەر، اللە تونۇيدۇ، سىلەرنىڭ اللە يولىدا سەرپ قىلغىنىڭلار مەيلى نېمە بولسا بولسۇن، سىلەرگە ئۇنىڭ ساۋابى تولۇق بېرىلىدۇ، سىلەرگە زۇلۇم قىلىنمايدۇ (يەنى بۇ ساۋابتىن ھېچ نەرسە كېمەيتىلمەيدۇ).» □
ئىلىم تەلەپ قىلىش ئىماننىڭ يەنە بىر تەقەززاسدۇر. ئىلىم ئىگەللەش ئارقىلىق قۇدرەت تاپقىلى بولىدۇ: «ئىلىم تەلەپ قىلىش ھەربىر مۇسۇلمانغا پەرز.» (ھەدىس)

راستچىلىق، ئامانەتكە خىيانەت قىلماسلىق، ئىخلاىس قىلىش، ئۆز ئىشىنى پۇختا قىلىش، باشقىلارنىڭ ھوقۇقىغا ھۆرمەت قىلىش، ياخشىلىق ۋە تەقۋالىققا ھەمكارلىشىش، گۇناھ ۋە تاجاۋۇزغا ھەمكارلاشماسلىق... قاتارلىق ئەخلاقلار ئىماننىڭ تەقەززاسدۇر. بۇ

□ سۈرە ئەنفال 60-ئايەت

ئەخلاقلارغا رېئايە قىلغاندا قۇدرەت تاپقىلى بولىدۇ. رېئايە قىلمىغاندا ۋەيرانچىلىق بولىدۇ: «(پۈتۈن سۆز - ھەرىكەتلىرىڭلاردا) اللە غا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلىڭلار، ئىختىلاپ قىلىشىماڭلار، بولمىسا، (دۈشمەن بىلەن ئۇچرىشىشتىن) قورقۇپ قالسىلەر، كۈچ-قۇۋۋىتىڭلار كېتىپ قالىدۇ؛ سەۋر قىلىڭلار، اللە ھەقىقەتەن سەۋر قىلغۇچىلار بىلەن بىللىدۇر.» □

«ھەممىڭلار اللە نىڭ ئاغامچىسىغا (يەنى اللە نىڭ دىنىغا) مەھكەم يېپىشىڭلار، بۆلۈنمەڭلار

(يەنى سىلەردىن ئىلگىرى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار ئىختىلاپ قىلىشقاندا، دىندا ئىختىلاپ قىلىشماڭلار).» □

ئى مۆمىنلەر! بىر قەۋم يەنە بىر قەۋمنى (يەنى بىر جامائە يەنە بىر جامائەنى، بىر ئادەم يەنە بىر ئادەمنى) مەسخىرە قىلمىسۇن، مەسخىرە قىلىنغان قەۋم (اللە نىڭ نەزىرىدە) مەسخىرە قىلغۇچى قەۋمدىن ياخشىراق بولۇشى مۇمكىن، سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى ئاياللارمۇ ئۆزئارا مەسخىرە قىلىشىمىسۇن، مەسخىرە قىلىنغۇچى ئاياللار (اللە نىڭ دەرگاھىدا) مەسخىرە قىلغۇچى ئاياللاردىن ياخشىراق بولۇشى مۇمكىن، بىر-بىرىڭلارنى ئەيىبلەمەڭلار، بىر-بىرىڭلارنى يامان لەقەم بىلەن چاقىرماڭلار، ئىماندىن كېيىن پىسقى بىلەن ئاتاش (يەنى مۆمىننى پاسىق) دەپ ئاتاش نېمىدېگەن يامان! (مۇنداق نەھىي قىلىنغان ئىشلاردىن) تەۋبە قىلمىغانلار زالىملاردۇر. ئى مۆمىنلەر! نۇرغۇن گۇمانلاردىن ساقلىنىڭلار (يەنى ئائىلىدىكىلىرىڭلارغا ۋە كىشىلەرگە گۇمانخورلۇق قىلماڭلار)، بەزى گۇمانلار ھەقىقەتەن گۇناھتۇر، (مۆمىنلەرنىڭ ئەيىبىنى) ئىزدەمەڭلار، بىر-بىرىڭلارنىڭ غەيۋىتىنى قىلماڭلار، سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئۆلگەن قېرىندىشىڭلارنىڭ گۆشىنى يېيىشنى ياقىتۇرامسىلەر؟ ئۇنى ياقىتۇرامىسىلەر. اللە تىن قورقۇڭلار، اللە (تەۋبە قىلغۇچىلارنىڭ قىلغان) تەۋبىسىنى بەكمۇ قۇبۇل

□ سۇرە ئەنفال 46-ئايەت □ سۇرە ئال ئىبران 103 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

قىلغۇچىدۇر، (ئۇلارغا) ناھايىتى مېھرىباندۇر.» □

ئىمان يەنە ئۆزىنىڭ نۇرغۇن تەقەززالىرىدىن ئايرىلىپ قالدى. بۇنىڭ بىلەن مۇسۇلمانلار «ئەقدە قالاقلقى» نىڭ پاتقىقىغا پېتىپ قالدى. بۇ قالاقلقتىن ئىلمىي قالاقلقى، ھەزرىي قالاقلقى، ماددىي قالاقلقى، ئىقتىسادىي، سىياسىي، ھەربىي... قالاقلقلار پەيدا بولدى. بۇ قالاقلقلار خرىستىئانلارنى چىلاپ كەلدى. ئۇلارنىڭ ئىسلام زېمىنىدا ماكانلىشىشىغا شارائىت ھازىرلاپ بەردى.

لېكىن يەھۇدىي ۋە خرىستىئانلار مۇسۇلمانلاردا شۇنداق ئاجىز ئىماننىڭ ساقلىنىپ قېلىشىغىمۇ چىداپ تۇرالماي، تۈرلۈك-تۈمەن سۇيىقەستلەر بىلەن ئىسلامنى تامامەن يوق قىلىش قەستىدە بولۇپ كەلدى: «ئۇلار (يەنى كۇففارلار) قولىدىن كەلسلا سىلەرنى دىنىڭلاردىن قايتۇرۇۋەتكەنگە قەدەر سىلەر بىلەن داۋاملىق ئۇرۇشىدۇ.» □

«ئەھلى كىتاب ئىچىدىكى نۇرغۇن كىشىلەر ئۆزلىرىگە ھەقىقەت (يەنى دىنىڭلارنىڭ ھەقىقىي)

ئاشكارا بولغاندىن كېيىن، ھەسەت قىلىش يۈزىسىدىن سىلەرنى ئىمانىڭلاردىن قايتۇرۇپ كاپىر قىلىشنى ئارزۇ قىلىدۇ. □

شۇنداق، مۇسۇلمانلار ئىسلامنىڭ ھەقىقىتىدىن ناھايىتى زور دەرىجىدە يېراقلاشقان، ئەڭ تۆۋەن دەرىجىدىكى مۇسۇلمانلىق ئىچىدە تۇرىۋاتقان بولسىمۇ، ئەمما دۈشمەنلەر مۇسۇلمانلارنىڭ ھامان بىر كۈنى دىننى يېڭىلايدىغان بىر كىشىگە ئەگىشىپ، ھەقىقى مۇسۇلمانلىققا قايتىۋېلىشىدىن ئەنسىرەيدۇ. ئىمان دەرىجىسىدە ئوخشايدۇ. دەرەخنىڭ غولى قۇرۇپ كەتسىمۇ، يىلتىزى قۇرۇمىغانلا بولسا، سۇغارغاندىن كېيىن قايتا كۆكلىيدۇ: «اللھ نىڭ مۇنداق بىر تەمسىل كۆرسەتكەنلىكىنى كۆرمىدىڭمۇ؟ كەلىمە تەيىبە (يەنى ئىمان

□ سۈرە ھۇجرات 11-12-ئايەتلەر □ سۈرە بەقەرە 217-ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە بەقەرە 10-ئايەت

كەلىمىسى) يىلتىزى يەرنىڭ ئاستىدا بولغان، شېخى ئاسمانغا تاقاشقان. پەرۋەردىگارنىڭ ئىزى بىلەن ۋاقتى – ۋاقتىدا مېۋە بېرىپ تۇرىدىغان ئېسىل دەرىجىسىدە ئوخشايدۇ. اللھ كىشىلەرگە ۋەز – نەسىھەت ئالسۇن دەپ، ئۇلارغا نۇرغۇن تەمسىللەرنى كەلتۈرىدۇ. □

ئېنگىلىزلار مىسىرنى بېسىۋالغاندا بىرتانىيەنىڭ ئەينى ۋاقتىدىكى باش ۋەزىرى گىلادستون قۇرئانغا ئىشارەت قىلىپ تۇرۇپ مۇنداق دېگەن: «مىسىرلىقلارنىڭ قولىدا مۇشۇ كىتابلا بولىدىكەن بىزگە ئۇ يەردە ھەرگىز ئامانلىق يوق.»

ئامېرىكىلىق شەرقشۇناس توماس بىن ئۆزنىڭ «مۇقەددەس قىلىچ» ناملىق كىتابىنىڭ مۇقەددىمىسىدە مۇسۇلمانلارنىڭ تارىخىنى ۋە ئۇلارنىڭ ئاسىيا، ئافرىقا ۋە ياۋروپادا قولغا كەلتۈرگەن غەلبىلىرىنى خۇلاسەلىگەندىن كېيىن مۇنداق دەيدۇ: «ھازىر ئەھۋالدا ئۆزگىرىش بولدى. مۇسۇلمانلار بىزنىڭ قولىمىزغا چۈشۈپ قالدى. لېكىن بىر قېتىم يۈز بەرگەن ئىش يەنە بىر قېتىم يۈز بېرىشى مۇمكىن. مۇھەممەد (ئەلەيھىسسالام) نىڭ ئۆزىگە شۈكۈچىلىرىنىڭ قەلبىلىرىگە ياققان مەشئىلى ھەرگىز ئۆچمەيدۇ...»

شۇنىڭ ئۈچۈن يەھۇدى ۋە خرىستىئانلار مۇسۇلمانلارنى تامامەن دىندىن ئايرىپ، ئۆزلىرى خاتىرجەملىككە ۋە ئاراملىققا ئىگە بولۇش ئۈچۈن توختىماي ھەرىكەت قىلىدۇ. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ «كالا ھارۋىسىدا توشقان تۇتىدىغان» (slow but sure) مەشھۇر پىلانى بويىچە ئىش كۆرىدۇ.

برتانىنىڭ مىسىرغا ئەۋەتكەن تولۇق ھوقۇقلۇق تۇنجى ۋەكىلى كرومر مۇنداق دېگەن: «ئىلاھىي شەپقەت ئاق تەنلىكلەرنى بۇ ئەللەرگە باش قىلدى. ئۇلارنىڭ مۇھىم ۋەزىپىسى ئىمكانقەدەر خرىستىئان ھەزارىتىنىڭ ئۇلنى مۇستەھكەم-ملەپ، ئۇنى كىشىلەر ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەت ئاساسىغا ئايلاند -

□ سۈرە ئىبراھىم 24-25- ئايەتلەر

ۈرۈش. كاشلا پەيدا قىلماسلىق ئۈچۈن مۇسۇلمانلارنى ناسارالا- شتۇرۇشقا ھەرىكەت قىلماسلىق كېرەك! ئىسلام دىنىنىڭ ساختا قىياپىتىنى ساقلاش كېرەك!»

مۇسۇلمانلار غەپلەتكە چۆككەن بولغاچقا، ئۇلار ئۆزىنىڭ مەقسىتىنى تولۇق ئىشقا ئاشۇردى. ئۇلار ئىسلام شەرىئىتىنى ھاكىمىيەتتىن ئايرىۋېتىشتىن ئىش باشلاپ، ئاخىرى مۇسۇلمانلارنى ناماز ئوقۇشتىن بەزدۈرۈشكە يېتىپ كەلدى. مۇسۇلمانلار ئۇلارنىڭ «كالا ھارۋىسىدا توشقان تۇتۇش» پىلانغا ئەگىشىپ، قەدەممۇ قەدەم چىكىندى.

مۇرجىئىلىك بۇ چىكىنىشكە ئانچە قېينالمايلا چاپان ياپتى... اللە نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈمىگەن جاھىلىيەت جەمئىيەتلىرىنىمۇ ئىسلامىي جەمئىيەت دەپ ئاتاۋەردى. كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغانلىكى كىشىلەرنىڭ ھەممىسىگە مۇسۇلمانلىق نامىنى بەخشەندە قىلىۋەردى.

بۇنداق دېسەك، بەزى كىشىلەر: بىزنى ھازىرقى ئادەملەرگە اللە نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈمىگەنلىكى ئۈچۈن كاپىر دەپ ھۆكۈم قىپتۇ، دەپ ئويلاپ، ئۆزىچە بۇنى بىر چوڭ خەتەر دەپ تونۇپ، پىرىنسىپ جەھەتتىن ئېتىراز بىلدۈرۈشكە ئالدىرىشى مۇمكىن.

بىز باشقا بىر كىتابتا ئەسكەرتكەن ئىدۇقكى، ھازىرقى كىشىلەر ئۈستىدىن كاپىر دەپ ھۆكۈم چىقىرىشقا قارىغاندا تېخىمۇ مۇھىم، تېخىمۇ چوڭقۇر بىر مەسىلىنى يورۇتۇش بىزنىڭ نىشانىمىز.

بىز ھازىر مۇسۇلمانلىق نامى بىلەن ياشاۋاتقان ئادەملەر ئۈستىدىن كاپىر ياكى مۇسۇلمان دەپ ھۆكۈم چىقارساق، ئۇلار بۇنىڭ بىلەنلا جەننەتكە ياكى دوزاخقا كىرىپ كەتمەيدۇ. ئۇلارنىڭ ئىشىنى ۋە پۈتۈن كائىناتنىڭ ئىشىنى اللە بىر تەرەپ قىلىدۇ: «اللە خالىغان ئادەمنى رەھىمىتىنىڭ دائىرىسىگە (جەننەتكە) كىرگۈزىدۇ. اللە زالىملارغا قاتتىق ئازابنى تەييارلىدى.» □

مۇرتەدلەرگە مۇرتەدلىكنىڭ جازاسىنى يۈرگۈزەيلى دېسەك، بىزنىڭ ھازىر دۆلىتىمىز يوق، بىز پەقەت دەۋەت قىلغۇچىلارمىز، ئۈستىمىزگە يۈكلەنگەن دىنى ئامانەتنى ئادا قىلغۇچىلارمىز. بىز ئورۇندىماقچى بولغان مۇھىم ۋەزىپە كىشىلەرگە دىننى چۈشەندۈرۈشتىن ئىبارەت. بىز ئىسلام ئىككىنچى قېتىم غىرىبلاشقان بۇ ئەھۋالدا چامىمىزنىڭ يېتىشىچە دىنى ھەقىقەتلەرنى ئەينەن يەتكۈزۈشكە تىرىشىمىز.

بىز مۇسۇلمانلار ياشاۋاتقان جەمئىيەتلەرنى جاھىلىيەت جەمئىيەتلىرى دەپ ئاتىساق، گاھلار بىزنى شۇ يەردىكى خەلقنى مۇسۇلمان ئەمەس دېگەن ئوخشايدۇ، دەپ گۇمان قىلىۋاتىدۇ. بىز ئۇلارغا يەنە بىر قېتىم دەيىمىزكى، جەمئىيەتنى ئىسلامىي جەمئىيەت ياكى جاھىلىيەت جەمئىيىتى دەپ ئايرىش مەسلىسى دارۇلئىسلام ياكى دارۇلكۇپرى دەپ ئايرىش مەسلىسىگە ئوخشايدۇ. بارلىق پەقەتلەر شۇنداق قارايدۇكى، دار (يۇرت) نىڭ دارۇلئىسلام ياكى دارۇلكۇپرى ئىكەنلىكىنى ئايرىشتا، خەلقنىڭ ئېتىقادىغا ئەمەس، ھاكىمىيەتكە قارايمىز. ھاكىمىيەت ئىسلام بولسا، دار دارۇلئىسلام بولىدۇ. ھاكىمىيەت كاپىر ھۆكۈمىتى بولسا، دار دارۇلكۇپرى بولىدۇ. مەسلىلەر: مۇسۇلمانلار مىسىرنى پەتھى قىلغاندا گەرچە مىسىرنىڭ كۆپ سانلىق خەلقى مۇسۇلمان بولمىسىمۇ، مىسىر دارۇلئىسلام بولدى. مۇسۇلمانلار ھىندىستاننى پەتھى قىلغاندا، گەرچە ھىندىستاننىڭ كۆپ سانلىق خەلقى مۇسۇلمان بولمىسىمۇ، ھىندىستان دارۇلئىسلام بولدى. مانا بۇنىڭدا خەلقنىڭ ئېتىقادى نەزەردە تۇتۇلماي، ھاكىمىيەتنىڭ ئىسلام شەرىئىتى بولغانلىقى نەزەردە تۇتۇلدى. خرىستىئانلار شامدا قۇرغان بەزى دۆلەتلەرنىڭ خەلقى

□ سۈرە ئىنسان 31-ئايەت

مۇسۇلمان بولمىسىمۇ، ھاكىمىيەت ئىسلام شەرىئىتى بويىچە يۈرگۈزۈلمىگەچكە بۇ دۆلەتلەر دارۇلكۇپرى بولدى.

دېمەك، اللە نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈپ، ئىدىيە ۋە ھەرىكەتتە ئىسلامغا رېئايە قىلغان جەمئىيەت ئىسلامىي جەمئىيەتتۇر. اللە نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈلمىگەن، ئىدىيە ۋە ھەرىكەتتە ئىسلامنى ئاساس قىلمىغان جەمئىيەت خەلقنىڭ ئەقىدىسىدىن ۋە ئۇلارنىڭ ئاخىرەتتە دوزاخقا ياكى جەننەتكە كىرىشىدىن قەتئىنەزەر جاھىلىيەت جەمئىيىتىدۇر.

زامانىمىزدا مۇسۇلمانلارنىڭ زېمىنىدا ياشاۋاتقانلار بەكمۇ ئارىلاش. ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى بىر تايىقتا ھەيدىگىلى بولمايدۇ. بەزى ئادەملەر زاھىرەن ئەھۋالغا قارىغاندا شەكسىز مۇسۇلمان. چۈنكى ئۇلار ئاللاھ تەن باشقا مەنبۇدى بەرھەق يوق دەپ شاھادەت ئېيتىدۇ، ئىبادەت قىلىدۇ، جاھىلىيەتنىڭ ھۆكۈمىنى ئىنكار قىلىدۇ، ئاللاھ نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈشكە قىزىقىدۇ، ئۆز ئىشلىرىنى ئىمكانقەدەر شەرىئەت بويىچە بىر تەرەپ قىلىدۇ. بەزى ئادەملەر زاھىرەن ئەھۋالغا قارىغاندا، شەكسىز كاپىر. چۈنكى ئۇلار گەرچە ئېغىزىدا كەلىمە شاھادەتنى دەپ يۈرسىمۇ، ئاللاھ نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈشنىڭ پەرزلىكىنى ئىنكار قىلىدۇ، بۇ ھەقتە ئېغىزغا كەلگەنچە جۆيلىيدۇ، بىردەم: دىن بىلەن سىياسەتنىڭ مۇناسىۋىتى يوق دېسە، بىردەم: 14 نەسىر بۇرۇن نازىل بولغان شەرىئەت بۈگۈن كۈندىكىدەك تەرەققى قىلغان زامانغا قانۇن بولالامدۇ؟ تەرەققى قىلغان ھاياتقا تەرەققى قىلغان تۈزۈم بولۇش كېرەك، ئىسلامنى دىموكراتىيىگە ياكى سوتسىيالىزمغا ئالماشتۇرايلى، دەيدۇ. بۇ ئادەملەرنىڭ گاهىلىرى: دىننىڭ رولى ئاخىرلىشىپ بولغان، بۇ كۈنلەردە ئۇنىڭغا ئورۇن يوق، دەيدۇ. گاهىلىرى: دىن دېگەن ئەكسىيەتچىلىك ۋە قالاقلق، ئۇنى تاشلاپ، تەرەققىيپەرۋەر بولۇشىمىز كېرەك، دەيدۇ. گاهىلىرى: دىن دېگەن بەندە بىلەن خۇدا ئوتتۇرىسىدىكى شەخسى مۇناسىۋەت، ئۇنىڭ ئورنى قەلبتە، ئۇنىڭ ئەمەلىي تۇرمۇش بىلەن ھېچقانداق مۇناسىۋىتى يوق دەيدۇ.

زامانىمىزدا يەنە تاشقى قىياپىتىگە قاراپ ئۇنىڭ مۇسۇلمانلىقىنى ياكى كاپىرلىقىنى بىلگىلى بولمايدىغان نۇرغۇن ئادەملەر بار. قارىسىڭىز ئۇلار ئىماننىڭ تەقەززالىرىدىن ئاساسەن يېراقتا، بۇلارنى بەزىلەر كاپىر دەيدۇ، بەزىلەر مۇسۇلمان دەيدۇ. بىز بۇلار ئۈستىدىن ھېچقانداق ھۆكۈم چىقارمايمىز. بىز پەقەت ھەقىقىي ئىماننى ھەممە كىشىگە بايان قىلىمىز. چۈنكى بىز شۇنىڭغا ئىشىنىمىزكى، مۇشۇنداق بايان قىلىش ئارقىلىق ئاللاھ نىڭ ئۈستىمىزدىكى ئاماننى ئادا قىلىمىز. ھەم بۇ ئارقىلىق كىشىلەرنى ئۆز ئەھۋالىنى ياخشىلاشقا قايىل قىلغىلى بولىدۇ. بىز ئۆز ئەھۋالىمىزنى ياخشىلىساق، ئاللاھ نىڭ دىنى ئۈستىدە راۋرۇس تۇرساق، ئاللاھ موئىمىن بەندىلىرىگە بەرگەن ۋەدىسى بويىچە بىزنى خار-زەبۇنلۇقتىن قۇتقۇزىدۇ، ئىززەت ۋە ھۆرمىتىمىزنى قايتۇرۇپ بېرىدۇ: «ئاللاھ ئىچىڭلاردىكى ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان كىشىلەرگە، ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى زېمىنىدا ھۆكۈمىران قىلغاندەك ئۇلارنىمۇ چوقۇم ھۆكۈمىران قىلىشىنى، ئۇلار ئۈچۈن

تاللىغان دىننى چوقۇم مۇستەھكەم قىلىپ بېرىشى ۋە ئۇلارنىڭ قورقۇنچىسىنى ئامانلىققا ئايلاندۇرۇپ بېرىشى ۋەدە قىلدى، ئۇلار ماڭا ئىبادەت قىلدۇ، ماڭا ھېچنەرسىنى شىرك كەلتۈرمەيدۇ.» □

مانا بۇ بىزنىڭ ھازىرقى شەخسلەر ئۈستىدىكى قارىشىمىز. ئەمما جەمئىيەتنىڭ ئىشى شەخسنىڭ ئىشىغا ئوخشىمايدۇ. جەمئىيەتكە قانداق باھا بېرىشتە شۇ جەمئىيەت كىشىلىرىنىڭ پائالىيەتلىرى، مۇئامىلىلىرى ۋە مۇناسىۋەتلىرىنى كونترول قىلىدىغان تۈزۈمگە قاراش كېرەك!

□ سۈرە نۇر 55 - ئايەت

مۇشۇ قائىدە بويىچە ئېيتقاندا بۈگۈن كۈندە مەۋجۇد بولۇپ تۇرغان جەمئىيەتلەرنى ئىسلامىي جەمئىيەت دېيەلەيمىزمۇ؟! جەمئىيەتنى ئىسلام شەرىئىتى، ئىسلام يوليۇرۇقلىرى ۋە ئىسلام تۈزۈمى كونترول قىلىۋاتامدۇ؟! كىشىلەرنىڭ مۇئامىلىلىرى ۋە مۇناسىۋەتلىرىنى ئىسلامىي تۈزۈم بەلگىلەۋاتامدۇ؟! كىشىلەرنىڭ ئېتىقادى تونۇشلىرى، ئوقۇتۇش پروگراممىلىرى، تەشۋىقات پروگراممىلىرى، ئەمەلىي ھەرىكەتلىرى ئىسلام بويىچە بولۇۋاتامدۇ?!

بىر كاتتا ساھابىنىڭ ئاچچىقى تۈتۈپ كېتىپ، يەنە بىر ساھابىنى:

«ھەي قارا خوتۇننىڭ ئوغلى» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ئۇنىڭ ئانىسىنى چىشلەپ تارتىۋاتامسەن! سەندە تېخى جاھىلىيەت بارئىكەن» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېغىزدىن چىققان بىر ئېغىز سۆز ئۈچۈنلا ئۇ ساھابىگە: «سەندە تېخى جاھىلىيەت بارئىكەن» دېدى. بىزنىڭ جەمئىيەتمىزنى كۆرگەن بولسا نېمە دەر ئىدى?!

ھازىر بەزى كىشىلەر ئېھتىيات قىلىپ، ئېغىزدا شاھادەت ئېيتقانلارنىڭ ھەممىسىنى ئىماننىڭ تەقەززالىرىغا زىت ئىشلارنى قىلىۋاتسىمۇ مۇسۇلمان دەۋاتىدۇ. ھازىرقى جەمئىيەتلەرنى ئىسلامىي جەمئىيەت دەۋاتىدۇ. بۇلار ھەرقانچە تەقۋا كىشىلەر بولسىمۇ، بىلىپ، بىلمەي ئىسلامىي دەۋەتكە ئېغىر زىيان سېلىۋاتىدۇ.

ئېغىزدا شاھادەت ئېيتىپ قويۇپ، ئەمەلىيەتتە بۇنىڭغا زىت ئىش قىلىۋاتقان ئادەملەرنى مۇسۇلمان دەپ بەرگەننىڭ نېمە پايدىسى بار؟! بۇ كىشىلەرنى ئىسلامنى قوبۇل قىلىشقا ياكى ئىسلامنى ساقلاشقا ئۈندىيەلەمدۇ?!

شۇنداق، مۇسۇلمانلارنىڭ ھازىرقى ئەھۋالى كىشىلەرنىڭ ئىسلامغا يۈزلىنىشىگە ناھايىتى ئېغىر توسقۇن بولۇۋاتىدۇ. بىز شۇنداق ئادەملەرنى مۇسۇلمان دەپ بەرسەك، ئۇلارنىڭ ئېغىزىدىن كەلمە شاھادەتنىڭ چىققىنىغا قاراپ، ئەمەلىيەتتىكى ئەسكىلىكلەرنى كۆرمەسكە سالىساق، ئۇنداقتا كوممۇنىستلارنىمۇ، سوتسىيالىستلارنىمۇ، دېموكراتىيىچىلەرنىمۇ، لىبېرالستلارنىمۇ، نېگىلىزىمچىلارنىمۇ ۋە ئۇنىڭدىن باشقا ئىسلامنى يوق قىلىدىغان ئاللىقانداق ئېقىمدىكىلەر_نىڭ ھەممىسىنى مۇسۇلمان دەۋەرسەك بولغۇدەككۇ؟!

بىز تەقۋالىق قىلىمىز دەپ شۇنچىلا ئازغان ئادەملەرنىمۇ مۇسۇلمان دەپ يۈرگەنلىرىمىزدە، ئىسلام دېگەن ئاشۇنداق ناچار، يارىماس ئوخشايدۇ دەپ دىندىن بېزىپ كېتىۋاتقان ياشلارنىڭ دىنغا كىرىشىگە توسقۇن بولۇۋاتقانلىقىمىزنىمۇ ئويلاپ قويايلى، اللھ تىن قورقايلى!

جەمئىيەتكە باھا بېرىشتە شەخسكە قاراپ ئەمەس، تۈزۈمگە قاراپ باھا بېرىش كېرەكلىكىنى؛ بىزنىڭ ۋەزىپىمىزنىڭ كىشىلەر ئۈستىدىن كاپىر ياكى مۇسۇلمان دەپ ھۆكۈم چىقىرىش ئەمەس، بەلكى ئىسلام ئىككىنچى قېتىم غىرىبلاشقان بۇ كۈنلەردە ھەقىقىي ئىماننى ۋە ئۇنىڭ تەقەززالىرىنى ئېنىق بايان قىلىپ، كىشىلەرنىڭ خاتا تونۇشىنى تۈزىتىش ئىكەنلىكىنى چۈشىنىۋالدۇق. ئەمدى بىز ئىماننىڭ تەقەززالىرى ھەققىدىكى سۆزىمىزگە قايتىپ كېلەيلى!

بىز يۇقىرىدا تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلارنىڭ قۇرئانغا ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تەلىماتلىرىغا ئاساسلىنىپ ئىماننى قانداق چۈشەنگەنلىكىنى بايان قىلىپ ئۆتتۇق. كونا ۋە يېڭى مۇرجىئەلەرنىڭ «تەستىق ۋە ئىقرار بىلەنلا ئىماننىڭ تەقەززالىرىغا ئەمەل قىلماي تۇرۇپمۇ، شەرىئەت بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈشكە قايىل بولماي تۇرۇپمۇ مۇسۇلمان بولغىلى بولىدۇ» دېگەن قارىشىنىڭ قۇرئان ۋە ھەدىسكە، دىننى ھەقىقىي چۈشەنگەن ساھابىلەرنىڭ ئەھۋالىغا توغرا كەلمەيدىغان ئاساسسىز خاتا قاراش ئىكەنلىكىنى، مۇسۇلمان دېگەن نامغا ئىگە بولۇش ئۈچۈن ھېچبولمىغاندا شەرىئەت بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈشكە قايىل بولۇش كېرەكلىكىنى... شەرىئەتكە قايىل بولماسلىقنىڭ ئىماننى بۇزۇپ، دىندىن چىقىرىۋېتىدىغانلىقىنى... بايان قىلىپ ئۆتتۇق. ئەمدى زامانىمىزدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالى ئۈستىدە توختالماقچىمىز. بىز بۇ مەسىلىدە ئىككى نۇقتا بويىچە تەھلىل يۈرگۈزۈمىز:

بىرىنچى نۇقتا: ھازىرقىدەك ئالەمنىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈلمىگەن دەۋردە
دىنى ساقلانغان ئەڭ تۆۋەن ئۆلچىمى نېمە؟

ئىككىنچى نۇقتا: ئىسلام تارىخىدا كۆرۈلۈپ باقمىغان بۇ يامان خاپىلىقتىن قۇتۇلۇشنىڭ يولى
نېمە؟

بىز مۇنۇ ھەقىقەتنى قايتا ئەسلىتىمىز، ئۇنى ئۇنتۇپ قالمايلىقىڭلارنى ئۈمىد قىلىمىز:

ئىسلامىي جەمئىيەت يەنى ئالەمنىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈلدىغان جەمئىيەت بار
زامانلاردا كىشىلەر ئىسلامغا كىرىپ، بۇ دۇنيادا مۇسۇلمانلارنىڭ قاتارىغا ئۆتۈش ئۈچۈن، كەلىمە
شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارسىلا بولاتتى. لېكىن بۇ، كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارسىلا،
ئۇنىڭ تەقەززاسىغا ئەمەل قىلمىسىمۇ مۇسۇلمان بولىدۇ دېگەنلىك ئەمەس ئىدى. بەلكى كەلىمە
شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغان كىشى ئۇنىڭ تەقەززاسىنى بىلەتتى. بىراق ئالەمنىڭ شەرىئىتى
بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈلۈش، ھەممە ئىشتا شەرىئەتنى ئاساس قىلىشنىڭ ئىماننىڭ ئايرىلماس بىر
تەركىبى قىسمى ئىكەنلىكىنىمۇ بىلەتتى: «سەلەر (دىن ئۈستىدە ۋە ئۇنىڭدىن باشقا) ھەر قانداق
نەرسە ئۈستىدە ئىختىلاپ قىلىشساڭلار، ئۇنىڭغا ئالەم ھۆكۈم چىقىرىدۇ.» □

«ئەگەر سەلەر بىر شەيئەدە ئىختىلاپ قىلىشىپ قالساڭلار، بۇتوغر -

□ سۈرە شۇرا 10 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

دا ئالەمغا ۋە پەيغەمبەرگە مۇراجىئەت قىلىڭلار، ئەگەر سەلەر ئالەمغا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە
(ھەقىقىي) ئىشىنىدىغان بولساڭلار.» □

ئىماننىڭ ئەمەلىيەتتە ئىجرا قىلىنىۋاتقان بۇ تەقەززاسىدىن يېنىۋا - لىغانلار گەرچە ئېغىزىدا كەلىمە
شاھادەت ئېيتىپ تۇرسىمۇ، مۇرتەد ھېسابلىنىپ، ئۇنىڭغا مۇرتەدلىكنىڭ جازاسى بېرىلدى. بۇ،
ئىماننىڭ تەقەززاسىغا ئەمەل قىلماي تۇرۇپ، كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىش بىلەنلا
مۇسۇلمان بولغىلى بولمايدىغانلىقىنى چۈشەندۈ - رىدۇ.

ھازىر ئەمەلىيەتتە ئالەمنىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈلمەيۋاتىدۇ. لېبېرالستىك
دىموكراتىزم، كوممۇنىزم، سوتسىيالىزم، يەنە ئاللىقانداق ئالەم ئالەم بىلەن

ئاتالغان جاھىلىيەت قانۇنلىرى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈلۈۋاتىدۇ. بۇنداق شارائىتتا دىنى ساقلانغان ئەڭ تۆۋەن ئۆلچىمى نېمە؟

بىز بۇ يەردە مۇسۇلمانلىق قىياپىتىنى قانداق ساقلىغىلى بولىدۇ، دېمەكچى ئەمەسمىز... چۈنكى دەۋەتچىنىڭ ۋەزىپىسى مۇسۇلمان ئەمەس ئادەملەرگە يالغاندىن مۇسۇلمان دەپ گۇۋاھلىق بېرىش ئەمەس. اللہ قا يارىمايدىغان ساختا مۇسۇلمانلىق قىياپىتىنى قانداق ساقلانغانى ئۆگىتىش ھەم دەۋەتچىنىڭ ۋەزىپىسى ئەمەس. بەلكى ئاخىرەتتە «(ھېچ كىشىگە) مال ۋە ئوغۇللار پايدا يەتكۈزۈلمەيدىغان، پەقەت (اللہ نىڭ دەرگاھى)غا پاك قەلب بىلەن كەلگەن ئادەمگىلا پايدا يەتكۈزۈلۈپتىغان كۈنىسىدە» قوبۇل بولىدىغان ھەقىقىي ئىماننى چۈشەندۈرۈش دەۋەتچىنىڭ ۋەزىپىسى. ھەتتا بۇ دۇنيادا مۇسۇلمانلىق قىياپىتىنى ساقلانغانىمۇ كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىشتىن باشقا شەرتلىرى بار. بۇ ھەقتە كېيىن توختىلىمىز.

□ سۈرە شۇرا 59-ئايەتنىڭ بىر قىسمى

اللہ نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈلۈپتىغان دەۋردە مۇسۇلمانلىق نامىغا ئىگە بولۇشنىڭ ئەڭ تۆۋەن ئۆلچىمىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆۋەندىكى ھەدىسى ناھايىتى ئېنىق بايان قىلىپ بېرىدۇ: «اللہ مەندىن بۇرۇن ئەۋەتكەن ھەرقانداق بىر پەيغەمبەرنىڭ ئۆز ئۈمىتى ئىچىدىن چىققان ھەقىقىي ئەگەشكۈ-چىلىرى بار ئىدى. ئۇلار ئۆز پەيغەمبىرىنىڭ سۈننىتىگە ئەگىشەتتى، بۇيرۇقىغا بويسۇناتتى. ئاندىن كېيىن ئېغىزىدىكى سۆزى بىلەن ئەمەلىي ھەرىكىتى ئوخشىمايدىغان، بۇيرۇقىغا ئىشلىرىنى ئىبادەت دەپ قىلىدىغان يامان ئىزباسارلار پەيدا بولدى. كىمكى شۇ يامان ئىزباسارلارغا قارشى قولى بىلەن جىھاد قىلسا، ئۇ موئمىندۇر؛ كىمكى تىلى بىلەن جىھاد قىلسا، ئۇ موئمىندۇر؛ كىمكى قەلبى بىلەن جىھاد قىلسا، ئۇ موئمىندۇر. بۇنىمۇ قىلمىغان ئادەمدە قىچىرنىڭ دانىسچىلىك ئىمان بولمايدۇ.»

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دەيدۇ: «شۈبھىسىزكى، سىلەرگە ياخشىلارمۇ، يامانلارمۇ ئەمىر بولىدۇ. كىمكى يامان ئەمىرنى يامان كۆرسە، ئۇنىڭ ئىمانى پاك ساقلاندى. كىمكى يامان ئەمىرنى ئىنكار قىلسا، ئۇنىڭ ئىمانى ساق قالدى، لېكىن يامان ئەمىرگە ئەگەشكەن ۋە ئۇنىڭ يامان ئىشلىرىغا رازى بولغان كىشىدە ئىمان بولمايدۇ.»

بىرىنچى ھەدىستە قولى بىلەن ياكى تىلى بىلەن ياكى قەلبى بىلەن جاھىلىيەتنىڭ ھۆكۈمىگە قارشى جىھاد قىلغانلاردا ئوخشىمىغان دەرىجىدىكى ئىماننىڭ بولىدىغانلىقى، قەلبى بىلەنمۇ نارازى بولمىغان ئادەمدە قىلچە ئىماننىڭ بولمايدىغانلىقى ئوتتۇرىغا قويۇلدى. ئىككىنچى ھەدىستە جاھىلىيەتنىڭ ھۆكۈمىگە رازى بولغان ۋە ئەگەشكەن كىشىلەردە ئىمان بولمايدىغانلىقى ئىسپاتلاندى.

اللە نىڭ كىتابى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىنى ئويلىغان كىشىلەرنىڭ ھەممىسىگە مەلۇمكى، ئايەت ياكى ھەدىستە «ئىمان»، «ئىسلام» دېگەن سۆز تەڭ سۆزلەنسە، «ئىمان» قەلبىنىڭ ئەمىلىنى؛ «ئىسلام» تاشقى ئەزالارنىڭ ئەمىلىنى كۆرسىتىدۇ. ئەمما بۇ ئىككى لەپزىنىڭ بىرى سۆزلىنىپ، يەنە بىرى سۆزلەنمىگەن يەردە، «ئىمان» سۆزلەنسە «ئىسلام» نى، «ئىسلام» سۆزلەنسە «ئىمان» نى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. شۇڭا يۇقىرىقى ھەدىسلەردە ئىمانى يوق دېيىلگەن ئادەملەرنىڭ ئىسلاممۇ (مۇسۇلمانلىقمۇ) يوق بولغان بولىدۇ. بەزى يوقىلاڭ باھانە كۆرسەتكۈچىلەرنىڭ «ھەدىستە ئىمانى يوق دېيىلدى، ئىسلامى يوق دېيىلمىدى» دېگەن گېپى ئۆلىمالارنىڭ ئىجمائىغا زىت كېلىدۇ.

بۇ دۇنيادا مۇسۇلمانلىق قىياپەتنى ساقلاشنىڭ كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزدىن چىقىرىشتىن باشقا شەرتى بار. بۇ شەرت تاغۇتنىڭ ھۆكۈمىگە ئۆز رازىلىقى بىلەن ئەگەشمەسلىك. چۈنكى تاغۇتنىڭ ھۆكۈمىگە ئەگىشىش ئېغىزدىن چىققان كەلىمە شاھادەتنى بۇزىۋىتىدۇ. دە، زاھىرەن مۇسۇلمان بولغىلىمۇ بولمايدۇ.

بىز بۇ يەردە ھېچكىمنىڭ ئۈستىدىن كاپىر دەپ ھۆكۈم چىقارغىنىمىز يوق. بۇنداق قىلىش بىزنىڭ ئىشىمىز ئەمەس. كىشىلەر تاغۇتقا ئۆز رازىلىقى بىلەن ئەگەشتىمۇ ياكى اللە نىڭ شەرىئىتىگە ئەگىشىشكە ئىنتىلىپ تۇرسىمۇ، ئامالسىز قېلىپ، يامان كۆرۈپ تۇرۇپ ئەگەشتىمۇ، بىزبۇنى بىلمەيمىز! بىز كىشىلەرنىڭ قەلبىنى يارالمايمىز. ئەمما تاغۇتنىڭ ھۆكۈمىنى سۆزى بىلەن ياكى ئەمەلىي ھەرىكىتى بىلەن ئېتىراپ قىلىپ، اللە نىڭ شەرىئىتىدىن باشقا قانۇنغا ئەگىشىشكە چاقىرغانلارنى ياكى اللە نىڭ شەرىئىتى بىلەن باشقا قانۇنلارنى ئوخشاش كۆرگەنلەرنى كاپىر دېيەلەيمىز.

بىز پەقەت كىشىلەرگە ئاللاھ نىڭ مىزانىنى تونۇتۇپ قويماقچىمىز... «بىز ھەقىقەتەن پەيغەمبەرلىرىمىزنى روشەن مۆجىزىلەر بىلەن ئەۋەتتۇق ۋە ئۇلار بىلەن بىللە، ئىنسانلار ئادالەتنى بەرپا قىلسۇن دەپ، كىتابىنى، مىزانىنى چۈشۈردۇق.» □

ئاللاھ نىڭ مىزانىدا بۇ جاھاندا ئاللاھ نىڭ ھۆكۈمى ياكى جاھىلىيەتنىڭ ھۆكۈمىدىن ئىبارەت ئىككى خىل ھۆكۈمنىڭ بارلىقى، ئۈچىنچى بىر خىل ھۆكۈمنىڭ يوقلىقى ئوتتۇرىغا قويۇلدى: «ئۇلار جاھىلىيەت دەۋرىنىڭ ھۆكۈمىنى تەلەپ قىلامدۇ؟ (ئاللاھ غا) چىن ئىشىنىدىغان قەۋمنىڭ نەزىرىدە ھۆكۈمدە ئاللاھ دىنمۇ ئادىل كىم بار؟!» □

ئاللاھ نازىل قىلىمىغان قانۇنلارنىڭ ھەممىسى جاھىلىيەتنىڭ ھۆكۈمدۇر. جەمئىيەتتە جاھىلىيەت ھۆكۈم سۈرگەندە كىشىلەر ئاللاھ نىڭ مىزانىدا ئىككى خىل بولىدۇ. بىرىنچى خىلى جاھىلىيەتنىڭ ھۆكۈمىگە رازى بولۇپ كاپىر بولغانلار. ئىككىنچى خىلى جاھىلىيەتنى ئىنكار قىلىپ، يامان كۆرۈپ، ئۇنىڭغا قارشى جىھاد قىلغانلار. بۇلارنىڭ ئىمانى ئاللاھ نىڭ دەرگاھىدا ئىنكار قىلىش ۋە جىھاد قىلىش دەرىجىسىگە قاراپ قوبۇل بولىدۇ. مانا بۇ ئىلاھىي مىزان، ئۇنى ھېچكىم ئۆز خاھىشى بىلەن ئۆزگەرتەلمەيدۇ. «ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىرەر ئىشتا ھۆكۈم چىقارغان چاغدا، ئەر – ئايال مۆمىنلەرنىڭ ئۆز ئىشىدا ئىختىيارلىقى بولمايدۇ (يەنى ئاللاھ ۋە ئاللاھ نىڭ پەيغەمبىرى بىرەر ئىشتا ھۆكۈم چىقارغان ئىكەن، ھېچ ئادەمنىڭ ئۇنىڭغا مۇخالپە - تىجىلىك قىلىشىغا بولمايدۇ).» □

جاھىلىيەتكە قارشى قەلب بىلەن جىھاد قىلىش ئاللاھ نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈلمىگەن زامانلاردا مۇسۇلمان بولۇشنىڭ ئەڭ تۆۋەن ئۆلچىمىدۇر. ئاللاھ نىڭ بۇ ئۆلچىمىنى توغرا تونۇش ئۈچۈن قەلب بىلەن جىھاد قىلىشنىڭ مەنىسىنى بىلىشىمىز كېرەك! كۆپلىگەن كىشىلەر مۇرجىئىلىكنىڭ تەسىرىگە ئۇچراپ، «قەلب بىلەن جىھاد قىلىش ياكى قەلب بىلەن ئىنكار قىلىش» مەسىلىسىدە

□ سۈرە ھەدىد 25 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە مائىدە 50 - ئايەت □ سۈرە ئەھزاب 36 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

ئېغىزىمىزدا «بۇ توغرا ئەمەس» دەپ قويساق ياكى كۆڭلىمىزدە بۇ يامان ئىش دەپ تونۇپ قويساق، ئەمەلىي ھەرىكىتىمىزدە يامانلاردىن ھېچ پەرقىمىز بولمىسىمۇ بولىۋېرىدىغان ئوخشايدۇ، دەپ قېلىۋاتىدۇ.

مۇرجىئىلىك «ئىمان تەستىق ۋە ئىقراردىنلا ئىبارەت» دەپ، ئەمەلنى ئىماننىڭ بىر تەركىۋى قىسمى بولۇشتىن ئايرىۋەتكەندەك، يەنە قەلب بىلەن ئىنكار قىلىشىمۇ «كۆڭلىدىلا بىلىپ تېشىغا تىنماسلىق»، دەپ چۈشەندۈردى.

ئىمام غەزالى گەرچە سوپى بولسىمۇ، قەلب بىلەن ئىنكار قىلىشنى توغرا چۈشەندۈرۈپ مۇنداق دەيدۇ: «ئىكرەمە ئىبنى ئابباس رەزىيە-للاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سەن ناھەق ئادەم ئۆلتۈرگەن كىشىنىڭ قېشىدا تۇرمىغىن. چۈنكى ئادەم ئۆلتۈرگەن سورۇندا بار تۇرۇپ، ئۇنى توسۇپ قالمىغان كىشىگە اللە نىڭ لەنتى چۈشىدۇ.» پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: «مۇسۇلمان ھەرقانداق يەرگە بارسا، ھەق گەپ قىلىشى كېرەك! ھەق گەپ قىلىش ئۆمۈرنى قىسقارتالمايدۇ، رىزىقتىن مەھرۇم قىلالمايدۇ.»

بۇ ھەدىسنىڭ ھۆكۈمىگە ئاساسەن زالىملارنىڭ ئۆيلىرىگە، ئۇنىڭدىن باشقا يامان ئىشنى توسقىلى بولمايدىغان ئورۇنلارغا بېرىش جايز ئەمەس. ئۆزى توسالمىغان مۇنكەرنى توسالمىغانلىقىنى باھانە قىلىپ كۆرگىلى بېرىش جايز ئەمەس. چۈنكى يامان ئىش قىلىنغان ئورۇنغا بارغانلارغا اللە نىڭ لەنتى چۈشىدۇ.»

يامان ئىشقا ئىمكانىيەت يار بەرگەن دائىرىدە ئەنە شۇنداق ئەمەلىي ھەرىكىتى بىلەن نارازى بولغاندىلا قەلب بىلەن جىھاد قىلغانلىق ھېسابلىنىپ، ئىماننىڭ تۆۋەن دەرىجىسىنى ساقلاپ قالغىلى بولىدۇ، اللە نىڭ غەزىبىدىن قۇتۇلغىلى بولىدۇ. ئەمما مۇرجىئىلەرچە نارازى بولۇش خۇددى مۇرجىئىلەرچە ئىمان ئېيتقانغا ئوخشاشلا جانغا ئەسقاتمايدىغان بىئېتىبار نەرسىدۇر!

ئىككىنچى نۇقتا: ئىسلام تارىخىدا كۆرۈلۈپ باقمىغان بۇ يامان خاپىلىقتىن قۇتۇلۇشنىڭ يولى نېمە؟

بىز كىشىلەرگە: قۇتۇلۇشنىڭ يولى خاتا چۈشىنىلگەن دىنى ئوقۇملارنى، بولۇپمۇ ئىمانىي ئوقۇمنى توغرا چۈشىنىش دېسەك، كۆپلىگەن كىشىلەر ھەيران بولۇپ، ئاغزىنى ئېچىپلا قالىدۇ، يەنە بىر مۇنچىلىرى ئىنكار قىلىدۇ.

بەزىلەرنىڭ قارىشىچە، كەمبەغەللىككە، نادانلىققا، كېسە-لىككە قارشى تۇرۇپ، ئىقتىسادنى تەرەققى قىلدۇرغاندىلا؛ ھەممە ئادەمنىڭ قىلىدىغان خىزمىتى، يەيدىغان نېنى بولغاندىلا؛

ھەممە ئادەم ئوقۇيالىغاندىلا، ئاندىن ھازىرقى خاپىلىقتىن قۇتۇلغىلى بولىدۇ.

بەزىلەرنىڭ قارشىچە پەن-تېخنىكىنى تەرەققى قىلدۇرۇپ، ماددىي ۋە مەدەنىي قالاقلقنى تۈگەتكەندىلا؛

بەزىلەرنىڭ قارشىچە، پارخورلۇق، يالغانچىلىق، قارىچىلىق، بىكار-تەلەپلىك، قورقۇنچاقلىق، ۋىجدانسىزلىق، پەرۋاسىزلىق، خىيانەتچىلىك... قاتارلىق يامان ئەخلاقلىرىنى تۈزگەندىلا؛

يەنە بەزىلەرنىڭ قارشىچە، ئۆزئارا ئۆچمەنلىكنى تۈگىتىپ، ئومۇمنىڭ مەنپەئىتىنى ئالدىن قاتارىغا قويۇپ ئىتتىپاقلىشىپ، بىر ياقىدىن باش، بىر يەڭدىن قول چىقارغاندىلا؛

يەنە بەزىلەرنىڭ قارشىچە... يەنە بەزىلەرنىڭ قارشىچە... يەنە بەزىلەرنىڭ قارشىچە...

بىزنىڭچە، مۇشۇ ئىشلارنىڭ ھەممىنى قىلغاندىلا خاپىلىقتىن قۇتۇلغىلى بولىدۇ. قۇتۇلۇش ئۈچۈن مۇشۇ ئىشلارنىڭ ھەممىنى قىلىش كېرەك! لېكىن قانداق قىلىش كېرەك؟

بىز بىر ئەسردىن كۆپرەك ۋاقىتتىن بۇيان ھەر خىل ئىسلاھات يوللىرىدا مېڭىپ باقتۇق. مەكتەپلەرنى، ئىنىستىتوتلارنى، ئۈنۈپىر-سىستىمىلارنى ئېچىپ باقتۇق، يول ياساپ، يوللارنى ماشىنىلارغا تولدۇردۇق، زاۋۇتلارنى قۇرۇپ، ئۆيلەرنى توڭلاتقۇلار، ئىسسىقۇلار ۋە تېلېۋىزورلار... بىلەن توشقۇزۇپمۇ باقتۇق. نۇرغۇن ئىشلارنى قىلىپ باقتۇق. ئاندىن كېيىنچۇ؟!

مۇشكۈلاتىمىز تېخىمۇ كۆپەيدى. كىرىملىرىمىز تېخىمۇ ئېغىرلاشتى. باشقىلار ئالدىدا تېخىمۇ خورلاندىق. بىزگە «مىللەتلەر» لا بىر لوقما تائامغا ئولاشقاندىكى ئولۇشىپ قالماستىن، بەلكى اللە پىشانىسىگە خار-زەبۇنلۇقنى پۈتكەن، جاھاندا تىرە-پىرەن بولۇپ كەتكەن ساياقلارمۇ يوپۇرۇلۇپ كەلدى. ماللىرىمىزغا، ئابرويللىرىمىزغا، قانلىرىمىزغا چاڭ سالىدى...

بىز دەيمىزكى، خاتا چۈشىنىلگەن ئىسلامىي چۈشەنچىلەرنى ئىمان چۈشەنچىسىدىن باشلاپ تۈزىتىش بۇ خاپىلىقتىن قۇتۇلۇشنىڭ بىرىنچى يولى. ھەيران بولۇپ ئېغىزنى ئېچىپ قالغانلار قېلىۋەرسۇن... ئىنكار قىلغانلار قىلىۋەرسۇن...

ئىمان دېگەن ئېغىزىدا دېيىلىدىغان قۇرۇق سۆز دەپ ئويلايدىغانلار بۈگۈنكىمىزدىن ھەيران بولۇپ ۋە ئىنكار قىلىپ، ئېغىزنى ئېچىپ قالىدۇ. چۈنكى ئۇلار كەلىمە شىھادەت ھەر كۈنى نەچچە

يۈز مىليون قېتىملاپ دېيىلسىمۇ، مۇسۇلمانلارنىڭ يەنىلا خاپىلىق ئىچىدە قېلىۋەرگەنلىكىنى، بەلكى خاپىلىقنىڭ كۈنسىپىرى كېڭىيىۋاتقان ۋە ئېغىرلىشىۋاتقانلىقىنى كۆرۈۋاتىدۇ.

كەلىمە شاھادەتنى تەستىق قىلىش ۋە ئىقرار قىلىش بىلەنلا مۇسۇلمان بولغىلى بولىدۇ دەپ ئويلايدىغانلارمۇ بۈگۈنكىمىزدىن ھەيران بولۇپ ۋە ئىنكار قىلىپ، ئېغىزىنى ئېچىپ قالىدۇ. چۈنكى ئۇلارنىڭ قارىشىچە تەستىق ۋە ئىقرار بار. شۇنداق تۇرۇپ بىر مۇشكىلچىلىكمۇ ھەل بولمايۋاتىدۇ، بىر كىرىسىمۇ ئاخىرلاشمايۋاتىدۇ.

ئەقىدىمىز بار، ئەقىدە، «ئەقىدە دەۋەرمەي باشقا ئىشلارنى قىلىش كېرەك» دەيدىغانلارمۇ بۈگۈنكىمىزدىن ھەيران بولۇپ ۋە ئىنكار قىلىپ، ئېغىزىنى ئېچىپ قالىدۇ. چۈنكى بۇلارنىڭ قارىشىچە، ئىمان - ئىسلام بار. ئىمان ھېچ ئىش قىلىپ بېرەلمەيۋاتىدۇ. بۇندىن كېيىنمۇ بىرەر ئىش قىلىپ بېرەلمەيدىغاندەك ئەمەس.

يۇقىرىقى ئۈچ خىل قاراشتىكىلەرنىڭ ھەممىسى كەلىمە شاھادەتنى ھەقىقى مەزمۇندىن ئايرىپ، ئۇنى ئېغىزدىلا دېيىلىدىغان، مەزمۇ - نىغا ئەمەل قىلىنمايدىغان، ئەمەلىيەتتە ھېچ ئېتىبارغا ئېلىنمايد - ىغان قۇرۇق سۆزگە ئايلاندۇرغۇچى مۇرجىئىلىكنىڭ قۇربانلىرىدۇر.

بىز پەقەت نەزەرىيە جەھەتتە قۇرۇق مۇنازىرە قىلىش يۈزىسىدىنلا مۇرجىئىلىك ئىدىيىسىنى تۈزىتىشنى تەشەببۇس قىلىۋاتقىنىمىز يوق. بىز مۇسۇلمانلاردا مۇرجىئىلىكنىڭ زەھەرلىك تەسىرى بارلىقىنى، مۇرجىئىلىكنىڭ ئىسلام روھىدىن تولمۇ يېراقلىقىنى تونۇپ يەتكە - نلىكىمىز ئۈچۈن شۇنداق قىلىۋاتىمىز.

بىز ھەقىقەتنى تېپىش ئۈچۈن ئۆزىمىزگە سوئال قويۇپ باقايلى: بۈگۈن كۈندە مۇسۇلمانلارنىڭ بېشىغا كەلگەن خاپىلىقلار - ئىلمىي، ھەزرىي، ئىدىيىۋى، ئەخلاقىي، ئىقتىسادىي، سىياسىي ۋە ماددىي... قالاقلىقلار ئىسلام دىنىدىن كەلدىمۇ؟! يەنى مۇسۇلمانلار ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلغانلىقتىن، ئىسلام دىنىغا ئەمەل قىلغانلىقتىن، ئىسلام دىنىنى قوغدىغانلىقتىن شۇنداق خاپىلىققا قالدىمۇ؟!

بىز بۇ سوئالغا خاھىشىمىزغا بېرىلمەي، تەرەپپازلىق قىلماي، ئىلمىي، ئەمەلىي جاۋاب تېپىش ئۈچۈن مۇنداق سوئال قويۇپ باقايلى: ئىسلامنى قوبۇل قىلىپ، ئۇنى قوغدىغان ۋە ئەمەلىي ئىجرا

قىلغان تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار ھازىرقى مۇسۇلمانلاردەك خاپىلىققا قالغانمۇ؟! ياكى ئەكسىچە قۇدرەت تاپقانمۇ!؟

نەتىجە چىقىرىش ئۈچۈن يەنە مۇنداق سوئال قويۇپ باقايلى: ئىماننىڭ تەقەززالىرىنى تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار تولۇق ئىشقا ئاشۇرغانمۇ ياكى ئىماننى قۇرۇق سۆزگە ئايلاندۇرۇپ قويغان ھازىرقى مۇسۇلمانلار تولۇق ئىشقا ئاشۇرغانمۇ!؟

بىز مۇشۇ سوئاللارنىڭ جاۋابىنى بىلسەكلا، ئىسلام دۇنياسىغا ھازىر كېلىۋاتقان خاپىلىقلارنىڭ يىلتىزىنى بىللەلەيمىز...

دەرۋەقە كېيىنكى ئەۋلاد مۇسۇلمانلارنىڭ تونۇشىدا پەقەت ئىمان چۈشەنچىسىلا بۇزۇلغىنى يوق. بەلكى ئىسلامىي چۈشەنچىلەرنىڭ ھەممىسى بۇزۇلدى. ھازىرقى خاپىلىق دەل شۇ بۇزۇلۇشنىڭ مەھسۇلى. بۇ بىر پاكىت. كىتابىمىزنىڭ كېيىنكى بەتلەردىكى «ئىبادەت چۈشەنچىسى»، «قازا ۋەقەدەر چۈشەنچىسى»، «دۇنيا ۋە ئاخىرەت چۈشەنچىسى»، «ھەزارەت چۈشەنچىسى» ھەققىدىكى بايانلارنى ئوقۇغاندىن كېيىن بۇ مەسىلە تېخىمۇ ئايدىڭلىشىدۇ.

لېكىن يۇقىرىدە قەيىت قىلغىنىمىزدەك، ئىسلامنىڭ ئەڭ چوڭ، ئەڭ بىرىنجى رۇكنى ئىمان. شۇڭلاشقا ئىماننى توغرا چۈشەنگەندىمۇ، خاتا چۈشەنگەندىمۇ ئوخشاشلا ئۇنىڭ تەسىرى ناھايىتى چوڭ بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ مەسىلىگە مەككىدىكى ئون ئۈچ يىل جەرياندىمۇ، كېيىنكى مەدىنە دەۋرىدىمۇ ناھايىتى ئەھمىيەت بېرىلگەن.

بىز تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار اللە ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنىڭ تەلىماتى بويىچە ئاڭقىرىغان ئىمانىي تەقەززالىرىنى قايتا ئېسىمىزگە ئېلىشىمىز كېرەك:

ئىماننىڭ بىرىنجى تەقەززاسى: اللە نى پەرۋەردىگارلىقتا، ئىلاھلىقتا، ئەسىمى ۋە سىپاتتا يەككە-يىگانە دەپ ئەقىدە قىلىش. (تەۋھىدى ئۇلۇھىيەت)

ئىماننىڭ ئىككىنجى تەقەززاسى: بارلىق ئىبادەتنى بىرلا اللە قا قارىتىش. (تەۋھىدى ئۇبۇدىيەت)

ئىماننىڭ ئۈچىنجى تەقەززاسى: اللە نىڭ شەرىئىتى بويىچەلا ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش، باشقا

قانۇنلارغا بويسۇنماسلىق. (تەۋھىدى ھاكىمىيەت)

ئىماننىڭ تۆتىنچى تەقەززاسى: اللہ موئمىنلارغا پەرىز قىلغان باشقا تەكلىپلەرنى ئىجرا قىلىش. جۈملىدىن ئىلىم تەلەپ قىلىش، يەرشارىنى ئىلاھىي يولنىڭ تەقەززاسى بويىچە گۈللەندۈرۈش، اللہ نىڭ دۈشمەنلىرىگە قارشى جىھاد قىلىشقا تەييارلىق قىلىش، دىنغا دەۋەت قىلىش، اللہ نىڭ يولىدا جىھاد قىلىش.

ئىماننىڭ بەشىنچى تەقەززاسى: قۇرئان ۋە ھەدىستە تەپسىلى بايان قىلىنغان ئىمانىي ئەخلاقىلار بىلەن ئەخلاقلىنىش.

بۇ، ئىماننىڭ تەقەززالىرىنى دەلىللىسزلا قارىسىغا چۈشەندۈرگە _ نىلكمۇ؟!

دەۋەتكە ئەجىر سېڭدۈرۈۋاتقانلارنىڭ بىرى ماڭا مۇنداق سوئال قويدى: «ئىسلام بەش نەرسە ئۈستىگە قۇرۇلدى، اللہ تىن باشقا مەئبۇدى بەرھەق يوق، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام اللہ نىڭ ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بېرىش ئۈستىگە: ناماز ئوقۇش ئۈستىگە؛ زاكات بېرىش ئۈستىگە؛ روزا تۇتۇش ئۈستىگە؛ قادر بولالسا ھەج قىلىش ئۈستىگە قۇرۇلدى.» پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەنە شۇنداق دېگەن ئىدى، ئەمدى سىز مۇسۇلمان بولۇش ئۈچۈن اللہ نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈشكە قايىل بولۇش شەرت دەۋاتسىز، سىز نېمىگە ئاساسلىنىپ، بۇنى ئىماننىڭ تەقەززاسى دەيسىز؟

مەن ئۇنىڭغا شۇ ھامان مۇنداق جاۋاب بەردىم: مۇسۇلمان بولۇش ئۈچۈن اللہ نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈشكە قايىل بولۇشنىڭ شەرت ئىكەنلىكى اللہ نىڭ كىتابىدا ئوچۇق دېيىلگەن: «(ئى مۇھەممەد!) پەرۋەردىگارىڭ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) ئۆز ئارىسىدىكى دەتالاشقا سېنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلمىغىچە، ئاندىن سېنىڭ چىقارغان ھۆكۈمىڭگە ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى قىلچە غۇم بولسىمۇ يوقالمىغىچە ۋە ئۇلار پۈتۈنلەي بويسۇنمىغىچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ.» □

اللہ نىڭ شەرىئىتىگە قايىل بولۇشنىڭ ئىماننىڭ بىر تەقەززاسى ئىكەنلىكى مۇنازىرە تەلەپ قىلمايدىغان ئوچۇق پاكىت. بۇ ئايەتنىڭ ھۆكۈمىگە ئاساسەن شەرىئەتنىڭ ھۆكۈمىگە قايىل بولماي تۇرۇپ، موئمىن _ مۇسۇلمان بولغىلى بولمايدۇ. شەرىئەتنىڭ ھۆكۈمىگە قايىل بولۇش ئىسلامنىڭ

قايسى رۇكنىغا تەۋە؟ نامازغا تەۋەمۇ؟ زاكاتقا تەۋەمۇ؟ روزىغا تەۋەمۇ؟ ھەجگە تەۋەمۇ؟ بۇ تۆت رۇكنىنىڭ ھېچقايسىسىغا تەۋە ئەمەس. ئۇنداقتا چوقۇم بىرىنچى رۇكنىغا يەنى كەلىمە شاھادەتكە تەۋە بولۇشى كېرەك! شەرئەتكە قايىل بولۇش ۋە ئۇنىڭدىن باشقا ئاللاھ پەرىز قىلغان تەكلىپلەرنىڭ ھەممىسى كەلىمە شاھادەتنىڭ تەھتىگە داخىل.

دەرۋەقە ئىسلامدىكى ھەممە ئىش كەلىمە شاھادەتنىڭ تەقەززا-سەدۇر. چۈنكى ئاللاھ بىر دەپ ئىقرار قىلغانلىق، ئاللاھ نىڭ ئىگە بولۇشتا، يارىتىشتا، تەدبىر بەلگىلەشتە، نازارەت قىلىشتا، رىزىق بېرىشتە، قادىر بولۇشتا، شېرىكى يوق دېگەنلىك، ئاللاھ نېمىگە بۇيرىسا شۇنى قىلىمەن يەنى ئاللاھ قا ئىبادەت قىلىمەن دېگەنلىكتۇر. ئىسلامدىكى ھەممە ئىشلار شۇ ئىقرار، شۇ ئىبادەتنىڭ ئەمەلىي ئىجراسىدۇر!

ئاللاھ مۇئەييەن بىر قانچە ئىبادەتنى بىرىنچى رۇكنىدىن كۆكلەپ چىقىپ، ئۆز ئالدىغا مۇستەقىل رۇكنى بولۇش دەرىجىسىگە كۆتۈردى. ئاللاھ بۇيرۇغان باشقا تەكلىپلەر ئىسلامنىڭ بارلىق مەزمۇنىنى ئۆز ئىچىگە ئالدىغان بىرىنچى رۇكنى ئىچىدە قېلىپ قالدى.

□ سۈرە نسا 65-ئايەت

كونا ۋە يېڭى مۇرجىئەلەر بىزنىڭ بۇ تەھلىلىمىزگە قايىل بولمىسا، دەپ باقسۇنچۇ قېنى! ئاشۇ پەرىز تەكلىپلەر ئىسلامنىڭ بىرىنچى رۇكنى ئىچىگە كىرمىسە، قايسى رۇكنى ئىچىگە كىرىدۇ؟! ھېچقانداق رۇكنى ئىچىگە كىرمىسە، ئۇنداقتا پەرىز قىلىنغان تەكلىپلەر ئىسلامدىن باشقا نەرسىمۇ؟! ئىسلامغا يات نەرسىمۇ?!

شۈبھىسىزكى، كەلىمە شاھادەتنى ئىقرار قىلغانلىق ئاللاھ نىڭ دەرگاھىدىن كەلگەن ئەمرى، نەھىيلەرگە بوي سۇنمەن دېگەن-ئىلىكتۇر. شۇ جەھەتتىن ئىلاھىي تەكلىپلەرنىڭ ھەممىسى كەلىمە شاھادەتنىڭ تەھتىگە داخىلدۇر.

بىز بۇ يەردە ئىنسانلار ئىماننىڭ تەقەززالىرىنى توغرا ئىجرا قىلسا، ئۇنىڭ نەتىجىسىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى، ئىماننى ئۆزىنىڭ مەزمۇنىدىن قۇرۇق دېۋىتتەپ، ھېچقانداق ئەمەلىيىتى يوق قۇرۇق سۆزگە ئايلاندۇرۇپ قويسا، بۇنىڭ نەتىجىسىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ ئۆتمەكچىمىز. شۇڭا ئىماننىڭ تەقەززالىرىنىڭ قايسىسىنى ئىجرا قىلماسلىق گۇناھى سەغىرە (كىچىك گۇناھ)،

قايسىسىنى ئىجرا قىلماسلىق گۇناھى كەبىرە (چوڭ گۇناھ)، قايسىسىنى ئىجرا قىلماسلىق دىندىن چىقىرىۋىتىدۇ دېگەن مەسىلىلەر ھەققىدە تەپسىلى توختالمايمىز. لېكىن ئاللاھ نى يەككە-يىگانە دەپ تونۇشتىكى شېرىك ئېتىقادلارنى، بارلىق ئىبادەتنى بىرلا ئاللاھ قا قىلىشتىكى شېرىك ئېتىقادلارنى، بىرلا ئاللاھ نىڭ شەرىئىتىنى ھۆكۈمدار قىلىشتىكى شېرىك ئېتىقادلارنى قىسقىچە كۆرسىتىپ ئۆتىمىز. بۇ ئۈچ مەسىلە ئىسلام ئېتىقادىنىڭ يىلتىزى بىلەن مۇناسىۋەتلىك. بۇ ئۈچىنىڭ قايسىسى بىرىدە شېرىك پەيدا بولۇپ قالسا، كىشىنى دىندىن چىقىرىۋىتىدۇ. مۇشۇرىكلار: «مۇبادا ئاللاھ خالىغان بولسا، بىز ۋە بىزنىڭ ئاتا - بوۋىلىرىمىز ئاللاھ نى قويۇپ ھېچ نەرسىگە ئىبادەت قىلمىغان بولاتتۇق، ئاللاھ ھارام قىلمىغان (يەنى ئاللاھ نىڭ ھۆكۈمىسىز) ھېچ نەرسىنى ھارام قىلمىغان بولاتتۇق» دېدى. □

مانا بۇ ئايەتتە ئىبادەتتىكى شېرىك بىلەن ھاكىمىيەتتىكى شېرىك تەڭ دەرىجىدە قامچىلاندى. «ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ھېرىلىرىنى، راھىبلىرىنى (يەھۇدىيلار بىلەن ناسارالارنىڭ دىنى باشلىقلىرىنى، ئۆلىمالىرىنى) ۋە مەريەم ئوغلى مەسىھنى مەبۇد قىلىۋالدى. (ھالبۇكى) ئۇلار (پەيغەمبەرلەر ئارقىلىق) پەقەت بىر ئىلاھقا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلغان ئىدى، ئۇنىڭدىن باشقا (يەنى ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھ دىن باشقا) ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئاللاھ ئۇلارنىڭ شېرىك كەلتۈرگەنلىرىدىن پاكىتۇر.» □

تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار ئىماننى ئۆزىنىڭ ھەقىقى مەزمۇنى بويىچە توغرا چۈشىنىپ، ئەمەلىي تۇرمۇشىدا ئىجرا قىلغاندا «ئىنسانلار ئىچىدىن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان ياخشى ئۈمىد» بولغان ئىدى. قۇدرەت تاپقان ئىدى. ئىلىملىك، ھەزارەتلىك، ئەخلاقلىق، قىممەت قاراشقا ئىگە ئۈمىد بولغان ئىدى. ئۇلارنىڭ قولى بىلەن ھەرقايسى ساھەلەردە تىللاردا داستان بولغان مۆجىزىلەر روياپقا چىققان ئىدى...

كېيىنكى مۇسۇلمانلار ئىماننىڭ ئۇقۇمىنى ۋە باشقا ئىسلامىي ئۇقۇملارنى تاراپتىپ، ئىسلامنى ئەمەلىي ھەرىكىتىدە ئىجرا قىلىۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۆۋەندىكى ھەدىستە ئاگاھلاندۇرغان ئېغىر ئەھۋالغا قالدى: «سەلەرگە بارلىق مىللەتلەر بىر لوقما تائامغا ئولاشقاندا ئولۇشىپ كېلىدۇ، «شۇ كۈنلەردە سانىمىزنىڭ ئازلاپ كەتكەنلىكىدىن شۇنداق بولامدۇ؟»

دېيىلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: بەلكى شۇ كۈنلەردە سىلەرنىڭ سانىڭلار كۆپ، بېراق سەلدىكى كۆپۈككە ئوخشاپ قالسىلەر، اللە دۈشمەنلىرىڭلارنى سىلەردىن قورقماس قىلىۋىتىدۇ، سىلەرنىڭ دىلىڭلارغا

□ سۈرە نەھل 35 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە تەۋبە 31 - ئايەت

بوشاڭلىقنى تاشلايدۇ، دېدى. ساھابىلەر: بوشاڭلىق دېگەن نېمە؟ دېۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: بوشاڭلىق دېگەن – دۇنياپەرەسلىك ۋە ئۆلۈمنى يامان كۆرۈش، دېدى. □
ھازىر مۇسۇلمانلار دۈشمەننىڭ قولىدىكى ئويۇنچۇققا ئايلىنىپ قالدى. دۈشمەنلەر ئۇلارنى ھەرباب بىلەن ھالاكەتكە سۆرمەكتە، دىندىن ئازدۇرماقتا، «دىندىن ئازدۇرۇش ئۆلتۈرگەندىن ياماندۇر» □
مۇسۇلمانلار دۈشمەنگە قانچە ئەگەشكەنسىرى شۇنچە ئازماقتا!
مۇسۇلمانلار بۇ خاپىلىقتىن قۇتۇلۇشقا يول ئىزدىمەكتە...

قۇتۇلۇش يولى ئىسلامىي ئۇقۇملارنى توغرا چۈشىنىشتىن باشلىنىدۇ. بۇنداق دېسەك، بەزى كىشىلەر ھەقىقەتەن ساددىلىق بىلەن ياكى ساختا ساددىلىق بىلەن: قۇتۇلۇش يولى قورساقنى توقلاشتىن، مائارىپنى تەرەققىي قىلدۇرۇشتىن، زاۋۇت قۇرۇشتىن، قوراللىنىشتىن باشلىنىشى كېرەك ئىدى، سىلەر ئۇنىڭ ئورنىغا خاتا چۈشىنىلگەن ئۇقۇملارنى تۈزىتىشنى دەستىۋاتقان ئوخشايىسىلەر دەيدۇ.

بىز ھېچقاچان ئۇنداق قىلىمدۇق.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىدە كىشىلەرنىڭ ئېتىقادىنى تۈزىتىپ، موئمىنلارغا ئىماننىڭ ھەقىقىي ئۇقۇمىنى چۈشەندۈرۈۋاتقاندا، ئېتىقادىڭلار تۈزەلگىچە تاماق يېمەي تۇرۇڭلار، سودا - سېتىق قىلماي تۇرۇڭلار، رىزىق ئىزدىمەي تۇرۇڭلار دېگەن ئەمەس. ئەقلى بار كىشى ھەرگىز ئۇنداق دېمەيدۇ! ساھابىلەر تەربىيلىنىۋاتقاندىمۇ يەيتتى، ئىچەتتى، سودا - سېتىق قىلاتتى، رىزىق ئىزدەپ ھەرتەرەپكە چاپاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى اللە نىڭ دەرگاھىدىن نازىل بولغان ئىمانى تەقەززالار بىلەن تەربىيىلەپ تۇراتتى. ئۇلارنىڭ ھەممە ئىشى شۇنداق تۈزۈلۈپ، ئاخىرى «ئىنسانلار ئىچىدىن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان ياخشى ئۈممەت» بولغان ئىدى.

بىز ئىسلامىي ئوقۇملارنى تۈزۈش كېرەك دېگىنىمىزدە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۇنجى قېتىم قىلغاندەك ئىش قىلىشىمىز كېرەك دېمەكچى بولىمىز. ھەرگىزمۇ نان ئىزدىمەك، قوراللانماك، زاۋۇت قۇرۇماك، مەكتەپ ئاچماك، ئىمانىڭىزنى تۈزەپ بولغۇچە بۇ ئىشلارنىڭ ھېچقايسىسىنى قىلماي تۇرۇڭ دېمەكچى ئەمەسمىز!

ئىسلاھاتنىڭ گېپى چىقسىلا كىشىلىرىمىزدە مەجبۇرىيەت تۇيغۇسى يوق دەپ قاقشايمىز، ھېچكىم ئۆز مەجبۇرىيىتىنى ئويلاپ قويمايۋاتىدۇ، ھەر قانداق ئادەم شەخسى مەنپەئەتكە كەلگەندە، ھارام - ھالالنى ئىلغىمايۋاتىدۇ. چوڭ ئەمەلدارلارغۇ ھارام مال بىلەن تىقىلىپ كېتىۋاتىدۇ. ئادەتتىكى بىر خىزمەتچىمۇ پارا ئالماي ئىش بىجىرمەيدۇ... بۇ ئىشلارنى تۈزەشنىڭ ئامالى نەدە؟ باشباشتا قىلىقتىن، چېچىلاڭغۇلۇقتىن قاقشاۋاتىمىز. بۇنىڭ بىلەن نۇرغۇن ئىقتىسادلىرىمىز، قىممەتلىك ۋاقىتلىرىمىز، كەم ئۇچرايدىغان پۇرسەتلىرىمىز زايى بولۇۋاتىدۇ. قانۇنى ھوقۇقلىرىمىز دەپسەندە قىلىنىۋاتىدۇ، بۇ ئىشلارنى تۈزەشنىڭ ئامالى نەدە؟

ئىككى يۈزلىمىچىلىكتىن، يالغانچىلىقتىن، قارا قويۇشتىن، ئالدا - مچىلىقتىن، خىيانەتچىلىكتىن... قاقشاۋاتىمىز، بۇ ئىشلارنى تۈزەشنىڭ ئامالى نەدە؟

مۈشكۈلچىلىكلىرىمىزنى ئىلمىي، ئوبىيكتىپ تەتقىق قىلىش روھىنىڭ يوقلىقىدىن، تەشكىلسىزلىكتىن، پىلانسىزلىقتىن... قاقشاۋاتىمىز، بۇ ئىشلارنى تۈزەشنىڭ ئامالى نەدە؟ كولىكتىۋىزىملىق روھىنىڭ يوقالغانلىقىدىن، شەخسىيەتچىلىكنىڭ ئەدەپ كەتكەنلىكىدىن... قاقشاۋاتىمىز، بۇنى تۈزەشنىڭ ئامالى نەدە؟

داھىيلىرىمىزنىڭ خائىنلىق قىلىپ، دۈشمەننىڭ كەتمىنى چېپىۋاتقانلىقىدىن، ھوقۇق ئۈچۈن ۋەتەننىڭ مەنپەئىتىنى قۇربان قىلىۋاتقانلىقىدىن... قاقشاۋاتىمىز، بۇنى تۈزەشنىڭ ئامالى نەدە؟ يەنە ئاللىقانداق ئىشلاردىن قاقشاۋاتىمىز، قاقشاشلىرىمىز بارغانچە كۆپىيىۋاتىدۇ. ئۆزىمىزنى ئالداپ ياكى ئالدىنىپ، ئىسلاھات ئېلىپ بېرىۋاتىمىز دەۋاتىمىز، قۇتۇلۇش يولى ئىزدەۋاتىمىز دەپ گۇمان قىلىۋاتىمىز، ئاخىرىدا ئىرىشكەن نەتىجىلىرىمىز ھەرگىزمۇ كىشىنى خۇشال قىلمايدۇ.

ئېتىقادنى ئاساس قىلماي، مەكتەپ ئېچىشنى، زاۋۇت قۇرۇشنى، قوراللىنىشنى، ئىقتىساد تېپىشنى ئويلىشىۋاتقانلار ئۆزىنى ئەمەلىيەتچى، ئىلمىي، توغرا ۋاستە قوللانغۇچى، خىيالىنىڭ كەينىگە كىرمىگۈچى، غايىۋانلىقنى قوغلاشمىغۇچى، ھەقىقىي قۇتۇلۇش يولى تاپقۇچى ھېسابلاۋاتىدۇ.

بىز ھېچكىمگە مەكتەپ ئاچماڭلار، زاۋۇت قۇرۇماڭلار، پۇل تاپماڭلار، ھەربىي كۈچۈڭلارنى ئاشۇرماڭلار... دېمەيمىز. لېكىن ئۇلارغا بار ئاۋازىمىز بىلەن مۇنداق دەيمىز: بۇ ئىشلارنى كىشىلىرىڭلارنىڭ ئېتىقادىنى تۈزەتمەي تۇرۇپ قىلساڭلار، سىلەرنىڭ ئىسلاھاتىڭلارنىڭ نەتىجىسىمۇ بىر ئەسەردىن كۆپرەك ۋاقىتتىن بۇيانقى ئىسلاھاتنىڭ نەتىجىسىگە ئوخشاش بولۇپ چىقىدۇ!

مەكتەپ ئېچىۋاتىمىز... بۇ مەكتەپلەردە پەرزەنتلىرىمىزگە نېمىنى ئۆگىتىۋاتىمىز؟!

زامانىۋىي ئاخبارات ۋاسىتىلىرىنى ئىشقا سېلىۋاتىمىز، بۇ ئاخباراتلاردا خەلقىمىزگە نېمىلەرنى تارقىتىۋاتىمىز؟!

زاۋۇتلارنى قۇرۇۋاتىمىز، زاۋۇت باشلىقلىرى، خىزمەتچىلىرى، ئىشچىلىرى قانداق ئىشلەۋاتىدۇ؟! زاۋۇتنىڭ پايدىسى نەگە كېتىۋاتىدۇ؟!

قوراللىنىۋاتىمىز. قوماندان داھىيلىرىمىز قانداق قىلىۋاتىدۇ؟!

غۇززەنىڭ ھاكىمى لىۋا ئابدۇلمۇنئىم ھەسەنى بىلەن بىرنەچچە ئاي بىر كامىردا يېتىپ قالدىم، ئۇنىڭ ماشىنىسى ئۇرۇشتىن چىكىنگەن كېچىسى ئەتىگەندە يەھۇدىيلارنىڭ زېمىنىغا خاتا كېرىپ قالغانلىقتىن ئەسەرگە چۈشۈپ قالغان ۋاقىتتا، يەھۇدىيلارنىڭ ئۇنى سوراق قىلغانلىقى ھەققىدە سۆزلەپ كېلىپ مۇنداق دېدى: يەھۇدىيلارنىڭ ماڭا قويغان بىرىنچى سوئالى مۇنداق بولدى:

☀ مەسىر قوشۇنلىرى ئىچىدە «ئىخۋانۇل مۇسلىمىن» نىڭ ئادەملىرى ھېلىمۇ بارمۇ؟

☀ بېرىمۇ يوق، بۇنى سوراپ قالدىڭلارغۇ؟!

☀ بىز 1956 - يىلى بولغان بىر ئىشنى ئۇنتۇپالمايمىز. «ئىخۋانۇل مۇسلىمىن» نىڭ ئىككى ئوفېتسىرى مېتالدىكى ئۆتۈش ئېغىزىدا تۇرۇۋېلىپ، يەھۇدىيلارنىڭ ھەربىي يۈرۈشىنى ئالتە سائەت كەينىگە سۈرۈۋەتتى. ئۇ ئىككىسى قولىدىكى زەمبىرەك ئۈستىدە ئۆلمىگىچە بىز ئۆتەلمىدۇق.

شۇنداق، يەھۇدىيلار زەمبىرەكتىن قورقمايدۇ، ئۇلاردا زەمبىرەكتىن يامانراق قوراللار بار. لېكىن

ئۇلار زەمبىرەك تۇتقان ئادەمنىڭ ئەقىدىسىدىن قورقۇدۇ... ئىماندىن قورقۇدۇ. چۈنكى ئىمان ھەرقانداق قورالدىنمۇ يامان قورالدىر.

رۇسلار ئافغانىستاندا قورالدىن قورققان ئەمەس... ئۇلارنىڭ بومباردىمانچى ئايروپىلانلىرى، تانكىلىرى، راكتالىرى، زەھەرلىك گازلىرى ۋە ئۇنىڭدىن باشقا ۋەھشىيلەرچە قىرغىن قىلىش ۋاسىتىلىرى ئالدىدا ئافغانىستان مۇجاھىدلىرىنىڭ قولىدىكى قوراللارنىڭ تىلغائالغۇچىلىكى يوق ئىدى. لېكىن روسلار ئافغانلارنىڭ ئىماندىن قورقاتتى. چۈنكى ئىمان ئافغانىستان مۇجاھىدلىرىنى روسلارنىڭ يەتتە يىللىق ھۇجۇمغا بەرداشلىق بەرگۈزگەن ئىدى.

تەكرار ئېيتىمىزكى، بىز ئىمانىڭلار بولسۇن، قوراللىقلار بولمىسۇن دېمەكچى ئەمەس. ھەقىقەتەن ساددا ياكى ساختا ساددا بولۇۋالغانلار شۇنداق چۈشىنىپ قاپتۇ. بەلكى بىز مۇنداق دېمەكچى: قوراللا بولغان بىلەن جەڭچىنىڭ ئېتىقادى بولمىسا، جەڭدە ئۇتقىلى بولمايدۇ... شۇنداق، پۇلغا سېتىۋالغان قورالنى ئىمانى بار ئادەملەرگە تۇتقۇزايلى! شۇندىلا بۆرىلەر ھازىرقىدەك مۇسۇلمانلارنىڭ ۋەتىنىگە بىخىرامان چاڭ سالالمايدۇ. شۇنداق بولغاچقا دۈشمەنلەر ۋە ئۇلارنىڭ شايدىكىلىرى ھەقىقىي ئىمانى بار كىشىلەرنى ئەسكەرلىككە ئالمايدۇ. چۈنكى ئۇلار دىنىمىزنىڭ ماھىيىتىنى ئوبدان بىلىدۇ. قەلبىلەرگە ئالەم نىڭ دەرگاھىدىن نازىل بولغان ھەقىقىي ئىمان قايتىپ كەلگەندە نېمە ئىشلارنىڭ يۈز بېرىدىغانلىقىنىمۇ ئۇلار ئوبدان بىلىدۇ:

«بىز كىتاب بەرگەنلەر (يەنى يەھۇدىيلار بىلەن ناسارالار) ئۇنى (يەنى پەيغەمبەرنى) ئۆز ئوغۇللىرىنى تونۇغاندەك تونۇيدۇ.» □

«ئەمەلىيەتچىلەر»، «ئىلمىيلەر» مۇنداق دەيدۇ: ئېتىقادنىڭ گېپىنى قىلىۋەرمەي، ئەمەلىيەتكە قاراڭلار، نەچچە مىليۇن ئادەمنىڭ قورسىقى ئاچ، ئىسلام دۇنياسىنىڭ ئاھالىسى كۆپ، قالاق، بايلىق مەنبەلىرى ئاز، ئىقتىسادى قېيىن ئەھۋالدا تۇرۇۋاتىدۇ. بۇ قېيىنچىلىقلارغا ئەمەلىي ھەل قىلىش چارىسى تاپايلى!

بىز دەيمىز: ئىزدەڭلار، بىر ئەسردىن كۆپرەك ۋاقىتتىن بۇيان ئىزدەۋاتىسىلەر... قانداق نەتىجىگە ئېرىشتىڭلار؟ بىزنى خىيالپەرەس، ئىدېئالىست، غايىۋىيلىكنى قوغلاشقۇچى دەيسىلەر. بىز دەيمىزكى: مۇسۇلمانلارنىڭ زېمىنىدا نېفىت، كان بايلىقلىرى، يېزا ئىگىلىك مەھسۇلاتلىرى، سۇ مەنبەلىرى

ناھايىتى مول، تېررىتورىيىسى ناھايىتى كەڭ، لېكىن بۇ زېمىننىڭ خەلقى ئەڭ كەمبەغەل، مۈشكۈ-لچىلىكلىرى ئەڭ كۆپ... بۇ نېمە ئۈچۈن؟!

مۇسۇلمانلار ھەقىقى مۇسۇلمان بولغان، ئىماننىڭ تەقەززالىرىنى

□ سۈرە بەقەرە 146-ئايەتنىڭ بىر قىسمى

ئەمەلىي ھەرىكىتى بىلەن ئىشقا ئاشۇرغان، جۈملىدىن زېمىننى ئىلاھىي يولنىڭ تەقەززاسى بويىچە گۈللەندۈرگەن، ئىلىم ئۆگەنگەن، دۈشمەنگە قارشى كۈچ تەييارلىغان زامانلاردا كەمبەغەللىدى؟! پۈتۈن دۇنيا مىقياسىدا ئەڭ باي، ئەڭ تەرەققى قىلغان، ئەڭ قۇدرەت تاپقان ئەمەسلىدى؟!

مۇسۇلمانلار ئاۋۋال ئەقىدىدە، ئاندىن ئىلمىي، ئىقتىسادىي، ھەربىي، سىياسىي، پىكرىي ۋە ئەخلاقىي... جەھەتلەردە قاقلىشىۋالدى، خرىستىئان ياۋروپاسى ئۇلارنى يېڭىۋالدى، ئۇلارنىڭ زېمىننى بېسىۋالدى. بارلىق ياخشى نەرسىلىرىنى بۇلاڭ-تالاڭ قىلدى، ئۇلارنى قۇل قىلدى، خورلىدى، قان-تەرنىنى شورىدى. شۇنداق قىلىپ ياۋروپا بارغانچە سەمىردى، مۇسۇلمانلار بارغانچە ئورۇقلىدى. ئاخىرى بېرىپ ھازىرقىدەك قۇرۇق ئىسكىلىتقا ئايلاندى.

مۇسۇلمانلار بۇ خاپىلىقلاردىن قۇتۇلىمىز دەپ، ئىلاھىي يولغا قايتىشنى تاشلاپ، بىردەم سوتسىيالىزمنى، بىردەم سانائەتلىشىشنى، بىردەم چوڭ دۆلەتلەردىن قەرز ئېلىشنى ئىزدىدى... ھەرقېتىملىق ئىزدىنىشتە مۈشكۈلچىلىكلەر تېخىمۇ مۇرەككەپلەشتى. مىللىي دارامەت تۆۋەنلىدى، قەرز ئېغىرلىدى. ئىشلەپچىقىرىش چىكىندى. ئاچار-چىلىق ئېغىرلاشتى. ئەخلاق تېخىمۇ بۇزۇلدى.

بىز كىشىلەرگە ھەرگىزمۇ: كېلىڭلار، زېمىنڭلارنى، بايلىق مەنبەلىرىڭلارنى قايتۇرۇۋېلىڭلار، سىلەرنى قۇل قىلغان، بۇلاپ-تالغان، قان-تەرىڭلارنى شورىغان قاراقچىلارنى قوغلىۋېتىڭلار، شۇ ئارقىلىقلا قايتا قۇدرەت تاپالايسىلەر، دېمەيمىز. بۇنداق قىلىشقا خاتا ئەمەس. چۈنكى مۇسۇلمانلار ئۆز زېمىننى، بايلىق مەنبەلىرىنى قايتۇرۇۋالماي تۇرۇپ، دۈشمەنلەرنىڭ ئىقتىسادىي نوپوزىنى چەكلىمەي تۇرۇپ، ھەرگىزمۇ قايتا قۇدرەت تاپالمايدۇ. لېكىن بۇنداق قىلىش ئۈچۈن نەچچە ئەۋلاد كۈچ ئۇلاپ، ئۇزۇن مەزگىل جىھاد قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. ئاچ قورساق بىلەن نەچچە ئەۋلاد ئەمەس بىر كۈنمۇ جەڭ قىلغىلى بولمايدۇ!

بىز «ئەمەلىيەتچىلەر»گە، «رېئالزىمچىلار»غا: سانائەتلىشىشتىن توختاڭلار، ئېغىر قەرزلىرىنى

تۆلەش ئۈچۈن بايلىق مەنبەلىرىنى ئىزدەشتىن توختاڭلار دېمەيمىز. لېكىن ئۇلارغا مۇنداق دەيمىز:
كىشىلەرنىڭ ئېتىقادىدىكى خاتا چۈشەنچىلەرنى تۈزەتمەي تۇرۇپ، ئۇلارنى توغرا چۈشەنچە بويىچە
تەربىيىلەمەي تۇرۇپ، سانائەت-تېلېشىمەن دېيىش سېۋەتكە سۇ ئۇسقىندەك بىر ئىش. سېۋەتنىڭ
ئۈستىدىن سۇ قۇيۇۋەرگەن بىلەن ئاستىدىن چىقىپ كېتىۋىرىدۇ.

سانائەتلىشىش نوقۇل ماشىنىلىشىشلا ئەمەس، بەلكى ھەزارە-تلىشىشكە تىرىشىشتۇر. بۇنىڭغا
ئۇلارمۇ قايىل.

زېمىنى ئىلاھىي يولنىڭ تەقەززاسى بويىچە گۈللەندۈرۈش ئىماننىڭ كۆپ خىل تەقەززالىرىنىڭ
بىرى. ئىلاھىي يول بويىچە سانائەتلىشىش ئېلىپ بارغاندا ئىشچىلار سوتسىيالىزىمىدىكىدەك باشلىققا
خۇشامەت قىلىش، چىقىمچىلىق قىلىش، پايلاقچىلىق قىلىش بىلەن بولۇپ كېتىپ، ۋاقىتنى
ئوغرىلايدىغان ئىشنى قىلمايدۇ. زاۋۇت باشلىقلىرى ھارام پايدىغا ئىرىشىش ئۈچۈن زاۋۇت
مەھسۇلاتلىرىنى قاراڭغۇ بازاردا ئوغرىلىقچە ساتمايدۇ. ئەمەلدارلار ئوغرىلار بىلەن بىرلىشىۋالمايدۇ.
پەقەت شۇنداق بولغاندىلا سانائەتلىشىش ئۆزىنىڭ يوقسۇللۇقنى تۈگىتىش، كېرىمنى ئاشۇرۇش،
مىللىي ئىشلەپچىقىرىش قىممىتىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش، قۇدرەت تېپىش ۋاسىتىلىرىنى بېيىتىشتىكى
رولىنى تولۇق جارىي قىلدۇرالايدۇ. جازانخورلۇق، تۈگىگەندىلا شۇملۇق تۈگەپ، بەرىكەت ياغدۇ.
يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، ئىسلاھاتچىلار باشباشتاقلقتىن، چېچىلا-غۇلۇقتىن،
ئەمەلىيەتچىل بولمىغانلىقتىن، ئىلمىيىسىزلىكتىن قاقشاۋاتىدۇ!

نېمىشقا شۇنداق بولىدۇ؟

بۇ ئىسلاھاتچىلار بىر ئەسردىن بۇيان بۇ ئەيىبلەرنى تۈزەشكە ئۇرۇنۇپ باقمىدىمۇ؟!

ئۇلار نېمىشقا مەغلۇب بولدى؟!

بىز «مۇسۇلمانلارنىڭ ھازىرقى ئەھۋالى» ناملىق كىتابتا بايان قىلىپ ئۆتكىنىمىزدەك، اللە نىڭ
تەقدىرى بىلەن ئىسلام تارقالغان رايونلارنىڭ كۆپىنچىسى ئىسسىق بەلۋاغ ۋە مۆتىدىل ئىسسىق
بەلۋاغقا جايلاشقان. بۇنداق مۇھىتتا چوڭ بولغان ئادەملەر خاراكتېر جەھەتتىن باشباشتاقتا،
تۈزۈمنى ياقىتۇرمايدىغان، بۇرنىنىڭ ئۇچىنىلا كۆرىدىغان، پىلانسىز، ئىستىخىكىلىق خۇسۇسىيەتكە
ئىگە كېلىدۇ. ئىسلام ئۇلارنى ئەنە شۇنداق مۇھىتتىن سۈزۈۋېلىپ، ئۇلاردىن «ئىنسانلار ئىچىدىن

ئوتتۇرغا چىقىرىلغان ئەڭ ياخشى ئۈمىدەت» نى قۇرۇپ چىقتى.

ئۇ كىتابتا دېگەنلىرىمنى بۇ يەردە تەكرارلىغۇم يوق.

مۇسۇلمانلار دىندىن قىلىپلىشىشنى، ئىنتىزامچانلىقنى، ئىرادىلىك بولۇشنى، ئەمەلىيەتچىلىكنى، ئوبىيەتتۇنمىلىقنى ئۆگىنىپ، مۇھىتنىڭ تەسىرىنى تازىلىغان ئىدى... بۇ ئىماننىڭ كۆپ خىل تەقەززالىرىغا ئەمەل قىلغانلىقىنىڭ نەتىجىسى ئىدى. بىر ۋاقىتلارغا كېلىپ، ئىمان ئۆزىنىڭ مەزمۇنىدىن قۇرۇقلىنىپ، تەستىق ۋە ئىقرار بىلەنلا مۇسۇلمان بولسىز دېگەن گەپ پەيدا بولۇپ، ئىسلامنىڭ تەسىرى سۇسلىشىۋىدى، مۇھىتنىڭ تەسىرى ئەسلىگە يېنىپ، كىشىلەر يەنە باشباشتاقلاشتى، چېچىلدى، ئىرادىسىزلىشىپ، ئىستىخىيەكلاشتى...

ئىسلاھاتچىلار بۇنىڭدىن قاقشاۋاتىدۇ. ئۇلارنىڭ قاقشىغىنىمۇ توغرا. لېكىن مۇھىتنىڭ تەسىرىنى تازىلايدىغان ھەقىقىي ئىمان بولمىغان ئەھۋال ئاستىدا مۇھىتنىڭ تەسىرىنى قانداق ئىسلاھ قىلغىلى بولىدۇ؟! بۇنىڭغا ئالەمنىڭ دەرگاھىدىن نازىل قىلىنىپ، تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلارنى مۇھىتنىڭ تەسىرىدىن قۇتقۇزغان ھەقىقىي ئىمانغا قايتىشتىن باشقا چارىمۇ بارمۇ؟!

بىز كىشىلەرگە قۇتۇلۇش يولى ئىسلامىي چۈشەنچىلەرنى تۈزىتىشتىن باشلىنىدۇ... دېگىنىمىزدە بىز ئۆزىمىزنىڭ نېمە دەۋاتقا - نىلىقىمىزنى ئېنىق بىلىمىز.

بىز كۆپلىگەن ئىسلاھاتچىلارنى ئۈمىتسىزلىككە ئېرىشكەن، ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي، پىكىرىي، ئەخلاقىي مۇشكۈلچىلىكلىرىمىز - نىڭ بارلىقىنى ئوبدان بىلىمىز. لېكىن بىز كىشىلەرنى ھەقىقىي ئىسلامغا قايتۇرۇشنى نەزەردىن ساقىت قىلغان ھەرقانداق ئىسلاھات - تېخنىكىنىڭ تۇنجى قەدەمدىلا مەغلۇب بولىدىغانلىقىنىمۇ بىلىمىز. بىر ئەسلىك تەجرىبە ئىسپات بولۇشقا يېتەرلىك.

بەزىلەر غەرب كاپىتالىزمى بويىچە ياكى كوممۇنىزمى بويىچە ئىسلاھات ئېلىپ بېرىش تەمىنىدە بولۇۋاتىدۇ. ئۇلار مۇنداق ئويلايدۇ: كاپىتالىزمىنىڭ قوللىنىمۇ، سوتسىيالىزمىنىڭ قوللىنىمۇ كۈچ بار، بىز شۇلار ماڭغان يولغا ماڭساق، ئۇلار ئىرىشكەن كۈچ - قۇۋۋەتكە ئېرىشەلەيمىز... بۇ تەمىنە خۇرلار ئالەمنىڭ نۇرىنى كۆرمەيدىغان دىلى كور ئادەملەر بولغاچقا، ئىنسانلار ھاياتىدا جارى بولۇۋاتقان ئىلاھىي قانۇنىيەتلەرنى ئوقۇمايدۇ.

دىنسىز ياۋروپادا بولۇۋاتقان ئىشلار ئالەمنىڭ تۆۋەندىكى ئىككى خىل قانۇنىيەتنىڭ ئىشقا

ئاشقانلىقدۇر:

«ئۇلار ئۆزلىرىگە قىلىنغان نەسىپەتنى ئۇنتۇغان چاغدا، ئۇلارغا (سناش ئۈچۈن) پاراۋانلىقنىڭ ھەممە ئىشكىلىرىنى ئېچىۋەتتۇق...» □

«(قىلغان ياخشى ئەمەللىرى بىلەن پەقەت) ھاياتى دۇنيانى ۋە ئۇنىڭ زىبۇ-زىننىتىنى (دۇنيانىڭ نېمەتلىرىنى) كۆزلەيدىغان كىشىلەرگە

□ سۈرە ئەنئام 44 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنىڭ ئەجرىنى بۇ دۇنيادىلا تولۇق بېرىمىز، دۇنيادا ئۇلارنىڭ ئەجرىدىن ھېچ نەرسە كېمە-يىتىلمەيدۇ.» □

ياۋروپا ئالەمىنىڭ نەسىپەتلىرىنى ئۇنتۇپ، كاپىر بولۇپ، پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن ھاياتى دۇنيانىڭ نېمەتلىرىنى قوغلاشتى. ئالەم ئۆزىنىڭ يۇقىرىقى ئىككى قانۇنىيىتى بويىچە ئۇلارنى ئىزدىگىنىگە ئىرىشتۈردى.

كالىسسىغا ياۋروپالىقلارنىڭ مېڭىسىنى كۆچۈرۈۋالغان «ئىسلاھا-تچىلار» ئالەم نىڭ تۆۋەندىكى ئىككى خىل قانۇنىيىتىنى ھەم بىلمەيدۇ:

بىرىنچى خىل قانۇنىيەت شۇكى، ئالەم مۇسۇلمانلارنى كاپىرلارنى قۇدرەت تاپقۇزغان يول بىلەن قۇدرەت تاپقۇزمايدۇ. مۇسۇلمانلار پەقەت ئالەم نىڭ يولىدا راۋرۇس ماڭغاندىلا قۇدرەت تاپالايدۇ. ئالەم نىڭ يولىدىن يېراقلاپ كەتكەن بولسا، تاكى شۇ يولغا قايتىپ كەلمىگىچە قۇدرەت تاپالمايدۇ: «ئالەم ئىچىڭلاردىكى ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان كىشىلەرگە، ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى زېمىندا ھۆكۈمران قىلغاندەك ئۇلارنىمۇ چوقۇم ھۆكۈمران قىلىشى، ئۇلار ئۈچۈن تاللىغان دىنى چوقۇم مۇستەھكەم قىلىپ بېرىشى ۋە ئۇلارنىڭ قورقۇنچىسىنى ئامانلىققا ئايلاندۇرۇپ بېرىشى ۋەدە قىلدى، ئۇلار ماڭا ئىبادەت قىلىدۇ، ماڭا ھېچنەرسىنى شىرك كەلتۈرمەيدۇ.» □

ئىككىنچى خىل قانۇنىيەت شۇكى، كاپىرلارنىڭ قۇدرەت تېپىشى ۋاقىتلىق ئىش. ئالەم ئۇلارغا بەلگىلەپ بەرگەن ۋاقىت تۈگىگەن ھامان ئالەم نىڭ كاپىرلارنى ۋەيران قىلىش قانۇنىيىتى

يۈرگۈزۈلدى: «ئۇلار ئۆزلىرىگە قىلىنغان نەسىھەتنى ئۇنتۇغان چاغدا، ئۇلارغا (سېنىش ئۈچۈن) پاراۋانلىقنىڭ ھەممە ئىشكىلىرىنى ئېچىۋەتتۇق، ئۇلار تاكى ئۆزلىرىگە بېرىلگەن نېمەتلەردىن خۇشال - خۇرام تۇرغاندا (ئۇلارنى ئۇشتۇمتۇت جازالدۇق)، ئۇلار ھەسرەتتە قالدى. زۇلۇم قىلغان قەۋ -

□ سۈرە ھۇد 15 - ئايەت □ سۈرە نۇر 55 - ئايەت

مىنىڭ يىلتىزى قۇرۇتۇلدى (يەنى ئۇلار پۈتۈنلەي ھالەك قىلىندى). جىمى ھەمدۇ - سانا (پەيغەمبەرلىرىگە ياردەم بېرىپ كۇففارلارنى ھالەك قىلغانلىقى ئۈچۈن) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى
□ اللە غا خاستۇر!» □

غەربلىكلەر ئۆز ھەزارىتىنىڭ يىمىرىلىشىگە باشلىغانلىقىنى بايقا - ۋاتىدۇ

«ئۇلار پەقەت ئىلگىرىكى ئۈمىمەتلەرگە قوللىنىلغان (اللە نىڭ ئۇلارنى ھالەك قىلىش ۋە جازالاشتىن ئىبارەت) يولىنىلا كۈتىدۇ، اللە نىڭ (مەخلۇقاتلار ئۈستىدە قوللانغان) يولىدا ھەرگىزمۇ ھېچقانداق ئۆزگىرىشنى كۆرمەيسەن، اللە يولىدا ھەرگىز يۆتكىلىشىمۇ (يەنى ئازابنىڭ ئازابقا تېگىشلىك بولغانلار ئۈستىدىن باشقىلارنىڭ ئۈستىگە يۆتكىلىشىنى) كۆرمەيسەن.» □

ياۋروپا كاپىرلىرى كاپىر بولغاچقا تۆۋەندىكى چوڭ ھەقىقەتنى چۈشىنىلمەيدۇ، ئەمما مەن مۇسۇلمان دېگەن ئادەم چۈشىنىشى كېرەك! چۈشەنمىسە، مۇسۇلمان بولالمايدۇ:

ياۋروپالىقلارنىڭ مەنپەئەتلىنىۋاتقىنى دۇنيانىڭ چەكلىك، بەرىكە - تىسىز ھوزۇر - ھالاۋىتىدۇر. ئۇلارغا ئاخىرەتتە دوزاختىن باشقا ھېچنەمە يوق: «(قىلغان ياخشى ئەمەللىرى بىلەن پەقەت) ھاياتى دۇنيانى ۋە ئۇنىڭ زىبۇ - زىننىتىنى (يەنى دۇنيانىڭ نېمەتلىرىنى) كۆزلەيدىغان كىشىلەرگە ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنىڭ ئەجرىنى بۇ دۇنيادىلا تولۇق بېرىمىز، دۇنيادا ئۇلارنىڭ ئەجرىدىن ھېچ نەرسە كېمەيتىلمەيدۇ. بۇنداق كىشىلەرگە ئاخىرەتتە دوزاختىن باشقا نەرسە يوقتۇر، ئۇلارنىڭ قىلغان ئىشلىرى يوققا چىقىرىلىدۇ، قىلغان (ياخشى) ئەمەللىرى ھېسابقا ئېلىنمايدۇ.» □

«كاپىرلار (ھاياتى دۇنيادا ئۇنىڭ لەززەتلىرىدىن) بەھرىمەن بولىدۇ

□ سۈرە ئەنئام 44-45 - ئايەتلەر □ سۈرە فاتىر 43 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە ھۇد 15-16 - ئايەتلەر

ۋە چاھارپايالاردەك يەپ - ئىچىدۇ، (ئاخىرەتتە) ئۇلارنىڭ جايى دوزاخ بولىدۇ. □

ئەمما مۇسۇلمانلار كاپىرلاردەك ھاياتى دۇنيانىڭ ھوزۇر - ھالاۋەتلىرىنىلا كۆزلىمەيدۇ. اللە مۇسۇلمانلارغا قۇدرەت تاپقۇزۇشنى، خاتىرجەم قىلىشنى، خەلىپە قىلىشنى، ھاياتىغا كاپىرلارغا بەرمىگەن بەرىكەتنى بېرىشنى ۋەدە قىلدى. اللە يەنە مۇئمىنلارغا پەقەت اللە نى ياد ئېتىشتىنلا ھاسىل بولىدىغان، كاپىرلار ئىرشەلمەيدىغان كۆڭۈل ئارامى بېرىشنى ۋەدە قىلدى... ئۇنىڭ ئۈستىگە اللە ئۇلارغا ئاستىدىن ئۆستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەت بېرىشنى ۋەدە قىلدى: «شەھەرلەرنىڭ ئاھالىسى ئىمان ئېيتقان ۋە (كۇفرىدىن، گۇناھلاردىن) ساقلانغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە، ئۇلارنى ئاسمان - زېمىننىڭ بەرىكەتلىرىگە مۇيەسسەر قىلاتتۇق.» □

«ئىمان ئېيتقانلارنىڭ دىللىرى اللە نى ياد ئېتىش بىلەن ئارام تاپىدۇ، بىلىڭلاركى، دىللار اللە نى ياد ئېتىش بىلەن ئارام تاپىدۇ.» □

«اللە مۆمىن ئەرلەر ۋە مۆمىن ئاياللارغا ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرنى ۋەدە قىلدى. ئۇلار جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ، ھەمىشە تۇرىدىغان جەننەتلەردە گۈزەل جايلارنى ۋەدە قىلدى. (ئۇلار ئېرىشىدىغان) اللە نىڭ رازىلىقى (جەننەت نېمەتلىرىنىڭ ھەممىسىدىن) كاتتىدۇر، بۇ چوڭ بەختتۇر.» □

جەننەتنى دوزاخقا تېگىشىپ تۇرۇپمۇ ئۆزىنى مۇسۇلمان دەپ دەۋا قىلىدىغانلار بارغۇ، بىزدە! ئىسلامىي چۈشەنچىلەرنى ئىمانىي چۈشەنچىدىن باشلاپ تۈزەتكەندىلا ھازىرقى خاپىلىقتىن قۇتۇلغىلى بولىدۇ. بىز بۇ يەردە خاتا چۈشىنىلگەن ئىسلامىي چۈشەنچىلەرنى تۈزەتكەن ھامان ھەممە

□ سۈرە مۇھەممەد 12 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە ئەئراف 96 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە رەئىد 28 - ئايەت □ سۈرە

تەۋبە 72 - ئايەت

مۈشكۈلچىلىكلىرىمىز سېھرىي ئۇسۇلدا كۆزنى ئېچىپ - يۇمغۇچە ھەل بولۇپ كېتىدۇ، دېمەكچى ئەمەسمىز. بىزخۇددى ئافغانىستان مۇسۇلمانلىرى ئۇچرىغاندەك پۈتۈن دۇنيا كاپىرلىرىنىڭ

غالجىرلارچە ھۇجۇمىغا ئۇچرايمىز. ئۇنىڭ ئۈستىگە مۇشكۈلچىلىكلىرىمىزنى ھەل قىلىش ئۈچۈن ئاللاھ نىڭ شەرىئىتى ۋە يولىدىن چارە ئىزدەپ، ئوبېكتىپ قېيىنچىلىقلارنى يېڭىپ، ئىقتىسادىي، ئىلمىي، ھەزاري، ھەربىي، پىكرىي، سىياسىي ۋە تېخنىكا... قالاڭلىقنى تۈگىتىش ئۈچۈن تالاي جاپالارنى تارتىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ.

بەزىلەر دېيىشى مۇمكىن: ھەرھالدا ئۆزىمىزنىڭ كۈچىگە تايانمىساق بولمىغاندىكىن، ئىسلامنىڭ يولىدىن ھەل قىلىش چارىسى تاپمەن دەپ جېنىمىزنى ئۇپراتقىچە، پۈتۈن دۇنيانى ئۆزىمىزگە دۈشمەن قىلىۋېلىپ ئۇنىڭغا تاقابىل تۇرىمەن دەپ قىيىنالىغىچە، ياۋروپاغا ئەگىشىپلا ماڭساق بولمامدۇ؟!

بۇ سوئالغا ياۋروپاغا ئەگىشىپ ماڭغان بىر ئەسىرلىك تەجرىبىمىز ناھايىتى ياخشى جاۋاب. بۇ بىر ئەسىردە بىزنىڭ ئاساسى مۇشكۈلچىلىكىمىز ھەل بولمىغاننىڭ ئۈستىگە تېخىمۇ مۇرەككەپلەشتى ۋە ئۆتكۈرلەشتى. خار زەبۇنلىقلىرىمىز، گاڭگىراشلىرىمىز، يىتتۈرگەنلىرىمىز... تېخىمۇ كۆپەيدى. بىز يەنە ئۈستى-ئۈستىلەپ زەھەر ئىچىۋەرسەك، ھەر قېتىم زەھەر ئىچكىنىمىزدە كېسىلم ساقىيىشقا ئاز قالدى دېسەك، ھاماقەتلىك قىلغان بولمايمىزمۇ!

توغرا، ئىسلامنىڭ يولى بەكمۇ مۇشەققەتلىك، قېيىن... خەتىرى تولا... يول. لېكىن ئۇ، ھۆرتەبىئەتلىكلەرنىڭ ماڭدىغان يولى... بۇ يول روھى قۇللارنىڭ يولىغا ئوخشىمايدۇ.

بىز تەشەببۇس قىلىۋاتقان ئىمان كونا ۋە يېڭى مۇرجىئەلەر تەشەببۇس قىلغان ئىمانغا ئوخشىمايدۇ!

كونا ۋە يېڭى مۇرجىئەلەر تەشەببۇس قىلىۋاتقان ئىمان «تەستىق ۋە ئىقرار» دىنلا ئىبارەت. بۇ ئىمان كىشىلەرنىڭ ناچار ئەھۋالىنى قىلچە ئۆزگەرتىمەيلا قالماستىن، بەلكى يەنە زىيالىي ياشلارنى ئىسلامدىن توسىدۇ، دۇنيا ۋە ئاخىرەتنىڭ ياخشىلىقىنى تەڭ ئىشقا ئاشۇرىدىغان بىردىنبىر يولدىن يېراقلاشتۇرۇۋىتىدۇ. چۈنكى بىز غەربكە مەپتۇن بولغان شۇ ياشلارغا: ھازىر مەۋجۇد بولۇۋاتقان جەمئىيەتلەر ئىسلامىي جەمئىيەت، ئاشۇ كۆپۈكلەر مۇسۇلمان... دېسەك، ئۇلارنىڭ مۇشكۈلچىلىكىنى ھەل قىلىشتا ئىسلامغا يۈزلىنىشىنى قانداق كۈتكىلى بولىدۇ؟ ئۆزىنىڭ يولىنى تېپىپ، غەربكە ئىغشىنى تۈگىتىشىنى قانداق تەمە قىلغىلى بولىدۇ؟!

بىز تەشەببۇس قىلىۋاتقان ئىمان ئاللاھ ئۆزىنىڭ كىتابىدا نازىل قىلغان، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلەرگە ئۆگەتكەن، سەلەپ - سالىھلار ئەمەلىي ئىجرا قىلغان ئىماندۇر. شەك يوقكى بۇ ئىمان ئۆلۈھىيەتتە، ئىبادەتتە، ھاكىمىيەتتە ئاللاھ نى يەككە - يىگانە دەپ تونۇشنى؛ ئىمانىي ئەخلاقى بىلەن ئەخلاقلىنىشنى؛ ئىلىم تەلەپ قىلىش، زېمىنى ئىلاھىي يولنىڭ تەقەززاسى بويىچە گۈللەندۈرۈش، دۈشمەنگە قارشى جىھاد قىلىشقا تەييارلىق قىلىش، ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىش قاتارلىق ئىلاھىي تەكلىپلەرنى ئورۇنلاشنى تەلەپ قىلىدۇ.

ئىمان مۇرجىئەلىك پىكرىنىڭ ئاسارىتىدىن، بولۇپمۇ ئىماننى ھەممە تەقەززالىرىدىن قۇرۇقلىنىۋەتكەن ھازىرقى مۇرجىئەلىرىنىڭ ئاسارىتىدىن قۇتۇلغاندا؛

ئىمانىم بار دېگەنلەر بىرلا ئاللاھ قا ئىبادەت قىلىپ، ئۆز ھاياتىنى ئاللاھ نىڭ شەرىئىتى ۋە يولى بويىچە بەرپا قىلىپ، ئاللاھ يولىدا ھەقىقىي جىھاد قىلىپ... ئىماننىڭ تەقەززالىرىنى ئىجرا قىلغاندا... پەقەت شۇ چاغدىلا ئۇلارنىڭ ھاياتىدا ئۆزگىرىش بولىدۇ. خار - زەبۇنلۇقتىن، گاڭگىراشتىن، كەمبەغەللىكتىن، كېسەللىكتىن، نادانلىقتىن قۇتۇلىدۇ. ئاللاھ ئۇلارنى ئۆز ۋەدىسى بويىچە يەنە بىر قېتىم قۇدرەت تاپقۇزىدۇ... سېھرىي ئۇسۇل بىلەن ئەمەس، بەلكى تىرىشچانلىق بىلەن، قان - تەر بىلەن، كۆز ياشلار بىلەن، بەدەل تۆلەش بىلەن... لېكىن بۇ بەدەل گاڭگىراشتا تۆلەنگەن بەدەلدەك ئېغىر ئەمەس، خار - زەبۇنلۇق ئىچىدە ئاققان تەردەك ئاچچىق ئەمەس، خورلۇق ئىچىدە تۆكۈلگەن قانلاردەك كۆپ ئەمەس، يوقىتىش ئىچىدە ھەسرەت بىلەن تۆكۈلگەن ياشلاردەك دەرتلىك ئەمەس... بۇ بەدەللەر ئاللاھ يولىدا تۆلىنىدۇ، شۇڭا ئاللاھ ئۇنىڭغا بۇ دۇنيادىمۇ بەرىكەت بېرىدۇ، ئاخىرەتتە جەننەت بىلەن، ئۆز رازىلىقى بىلەن مۇكاپات بېرىدۇ.

ئىبادەت چۈشەنچىسى

كېيىنكى دەۋردىكى مۇسۇلمانلار خاتا چۈشۈنۈۋالغان يەنە بىر چۈشەنچە ئىبادەت چۈشەنچىسىدۇر. تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار ئىبادەتنى ناھايىتى كەڭ مەنىدە چۈشەنەتتى. كېيىنكى دەۋردىكى مۇسۇلمانلار ئىبادەتنى ناھايىتى تار دائىرىدە چۈشەندى. ئىبادەت چۈشەنچىسىدىكى بۇ پەرق ئىسلامىي ئۆمىمەتنى يۇقىرى چوققىدىن تۆۋەنلىتىپ، ھازىرقى قارا پاتقاققا پاتۇرۇپ قويدى، ئىسلامىي ئۆمىمەتنى ئىنسانلارغا يىتەكچى ۋە يول باشچى بولۇشتىن ھەممە مىللەتلەرنىڭ چىلبۇرلىرىگە يەم بولىدىغان كۆپۈكچە ھالەتكە كەلتۈرۈپ قويدى. بۇنى چۈشەنگەندىلا ئاندىن مۇسۇلمانلارنىڭ ھازىرقىدەك كىرىزىغا پېتىپ قېلىشىنىڭ سىزنى چۈشەنگىلى بولىدۇ، ھەم كۆپۈكچە بولۇش ھالىتىدىن قۇتۇلۇپ، قايتىدىن «ئىنسانلار ئىچىدىن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان ئەڭ ياخشى ئۆمىمەت بولۇشقا» بەل باغلىغان، ئويغانغان مۇسۇلمانلارنىڭ قانداق يولدا مېڭىش كېرەكلىكىنى بىلىۋالغىلى

بولدۇ.

«جنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم.» □

تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار بۇ ئايەتتىن ئىنساننىڭ ۋۇجۇدقا كېلىشىدىكى غايىنىڭ ئىبادەت قىلىش ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. بۇ ئايەتتىكى «ئىبادەت» نى ئۇلار ناھايىتى چوڭقۇر، ئىنسانىي ھاياتنىڭ ھەممە تەرەپلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغۇچى كەڭ مەنىدە دەپ چۈشەندى. قۇرئان ئۇلارنىڭ تىلىدا نازىل بولغاچقا، ئۇلار قۇرئان تىلىنىڭ يۇشۇرۇن مەنىلىرىنى چۈشەندى، بالاغەت سىرلىرىنىڭ تېگىگە يېتەتتى. ئۇلار بۇ ئايەتتىن ئىنساننىڭ مەۋجۇد بولۇش غايىسى

□ سۈرە زارىيات 56 - ئايەت

پەقەت بىرلا، ئۇ بولسىمۇ، اللە قا ئىبادەت قىلىش. ئۇنىڭدىن باشقا ھېچقانداق نەرسە ئىنسانىي مەۋجۇدلىقنىڭ غايىسى ئەمەس، دېگەن مەنىنى چۈشەندى.

ساھابىلەر اللە نىڭ ئەزىمىتىنى ھەقىقىي ھېس قىلاتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بەندىنىڭ اللە ئالدىدا كامالى ئىخلاس بىلەن تۇرۇپ بارلىق ئىبادەتنى بىرلا اللە قا قارىتىشى كېرەكلىكىنىمۇ بىلەتتى.

شۇڭا ئۇلارنىڭ تونۇشىدا ئىبادەت پەقەت ھازىر بىز خاتا ھالدا ئىبادەت دەپ تونۇۋاتقان بىر قانچە پائالىيەت بىلەنلا چەكلەنمەيتتى.

بىز ھازىر ئىبادەت دەپ تونۇۋاتقان بىر قانچە پائالىيەت اللە ئىنساندىن تەلەپ قىلغان ئىبادەتنىڭ ھەممىسى ئەمەس. يۇقىرىقى ئايەتتە دېيىلگەندەك، ئىنسانىي مەۋجۇدلىقنىڭ غايىسى ئىبادەتتىن باشقا نەرسە بولمىغانىكەن، ئۇنداقتا بىر قانچە پائالىيەت بىلەنلا اللە تەلەپ قىلغان ئىبادەتنى تولۇق ئورۇندىغىلى بولمايدۇ. بۇ بىر قانچە پائالىيەت بىر سوتكىنىڭ قانچىلىك ۋاقتىنى ئىگەللىيەلەيدۇ؟! ئىنساننىڭ قانچىلىك ئۆمرىنى ئىگەللىيەلەيدۇ؟! قالغان ئۆمۈر، قالغان كۈچ، قالغان ۋاقىت نەگە كېتىدۇ، نەگە چىقىم بولىدۇ؟! ئىبادەتكە چىقىم بولامدۇ ياكى ئىبادەتنىڭ غەيرىگە چىقىم بولامدۇ؟ ئىبادەتنىڭ غەيرىگە چىقىم بولىدۇ دېيىلگەندە، مەزكۇر ئايەتتە كۆرسىتىلگەن ئىنسانىي مەۋجۇدلىقنىڭ غايىسى قانداق ئەمەلگە ئاشىدۇ؟ ئىنسان ئۆزىنىڭ پۈتۈن مەۋجۇدلىقىغا ياكى قىسمىن مەۋجۇدلىقىغا اللە ئىزنى بەرمىگەن بىر غايىنى بەلگىلىۋالسا قانداق

توغرا بولىدۇ؟

شۈبھىسىزكى، ناماز، روزا، زاكات، ھەج قاتارلىق بىر قانچە پائالىيەت بىلەنلا ئاللاھ پەرىز قىلغان ئىبادەتنى تولۇق ئورۇندىغىلى بولىمايدۇ.

ئىنسان پەرىشتە ئەمەس... پەرىشتىمۇ بولىمايدۇ. بىزنىڭ بىلىشىمىزچە، پەقەت سۈزۈك نۇردىن يارىتىلغان پەرىشتىلەرلا ئاللاھقا كېچە - كۈندۈز تەسبىھ ئېيتىدۇ، بوشىشىپ قالىدۇ، ھېچقانداق ئىشتا ئاللاھقا ئاسىيلىق قىلمايدۇ.

«ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىكىلەر (يەنى پەرىشتىلەر) ئاللاھنىڭ ئىبادىتىدىن تەكەببۇرلۇق قىلىپ باش تارتمايدۇ ۋە ھېرىپمۇ قالىدۇ.» □

«پەرىشتىلەر ئاللاھنىڭ بۇيرۇقىدىن چىقمايدۇ، نېمىگە بۇيرۇلسا شۇنى ئىجرا قىلىدۇ.» □

ئەمما ئىنسان - تۇپراق بىلەن ئىلاھىي روھنىڭ ئارىلاشمىسىدىن يارىتىلغان، سۈزۈك روھى دۇغ جەسەتكە قاپلانغان، نەپسى خاھىشىغا ئەگىشىدىغان، يەيدىغان، ئىچىدىغان، ئۇخلايدىغان، ماددىي ۋە مەنىۋىي تەلەپلىرىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن باش قاتۇرىدىغان، كۆڭلى ھەر تەرەپكە يۈگۈرۈپ تۇرىدىغان بۇ مەخلۇق ھەرگىزمۇ پەرىشتىلەردەك كېچە - كۈندۈز ھارماي - تالماي ئىبادەت قىلالمايدۇ.

مۇبادا ئاللاھ ئىنساننى پەرىشتىچە ئىبادەتكە تەكلىپ قىلىشنى خالىغان بولسا ئىدى، ئۇنىڭغا پەرىشتىلەرگە بەرگەندەك، ھارماي - تالماي دائىم ئىبادەت قىلىش ئىقتىدارى بەرگەن بولاتتى؛ باشتلا ئۇنى ھارمايدىغان، زىرىكمەيدىغان قۇرۇلمىغا ئىگە قىلاتتى. چۈنكى ئاللاھ شەپقەتلىك بولغاچقا ھېچكىمنى كۈچى يەتمىگەن ئىشقا تەكلىپ قىلمايدۇ. ھەرقانداق مەۋجۇدىيەتكە ئۆز خاراكتېرى ۋە ئىقتىدارىغا ماس كېلىدىغان ئىبادەتنى پەرىز قىلىدۇ...

پۈتۈن كائىنات ئۆز پەرۋەردىگارىغا ئىبادەت قىلىدۇ... ھەممە مەۋجۇدىيەتنىڭ ئاللاھ بەلگىلەپ بەرگەن ئۆزگە خاس ئىبادەت قىلىش ئۇسۇلى بار: «(كائىناتتىكى) قانداقلىكى نەرسە بولمىسۇن، ئاللاھنى پاك دەپ مەدھىيلەيدۇ (ئاللاھنىڭ ئۇلۇغلىقىنى سۆزلەيدۇ)، لېكىن سىلەر

□ سۈرە ئەنبىيا 19 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە تەھرىم 6 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

(تېلىڭلار ئوخشاش بولمىغانلىقى ئۈچۈن) ئۇلارنىڭ مەدەھىيىسىنى سەزمەيسىلەر، اللە ھەقىقەتەن (بەندىلىرىگە) ھەلىمدۇر (يەنى ئاسىيلىق قىلغانلارنى جازالاشقا ئالدىراپ كەتمەيدۇ)، (تەۋبە قىلغۇچىلارنى) مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر. □

«بىلمەمسەنكى، ئاسماندىكىلەر، زېمىندىكىلەر، كۈن، ئاي، يۇلتۇزلار، تاغلار، دەرىخەلەر، ھايۋاناتلار ۋە نۇرغۇن كىشىلەر اللە غا سەجدە قىلىدۇ.» □

«ئاندىن ئۇ، ئاسماننى (يارىتىشقا) يۈزلەندى، ھالبۇكى، ئۇ تۇمان ھالىتىدە ئىدى، ئاسمان بىلەن زېمىنغا: «ئىختىيارى ياكى ئىختىيارسىز ھالدا كېلىڭلار (يەنى ئەمرىنى قوبۇل قىلىڭلار)» دېدى. ئىككىلىسى «ئىختىيارى كەلدۇق» دېدى.» □

اللە ئۆز خاھىشى بىلەن ئىنساننى ھېچقانداق مەخلۇققا ئوخشىمايدىغان رەۋىشتە ياراتتى: «ئۇ ھەممە نەرسىنى چىرايلىق (يەنى ھېكمەتكە مۇۋاپىق، جايدا) ياراتتى. دەسلەپتە ئىنساننى (يەنى ئىنسانلارنىڭ ئاتىسى ئادەم ئەلەيھىسسالامنى) لايدىن ياراتتى. ئاندىن ئۇنىڭ نەسلىنى ئەرزىمەس سۇنىڭ جەۋھىرى (يەنى مەنى) دىن ياراتتى. ئاندىن ئۇنى راۋۇرۇس يارىتىپ، ئۇنىڭغا ئۆزىگە مەنسۇپ روھنى كىرگۈزدى (يەنى جاننى كىرگۈزدى). يەنە سىلەر ئۈچۈن قۇلاقلارنى، كۆزلەرنى ۋە يۈرەكلەرنى ياراتتى، سىلەر ئاز شۈكۈر قىلىسىلەر.» □

اللە ئىنسانغا تۈرلۈك تالانتلارنى ئاتا قىلدى، ئۇنىڭغا يارىتىلىشتىكى غايىسىگە ماس كېلىدىغان ئىلىملەرنى بىلدۈردى، ھەم ئۆزىنىڭ ۋەزىپىسىنى ئادا قىلىشتا ياردەمى تېگىدىغان ۋاستىلەرنى بويىسۇندۇرۇپ بەردى:

□ سۈرە ئىسرا 44-ئايەت □ سۈرە ھەج 18-ئايەتنىڭ بىرقىسمى □ سۈرە فۇسسىلەت 11-ئايەت □ سۈرە سەجدە 7،8-ئايەتلەر

«ئۆزۈڭلاردا پەرۋەردىگارنىڭ پەرىشتىلەرگە: مەن يەر يۈزىدە خەلىپە (يەنى ئورۇنباشار) يارىتىمەن دېدى.» □

«اللە پۈتۈن شەيئەلەرنىڭ ناملىرىنى ئادەمگە ئۆگەتتى.» □

«اللە يەر يۈزىدىكى ھەممە نەرسىنى سىلەر (نىڭ پايدىلىنىشىڭلار) ئۈچۈن ياراتتى.» □

بۇ ئارقىلىق ئىنسان ئاسمان-زېمىن ئۈستىگە ئېلىشتىن قورققان ئامانەتنى ئۈستىگە ئېلىش لايىقتىكىگە ئىگە بولدى، ھەم شۇ ئامانەتنى ئادا قىلىش يولىدا داۋاملىق جاپا تارتىدىغان بولدى: «شۈبھىسىزكى، بىز ئامانەتنى (يەنى پەرزىلەرنى ۋە شەرىئەت تەكلىپلىرىنى) ئاسمانلارغا، زېمىنغا ۋە تاغلارغا تەڭلىدۇق، ئۇلار ئۇنى ئۈستىگە ئالمايدى، ئۇنىڭ (ئېغىرلىقى) دىن قورقتى، ئۇنى ئىنسان ئۈستىگە ئالدى، ئىنسان ھەقىقەتەن (ئۆزىگە) زۇلۇم قىلغۇچىدۇر، ھەقىقەتەن ناداندۇر.» □

□ «بىز ئىنساننى ھەقىقەتەن جاپا-مۇشەققەت ئىچىدە قىلىپ ياراتتۇق.» □

«ئى ئىنسان! سەن ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارىڭغا مۇلاقات بولغىنىڭغا قەدەر جاپا تارتىپ ئۆتسەن.» □

ئاندىن كېيىن اللە ئىنسانغا ئۇنىڭ تەركىۋى قۇرۇلمىسىغا، ئىقتىدارىغا ماس كېلىدىغان، مۇھىم ۋەزىپىسىگە ۋە بۇنىڭ ئۈچۈن تارتىدىغان جاپاغا مۇناسىپ كېلىدىغان، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئىنسانغا خاس تالانتلارغا، كەڭ پائالىيەت ساھەلىرىگە، ئىنسان ئۈستىگە ئالغان ئامانەتكە ماس كېلىدىغان ئىبادەتنى پەرز قىلدى. بۇ ئىبادەت ئىنساننى چارچىتىپ قويمايدۇ، كۈچى يەتمەيدىغان ئىشلارنى قىلىشقا زورلىمايدۇ. بۇ ئىبادەتنىڭ دائىرىسى ناھايىتى كەڭ

□ سۈرە بەقەرە 30-ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە بەقەرە 31-ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە بەقەرە 29-ئايەتنىڭ بىر قىسمى □

□ سۈرە ئەھزاب 72-ئايەت □ سۈرە بەلەد 4-ئايەت □ سۈرە ئىنشاق 6-ئايەت

بولۇپ، ئۇ ئىنساننىڭ ھەرقانداق ئەزاسىدىن سادىر بولغان قىلىقلارنى ۋە بالىغ بولغاندىن باشلاپ تاكى ۋاپات بولغىچە ئارلىقتىكى ھەممە ۋاقتىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئىنسان ھېچقانداق بىر لەھزىدە، ھېچقانداق بىر ئىشدا ئىبادەتنىڭ سىرتىدا قالمايدۇ: «(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «مېنىڭ نامىزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقىم ۋە تائەت ئىبادەتلىرىم) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە ئۈچۈندۇر.» □

اللە ئىنساننى تەكلىپ قىلغان ئىبادەت نامازنى، ھەجنى (بىز ئىبادەت دەپ تونۇۋاتقان پائالىيەتلەرنى) ھەم شۇنداقلا ھاياتلىقتىكى ھەممە ئىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار ئىبادەتنى شۇنداق كەڭ مەندە چۈشەنگەن ئىدى. ئۇلار ئىبادەتنى پەقەت بىز ئىبادەت دەپ تونۇۋاتقان بىرقانچە پائالىيەتكىلا چەكلەپ قويماستىن، مەلۇم پائالىيەتلەر بىلەن

شۇغۇللىنىۋاتقاندا ئىبادەت قىلىۋاتىمەن دەپ، ئۇنى قىلىپ بولغاندا ئىبادەت قىلمايۋاتىمەن دەپ ئويلىمايتتى.

ئۇلار ھاياتلىقتىكى ھەممە ئىشنى ئىبادەت دەپ تونۇيتتى. مەلۇم پائالىيەتلەرنى باشقا ئىبادەتلەرنى ئادا قىلىشقا ياردىمى تېگىدىغان ئۇزۇق بەرگۈچى مۇھىم ئىبادەت دەپ قارايتتى. ئۇلار بۇنداق ئىبادەتلەرگە خۇددى مۇساپىر سەپەر تەييارلىقىغا ئەستايىدىل ئېتىبار بەرگەندەك ئېتىبار بېرەتتى. ئۇلار ھەممە ئەھۋالدا اللە قۇرئاندا تونۇشتۇرغاندەك ئىدى: «ئۇلار ئۆرە تۇرغاندەمۇ، ئولتۇرغا-ندەمۇ، ياتقاندەمۇ اللە نى ئەسلەپ تۇرىدۇ.» □

كۆپ قېتىم ئېيتقىنىمىزدەك ئۇلارنىڭ اللە نى ياد ئېتىشى پەقەت دىل بىلەنلا، تىل بىلەنلا ئەمەس ئىدى. بەلكى بۇنىڭغا قوشۇپ، ئەمەلىي ھەرىكىتى بىلەن ياد ئېتەتتى.

□ سۈرە ئەنئام 162-ئايەت □ سۈرە ئال ئىمران 191-ئايەتنىڭ بىر قىسمى

ساھابىلەرنىڭ اللە نى تەسۋىيى سىرپ ياد ئەتكەنلىكى ھەققىدە مەلۇمات يوق.

ساھابىلەرنىڭ اللە نى رېئالىي دۇنيادىن ئايرىلىپ، دۇنيانى تاشلاپ، ھېچ ئىش قىلماي خىلۋەتتە ئولتۇرۇپ ياد ئەتكەنلىكى ھەققىدە مەلۇمات يوق. «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» نىڭ رىۋايىتىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇنداق قىلماقچى بولغان بىر قىسىم مۇسۇلمانلارنى ئۇنداق قىلىشتىن توسقان:

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيىگە ئۈچ كىشى بېرىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قانداق ئىبادەت قىلىدىغانلىقىنى سۈرۈشتۈردى. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قانداق ئىبادەت قىلىدىغانلىقىنى ئۇققاندىن كېيىن، ئاز كۆرگەندەك بولۇشتى. ئۇلارمۇنداق دېدى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە ئوخشىمايدۇ، ئۇنىڭ ئىلگىرىكى ۋە كېيىنكى گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنغان. ئۇ ئۈچ كىشىنىڭ بىرى: مەن ھەمىشە روزا تۇتىمەن، ئېغىز ئاچمايمەن، دېدى. يەنە بىرى: مەن پۈتۈن كېچە قىيام قىلىمەن، ئۇخلىمايمەن، دېدى. ئۈچىنچىسى: مەن نىكاھلانمايمەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇلارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ مۇنداق دېدى: سىلەر شۇنداق دېدىڭلارمۇ؟ اللە بىلەن قەسەمكى، مەن اللە تىن سىلەردىن بەكرەك قورقىمەن، اللە قا سىلەردىن بەكرەك ئىبادەت قىلىمەن، لېكىن مەن روزا تۇتىمەن ۋە ئېغىز ئاچمەن، قىيام قىلىمەن ۋە ئۇخلايمەن،

نىكاھلىنىمەن. كىمكى مېنىڭ سۈننىتىمدىن يۈز ئۆرۈيدىكەن، ئۇ مېنىڭ ئۈمىتىم ئەمەس.»

ساھابىلار ھەرقانداق بىر ئىشنى ئىبادەت دەپ قىلاتتى. ئۇلار ھاياتلىقنىڭ ھەرقايسى ساھەلىرىدىكى ئەمەلىي پائالىيەتلىرىنى چوڭ ئىبادەت ھېسابلايتتى. ئۇلار ھەرقانداق بىر ئىشنى قىلغاندا ئۆزىگە مۇنداق سوئال قوياتتى: مەن ئاللاھ رازى بولىدىغان ئىشنى قىلىۋاتىمەنمۇ ياكى ئاللاھ نارازى بولىدىغان ئىشنى قىلىۋاتىمەنمۇ؟ ئاللاھ رازى بولىدىغان ئىشنى قىلغان بولسا، ئاللاھ قاھەمدە ئېيتاتتى. ئاللاھ نارازى بولىدىغان ئىشنى قىلىپ سالغان بولسا، مەغپىرەت تەلەپ قىلاتتى ۋە تەۋبە قىلاتتى:

«تەقۋادارلار يامان بىر گۇناھ قىلىپ قالسا ياكى ئۆزلىرىگە زۇلۇم قىلسا ئاللاھ نى ياد ئېتىدۇ. گۇناھلىرى ئۈچۈن مەغپىرەت تەلەپ قىلىدۇ، گۇناھنى كەچۈرىدىغان ئاللاھ دىن باشقا كىم بار؟ ئۇلار قىلمىشلىرىنى بىلىپ تۇرۇپ داۋاملاشتۇرمايدۇ.» □

ئۇلار ئاللاھ نى ياد ئېتىپ، ئۆزىگە مۇنداق سوئال قوياتتى: ئاللاھ مېنى ھازىرنىڭ ئۆزىدە نېمە قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؟ ئاللاھ ئۇنى «دۇنيا تىرىكچىلىكىنى ئاخىرەتكە تېگىشىدىغانلار ئاللاھ يولىدا جەھاد قىلسۇن» دەپ بۇيرۇغان بولسا، ئۇ مۇشۇ بۇيرۇقنى ئىجرا قىلىش ئارقىلىق ئاللاھ نى ياد ئېتەتتى. ئاللاھ ئۇنى «ئاياللىرىڭلار بىلەن چىرايلىقچە تىرىكچىلىك قىلىڭلار» دەپ بۇيرۇغان بولسا، ئۇ مۇشۇ بۇيرۇقنى ئىجرا قىلىش ئارقىلىق ئاللاھ نى ياد ئېتەتتى.

ئاللاھ ئۇنى «ئۆزەڭلارنى ۋە بالا-چاقاڭلارنى... دوزاختىن ساقلاڭلار» دەپ بۇيرۇغان بولسا، ئۇ بالىلىرىنى ئىلاھىي يول بويىچە تەربىيەلەپ، ئۇلارنىڭ مەسلىكىنى ئىلاھىي يول بويىچە قىلىپلاشتۇرۇپ، ھېس - تۇيغۇلىرىنى، تەپەككۈرلىرىنى ئاللاھ رازى بولىدىغان تەرەپكە يۈزلەندۈرۈش ئارقىلىق ئاللاھ نى ياد ئېتەتتى.

ئاللاھ ئۇنى «زېمىننىڭ ئەتراپىدا مېڭىڭلار، ئاللاھ نىڭ (بەرگەن) رىزىقىدىن يەڭلار» دەپ بۇيرۇغان بولسا، ئۇ، ئاللاھ ھالال قىلغان دائىرىدە ھالال ئەمگەك بىلەن رىزىق ئىزدەش ئارقىلىق ئاللاھ نى ياد ئېتەتتى.

الله ئۇنى «ئىلىم تەلەپ قىلىش پەرىز» دەپ بۇيرۇغان بولسا، ئۇ ئىلىم ئۆگىنىش ئارقىلىق الله نى ياد ئېتەتتى. بۇ يەردە دېيىلگەن ئىلىم ئىنسانغا ھالال-ھارامنى بىلدۈرىدىغان دىنى ئىلىم بىلەن ماددىي بايلىقلاردىن پايدىلىنىشتا لازىمى بولىدىغان پەننى ئىلىمنى تەڭ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. چۈنكى ھەممە ئىلىمنى تەڭ ئۆگەنگەندىلا ماددىنىڭ خۇسۇسىيەتلىرىنى تولۇق ئىگەللەپ، خام ئەشيانى پىششىقلاپ ئىشلەپ، زېمىنى ئىلاھىي يولنىڭ تەقەززاسى بويىچە گۈللەندۈرۈپ، مۇھتاجلىقتىن قۇتۇلغىلى، الله بۇيرۇغان خەلىپىلىك ۋەزىپىسىنى ئادا قىلغىلى بولىدۇ.

بىز يۇقىرىقى بۆلۈمدە الله ساھابىلەرنى سۈپەتلىگەن مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇپ ئۆتكەن ئىدۇق:

«شۈبھىسىزكى، ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ يارىتىلىشىدا، كېچە بىلەن كۈندۈزنىڭ نۆۋەتلىشىپ تۇرۇشىدا، ئەقىل ئىگىلىرى ئۈچۈن ئەلۋەتتە، روشەن دەلىللەر بار. ئۇلار ئۆرە تۇرغاندىمۇ، ئولتۇرغاندىمۇ، ياتقاندىمۇ الله نى ئەسلىپ تۇرىدۇ، ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ يارىتىلىشى توغرىسىدا پىكىر يۈرگۈزۈىدۇ. (ئۇلار ئېيتىدۇ) «پەرۋەردىگارىمىز! بۇنى بىكار ياراتمىدىڭ. سەن پاك تۇرسەن، بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن. پەرۋەردىگارىمىز! سەن كىمىنىكى دوزاخقا كىرگۈزۈىدىكەن سەن، ئۇنى ئەلۋەتتە خار قىلغان بولسەن. زالىملارغا ھېچقانداق ياردەمچى بولمايدۇ. پەرۋەردىگارىمىز! بىز ھەقىقەتەن بىر چاقىرغۇچىنىڭ (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ) «رەببىڭلارغا ئىمان ئېيتىڭلار» دەپ ئىمانغا چاقىرغانلىقىنى ئاڭلىدۇق، ئىمان ئېيتتۇق، پەرۋەردىگارىمىز! بىزنىڭ گۇناھلىرىمىزنى مەغپىرەت قىلغىن، يامانلىقلىرىمىزنى يوققا چىقارغىن، بىزنى ياخشىلارنىڭ قاتارىدا قەبىزى روھ قىلغىن. پەرۋەردىگارىمىز! بىزگە پەيغەمبەرلىرىڭ ئارقىلىق ۋەدە قىلغان نەرسىنى (يەنى ئىتائەت قىلغانلارغا خاس بولغان جەننەتنى) بەرگىن، قىيامەت كۈنى بىزنى رەسۋا قىلمىغىن. سەن ھەقىقەتەن ۋەدەڭگە خىلاپلىق قىلمايسەن. ئۇلارنىڭ دۇئاسىنى پەرۋەردىگارى ئىجابەت قىلدى: «مەن سىلەردىن ئەر بولسۇن، ئايال بولسۇن، ھەرقانداق بىر ياخشى ئىش قىلغۇچىنىڭ قىلغان ئەمىلىنى بىكار قىلىۋەتمەيمەن، سىلەر بىر- بىرىڭلاردىن تۆرەلگەن. ھىجرەت قىلغانلار، يۇرتلىرىدىن ھەيدەپ چىقىرىلغانلار، مېنىڭ يولۇمدا (يەنى الله نىڭ دىنى ئۈچۈن) ئەزىيەت تارتقانلار، ئۇرۇشقا قاتناشقانلار (يەنى مېنىڭ يولۇمدا ئۇرۇشقانلار) ۋە مېنىڭ يولۇمدا ئۆلتۈرۈلگەنلەرنىڭ گۇناھلىرىنى (مەغپىرىتىم ۋە رەھمىتىم بىلەن) ئەلۋەتتە يوققا چىقىرىمەن. ئەلۋەتتە، ئۇلارنى ئاستىدىن ئۆستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزۈمەن.»

بۇ (ئۇلارنىڭ ياخشى ئەمەللىرى ئۈچۈن) ئالەم تەرىپىدىن بېرىلگەن مۇكاپاتتۇر. ئالەم نىڭ دەرگاھىدا ياخشى مۇكاپات (يەنى جەننەت) بار. □

مانا بۇ ئايەتتە ئالەم نىڭ ئەمەلىي ھەرىكەتكە ئايلانغان تەپەككۈر قىلىشى ۋە دۇئانى ئىجابەت قىلغانلىقى ئوتتۇرىغا قويۇلدى.

تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار ۋە ئۇلاردىن كېيىنكىلەر قۇرئان ۋە ھەدىستىكى يۇقىرىقىغا ئوخشاش يوليورۇقلاردىن ئالەم تەلەپ قىلغان ئىبادەتنىڭ پەقەت بىر نەچچە پائالىيەت بىلەنلا چەكلەنمەيدىغانلىقىنى چۈشەنگەن. ئۇلار ناماز ۋە ھەجنىلا ئىبادەت دەپ چۈشەنمەيتتى. بەلكى ناماز بىلەن ھەجنى ئىنساننىڭ ھاياتلىقتىكى ھەممە پائالىيەتلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالدىغان ئىبادەتنىڭ باشلىنىش نوقتىسى دەپ تونۇيتتى.

يۇقىرىقى ئايەتتە «ھاياتىم، ماماتىم ئالەم ئۈچۈن» دېيىلدى. مامات (ئۆلۈم) ھەرقاچان ئىبادەت بولۇۋەرمەيدۇ. چۈنكى ئۆلۈم ئىنساننىڭ ئىختىيارىغا باقمايدۇ. ئۆلۈمنى ئىبادەتكە ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن ئالەم يو -

□ سۇرە ئال ئىمران 190-195-ئايەتلەر

لدا شېھىد بولۇشقا توغرا كېلىدۇ. شۇنداقلا ئۆلۈم ئارقىلىق ئالەم قا ئىبادەت قىلغىلى بولىدۇ. پەقەت مۇشۇ بىر يول بىلەن، يەنى ھاياتلىقتىكى ھەممە پائالىيەت - تى ئىبادەتكە ئايلاندۇرۇش بىلەن ئالەم تەلەپ قىلغان ئىبادەتنى بېجا كەلتۈرگىلى بولىدۇ. شۇنداقلا ئىنسانىي مەۋجۇدلۇقنىڭ غايىسى ئىشقا ئاشىدۇ.

بىز مەلۇم بىر قانچە پائالىيەتنىلا ئالەم مۇسۇلماندىن تەلەپ قىلغان ئىبادەتنىڭ ھەممىسى شۇ، شۇنى قىلغان مۇسۇلمان ئىبادەت قىلىش ۋەزىپىسىنى تولۇق ئادا قىلغان بولىدۇ دەپ تونۇپ قالغان بولغاچقا، ساھابىلەرنىڭ ئىبادەت ھەققىدىكى بۇ توغرا چۈشەنچىسى بىزگە يات تۇيۇلىدۇ.

بىز ئىسلامىي چۈشەنچىلەرنى ئايدىڭلاشتۇرۇشتا، قۇرئانغا، ھەدىسكە ۋە قۇرئان، ھەدىسنى توغرا چۈشەنگەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «سەلەرنىڭ ياخشىلار مېنىڭ دەۋرىمدىكىلەردۇر» دېگەن باھاسىغا ئىرىشكەن ساھابىلەرنىڭ ئەمەلىي ھەرىكىتىگە مۇراجىئەت قىلىشىمىز كېرەككى، ھەرگىزمۇ

ئۇزاق تارىخى جەرياندا مۇسۇلمانلاردا پەيدا بولۇپ قالغان ئازغۇنلۇقلارنى ئاساس قىلماسلىقىمىز كېرەك!

ئۇزۇن تارىخى جەرياندا ئىنسانلارنىڭ ئېزىشى ھەيران قالارلىق ئەمەس: «بىز ئىلگىرى ئادەمگە (دەرەخنىڭ مېۋىسىنى يېمەسلىكىنى) تەۋسىيە قىلدۇق، ئۇ (بۇ تەۋسىيىنى) يادىدىن چىقاردى، ئۇنىڭدا ھېچقانداق چىڭ ئىرادە كۆرمىدۇق.» □

لېكىن ئىسلام غېرىبلاشقان بۇ كۈنلەردە توغرىنىڭ خاتاغا ئايلىنىپ قېلىشى، خاتانىڭ توغرىغا ئايلىنىپ قېلىشى ھەيران قالارلىق... ئەمدى بىر كىم قۇرئاندىكى، ھەدىستىكى ۋە سەلەپ -

□ سۈرە تاھا 115 - ئايەت

سالھلارنىڭ ھەرىكىتىدىكى توغرا چۈشەنچىنى ئوتتۇرىغا قويسا، بىز ئۇنى ئاشۇرۇۋەتتى دەپ قارىلاپ، خاتا چۈشەنچىمىزنى تۈزىتىشتىن باش تارتىۋاتىمىز.

«جىنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم.» □ ①

يۇقىردا ئېيتقىنىمىزدەك مانا بۇ ئايەتتە ئىنسان ۋە جىنلارنىڭ ئىبادەت قىلىشتىن ئىبارەت پەقەت بىرلا مەقسەت بىلەن يارىتىلغانلىقى ئوتتۇرىغا قويۇلدى.

اللە ئىنسانلارغا تۈرلۈك تەكلىپلەرنى پەرز قىلدى: «اللە غا ئىبادەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەڭلار، ئاتا-ئاناڭلارغا، خىش-ئەقىرباللىرىڭلارغا، يېتىملىرىگە، مىسكىنلەرگە، يېقىن قوشنىغا، يىراق قوشنىغا، ياندىكى ھەمراھقا (يەنى سەپەرداشقا، ساۋاقداشقا) مۇساپىرغا، قول ئاستىڭلاردىكى قۇل-چۆرىلەرگە ياخشىلىق قىلىڭلار، شۈبھىسىزكى، اللە مۇتەكەببىر ماختانچاقنى ياقتۇرمايدۇ.» □ ②

«شۈبھىسىزكى، اللە سىلەرنى ئامانەتلەرنى ئىگىسىگە قايتۇرۇشقا، كىشىلەر ئارىسىدا ھۆكۈم قىلغاندا ئادىل ھۆكۈم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ، اللە سىلەرگە نەسىھەت قىلغان ئىشلار نېمىدىگەن ياخشى، اللە ھەقىقەتەن (سۆزۈڭلارنى) ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، (ئىشىڭلارنى) كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر. ئى مۇمىنلەر! اللە غا، پەيغەمبەرگە ۋە ئۆزەڭلاردىن بولغان ئىش ئۈستىدىكىلەرگە ئىتائەت قىلىڭلار، ئەگەر سىلەر بىر شەيئىدە ئىختىلاپ قىلىشىپ قالساڭلار، بۇ توغرىدا اللە غا ۋە

پەيغەمبەرگە مۇراجىئەت قىلىڭلار، ئەگەر سىلەر ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە (ھەقىقىي) ئىشىنىدىغان بولساڭلار، بۇ (يەنى ئاللاھنىڭ كىتابىغا ۋە پەيغەمبەرنىڭ سۈننىتىگە مۇراجىئەت قىلىش) سىلەر ئۈچۈن پايدىدۇر.

① □ سۈرە زارىيات 56-ئايەت □ سۈرە نسا 36-ئايەت

□ مەلىكەت، نەتىجە ئېتىبارى بىلەن گۈزەلدۇر. □

«دۇنيا تىرىكچىلىكىنى ئاخىرەتكە تېگىشىدىغانلار ئاللاھ يولىدا (جېنىنى، پۇل - مېلىنى پىدا قىلىپ) جىھاد قىلسۇن، كىمكى ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىپ ئۆلتۈرۈلسە ياكى غەلبە قىلسا، بىز ئۇنىڭغا كاتتا ئەجر ئاتا قىلىمىز.» □

«ئاياللىرىڭلار بىلەن چىرايلىقچە تىرىكچىلىك قىلىڭلار، ئەگەر ئۇلارنى ياقىتۇرمىساڭلار (سەۋر قىلىڭلار)، چۈنكى سىلەر ياقىتۇرمايدىغان بىر ئىشتا، ئاللاھ كۆپ خەيرىيەتلەرنى پەيدا قىلىشى مۇمكىن.» □ ③

«دۈشمەنلىرىڭلار (بىلەن ئۇرۇش قىلىش) ئۈچۈن، قولىڭلاردىن كېلىشىچە قورال كۈچى، جەڭ ئېتى تەييارلاڭلار، بۇنىڭ بىلەن ئاللاھنىڭ دۈشمىنىنى، ئۆزەڭلارنىڭ دۈشمىنىڭلارنى ۋە ئۇلاردىن باشقا دۈشمەنلەرنى قورقتىسىلەر، ئۇلارنى سىلەر تونۇمايسىلەر، ئاللاھ تونۇيدۇ، سىلەرنىڭ ئاللاھ يولىدا سەرپ قىلغىنىڭلار مەيلى نېمە بولسا بولسۇن، سىلەرگە ئۇنىڭ ساۋابى تولۇق بېرىلىدۇ، سىلەرگە زۇلۇم قىلىنمايدۇ (يەنى بۇ ساۋابتىن ھېچ نەرسە كېمەيتىلمەيدۇ).» □

□ «ئۆلچەمدە ئادىل بولۇڭلار، تارازىدا كەم بەرمەڭلار.» □

«ئاللاھ سىلەرگە زېمىننى مېڭىشقا ئاسان قىلدى، زېمىننىڭ ئەتراپىدا مېڭىڭلار. ئاللاھنىڭ (بەرگەن) رىزىقىدىن يەڭلار، سىلەر تىرىلگەندىن كېيىن ئاللاھنىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلسىلەر.» □

بۇلاردىن باشقا يەنە نەچچە ئون سىياسىي، ئىجتىمائىي، ئىقتىسادىي، پىكرىي، روھىي، ئېتىقادىي ۋە ئەخلاقىي... تەكلىپلەر بار.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەدىستە يەنە بىر قانچە تەكلىپلەرنى

□ سۈرە نىسا 58-59-ئايەتلەر □ سۈرە نىسا 74-ئايەت □ سۈرە نىسا 19 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە ئەنفال
□ 60-ئايەت □ سۈرە ئەرراھمان 9-ئايەت □ سۈرە مۇلك 15-ئايەت

پەرز قىلدى:

«ئىلىم تەلەپ قىلىش پەرز...» (ھەدىس)

«اللە ھەرقانداق ئىشنى چىرايلىق قىلىشنى پەرز قىلدى. ئۆلتۈرسە - گلەرمۇ، چىرايلىق ئۆلۈرۈۋىڭلار، مال بوغۇزلىساڭلارمۇ چىرايلىق بوغۇزلا - ڭلار، پىچىڭلارنى ئىتتىك قىلىپ، بوغۇزلانغۇچى مالنى قېنىماڭلار!» (ھەدىس)

«ھالاك قىلغۇچى يەتتە گۇناھتىن يېراق بولۇڭلار. ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى، ئۇ يەتتە گۇناھ قايسى؟ دەپ سورىلىۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: اللە قا شېرىك كەلتۈرۈش، سىر - جادۇ قىلىش، اللە ئۆلتۈرۈشنى ھارام قىلغان جاننى ناھەق ئۆلتۈرۈش، جازانخو - رلۇق قىلىش، يېتىمىنىڭ مېلىنى يەۋىلىش، غازات كۈنى قېچىش، پاك، موئىمن ئاياللارغا قارا چاپلاش.» (ھەدىس)

«تاماق يېسەڭلار ئوڭ قولۇڭلار بىلەن يەڭلەر، ئىچسەڭلەر ئوڭ قولۇڭلار بىلەن ئىچىڭلار، شەيتان سول قولى بىلەن يەپ - ئىچىدۇ.» (ھەدىس)

«ھەي بالا: بىسىمىلا دېگىن، ئوڭ قولۇڭ بىلەن يېگىن، ئالدىڭدىن يېگىن!» (ھەدىس)

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنى يەتتە ئىشقا بۇيرىدى، يەتتە ئىشتىن توستى. بىزنى كېسەل كۆرۈشكە، جىنازىغا ئەگىشىشكە، چۈشكۈرگۈچىگە يەرھەمۇ كەللاھ (اللە ساڭا رەھمەت قىلسۇن) دېيىشكە، قەسەمنى راستقا چقىرىشقا، زۇلۇمغا ئۇچرىغۇچىغا ياردەم بېرىشكە، چاقىرغان يەرگە بېرىشقا، سالامنى ئومۇملاشتۇرۇشقا بۇيرىدى. ئالتۇن ئۈزۈك سېلىشتىن، كۆمۈش قاچىدا يەپ - ئىچىشتىن، تەختىراۋاندا ئولتۇرۇشتىن، ناسارچە كېيىم كېيىشتىن، قىلىن، يۇپقا، ئوتتۇراھال يىپەكلەرنى كېيىشتىن توستى.» (ھەدىس)

«اللە مەندىن بۇرۇن ئەۋەتكەن ھەرقانداق بىر پەيغەمبەرنىڭ ئۆز ئۈمىتى ئىچىدىن چىققان ھەقىقى ئەگەشكۈچىلىرى بار ئىدى. ئۇلار ئۆز پەيغەمبىرىنىڭ سۈننىتىگە ئەگىشەتتى، بۇيرۇقىغا

بويسۇ-ئاتتى. ئاندىن كېيىن ئېغزىدىكى سۆزى بىلەن ئەمەلىي ھەرىكىتى ئوخشىمايدىغان، بۇيرۇلمىغان ئىشلارنى ئىبادەت دەپ قىلىدىغان يامان ئىزباسارلار پەيدا بولدى. كىمكى شۇ يامان ئىزباسارلارغا قارشى قولى بىلەن جەھاد قىلسا، ئۇ موئىنىدۇر؛ كىمكى تىلى بىلەن جەھاد قىلسا، ئۇ موئىنىدۇر؛ كىمكى قەلبى بىلەن جەھاد قىلسا، ئۇ موئىنىدۇر. بۇنىمۇ قىلىمىغان ئادەمدە قىچىرنىڭ دانىسىچىلىك ئىمان بولمايدۇ.» (ھەدىس)

بۇلاردىن باشقا يەنە نەچچە ئون سىياسىي، ئىجتىمائىي، ئىقتىسادىي، پىكرىي، روھىي، ئىتىقادىي ۋە ئەخلاقىي... تەكلىپلەر بار.

مانا بۇ تەكلىپلەر ئاللاھ ئىنسانلار ۋە جننلارنىڭ يارىتىلىشىدىكى غايە دەپ بايان قىلغان ئىبادەتنىڭ ئىچىدە بارمۇ ياكى يوقمۇ؟ يوق دېسەك، ھەممە تەكلىپلەر ئىبادەتنىڭ ئىچىگە كىرىدۇ، دېگەن ئايەتكە قارشى كېلىدۇ.

شۇنداق ئىكەن، ئىبادەت كېيىنكى دەۋردىكى مۇسۇلمانلار ئىبادەت دەپ تونۇغان بىر قانچە پائالىيەتلەر بىلەنلا چەكلىنىپ قالماستىن، بەلكى تۆۋەندىكى ئايەتتە دېيىلگەن ناھايىتى كەڭ مەنىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

«(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «مېنىڭ نامزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقلىرىم ۋە تائەت ئىبادەتلىرىم) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھ ئۈچۈندۇر. ئاللاھنىڭ شېرىكى يوقتۇر، مەن مۇشۇنىڭغا (يەنى يالغۇز ئاللاھ غىلا خالىس ئىبادەت قىلىشقا) بۇيرۇلدۇم، مەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئەۋۋىلىمەن.» □

بۇ ئايەتتە گەرچە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خىتاب قىلىنسىمۇ،

□ سۇرە ئەنئام 162-163-ئايەت

ئەمما ئايەتنىڭ ھۆكۈمى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خاس ئەمەس، بەلكى ئاللاھ تىن باشقا مەئبۇد بەرھەق يوق، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى دەپ شاھادەت ئېيتقان ھەربىر مۇسۇلمانغا ئامدۇر.

ساھابىلەر ئىبادەتنى ئاللاھ پەرىز قىلغان بويىچە ئەنە شۇنداق كەڭ مەنىدە چۈشىنىشتى. ئۇلار

ناماز ئوقۇش پەرىز بولغاندەك، اللہ يولىدا جىھاد قىلىشىمۇ پەرىز، بۇ ئىككى پەرىز بىر-بىرىنىڭ ئورنىنى باسالمايدۇ، دەپ تونۇيتتى. ئۇلار يەنە زىنا ھارامدىن ساقلىنىش ئۈچۈن، مۇسۇلمانلارنىڭ نۇپۇسىنى كۆپەيتىپ، شېرىكى تازىلاپ، تەۋھىد تارقىتىش ئۈچۈن نىكاھلىنىشنى ئىبادەت دەپ تونۇيتتى. ئۇلارنىڭ تونۇشىدا اللہ ھالال قىلغان دائىرىدىكى جىسمانىي ھوزۇر-ھالاۋەت ئىبادەتكە زىت كەلمەيتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا «ئاياللىرىڭلارغا يېقىنچىلىق قىلىشىڭلارمۇ سەدىقە قىلىش بىلەن ئوخشاش ساۋاب» دېگەندە، ئۇلار دەماللىققا ھەيران قىلىپ: «ئى اللہ نىڭ پەيغەمبىرى بىز ئۆزىمىزنىڭ شەھۋانىي نەپسىنى قاندۇرساقمۇ ساۋاب تاپمىزمۇ؟» دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا چۈشەندۈرۈپ مۇنداق دەيدۇ: «شەھۋانىي نەپسىنى ھارامدىن قاندۇرسا گۇناھ بولىدىغۇ؟! شۇنداق ئىكەن، ھالالدىن قاندۇرسا ئەلۋەتتە ساۋاب تاپىدۇ.» بۇ چۈشەندۈرۈشنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ئۇلارنىڭ ھەيرانلىقى بېسىلىپ، ئىسلامدا اللہ نىڭ رازىلىقىنى ئىزدەپ، اللہ نىڭ ئەمرى بويىچە قىلىنغان جىسمانىي پائالىيەتلەرنىڭ ئىبادەت بولىدىغانلىقىنى بىلدى.

ئۇلار يەنە رىزىق ئىزدەش، ئىلىم تەلەپ قىلىش، زېمىنى ئاباد قىلىش ۋە ئۇنىڭدىن باشقا ھەرقانداق جىسمانىي، ئەقلىي ۋە روھىي پائالىيەتلەرنىڭ ھەممىسىنى ئىبادەت دەپ تونۇيتتى. ئىبادەت دەپ تونۇغان ئىكەن ھەرقانداق ئىشنى نامازنى ئادا قىلغاندەك ئىخلاس بىلەن قىلاتتى. شۇڭلاشقا ئۇلار ھەرقايسى جەھەتلەردە مۆجىزە خاراكتېرلىق ئاجايىپ نەتىجىلەرنى ياراتتى. ناۋادا ئۇلار ھەممە ئىشنى ئىبادەت دەپ تونۇپ، ھەر ئىشنى نامازنى ئادا قىلغان چوڭقۇر ئىخلاس بىلەن قىلمىغان بولسا ئىدى، شېرىك قورغانلىرىنى ئۈنچە ئاسان، ئۈنچە تېز ۋەيران قىلالمايتتى؛ رېئالىي دۇنيادا ئۇنداق ئالىي ئىدېئاللارنى نامايەن قىلىپ، ئىلاھىي ئادالەت بەرپا قىلالمايتتى؛ ۋاپادار، باتۇر، قورقۇمسىز، مۇئامىلىدە پاكىز بولالمايتتى؛ شۇنچە چوڭ، شۇنچە زور ئىلمىي ھەرىكەتلەرنى ۋە يۇقىرى سەۋىيىلىك ھەزارەت ھەرىكەتلىرىنى ئېلىپ بارالمايتتى.

مۇسۇلمان ئۆزىنىڭ يارىتىلىشىدىكى غايىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن اللہ قا قايسى شەكىل بىلەن ئىبادەت قىلىشى كېرەك؟

ھەممىدىن ئاۋۋال اللہ نى پەرۋەردىگارلىقتا، ئىلاھلىقتا، ئەسىمىيە ۋە سىپاتتا، ئەفئالدا

يەككە-يىگانە دەپ ئېتىراپ قىلىشى كېرەك:

«اللہ غا ئىبادەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەڭلار.» □ ①

«بىلگىنىكى، اللہ دىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر.» □

يۇقىرىقى پەسىلدە ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، بۇ بىرىنچى ئىبادەت مۇرجىئىلەر قۇرئان ۋە ھەدىستىن ھېچقانداق دەلىل ئالمايلا دەۋا قىلغاندەك، ئېغىزدا كەلىمە شاھادەتنى ئېيتىپ قويۇش بىلەنلا ئاخىر-لاشمايدۇ. بۇ ئىبادەتنىڭ تەقەززالىرىنى ئادا قىلغاندىلا ئاندىن بۇ ئىبادەت ئادا تاپىدۇ. بۇ ئىبادەتنىڭ بەزى تەقەززالىرى ئىماننىڭ يىلتىزى بىلەن مۇناسىۋەتلىك. مەسىلەن: اللہ نى يەككە - يىگانە دەپ ئەقەدە قىلىش، بارلىق ئىبادەت پائالىيەتلىرىنى بىرلا اللہ قا قارىتىش، بىرلا اللہ نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈشكە ئوخشاش. بۇ

□ ① سۈرە نسا 36 - ئايەت □ سۈرە مۇھەممەد 19 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

ئۈچ تەقەززانىڭ بىرىنى كەم قويغان كىشى موئىن بولالمايدۇ. بۇ ئىبادەتنىڭ يەنە بەزى تەقەززالىرى ئىماننى مۇكەممەللەشتۈرۈش بىلەن مۇناسىۋەتلىك. مەسىلەن: ئىمانىي ئەخلاقى ۋە اللہ پەرىز قىلغان باشقا تەكلىپلەرگە ئوخشاش. بۇ تەكلىپلەرنى ئورۇندىمىغان كىشىنىڭ ئىمانى كامىل بولمايدۇ.

كەلىمە شاھادەتنى ئىقرار قىلىپ بولغاندىن كېيىن يەنى اللہ نىڭ دەرگاھىدىن كەلگەن ھەر قانداق ئەمرى ۋە نەھىيەلەرنى قوبۇل قىلىمەن دەپ ئىقرار قىلىپ بولغاندىن كېيىن، بىز ھازىر ئىبادەت دەپ تونۇۋاتقان مەلۇم پائالىيەتلەرنىڭ نۆۋىتى كېلىدۇ. بۇ پائالىيەتلەر ئىنساننىڭ باشقا ئىبادەتلەرنى ئادا قىلىشىغا ئوزۇق بولىدىغان، ئىنسان قەلبىنى دائىم اللہ قا باغلاپ تۇرىدىغان ئالاھىدە خۇسۇسىيە - تەكلىپ بولغاچقا، ئىسلام بۇ ئىبادەتلەرگە ناھايىتى ئېتىبار بەرگەن. شۇڭا مۇسۇلمانلارمۇ بۇ ئىبادەتلەرگە ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىپ، مەخسۇس ۋاقىت ئاجرىتىپ، بىر يەرگە يىغىلىپ ئادا قىلىدۇ. لېكىن كېيىنكى مۇسۇلمانلار بۇ ئىبادەت پائالىيەتلىرىگە مۇشۇنداق چوڭقۇر ئەھمىيەت بېرىلگەنلىكىگە قاراپ، ئىدىيە ۋە مەسلىھەتتە بىر قانچە خاتالىقلارنى ئۆتكۈزدى.

ئەڭ بىرىنچى، ئەڭ ئەجەللىك خاتالىق اللہ بەندىلىرىدىن تەلەپ قىلغان ئىبادەتنى پەقەت مەلۇم بىر قانچە پائالىيەتكىلا چەكلەپ قويۇشتىن ئىبارەت بولدى. بۇ ئىدىيە خاتالىقى ئىمانىي

تەقەززالارنىڭ ھەممىسىنى ئىبادەت دائىرىسىدىن چىقىرىۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن كىشىلەر ئىبادەت ئىمان ئېيتىشتىن باشلانماي، ناماز ئوقۇشتىن باشلىنىدۇ، دەپ تونۇيدىغان بولۇپ قالدى.

ئەڭ دەسلەپتە ئىبادەتنىڭ تۈرلىرى «ئىمان»، «ئىبادەت»، «مۇئامىلە» دېگەندەك ئايرىم-ئايرىم ناملار بىلەن ئاتىلىپ، پەقەت ئاتالغۇ جەھەتتەلا پەرق ئېتىلدى. بۇنداق ئايرىشنىڭ خەتىرى دەسلەپتە ئانچە چوڭ بولمىدى. چۈنكى ئۇ چاغلاردا ئىمان ئاللاھ نازىل قىلغان بويىچە، سەلەپ-سالھلار چۈشەنگەن بويىچە توغرا چۈشىنىلىپ، ئىماننىڭ ھەرخىل تەقەززالىرى ئىجرا قىلىنىۋاتاتتى. كېيىنكى دەۋرلەرگە كەلگەندە مۇرجىئىلەر ئىمان ئوقۇمىنى تارايىتىپ، كەلىمە شاھادەتنىڭ جانلىق مەزمۇنىنى يوق قىلىپ، ئىماننى پەقەت ئېغىزىدىكى قۇرۇق سۆزگە ئايلاندۇرۇپ قويغىلى تۇرۇۋىدى، ئاللاھ بەندىلىرىگە پەرىز قىلغان ئىبادەتنىڭ زور بىر قىسمى يوق بولدى.

ئىبادەتنىڭ ئادا قىلىنغان قىسىملىرى ئاللاھ بەندىلەردىن تەلەپ قىلغان ئىبادەت قىلىش ۋەزىپىسىنى ئورۇنداشقا كۆپايە قىلمىدى. مۇسۇلمانلار دەسلەپتە ئىبادەتنىڭ تۈرلىرىنى نام جەھەتتە ئايرىم-ئايرىم ناملار بىلەن ئاتىسىمۇ، ئەمەلىيەتتە ھەممە ئىبادەتكە لايىقىدا ئەھمىيەت بەرگەچكە، بۇ ئايرىشنىڭ خەتىرى ئانچە چوڭ بولمىغان ئىدى. لېكىن ھازىرقى زاماندىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئەھۋالى تولىمۇ خەتەرلىك.

كېيىنكى مۇسۇلمانلارمۇ ئىبادەت ئوقۇمىنى توغرا چۈشىنىپ، ئىبادەت قىلىش ناماز ئوقۇشتىن، روزا تۇتۇشتىن، زاكات بېرىشتىن، ھەج قىلىشتىن ئاۋۋال ئاللاھ نىڭ يەككە-يىگانىلىكىنى ئېتىراپ قىلىشتىن باشلىنىدۇ، دەپ تونۇغان بولسا ئىدى، ھازىرقىدەك مۇسۇلمانلار ئوتتۇرىغا چىقىمىغان بولاتتى. يەنى بىر قانچە خىل ئىبادەتنىلا قىلساق، ئاللاھ نىڭ شەرىئىتىنى ھۆكۈمدار قىلمىساقمۇ، دىنى ھاكىمىيەتتىن ئايرىۋەتسەكمۇ كامىل موئمىن بولۇۋېرىمىز، چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «مەسجدكە بېرىشقا ئادەتلەنگەن ئادەمنى كۆرسەڭلار، ئۇنىڭ موئمىنلىقىغا گۇۋاھلىق بېرىڭلار» دېگەن دەپ يۈرىدىغان ناباپ مۇسۇلمانلار پەيدا بولمىغان بولاتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەرھەق شۇنداق دېگەن، لېكىن ئىماننىڭ ماھىيىتىنى ۋە ئىماننى بۇزىدىغان قىلىقلارنى ئېنىق چۈشەندۈرىدىغان ھەدىسلىرىنى تىلغا ئالماي، پەقەت ئىمان توغرىسىدىكى بىرلا ھەدىسنى ئۈزۈپ ئەكىلىپلا دەلىل قىلىۋېلىش ھەرگىزمۇ توغرا ئەمەس. شۇنداق ئەمەسمۇ! شېرىك ئېتىقادى بار بىرئادەمنىڭ مەسجدكە بارغىنىغا قاراپلا، ئۇنىڭ ئىماننى

بۇزىدىغان مۇشرىكلىقنى كۆرمەسكە سېلىپ، ئۇنى موئىن دېگىلى بولامدۇ؟! موئىن بولۇش ئۈچۈن مەسجىدكە بېرىپ ناماز ئوقۇشتىن بۇرۇن، اللە نى بىر دەپ ئىقرار قىلىش شەرت ئەمەسمۇ؟! گەرچە بۇ شەرت مەزكۇر ھەدىستە دېيىلمىگەن بولسىمۇ، ئەمما باشقا ئايەت ۋە ھەدىسلەردە دېيىلدى ئەمەسمۇ؟!

ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۆلۈم جازاسى بەرگەن مۇرتەدلەرمۇ ناماز ئوقۇيتتى، مەسجىدكە باراتتى. ئۇلار اللە نىڭ بىرلا ھۆكۈمىنى ئېتىراپ قىلغىلى ئۇنىمىغانلىقى ئۈچۈنلا ھېچكىم ئۇلارنى موئىن دېمىدى. بەلكى ئۇلارغا قارشى جەڭ ئېچىلدى، ئۇلار ئۆلتۈرۈلدى... ئەمدى اللە نىڭ ھەممە ھۆكۈملىرىدىن يۈز ئۆرۈپ، اللە نىڭ ھۆكۈمىدىن باشقا ھۆكۈملەرگە ئۆز رازىلىقى بىلەن ئالدىنى قىلغانلارنى نېمە دېگۈلۈك؟!

زامانىمىزدا بەزى كىشىلەر ئۆز رازىلىقى بىلەن شەرىئەتتىن باشقا قانۇنغا ئەگىشىشنىڭ ئىماننى بۇزۇپ، كىشىنى مۇرتەد قىلىپ قويىدىغانلىقىنى بىلمەيدۇ. بىز بۇ خىلدىكى ئادەملەرگە باھا بېرىشنى خالىمايمىز. ئۇلارنىڭ بىلمەسلىكى اللە نىڭ ئالدىدا ئۆزرە بولامدۇ-يوق، دېگەن مەسىلىلەرنى تەھلىل قىلمايمىز. چۈنكى بۇلارغا باھا بەرگەننىڭ ھېچقانداق پايدىسى يوق. بىز پەقەت ئىبادەتنىڭ توغرا ئۇقۇمىنىلا چۈشەندۈرىمىز.

ئىماننى ۋە ئىماننىڭ تەقەززالىرىنى ئىبادەت دائىرىسىدىن چىقىرىۋېتىپ، ئىبادەت پەقەت مەلۇم پائالىيەتلەر بىلەنلا چەكلىنىدۇ، شۇ پائالىيەتلەر بىلەنلا ئىبادەت تۈگەيدۇ، دەپ گۇمان قىلىش زامانىمىزدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ھاياتىدا ئىسلامغا ھېچ توغرا كەلمەيدىغان ناھايىتى چوڭ خاتالىقلارنى پەيدا قىلدى. بۇ خاتالىقلار كىشىلىرىمىزنى زەئىپلەشتۈرۈپ، سەلدىكى كۆپۈكچىلەرگە ئايلىنىدۇرۇپ، ئۇلارنى تۈۋى يوق ھاڭغا ئىتتىرىۋەتتى. ئۇلارنى بۇ ھاڭدىن قۇتقۇزۇش ئۈچۈن چوقۇم ئىبادەت ھەققىدىكى بۇ خاتا چۈشەنچىلەرنى تۈزىتىش كېرەك!

خەلقنىڭ ھۆكۈمدارنى نازارەت قىلىشى، ھۆكۈمدارغا نەسىھەت قىلىپ، ئۇنى ياخشىغا بۇيرۇپ، ياماندىن توسۇپ، اللە نىڭ شەرىئىتىنى ئىجرا قىلغۇزۇپ، ئىلاھىي ئادالەت بەرپا قىلىش قاتارلىق سىياسىي پائالىيەتلەر ئەسلىدە اللە بۇيرۇغان ئىبادەتنىڭ جۈملىسىدىن ئىدى. كېيىنچە بۇ ئىبادەت «ئىبادەت» ئۇقۇمى ئىچىدىن چىقىرىۋېتىلدى. بۇ ئىبادەت ئىجرا قىلىنغان بولسا، پۈتۈن جەمئىيەت

الله نىڭ ئۆز بەندىلىرىگە ئىنئام قىلغان نېمىتىدىن بەھرىمەن بولغان بولاتتى: «بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمىتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم.» □

«ئى مۆمىنلەر! الله غا، پەيغەمبەرگە ۋە ئۆزەڭلاردىن بولغان ئىش ئۈستىدىكىلەرگە ئىتائەت قىلىڭلار، ئەگەر سىلەر بىر شەيئەدە ئىختىلاپ قىلىشىپ قالساڭلار، بۇ توغرىدا الله غا ۋە پەيغەمبەرگە مۇراجىئەت قىلىڭلار، ئەگەر سىلەر الله غا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە (ھەقىقىي) ئىشىنىدىغان بولساڭلار، بۇ (يەنى الله نىڭ كىتابىغا ۋە پەيغەمبىرىنىڭ سۈننىتىگە مۇراجىئەت قىلىش) سىلەر ئۈچۈن پايدىلىقتۇر، نەتىجە ئېتىبارى بىلەن گۈزەلدۇر.» □

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «الله مەندىن بۇرۇن ئەۋەتكەن ھەرقانداق بىر پەيغەمبەرنىڭ ئۆز ئۈمىتى ئىچىدىن چىققان ھەقىقىي ئەگەشكۈچىلىرى بار ئىدى. ئۇلار ئۆز پەيغەمبەر -

□ سۈرە مائىدە 3 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە نىسا 59 - ئايەتلەر

نىڭ سۈننىتىگە ئەگىشەتتى، بۇيرۇقىغا بويسۇناتتى. ئاندىن كېيىن ئېغىزىدىكى سۆزى بىلەن ئەمەلىي ھەرىكىتى ئوخشىمايدىغان، بۇيرۇلمىغان ئىشلارنى ئىبادەت دەپ قىلىدىغان يامان ئىزباسارلار پەيدا بولدى. كىمكى شۇ يامان ئىزباسارلارغا قارشى قولى بىلەن جىھاد قىلسا، ئۇ موئىمىندۇر؛ كىمكى تىلى بىلەن جىھاد قىلسا، ئۇ موئىمىندۇر؛ كىمكى قەلبى بىلەن جىھاد قىلسا، ئۇ موئىمىندۇر. بۇنىمۇ قىلمىغان ئادەمدە قىچىرنىڭ دانىسىچىلىك ئىمان بولمايدۇ.»

يۇقىرىقى ئايەتتە ئىسلامىي جەمئىيەتتە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش ھوقۇقىنىڭ الله ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىدە ئىكەنلىكى مۇئەييەنلەشتۈرۈلدى. قۇرئان ۋە ھەدىستە دېيىلگەن ھەرقانداق ئەمرى ۋە نەھىيەلەرنى شەرتسىز ئىجرا قىلىپ، الله قا ۋە پەيغەمبەرگە بويسۇنۇشقا بۇيرۇلدى، ئاندىن الله نىڭ ۋە پەيغەمبەرنىڭ ھۆكۈمى بويىچە يول تۇتۇپ ماڭغان ئىش ئىگىلىرىگە ئىتائەت قىلىشقا بۇيرۇلدى. ھۆكۈمدار الله نىڭ ھۆكۈمىگە قارشى ئىشقا بۇيرىسا، ئۇنىڭغا بويسۇنماسلىق تەلەپ قىلىندى. چۈنكى الله قا ئاسىي بولىدىغان يەردە مەخلۇققا ئىتائەت قىلىشقا بولمايدۇ. «ھۆكۈمدارغا ئىتائەت قىلىش پەقەت ياخشى ئىشتىلا بولىدۇ.»

ئاندىن كېيىن بۇ ئايەت كەرىمىدە مۇسۇلمانلارنىڭ دەتالاشنى بىر تەرەپ قىلىشتا پەقەت اللە نىڭ كىتابى ۋە پەيغەمبەرنىڭ سۈننىتىگىلا مۇراجىئەت قىلىش كېرەكلىكى تەكىتلىنىپ، بۇنداق قىلىش بىۋاسىتە ئىمانغا باغلاندى. دېمەك، بۇ ئايەتتە ھوقۇق مەنبىيىنى بىكىتىشتىن ئىبارەت بىر چوڭ سىياسىي مەسىلە ئېتىقادقا باغلىنىدىغان چوڭ ئىبادەت دەپ چۈشەندۈرۈلدى.

يۇقىرىقى ھەدىستە اللە نىڭ ھۆكۈمىگە زىت ئىشلا يۈز بەرگەندە مۇسۇلمانلارنىڭ نېمە قىلىشى كېرەكلىكى ئوتتۇرىغا قويۇلدى. اللە نىڭ ھۆكۈمىگە زىت قىلىمىشلار يۈز بەرگەندە، قول بىلەن ياكى تىل بىلەن ياكى قەلب بىلەن جىھاد قىلىپ، اللە نىڭ ھۆكۈمىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش تەلەپ قىلىندى. بۇ ئىش بىۋاسىتە ئىمانغا باغلاندى. اللە نىڭ ھۆكۈمىگە زىت قىلىمىشلارنىڭ بولۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ تۇرۇپ، ئۇنىڭغا يۇقىرىقى ئۈچ خىل ئۇسۇلنىڭ ھېچقايسى بىلەن قارشى تۇرمىغان كىشىدە ئىمان بولمايدىغانلىقى ئەسكەرتىلدى. «بۇنىمۇ قىلمىغان ئادەمدە قىچىرنىڭ دانىسچىلىك ئىمان بولمايدۇ.»

دېمەك، سىياسىي پائالىيەت ئىماننىڭ بىر تەركىبىي قىسمى، ئىبادەتنىڭ بىر تەركىبىي قىسمىدۇر. بۇنى ساھابىلەر شۇنداق چۈشەنگەن. مەسىلەن: ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دەۋرىدە ئاۋام مۇسۇلمانلار ئۆمەرنىڭ دۆلەت باشقۇرۇش ئىشلىرىغا بىۋاسىتە ئارىلىشىشنى ئۇلار بۇ ئارىلىشىشنى ئىبادەت دەپ تونۇيتتى.

لېكىن ئۆمەر ۋە ئۇلار دەۋرىدىن باشلانغان سىياسىي مۇستەبىتلىك ئىلاھىي تەكلىپلەردىن ئۆزىنى قاچۇرۇشقا، سۈپىلىققا ۋە مۇرجىئىلىككە قوشۇلۇپ، بۇ تۆت ئازغۇنلۇق بىرلىشىپ، ئىبادەتنى پەقەت مەلۇم پائالىيەتلەرگىلا چەكلەپ قويدى. شۇنىڭ بىلەن كىشىلەر مۇسۇلمانلىقنى شەخسىي ئىش دەپ قارايدىغان، سىياسىي پائالىيەتلەرنى ئىبادەت دەپ قارىمايدىغان بولۇۋالدى. ۋەھالەنكى ساھابىلەر سىياسىي پائالىيەتلەرنى ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەت ھېسابلايتتى. ئۇلار بۇ ئىبادەتنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ ئورۇندىغاچقا، اللە نىڭ ياخشى ئۆممەت دەپ تەرىپلىشىگە سازاۋەر بولغان ئىدى: «(ئى مۇھەممەد ئۆممەتى!) سىلەر ئىنسانلار مەنپەئىتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان، ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسىدىغان اللە غا ئىمان ئېيتىدىغان ئەڭ ياخشى ئۆممەتسىلەر.» □

سىياسىي پائالىيەتلەر ئىبادەت دائىرىسىدىن چىقىپ كېتىۋىدى، ئىسلامنىڭ بىر تۇتقىسى –

ھاكىمىيەت تۇتقىسى بۇزۇلدى. ئەينى ۋا -

□ سۈرە ئال ئىمران 110 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

قىتدا كىشىلەر اللە نىڭ شەرىئىتىدىن باشقا قانۇنى ئېتىراپ قىلمىغان بولغاچقا، بۇ تۇتقا تامامەن بۇزۇلمىغان بولسىمۇ، ئەمما اللە نىڭ ئادىل شەرىئىتىگە ھۆكۈمدارلارنىڭ ناھەق زۇلۇمى قوشۇلۇپ قالدى. بۇنىڭ بىلەن شەرىئەت ھۆكۈمى اللە پەرىز قىلغاندەك، سەلەپلەر ئىجرا قىلغاندەك تولۇق ئىجرا بولىدى... بىر قانچە ئەسىر شۇنداق ئۆتتى. ئەڭ ئاخىرى زامانىمىزغا كەلگەندە ئىسلام شەرىئىتى تەلتۆكۈس چەتكە قېقىلىپ، ئۇنىڭ ئورنىغا ئىنسان تۈزگەن قانۇنلار ئالماشتۇرۇلدى. شۇنداق قىلىپ، ئىسلامنىڭ بىرىنچى تۇتقىسى راست ئېيتقۇچى، سۆزى ئەمەلىيەتتە راستقا چىققۇچى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۆۋەندىكى ھەدىستە بىشارەت بەرگەندەك تامامەن بۇزۇلدى: «بۇ دىننىڭ تۇتقىلىرى بىر - بىرلەپ ئاجرايدۇ، ئەڭ ئاۋۋال ھاكىمىيەت تۇتقىسى ئاجرايدۇ، ئەڭ ئاخىرىدا ناماز تۇتقىسى ئاجرايدۇ.»

ئىبادەت ئوقۇمىنى خاتا چۈشىنىش پەقەت سىياسىي پائالىيەتلەرنى ئىبادەت دائىرىسىدىن چىقىرىۋېتىش بىلەنلا تۈگىگىنى يوق. بارا - بارا باشقا ئىبادەتلەرمۇ ئىمان ۋە ئىبادەت دائىرىسىدىن چىقىرىۋېتىلدى. بۇ دېگەنلىك ئىنسانلار ھېچقانداق ئىش قىلمايدىغان بولۇپ قالدى دېگەنلىك ئەمەس. ئىنسان بۇ دۇنيادا بىر ئىش قىلماي تۇرالمىدۇ. چۈنكى اللە ئۇنى داۋاملىق جاپا تارتىشقا ياراتقان:

«ئى ئىنسان! سەن ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارىڭغا مۇلاقات بولغىنىڭغا قەدەر جاپا تارتىپ ئۆتسەن.» □

شۇنداق، ئىنسان نېمە ئىش قىلسا بىر ئىش قىلىدۇ. بۇ دۇنيالىققا دائىر ئىشلار ئىبادەت دائىرىسىدىن چىقىرىۋېتىلگەندىن كېيىن، كىشىلەر ئەمدى دىققىتىنى ئىبادەتتىن باشقا ياققا بۇرىدى. ئەمدى كىشىلەر ئولتۇرسا - قوپسائىبادەت قىلىشنى ئەمەس، پۇل تېپىشنى، باي

□ سۈرە ئىنشاق 6 - ئايەت

بولۇشنى ياكى ھوقۇق تۇتۇشنى ياكى ھوزۇر - ھالاۋەت سۈرۈشنى... كۆزلەيدىغان بولدى. ئىنساننىڭ نەپسى بالالىرى ئىمان ۋە ئىبادەت قىلىپىدىن چىقىپ كەتتى. كىشىلەر ئەمدى ئىبادەت

قىلغاندا دۇنيالىق ئىشتىن ئۈزۈلمىدىغان، دۇنيالىق ئىش قىلغاندا ئىبادەتتىن ئۈزۈلمىدىغان، ئىبادەت بىلەن دۇنيالىق ئىش بىر-بىرىگە زادى باغلانمايدىغان بولدى. ئارام ئېلىش ۋە كۆڭۈل ئېچىشىمۇ ئۆز ئالدىغا مۇستەقىل بىر ئىش بولۇپ قالدى. شۇنداق قىلىپ مۇسۇلمانلارنىڭ ھاياتىدا بىر-بىرىگە ئورۇن بوشىتىدىغان ئۈچ نۆۋەتچى - ئىبادەت، دۇنيالىق ئىش، ئارام ئېلىش پەيدا بولدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆز قولىدا تەربىيىلىگەن تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار ئىبادەتنى ھازىرقىلار چۈشەنگەندەك مۇنداق خاتا چۈشەنمەيتتى. بەلكى بىز يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، ئۇلار ھاياتلىقتىكى ھەممە ئىشنى ئىبادەت دەپ چۈشەنمەيتتى. نامازنىمۇ ئىبادەت، دۇنيالىق ئىشنىمۇ ئىبادەت، ئارام ئېلىشنىمۇ ئىبادەت دەپ چۈشەنمەيتتى. ئىنسان ھاياتىدىكى ھېچقانداق بىر ئىش ئىنساننىڭ يارىتىلىشىدىكى بىردىنبىر غايە بولغان ئىبادەتنىڭ سىرتىدا قالمايتتى. ئۇلارنىڭ ھەممە پائالىيەتلىرى ئىبادەتنىڭ ئوخشىمىغان تۈرلىرى ئىدى.

نامازمۇ، ھەج پائالىيەتلىرىمۇ ئىبادەت ئىدى. سىياسىي، ئىجتىمائىي، ئىقتىسادىي، ئىدىيىۋى، ئىلمىي... جەھەتلەردە سەئىي ئىجتىھاد قىلىپ، جاپا چىكىشىمۇ ئوخشاشلا ئىبادەت ئىدى. ئىبادەتتە مالال بولماسلىق، چارچىماسلىق ئۈچۈن ئارام ئېلىشىمۇ ئىبادەت ئىدى.

ناماز بىلەن ھەجنىڭ ئىبادەت ئىكەنلىكى ھەممىگە ئايان، بۇ ھەقتە توختىلىشنىڭ ھاجىتى يوق. ئەمما سەئىي ئىجتىھاد قىلىشنىڭ ئىبادەتلىكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆز قولى بىلەن تەربىيىلىگەن ساھابىلەرگە تامامەن چۈشىنىشلىك ئىدى. ئۇلارنىڭ ئۆرە تۇرغاندىمۇ، ئولتۇرغاندىمۇ، ياتقاندىمۇ، ئىبادەت ئىدى. بۇ ئىشلارنى ئىبادەتكە ئايلاندۇرۇدىغانلىقىنى يۇقىرىدا سۆزلەپ ئۆتتۇق.

بۇ دۇنيالىق ئىشلارنى قىلىمەن دەپ جاپا تارتىش دائىملىق ئىبادەتتۇر. مۇسۇلمان كىشى بۇ ئىبادەتنى قىلىدۇ. بۇ ئىبادەتنى قىلىمەن دەپ بىز ھازىر ئىبادەت دەپ تونۇۋاتقان ئىبادەت پائالىيەتلىرىدىن روھىي ئوزۇق ئالىدۇ. بۇ پائالىيەتلەر ئىبادەتتە ئىخلاص قىلىش، ئىبادەت ئۈچۈن بارلىقىدىن ۋاز كېچىش، ئىبادەتتە قورقۇش، ئەيىبنىش، سۈر بېسىش ئىچىدە ھەقىقىي رەۋىشتە ئادا قىلىنسا، باشقا ئىبادەتلەرگە ئوزۇق بولىدۇ.

دۇنيالىق ئىشنىڭ ئىبادەت ئىكەنلىكى ئۇنىڭدا ئىبادەت نىڭ رازىلىقىنى كۆزلەش، ئىبادەت نازىل

قىلغان شەرىئەتكە رىئايە قىلىشتىن ئىبارەت ئىككى جەھەتتە ئۆز ئىپادىسىنى تاپىدۇ. دۇنيالىق ئىش بۇ ئىككى خىل خۇسۇسىيەتنى ئىپادە قىلالسا، شۇ ھامان ئىبادەتكە ئايلىنىپ، بەندىنى اللە قا يېقىنلاشتۇرىدۇ، اللە نىڭ ساۋابىغا ئىرىشتۈرىدۇ.

ئارام ئېلىشىڭمۇ ئىبادەت ئىكەنلىكى مەسلىسىگە كەلسەك، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئەھلى ئاياللىرى بىلەن ئوينىشىپ، ئۇلار نىڭ كۆڭلىنى خۇرسەن قىلاتتى، ساھابىلەر بىلەن كەڭ - كۈشادە پاراڭلىشاتتى. باغلاردا ئۇلار بىلەن ھەمسۆھبەت بولاتتى، مەدىنە سىرتىغا چىقىپ، چىنىقىش ۋە چەۋەندازلىق مۇسابىقىلىرىگە ھازىر بولاتتى... ساھابىلەرنى گۇناھقا تارتمايدىغان، مەجبۇرىيەتلەرنى ئۈنۈتمەيدىغان كۆڭۈل ئېچىش پائالىيەتلىرىنى ئۆتكۈزۈشكە چاقىراتتى. ئۇلار بۇ خىلدىكى پائالىيەتلەرنىڭ ھاردۇقنى ئېلىپ، ئىبادەتكە جانلاندىرىدىغانلىقىنى ھېس قىلىشاتتى. شۇنداق قىلىپ، ئارام ئېلىش ئىبادەتكە ئايلىناتتى.

ساھابىلەر پۈتۈن ھاياتىنى ئەنە شۇنداق ئىبادەت ئىچىدە ئۆتكۈزەتتى. روھىي پائالىيەتلەر، ئەقلىي پائالىيەتلەر، جىسمانىي پائالىيەتلەردە اللە نىڭ رازىلىقى مەقسەت قىلىنسا، اللە نىڭ شەرىئەتكە رىئايە قىلىنسا، ئىبادەت ھېسابلىنىدۇ. ئىنسان ئۆزىنىڭ تەبىئىي ئىستەكلىرى بىلەن زورۇقماي قىلغان پائالىيەتلىرىنى اللە نىڭ رازىلىقىنى كۆزلەش ۋە شەرىئەتكە رىئايە قىلىش ئارقىلىق ئىبادەتكە ئايلاندۇرالايدۇ.

ئىبادەتنىڭ اللە نازىل قىلغان توغرا ئۇقۇمى ئەنە شۇنداق كەڭ، چوڭقۇر ۋە ھەممىباپ: «(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «مېنىڭ نامزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقلىرىم ۋە تائەت ئىبادەتلىرىم) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە ئۈچۈندۇر.» □

تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار اللە نىڭ كىتابى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تەلىماتىغا ئاساسلىنىپ، ئىبادەتنى ئەنە شۇنداق كەڭ مەنىدە چۈشەنگەندە، بىر ئىشنى تاشلاپ يەنە بىر ئىشقا يۆتكىلىدىغان «كۆچۈش» مەۋجۇد بولمايتتى. ئىبادەت قىلغاندا باشقا ئىش قىلمايدىغان، باشقا ئىش قىلغاندا ئىبادەت قىلمايدىغان ئەھۋال مەۋجۇد بولمايتتى. بەلكى ھەرقانداق ئىش ئىبادەتنىڭ بىر تەركىۋى قىسمى ھېسابلىنىپ، ئۇلار ھەرقاچان ئىبادەت قىلىۋاتقان ھالىتىنى داۋاملاشتۇراتتى:

«ئۇلار ئۆرە تۇرغاندىمۇ، ئولتۇرغاندىمۇ، ياتقاندىمۇ اللە نى ياد ئېتىدۇ...» □

ئەنە شۇنداق دائىم ئىبادەت قىلىش ھالىتىنى ساقلاش ساھابىلەرگىلا خاس خۇسۇسىيەت ئەمەس، بەلكى ئۇ ھەرقاچان مۇسۇلمان بولغان كىشىدىن تەلەپ قىلىنىدۇ. ساھابىلەر باشقا مۇسۇلمانلاردىن ئىبادەت ئوقۇمىنى توغرا چۈشىنىش ۋە ئىبادەت قىلىش جەھەتتە ئەمەس، بەلكى

□ سۈرە ئەنئام 162 - ئايەت □ سۈرە ئال ئىمران 190 - ئايەت

ئىبادەتنى كۆپ قىلىش، ۋايىغا يەتكۈزۈپ قىلىش جەھەتتە ئارتۇقدۇر.

ئۇلار بىز ھازىر ئىبادەت دەپ تونۇۋاتقان ئىشلارغا ناھايىتى ئەھمىيەت بېرىپ، ئۇنى پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن اللە تىن ئەيمىنگەن ھالدا ئادا قىلاتتى. لېكىن ئۇلار ئىبادەتنىڭ ھەممىسى مۇشۇلا دەپ تۇرۇۋالمايتتى. بۇ ئىبادەتلەرنى ئوزۇق قىلىپ تۇرۇپ، باشقا پەرىز ئىبادەتلەرنى ئورۇنلاشقا يۈرۈش قىلاتتى. ئۇلارنىڭ بۇ ئىشى خۇددى ئۇزۇن سەپەرگە ئاتلانغان كىشى ھەر ئۆتەڭگە كەلگەندە، كېيىنكى ئۆتەڭگە بارغۇچە يەتكۈدەك ئوزۇق ئېلىۋېلىپ، يولىنى داۋاملاشتۇرغانغا ئوخشايتتى.

ناماز بىر كېچە - كۈندۈزدە بەش قېتىم تەكرارلىنىدىغان كۈندىلىك ئوزۇق ئىدى. روزا تولۇق بىر ئاي سۈمۈرۈلىدىغان يىللىق ئوزۇق ئىدى، زاكات كىشىنى بىخىللىقتىن پاكلايدىغان، پەسىللىك ئوزۇق ئىدى؛ ھەج كىشىگە ھوزۇر - ھالاۋەتتىن ۋاز كېچىپ اللە قا يۈزلىنىشىنى ئۆگىتىدىغان ئۆمۈرلۈك ئوزۇق ئىدى. ھەممىسى ھاياتلىق سەپىرىدە - كى ئوزۇق ئىدى... پۈتۈن ھاياتلىق سەپىرى ئىبادەت ئىدى.

ساھابىلەرنىڭ ھەربىر ئەمەلىي ھەرىكىتى، ھېس - تۇيغۇسى، خىياللىرى، ئۆمۈرنىڭ ھەر بىر لەھزىسى ئىبادەتكە تەۋە ئىدى. بىز بۇ ھەقىقەتنى تېخىمۇ چوڭقۇر چۈشىنىش ئۈچۈن ساھابىلەرنىڭ ئەمەلىي ھەرىكەتلىرىدىن ئېلىنغان بىر قانچە نەمۇنىلەرنى كۆرۈپ ئۆتەيلى:

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ئەتراپىغا بىر ئۆلۈش غەنىمەت تەقسىم قىلىپ بەردى. ئۇ: «مەن غەنىمەت ئالارمەن دەپ ساڭا ئەگەشكەن ئەمەسمەن، بۇ يېرىمگە ئوق يەپ، - دېدى بويىغا ئىشارەت قىلىپ - جان بېرىپ، جەننەتكە كىرەرمەن دەپ ئەگەشكەنمەن.» پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: راست ئېيتقان بولساڭ، اللە سېنى مۇرادىڭغا يەتكۈزىدۇ، دېدى.

ئۇ ئەتراپى بىز ئىبادەت دەپ تونۇغان بىرەر پائالىيەتنى قىلمايۋاتقان بۇ لەھزىدە ئىبادەتنىڭ

ئەڭ يۇقىرى پەللىسىگە چىقتى ئەمەسمۇ؟! ئۇ شۇ ۋاقىت، شۇ شارائىتقا مۇناسىپ كېلىدىغان بىر ئىبادەتنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ ئورۇندىدى ئەمەسمۇ؟!

پات-پات ھوشسىزلىنىپ، ئېچىلىپ قالىدىغان بىر ئايال بارئىدى. بۇ ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كېسىلىگە ئاللاھ تەن شىپالىق تېلەپ دۇئا قىلىپ قويۇشنى ئۆتۈندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: خالىساڭ سەۋر قىل، جەننەت سېنىڭ بولىدۇ؛ خالىساڭ ئاللاھ تەن شىپالىق تېلەپ دۇئا قىلىپ قوياي، دېدى. ئۇ ئايال: سەۋر قىلاي، ئەمما ھوشسىزلىنىپ قالىمەن، ئېچىلىپ قالماستىنمۇ دۇئا قىلىپ قويسىلا، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا دۇئا قىلىپ قويدى.

ئۇ ئايال بىز ئىبادەت دەپ تونۇغان بىرەر پائالىيەتنى قىلمايۋاتقان بۇ لەھزىدە ئىبادەتنىڭ ئەڭ يۇقىرى پەللىسىگە چىقتى ئەمەسمۇ؟! ئۇ شۇ ۋاقىت، شۇ شارائىتقا مۇناسىپ كېلىدىغان بىر ئىبادەتنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ ئورۇندىدى ئەمەسمۇ؟!

ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنبەردە تۇرۇپ: «ئى ئىنسانلار، سۆزۈمنى ئاڭلاڭلار، ماڭا ئىتائەت قىلىڭلار» دېدى. سەلىمان پارسى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇنىڭغا: بىز بۈگۈن ساڭا ئىتائەت قىلمايمىز، سۆزۈڭنى ئاڭلىمايمىز، دېدى. ئۆمەر ئاچچىقلىنىپ تۇرۇپ: نېمىشقا؟ دېدى. سەلىمان: ئۇچاغدىكى توننىڭ نەدىن كەلگەنلىكى بىزگە ئايان بولغىچە بويسۇنمايمىز، دېدى. ئۆمەر ئاچچىقلىنىپ، ئوغلى ئابدۇلئەلىنى چاقىرىپ ئۇنىڭغا: خۇدا ھەقىقىي راست ئېيتتىن، مېنىڭ ئۇچامدىكى سېنىڭ تونۇڭ ئەمەسمۇ؟ دېدى. ئابدۇلئەلى: شۇنداق، مېنىڭ تونۇم، دېدى. سەلىمان: ئەمدى بۇيرىغىن، ئاڭلايمىز ۋە ئىتائەت قىلىمىز، دېدى.

مانا بۇ ئىككى ساھابە بىز ئىبادەت دەپ تونۇۋاتقان ھېچبىر ئىشنى قىلمىغان بىلەن، ئەمما ھەر ئىككىلىسى ئىبادەت قىلىۋاتاتتى. سەلىمان ئىلاھىي ئادالەتنىڭ توغرا بەرپا قىلىنىشى ئۈچۈن ھۆكۈمدارنى نازارەت قىلىۋاتاتتى، ئۆمەرمۇ ئىبادەت قىلىش روھىي بىلەن بىر پۇقرانىڭ ئالدىدا بىر مېتىر رەختنىڭ ھېسابىنى بېرىۋاتاتتى.

بىر كەمبەغەل ساھابە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىپ، كەمبەغەللىكتىن شىكايەت قىلىپ، بايلىققا ئىرىشمەكچى بولدى. ئايالى ئۇنىڭغا: ئاللاھ تەن داتلاپ، پەيغەمبەرنىڭ قېشىغا

بارامسەن؟ دېدى. شۇنىڭ بىلەن بۇ ساھابە سەۋر قىلىپ توختاپ قالدى.

بۇ ئىككىسىنىڭ قىلغىنى ئەڭ يۇقىرى دەرىجىدىكى ئىبادەت ئەمەسمۇ؟!

بىر ساھابە جەڭگە چىقتى، ئۇنىڭ قولىدا بىر قانچە تال خورما بار ئىدى، جەننەتنىڭ پۇرىقى ئۇنى ئالدىراتتى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ، خورمىنى يەپ بولغىچە ساقلاپ تۇرماي، قولىدىكى خورمىنى تاشلاپ جەڭگە ئاتلاندى ۋە مۇنداق دېدى: بۇ خورمىنى يەپ بولغىچە ياشسام ئۇزۇن ياشىغان بولىدىكەنمەن!

بۇ ساھابىنىڭ قىلغىنى ئەڭ يۇقىرى دەرىجىدىكى ئىبادەت دېمىسەك نېمە دەيمىز؟!

ساھابىلەر اللە قا ئەنە شۇنداق ئىبادەت قىلاتتى...

ناماز ئوقۇپ، ھەج قىلىپ... ئىبادەت قىلاتتى.

دۇنيالىققا ئىشلەپمۇ ئىبادەت قىلاتتى.

كۆڭۈلنى روشەنلەشتۈرىدىغان پاكىزە ئارام ئېلىش بىلەنمۇ ئىبادەت قىلاتتى.

پەقەت مەلۇم بىر قانچە پائالىيەتتەلا ئىبادەتنىڭ ھەممىسى مۇشۇ دەۋىلىپ، دۇنيالىق ئىشلار ۋە ئارام ئېلىشلارنى ئىبادەت دائىرىسىدىن چىقىرىۋېتىش بىلەن ھەممە ئىشنى ئىبادەت دەپ تونۇشنىڭ ئوتتۇرىسىدا ناھايىتى چوڭ پەرق بار. روھىي پاكلىق جەھەتتە، مەسلەك پاكلىقى جەھەتتە پەرق بار. قولغا كېلىدىغان نەتىجە جەھەتتە پەرق بار.

پاكلىق جەھەتتە پەرق بار دېيىشىمىز شۇنىڭ ئۈچۈنكى، دۇنيالىق ئىشنى ئىبادەت دەپ تونۇغاندا ئۇنىڭغا قارىچىلىق، خىيانەتچىلىك، يالغانچىلىق، ئالدامچىلىق، كىش ھەققىنى يەۋىلىش، زومىگەرلىك، ھارام يېيىش ئارىلاشمايدۇ. ئارام ئېلىشنى ئىبادەت دەپ تونۇغاندا ھازىرقى زامان جاھىلىيەتتەك پەس لەھۋى - لەئەبلەر چىرايلىق كۆرسىتىلمەيدۇ. پەسكەشلىق قىلىنمايدۇ، رەزىللىك قىلىنمايدۇ، ئادىمىيلىك دەپسەندە قىلىنمايدۇ.

نەتىجە جەھەتتە پەرق بار دېيىشىمىز شۇنىڭ ئۈچۈنكى، زامانىمىزدا بەزى كىشىلەر ياۋروپانىڭ ھازىر قولغا كەلتۈرگەن نەتىجىلىرىنى ئىنسانىيەت تارىخىدىكى ئەڭ چوڭ نەتىجە دەپ ئويلايدۇ. ۋەھالەنكى ياۋروپالىقلارنىڭ قىلغانلىرى دىنغا تامامەن يات، ئىبادەتتىن تولمۇ يېراق ئىشلاردۇر.

بۇ يەردە بىر بۆلۈك ھەقىقەتلەرنى ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىگە سېلىشقا توغرا كېلىۋاتىدۇ.

ھازىرقى زاماندىكى ماددىي ھەزارەت ھاياتلىقنىڭ بەزى تەرەپلىرىدە ناھايىتى چوڭ نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈردى. ئەڭ گەۋدىلىك نەتىجە ئىلىم-پەننىڭ ئالغا ئىلگىرىلىشىدە، تېخنىلوگىيە تەرەققىياتىنىڭ ئىلىم-پەندىدىن پايدىلىنىپ، ئىنسانلار تۇرمۇشىغا نۇرغۇن قولايلىقلارنى ئېلىپ كەلگەنلىكىدە، تەشكىلىي تۈزۈملەرنىڭ مۇكەممەللىشىپ، ۋاقىتنىڭ تېجەلگەنلىكىدە، ئىنسانلارنىڭ بەزىبىر ھوقۇق ۋە كاپالەتلىرىنىڭ ئىشقا ئاشقانلىقىدا بولۇۋاتىدۇ.

لېكىن بۇ ماددىي ھەزارەتنىڭ ئاخىرقى نەتىجىسى ئىنسانلارغا يورۇقلۇق ئېلىپ كېلىشتىن ياكى ئىنسانىي ئۇلۇغلۇق بېغىشلاشتىن تولمۇ يېراقتا تۇرماقتا. چۈنكى بۇ ھەزارەتتە سىياسىي زۇلۇم، ئىقتىسادىي زۇلۇم، ئىجتىمائىي زۇلۇم، جاھانگىرلىك، ئىززەت-ھۆرمەتنىڭ دەپسەندە قىلىنىشى، ماددىي ۋە مەنىۋىي بۇلغىنىش، ئەخلاقىي چۈشكۈنلۈك، روھىي چىكىنىش بار بولۇپ، ئىنسانلار اللە ئىنسانغا ئاتا قىلغان ئىنسانىي مەرتىۋىدىن ۋە ئىنسانىي ھۆرمەتتىن مەھرۇم بولماقتا، اللە تىن باشقا ھەممە نەرسىگە خار-زەبۇنلارچە قۇل بولماقتا!

مانا بۇ ھازىرقى زاماندىكى ياۋروپا قولغا كەلتۈرگەن نەتىجە بىلەن ئىسلام توغرا ئىجرا قىلىنغاندا مۇسۇلمانلار قولغا كەلتۈرگەن نەتىجە ئوتتۇرىسىدىكى پەرق.

ياۋروپانىڭ ھازىرقى ھەزارىتى بۇرۇنقى مۇسۇلمانلارنىڭ ھەزارىتىگە ئوخشىمايدۇ، يېقىنى كەلمەيدۇ. گەرچە بەزى كىشىلەر بۇ ئىككى ھەزارەتنى بەزى جەھەتتە ئايرىيالماي قېلىۋاتقان بولسىمۇ.

بۇرۇنقى مۇسۇلمانلارنىڭ قىلغانلىرى پەقەت كېڭەيمىچىلىك، ئىشغالىيەت، بېسىۋېلىش، ئىگەللىۋېلىشلا ئەمەس ئىدى، نوقۇل ئىلمىي ھەرىكەت ئېلىپ بېرىش ياكى ھەزارەت بەرپا قىلىش ياكى ماددىي گۈللىنىشلا ئەمەس ئىدى... اللە بۇ ئىشلارنى كاپىرلارغىمۇ، موئمىنلارغىمۇ نىسپ قىلىدۇ:

«بۇلارنىڭ ۋە ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسىگە پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئاتا قىلغىنىدىن بېرىمىز. پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئاتا قىلغىنى (ھېچ ئادەمدىن) مەنى قىلىنمايدۇ.» □

تارىختىكى جاھىلىيەتلەرنىڭمۇ مەزكۇر ئۇتۇقلاردىن ئۆزىگە يارىشا نىسبىسى بولغان ئىدى:

«ئۇلار يەر يۈزىدە كېزىپ ئۆزلىرىدىن ئىلگىرى ئۆتكەنلەرنىڭ

① □ سۈرە بەنى ئىسرائىل 20 - ئايەت

ئاقىۋىتىنىڭ قانداق بولغانلىقىنى كۆزەتمىدىمۇ؟ ئۇلار (يەنى ئۆتكەنلەر) قۇۋۋەتتە بۇلاردىن كۈچلۈك ئىدى. ئۇلار زىرائەت تېرىشتا، ئىمارەت سېلىشتا بۇلار(يەنى قۇرەيشلەر)دىن ئۈستۈن ئىدى. ئۇلارغا پەيغەمبەرلىرى مۆجىزىلەرنى ئېلىپ كەلدى (ئۇلار مۆجىزىلەرنى ئىنكار قىلدى).
اللە ئۇلارغا زۇلۇم قىلمىدى (يەنى اللە ئۇلارنى گۇناھسىز ھالدا قىلغىنى يوق)، لېكىن ئۇلار ئۆزلىرى (كۇفرى ئۈچۈن ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ مۆجىزىلىرىنى ئىنكار قىلغانلىقى ئۈچۈن) ئۆزلىرىگە زۇلۇم قىلدى (شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ھالدا بولۇشقا تېگىشلىك بولدى). ئاندىن يامان ئىش قىلغانلارنىڭ ئاقىۋىتى ئەڭ يامان بولدى، چۈنكى ئۇلار اللە نىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلغان ۋە مەسخىرە قىلغان كىشىلەردۇر.» ① □

«ئۇلارغا پەيغەمبەرلىرى روشەن مۆجىزىلەر بىلەن كەلگەندە، ئۆزلىرىدە بار ئىلىم بىلەن پەخىرلىنىپ (پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلدى ۋە مەسخىرە قىلدى)، ئۇلارغا ئۆزلىرى مەسخىرە قىلغان (ۋە كەلسە دەپ ئالدىرىغان) ئازاب نازىل بولدى.» □

ئىسلامىي ئۆمىمەت زېمىنىنى ئاباد قىلىپ، ھەزارەت بەرپا قىلدى. تارىختا ھېچقانداق بىر مىللەتتە ئىشقا ئاشمىغان قىممەت قاراش ۋە ئىدىئاللىقلارنى ئىشقا ئاشۇرۇپ، قۇدرەت تاپتى.

خالىسىڭىز ئىسلامنىڭ پەتىھى قىلىش ھەرىكىتى بىلەن جاھانگىرلىكنى؛ مۇسۇلمانلار ئىجرا قىلغان ئىلاھىي ئادالەت بىلەن ھازىرقى زامان جاھىلىيەتنىڭ جەنۇبى ئافرىقا ۋە ئامېرىكىدىكى ئاق تەنلىكلەر بىلەن قارا تەنلىكلەر ئوتتۇرىسىدا، پەلەستىن، ھەبەشىستان، ئارتىرىيە، چاد، فىلىپپىن، كوممۇنىزم دۇنياسى ياكى مۇسۇلمانلار غەيرى مۇسۇلمانلارنىڭ قولغا چۈشۈپ قالغان باشقا رايۇنلاردا مۇسۇلمانلار بىلەن خرىستىئان ۋە يەھۇدىي قىساسچىلىرى

① □ سۈرە رۇم 9 - 10 - ئايەتلەر □ سۈرە غافىر 83 - ئايەت

ئوتتۇرىسىدا ئىجرا قىلىۋاتقان ئاتالمىش ئادالەتنى سېلىشتۇرۇپ كۆرۈڭ. مۇسۇلمانلارنىڭ ئەھدى - ۋەدىلىرىگە ۋاپا قىلغانلىقى بىلەن ھازىرقى دۆلەتلەرنىڭ پۇرسەت تاپسىلا ئەھدىنامىلىرىنى بۇزغا - نىلىقىنى؛ ئىسلامىي ھەرىكەتنىڭ ساپ ياخشىلىق ئۈچۈنلا ئېلىپ بېرىلغانلىقى بىلەن ھازىرقى

زامان جاھىلىيىتىدىكى ئىلىم-پەننىڭ كىشىلەرنى ئاللاھقا ئەقىدە قىلىشتىن ئازدۇرۇشقا ئىشلىتىلىۋاتقانلىقى، ياۋوزلارچە ۋەيران قىلىشقا ئىشلىتىلىۋاتقانلىقى، ئەخلاقنى بۇزۇشقا ئىشلىتىلىۋاتقانلىقى؛ ئىسلامىي ھەزارەتنىڭ ئىنسانغا ماددىي ۋە مەنئىي ھەممە تەرەپتىن ئەھمىيەت بەرگەنلىكى بىلەن ھازىرقى ھەزارەتنىڭ ماددىي تەرەپكە زىيادە ئەھمىيەت بېرىپ مەنئىي تەرەپكە سەل قارىغانلىقىنى سېلىشتۇرۇپ كۆرۈڭ.

مانا بۇ، ھاياتلىق پائالىيەتلىرىنى ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش تۇيغۇسى ئىچىدە ئېلىپ بېرىش بىلەن، ئاڭلىق ياكى ئاڭسىز ھالدا ھەرخىل شەكىلدە شەيتانغا ئىبادەت قىلىش تۇيغۇسى ئىچىدە ئېلىپ بېرىش ئوتتۇرىسىدىكى پەرق تۇر.

ئىسلامىي ئۆمىمەت ھەرقانداق ئىشنى ئىبادەت تۇيغۇسى بىلەن قىلغان زامانلاردا يۇقىرى پەللىگە يەتكەن ئىدى. ئىشلار ئىبادەت ئۇقۇمىدىن تەدرىجى چىقىپ كېتىۋىدى، ئىسلامىي ئۆمىمەت يۇقىرى پەللىدىن ئۆزلۈكسىز تۆۋەنلىدى.

ئىبادەت ئۇقۇمى بىز ھازىر ئىبادەت دەپ تونۇۋاتقان بىر قانچە پائالىيەتكىلا چەكلەنگەندە دۇنيالىق ئىشلار ئىبادەت دائىرىسىدىن چىقىپ كېتىپلا توختىمىدى. ئەڭ يامان بولغىنى ئەخلاقنىڭ ئىبادەت دائىرىسىدىن چىقىپ كېتىشى بولدى...

دىنىمىزنىڭ ئەڭ چوڭ بىر ئالاھىدىلىكى ئۇنىڭ ئەخلاقىي قائىدىلىرىنىڭ كەڭ دائىرىلىك بولغانلىقىدا، ئىنسان پائالىيەتنىڭ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالدىغانلىقىدا.

ئىنسانىي ھاياتتا ئىنسانلارنىڭ ھېچقانداق بىر ئىشى، نە ئۇنىڭ مەسلىكى، تەپەككۈرى، ھېس-تۇيغۇلىرى، سىياسىي، ئىجتىمائىي، ئىقتىسادىي ياكى سەنئەت... پائالىيەتلىرى ئەخلاق دائىرىسىنىڭ سىرتىدا قالمايدۇ. بەلكى ئىنساننىڭ ھەممە پائالىيىتى ئەخلاققا باغلىنىدۇ، ئاللاھ ئۆز بەندىلىرىدىن ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش توغرىسىدا روزمىساققا ئالغان ئەھدىسىدىن كېلىپ چىققان ئەخلاقىي قائىدىلەر ئۈستىگە تۇرىدۇ:

«(ئى مۇھەممەد!) پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن ساڭا نازىل قىلىنغان نەرسىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى بىلىدىغان ئادەم (ھەقنى كۆرمەيدىغان دىلى) كور ئادەم بىلەن ئوخشاش بولامدۇ؟ (ئاللاھ نىڭ ئايەتلىرىدىن) پەقەت ئەقىل ئىگىلىرىلا پەند-نەسپەت ئالىدۇ. ئۇلار ئاللاھ نىڭ ئەھدىگە (يەنى ئاللاھ

تاپشۇرغان ئىشلارغا) ۋاپا قىلىدۇ، بەرگەن ۋەدىسىنى بۇزمايدۇ. ئۇلار ئاللاھنىڭ (خىش-ئەقربالارغا) سىلە-رەھىم قىلىشتىن ئىبارەت ئەمرىنى بەجا كەلتۈرىدۇ، ئاللاھ دىن قورقىدۇ، قاتتىق ھېساب ئېلىنىشىدىن قورقىدۇ. پەرۋەردىگارىنىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ (يەتكەن كۈلپەتلەرگە) سەۋر قىلغانلار، (پەرز) نامازنى ئادا قىلغانلار، بىز رىزىق قىلىپ بەرگەن مال-مۈلكتىن (ئاللاھ يولىدا) يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا يوسۇندا سەرپ قىلغانلار ۋە ياخشىلىق ئارقىلىق يامانلىقنى دەپنى قىلىدىغانلار (يەنى بىلمەستىن يامان ئىش قىلىپ قالسا، ئارقىدىن ياخشى ئىش قىلىدىغانلار، يامانلىق قىلغۇچىلارغا كەڭ قورساق بولۇپ، ياخشى مۇناسىۋەتتە بولىدىغانلار) - ئەنە شۇلارنىڭ ئاخىرەتلىكى ياخشى بولىدۇ.» □

بۇ ئايەتتە دېيىلگەن ئەھدى ئاللاھ ئىنسان نەسلىدىن روزى-مىساققا ئالغان ئەھدى بولۇشى مۇمكىن ياكى ھەربىر پەيغەمبەرنىڭ ئۈمىتىدىن بىرلا ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش توغرىسىدا ئۆز پەيغەمبىرى

□ سۈرە رەئد 19-20-21-22-ئايەتلەر

ئارقىلىق ئايرىم-ئايرىم ئالغان ئەھدى بولۇشى مۇمكىن:

«ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ ئادەم بالىلىرىنى (يەنى نەسلىنى) ئۇلارنىڭ (ئاتىلىرىنىڭ) پۇشتىدىن چىقاردى ۋە ئۇلارنى ئۆزلىرىگە گۇۋاھ قىلىپ: «مەن سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار ئەمەسمۇ؟» دېدى (يەنى ئاللاھ ئۆزىنىڭ ئۇلارنىڭ پەرۋەردىگارى ئىكەنلىكىگە ۋە بىرلىكىگە ئادەم بالىلىرىنى ئىقرار قىلدۇردى، ئۇلار ئىقرار قىلىپ بۇنى ئۆز ئۈستىگە ئالدى). ئۇلار: «ھەئە، سەن بىزنىڭ پەرۋەردىگارىمىزدۇرسەن، گۇۋاھلىق بەردۇق» دېدى.» □

«بىز ھەقىقەتەن ھەر بىر ئۈمىمەتكە: ئاللاھقا ئىبادەت قىلغۇچىلار، شەيتاندىن (يەنى شەيتانغا، بۇتلارغا، كاھىنلارغا ئوخشاش ھەر قانداق مەبۇدقا ئىبادەت قىلىشتىن) يىراق بولۇڭلار، دەپ پەيغەمبەر ئەۋەتتۇق.» □

لېكىن بىزگە مۇھىم بولۇۋاتقنى يۇقىرىقى ئايەتتە ئەھدىنىڭ بەزى تەپسىلاتىنىڭ ئوتتۇرىغا قويۇلغانلىقىدۇر. بۇ ئەھدى ئاساسلىقى ئەخلاقىي ئىشلاردىن ئىبارەت. گەرچە ئېتىقادى، روھىي ئىشلارمۇ بار بولسىمۇ: «ئۇلار ئاللاھنىڭ (خىش-ئەقربالارغا) سىلە-رەھىم قىلىشتىن ئىبارەت

ئەمرىنى بەجا كەلتۈرىدۇ، اللہ دىن قورقىدۇ، قاتتىق ھېساب ئېلىنىشىدىن قورقىدۇ. پەرۋەردىگارنىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ (يەتكەن كۈلپەتلەرگە) سەۋر قىلغانلار، (پەرز) نامازنى ئادا قىلغانلار، بىز رىزىق قىلىپ بەرگەن مال - مۈلكتىن (اللہ يولىدا) يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا يوسۇندا سەرىپ قىلغانلار ۋە ياخشىلىق ئارقىلىق يامانلىقنى دەپى قىلىدىغانلار (يەنى بىلمەستىن يامان ئىش قىلىپ قالسا، ئارقىدىن ياخشى ئىش قىلىدىغانلار، يامانلىق قىلغۇچىلارغا كەڭ قورساق بولۇپ، ياخشى مۇناسىۋەتتە بولىدىغانلار) ... »

بىز بۇنىڭدىن ئىسلامدىكى ئەخلاقنىڭ اللہ قا ئىبادەت قىلىش ئىكەن -

□ سۈرە ئەئراف 172 - ئايەت □ سۈرە نەھل 36 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

نىلىكىنى، يەنى كەلىمە شاھادەتنىڭ تەقەززاسى ئىكەنلىكىنى بىلىۋا - لالايمىز.

بىز يەنە بۇ ئايەتلەردىن ۋە باشقا ئايەتلەردىن ئىسلامدىكى ئەخلاقىي قائىدىلەرنىڭ ئىنساننىڭ اللہ قا بەرگەن ئەھدىسىدىن پەيدا بولغانلىقىنى، ئەخلاق دائىرىسىنىڭ ئىنسانىي پائالىيەتنىڭ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان دائىرىدە كەڭ ئىكەنلىكىنى بىلىۋالالايمىز:

«مەرھەمەتلىك اللہ نىڭ (ياخشى كۆرىدىغان) بەندىلىرى زېمىندا ئۆزلىرىنى تۆۋەن تۇتۇپ تەمكىنلىك بىلەن ماڭىدۇ، نادانلار ئۇلارغا (ياقتۇرمايدىغان) سۆز قىلسا، ئۇلار: «سىلەرگە ئامانلىق تىلەيمىز» دەيدۇ (يەنى گۇناھ بولمايدىغان سۆزلەرنى قىلىدۇ). ئۇلار كېچىلەرنى پەرۋەردىگارغا سەجدە قىلىش ۋە قىيامدا تۇرۇش بىلەن (يەنى ناماز ئوقۇش بىلەن) ئۆتكۈزىدۇ. ئۇلار (يەنى اللہ ياخشى كۆرىدىغان بەندىلەر) ئېيتىدۇ: «پەرۋەردىگارمىز! بىزدىن جەھەننەم ئازابىنى دەپى قىلغىن، جەھەننەمنىڭ ئازابى ھەقىقەتەن (سېنىڭ دۈشمەنلىرىڭدىن) ئايرىلمايدۇ. جەھەننەم ھەقىقەتەن يامان قارارگاھتۇر، يامان جايدۇر» ئۇلار (يەنى اللہ ياخشى كۆرىدىغان بەندىلەر) خىراجەت قىلغاندا، ئىسراپچىلىقمۇ قىلمايدۇ، بېخىللىقمۇ قىلمايدۇ، ئوتتۇراھال خىراجەت قىلىدۇ. ئۇلار اللہ غا ئىككىنچى بىر مەبۇدىنى شېرىك قىلمايدۇ، اللہ ھارام قىلغان ناھەق ئادەم ئۆلتۈرۈش ئىشىنى قىلمايدۇ، زىنا قىلمايدۇ، كىمكى بۇ (گۇناھلار) نى قىلىدىكەن، (ئاخىرەتتە) ئۇ جازاغا ئۇچرايدۇ، قىيامەت كۈنى ئۇنىڭغا ھەسسىلەپ ئازاب قىلىنىدۇ، ئۇ مەڭگۈ ئازاب ئىچىدە خارلانغان ھالدا قالىدۇ. پەقەت (ئۇلارنىڭ ئىچىدىن) (بۇ دۇنيادىكى چېغدا) تەۋبە قىلغان، ئىمان ئېيتقان

ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلارلا بۇ ھالدا قالمايدۇ، اللہ ئۇلارنىڭ گۇناھلىرىنى ياخشىلىققا ئالماشتۇرىدۇ، اللہ تولىمۇ مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر ۋە مەرھەمەت قىلغۇچىدۇر. كىمكى (گۇناھلىرىغا) تەۋبە قىلىدىكەن ۋە ئەمەلنى تۈزەيدىكەن، ئۇ اللہ غا يۈزلەنگەن بولىدۇ (يەنى اللہ ئۇنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلىپ، ئۇنىڭدىن رازى بولىدۇ). ئۇلار (يەنى اللہ ياخشى كۆرىدىغان بەندىلەر) يالغان گۇۋاھلىق بەرمەيدۇ، يامان سۆزنى ئاڭلاپ قالغان چاغدا ئالىيجانابلىق بىلەن ئۆتۈپ كېتىدۇ. ئۇلارغا پەرۋەردىگارنىڭ ئايەتلىرى بىلەن ۋەز-نەسبەت قىلىنسا، گاس، كور بولۇۋالمايدۇ (يەنى ئۇنى بېرىلىپ ئىخلاس بىلەن ئاڭلايدۇ). ئۇلار: «ئى پەرۋەردىگارمىز! بىزگە ئاياللىرىمىز ۋە ئەۋلاتلىرىمىز ئارقىلىق شادلىق بېغىشلىشىڭنى (يەنى بىزگە ساڭا ئىتائەتمەن پەرزەنت ئاتا قىلىشىڭنى) تىلەيمىز، بىزنى تەقۋادارلارنىڭ پېشىۋاسى (يەنى تەقۋادارلارنىڭ نەمۇنىسى، ياخشىلىققا دەۋەت قىلغۇچى) قىلغىن» دەيدۇ. ئەنە شۇلار سەۋرلىك بولغانلىقى ئۈچۈن جەننەت بىلەن مۇكاپاتلىنىدۇ، ئۇلار جەننەتتە (پەرىشتىلەر تەرىپىدىن قىلىنغان) دۇئا ۋە سالام بىلەن قارشى ئېلىنىدۇ. ئۇلار جەننەتتە مەڭگۈ قالىدۇ، جەننەت نېمىدېگەن گۈزەل قارارگاھ! نېمىدېگەن گۈزەل جاي!» □

«مۆمىنلەر ھەقىقەتەن بەختكە ئېرىشتى. (شۇنداق مۆمىنلەرگى) ئۇلار نامازلىرىدا (اللہ نىڭ ئۇلۇغلىقىدىن سۈر بېسىپ كەتكەنلىكتىن) ئەيمىنىپ تۇرغۇچىلاردۇر. ئۇلار بېھۇدە سۆز، بېھۇدە ئىشتىن يىراق بولغۇچىلاردۇر. ئۇلار زاكات بەرگۈچىلەردۇر. ئۇلار ئەۋرەتلىرىنى (ھارامدىن) ساقلىغۇچىلاردۇر. (يەنى ئەۋرەتلىرىنى) پەقەت خوتۇنلىرىدىن، چۆرىلىرىدىن باشقىلاردىن ساقلىغۇچىلاردۇر. (بۇلار بىلەن يېقىنچىلىق قىلغۇچىلار مالا مەت قىلىنمايدۇ). بۇنىڭ سىرتىدىن (جىنسى تەلەپنى قاندۇرۇشنى) تەلەپ قىلغۇچىلار ھەددىدىن ئاشقۇ -

□ سۈرە فۇرقان 63...76 - ئايەتلەر

چىلاردۇر. ئۇلار (يەنى مۆمىنلەر) ئۆزلىرىگە تاپشۇرۇلغان ئامانەتلەرگە ۋە بەرگەن ئەھدىگە رىئايە قىلغۇچىلاردۇر. ئۇلار نامازلىرىنى (ۋاقتىدا تەئدىل ئەركان بىلەن) ئادا قىلغۇچىلاردۇر. ئەنە شۇلار (يەنى يۇقىرىقى سۈپەتلەرگە ئىگە مۆمىنلەر نازۇ-نېمەتلىك جەننەتنىڭ) ۋارىسلىرىدۇر. ئۇلار (يۇقىرى دەرىجىلىك جەننەت) فېردەۋسكە ۋارىسلىق قىلىدۇ، فېردەۋستە مەڭگۈ قالىدۇ.» □

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسلىرىدىمۇ ئەخلاق ئىمانغا ناھايىتى چىڭ باغلانغان:

«كىمكى اللہ قا ۋە ئاخىرەت كۈنىسىگە ئىمان كەلتۈرگەن بولسا، قوشنىسىغا ياخشىلىق قىلسۇن؛ كىمكى اللہ قا ۋە ئاخىرەت كۈنىسىگە ئىمان كەلتۈرگەن بولسا، مېھماننى ھۆرمەت قىلسۇن؛ كىمكى اللہ قا ۋە ئاخىرەت كۈنىسىگە ئىمان كەلتۈرگەن بولسا، ياخشى سۆز قىلسۇن ياكى سۈكۈت قىلسۇن!» (ھەدىس)

«قوشنىسىنىڭ ئاچ قالغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ، ئۆزىنىڭ قورسىقىنى توقلاپ بېخارامان ئۇخلىغان ئادەم ماڭا ئىمان كەلتۈرگەن ئادەم ئەمەس.» (ھەدىس)

«جېنىمنىڭ ئىگىسى بولغان زات بىلەن قەسەمكى، سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئۆزىگە ياخشى كۆرگەن نەرسىنى قېرىندىشىغا ياخشى كۆرمىگىچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ.» (ھەدىس)

«ئىمان يەتمىش نەچچە شاختۇر، ئۇنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى اللہ تىن باشقا مەئبۇد بەرھەق يوق دېمەكتۇر، ئەڭ تۆۋىنى يولدىكى پۈتلىشىدىغان نەرسىلەرنى ئېلىۋىتىشتۇر، ھايا ئىماننىڭ چوڭ بىر شېخىدۇر.» (ھەدىس)

«بىركىمدە تۆۋەندىكى تۆت ئىللەت بولسا، ئۇ ساپ مۇناپىق بولىدۇ. بىركىمدە بۇ تۆت ئىللەتنىڭ بىرى بولسا، ئۇنىڭدا مۇناپىقلىق -

□ سۈرە موئمىنۇن 11...1 - ئايەتلەر

قىنىڭ بىر ئىللىتى بولغان بولىدۇ: ئۇ سۆزلىسە يالغان سۆزلەيدۇ، ئەھدى قىلسا ئالدايدۇ، ۋەدە قىلسا خىلاپلىق قىلىدۇ، ئۇرۇشۇپ قالسا سەت گەپ قىلىدۇ.» (ھەدىس)

«ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەخلاقى توغرىسىدا سورالغاندا، ئۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەخلاقى قۇرئاننىڭ ئۆز ئەينى ئىدى، دېگەن.» (ھەدىس)

«سۇفيان ئىبنى ئابدۇللا سەقەفى مۇنداق دەيدۇ: ئى اللہ نىڭ پەيغەمبىرى، ماڭا ئىسلام توغرىسىدا سىلدىن كېيىن باشقا ئادەمدىن سوراشقا ھاجەت قالمىغىدەك بىر سۆز ئېيتىپ بەرسىلە، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: اللہ قا ئىمان ئېيتتىم، دېگەن، ئاندىن شۇ سۆزۈڭدە راۋرۇس تۇرغىن!» (ھەدىس)

...

بۇ ھەدىسلەردىن شۇ ئايدىكىلىشىدۇكى، ئەخلاق دىنىمىزنىڭ بىر تەركىۋى قىسمى، ئىماننىڭ بىۋاسىتە تەقەززاسى بولۇپ، مۇسۇلمانلار ئەخلاققا رېئايە قىلىشنى اللە قانۇنات قىلغانلىق دەپ تونۇيتتى. مۇسۇلمانلارنىڭ ھاياتىدا ۋە تونۇشىدا ئەخلاق قوشۇمچە ئىش ئەمەس ئىدى، اللە قانۇنات قىلىدىغان ئىبادەتنىڭ سىرتىدىكى نەرسىمۇ ئەمەس ئىدى.

لېكىن ئىبادەت ئوقۇمى تارىپى، ھازىر بىز ئىبادەت دەپ تونۇۋاتقان بىر قانچە پائالىيەتكىلا چەكلىنىپ قېلىۋىدى، ئەخلاق تەدرىجى ئىبادەت قاتارىدىن چىقىرىۋىتىلدى. بۇنىڭ نەتىجىسى قانداق بولدى؟

بۇنىڭ نەتىجىسى شۇنداق بولدىكى، ئىسلام دۇنياسىدا مەسجىد تە ناماز ئوقۇپ تۇرۇپ، (مەسجىدكە بېرىشقا ئادەتلەنگەن تۇرۇپ) يالغان ئېيتىدىغان ئادەملەر كۆپلەپ پەيدا بولدى. ۋاھالەنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: موئىمن قورقۇنچاق بولامدۇ؟ دەپ سورالغاندا، ئۇ: ھەئە، دەپ جاۋاب بەرگەن. ئاندىن كېيىن: موئىمن يالغانچى بولامدۇ؟ دەپ سورالغاندا، ئۇ: ياق! دەپ جاۋاب بەرگەن.

مەسجىد تە ناماز ئوقۇپ تۇرۇپ مۇسۇلمانلارنى قارا قويدىغان ئادەملەر كۆپلەپ پەيدا بولدى. ۋاھالەنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بىزنى قارا قويدىغان كىشى بىزنىڭ جۈملىمىزدىن ئەمەس» دېگەن.

نامازدىن چىقىپلا ئامانەتكە خىيانەت قىلىدىغان ياكى ۋەدىگە خىلاپلىق قىلىدىغان ئادەملەر كۆپلەپ پەيدا بولدى. ۋاھالەنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنى مۇناپىقلىقنىڭ ئالامىتى دېگەن ئىدى.

ئەخلاق اللە ھىدايەت قىلغان كىشىلەردىن باشقىلارغا ئېغىر كېلىدىغان بولغاچقا، كىشىلەرنىڭ ئىبادەت قىلىپىدىن چىقىپ كېتىشى ھەيران قىلارلىق ئەمەس. ھەيران قىلارلىق شۇكى، مۇشۇ چىقىپ كېتىش كىشىلەرنىڭ تونۇشىدا ئىبادەتكە باغلىنالمىدى. ئىبادەت دېگەن مەلۇم بىر قانچە پائالىيەت، شۇنى قىلغان ئادەم اللە تەلەپ قىلغان ئىبادەتنى تولۇق قىلغان بولىدۇ... توغرا، ئەخلاقسىزلىق بىر ئەيب، نەسىھەت قىلغۇچىلار خۇتبىلىرىدە ئەخلاق توغرىسىدا سۆزلەۋاتىدۇ، لېكىن

ئۇلار ئەخلاقى ئىبادەت دائىرىسىگە كىرگۈزمەيۋاتىدۇ... دېمەك، ئىبادەت مەلۇم پائالىيەتلەرگىلا چەكلىنىپ قېلىشقا.

ھازىرقى زامان جاھىلىيىتى سىياسىي ئىشلاردا كازاپلىق قىلىش، مۇئامىلىدە ۋەدىسىگە ئەمەل قىلىۋاتىدۇ، ئامانەتنى ئادا قىلىۋاتىدۇ، قارا قويمايۋاتىدۇ، خىيانەت قىلمايۋاتىدۇ... ۋاھالەنكى ئىسلامىي ئۆمەت يالغانچىلىققا، قارىچىلىققا، خىيانەتچىلىككە، ۋەدىگە خىلاپلىق قىلىشقا... بېشىچەككە چۆكۈپ كېتىۋاتىدۇ. اللھ رەھمەت قىلغانلار بۇنىڭ سىرتىدا بۇنداق قىلىش مۇسۇلمانلارغا نومۇس ئەمەسمۇ؟!

بىزنىڭچە، ياۋروپالىقلار ھەقىقى ئەخلاقى مىللەت ئەمەس... ئۇلارنىڭ كۈندىلىك مۇئامىلىلىرىدىكى ئەخلاقى مەنپەئەتپەرەسلىكتىن پەيدا بولغان ئەخلاقى بولۇپ، دۇنيالىق مەنپەئەت كۆرۈشىنىلا نىشان قىلىدۇ. ياۋروپالىقلار كېيىنكى ئىككى ئەسىردە، بولۇپمۇ ئاخىرقى ئەسىردە ياۋروپانىڭ كۈچىنى كونترول قىلىۋالغان چىچەن يەھۇدىي سودىگەرلىرىدىن خىردارغا دوستانە، راستچىل مۇئامىلە قىلىش، خىردارنىڭ ئىشەنچىسىنى قولغا كەلتۈرۈشنىڭ قارىچىلىق، يالغانچىلىق، ۋەدىسىگە تۇرماسلىققا قارىغاندا كۆپ پايدا ئېلىپ كېلىدىغانلىقىنى بىلىۋالدى... شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۆزىنى ئاشۇ مەنپەئەتپەرەسلىك ئەخلاقى بويىچە چىنىقتۇردى. ئەۋلادلىرىنىمۇ شۇ بويىچە قاتتىق تەربىيلىدى، بۇ ھەقتە مۇنتىزىم دەرس ئۆتۈپ، كۆپ تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ، ئەمەلىيەتتە كىشىلەرگە ياقىدەك تاشقى قىياپەت پەيدا قىلدى.

ئۇلار بۇ مەنپەئەتپەرەسلىك ئەخلاقىنى «مەدەنىي قىممەت قاراش» دەپ قارايدۇ...

بىز بۇنىڭدىن كۆپ شەكىللىنىمىز. چۈنكى غەربىي كونترول قىلىۋاتقان كاپىتالىزم ئىمكانقەدەر كۆپرەك پايدىغا ئېرىشىش ئۈچۈن كۆپ خىل قارىچىلىق، ئالدامچىلىق ۋە يالغانچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىۋاتىدۇ. ۋاستە تاللىماي پايدا ئېلىش كاپىتالىزمنىڭ بىرىنچى نىشانى. راستچىلىق، ئىشەنچ ۋە باشقا پەزىلەتلەر ئۇلارنىڭ نىشانى ئەمەس.. كاپىتالىزمنىڭ تۈۋرۈكى بولغان چىچەن يەھۇدىي سودىگەرلىرى بۇ پەزىلەتلەرنى ئىمكانقەدەر كۆپرەك پايدىغا ئېرىشىش ئۈچۈن قوللىنىدۇ. بۇ پەزىلەتلەر پايدا بېرەلمىگەندەك بولسا، ياۋروپالىقلار ناھايىتى ئاسانلا ئەخلاقىنى ۋاز كېچەلەيدۇ. مەسىلەن: ئۇلار سىياسىي ئىشلاردا، مۇستەملىكىچىلىكتە، خەلقئارا مۇناسىۋەتلەردە، ئاق تەنلىكلەر

بىلەن قارا تەنلىكلەرنىڭ مۇئامىلىلىرىدە... دائىم شۇنداق قىلىدۇ.

ئەمما ئەخلاقىي قىممەت قاراش ھەقىقىي رەۋىشتىكى مۇسۇلمانلار. چىلىقتا ھەقىقىي تۈپكى نەرسىدۇر. چۈنكى ئىسلامىي ئەخلاقنىڭ نىشانى ماددىي جەھەتتە پايدا ئېلىش ئەمەس. ئىسلامىي ئەخلاق ماددىي پايدىنى ئاساس قىلىپ ۋۇجۇدقا كەلگەن ئەمەس. ئىسلامىي ئەخلاقنىڭ نىشانى اللە قا بەرگەن، اللە قا ئىبادەت قىلىش ئۈستىگە قۇرۇلغان ئەھدىگە ۋاپا قىلىشتۇر. ئىسلامدىكى ئەخلاق يىلتىزلىق مەدەنىي قىممەت قاراشتۇر. چۈنكى ئىسلامىي ئەخلاق ئىنسانپەرۋەرلىك تۈسىگە ئىگە بولۇپ، ئېرىق ۋە ئېقىلم چەكلىمىسىگە ئۇچرىمايدۇ. ئىسلامىي ئەخلاق موئىن ئىنساندىن سادىر بولۇپ، يەنە بىر ئىنسانغا قارىتىلىدۇ. گەرچە ئۇ، مۇسۇلمان بولمىسىمۇ.

ئىسلامىي ئۆممەت ھەقىقىي ئىمان كەلتۈرگەن، ھەقىقىي ئىبادەت قىلغان، ئەخلاقىي مۇسۇلمانلارغا پەرز قىلىنغان ئىبادەت دەپ تونۇغان زاماندا تارىختا مىسلى كۆرۈلمىگەن نۇرغۇن مۆجىزىلەر روياپقا چىقتى.

يېرىم ئەسىرگە يەتمىگەن ۋاقىت ئىچىدە شەرقىي ھىندىستاندىن باشلانغان ئىسلام فۇتۇھاتلىرى غەربىي ئوكيانغىچە كېڭەيدى. بۇ، تارىختا مىسلى كۆرۈلمىگەن ھەيران قالارلىق تېز سۈرئەتتۇر. مۇسۇلمانلارنىڭ قولغا كەلتۈرگىنى پەقەت زېمىن فەتھى قىلىشلا ئەمەس. مۇسۇلمانلار يېرىم ئارالدىن كېڭەيمىچىلىك قىلىش مەقسىتى بىلەن چىققان ئەمەس. ئۇلارنىڭ نىشانى رەببىيە ئىبنى ئامىر پارىسلارنىڭ ھەربىي قوماندانغا دېگەندەك ئىدى: «اللە بىزنى ئۆزى خالىغان كىشىلەرنى بەندىلەرگە قۇل بولۇشتىن بىرلا اللە قا ئىبادەت قىلىشقا، دۇنيانىڭ زۇلۇملىرىدىن ۋە تارىخىيلىرىدىن دۇنيا ۋە ئاخىرەتنىڭ كەڭلىكىگە چىقىرىشقا ئەۋەتتى.»

بۇ قېتىملىق فەتھىدە مۇسۇلمانلار قولغا كەلتۈرگەن ئەڭ چوڭ نەتىجە شۇكى، ناھايىتى كۆپ كىشىلەر اللە نىڭ نۇرى بىلەن ھىدايەت تېپىپ، اللە نىڭ دىنىغا كىردى. بۇ، فەتھى قىلغۇچىلارنىڭ ھەيۋىسىدىن قورققانلىقتىن ياكى فەتھى قىلغۇچىلارنىڭ زورلىشىدىن بولمىدى. فەتھى قىلغۇچىلار كىشىلەرنىڭ جېنى ۋە ئېتىقادىغا چىقىلمىدى. كىشىلەر مۇسۇلمانلارنىڭ ئىسلام دىنىغا كىرمىگەنلەرگە بەرگەن ئامانلىقنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆردى. فەتھى قىلغۇچىلارنىڭ ئەخلاقىي كىشىلەرنىڭ بۇ دىننى قوبۇل قىلىشىدىكى ئەڭ چوڭ سەۋەبلەرنىڭ بىرىدۇر. بۇرۇنمۇ پەيغەمبەر

ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەخلاقى كۆپ كىشىلەرنىڭ ھىدايەت تېپىشىغا سەۋەب بولغان ئىدى. اللھ رەسۇلۇللاھ نىڭ ئەخلاقىغا گۇۋاھلىق بېرىپ مۇنداق دەيدۇ: «(ئى مۇھەممەد!) سەن ھەقىقەتەن بۈيۈك ئەخلاققا ئىگىسەن» □

«اللھ نىڭ رەھىمىتى بىلەن سەن ئۇلارغا مۇلايىم بولدۇڭ؛ ئەگەر قوپال، باغرى قاتتىق بولغان بولساڭ، ئۇلار چۆرەڭدىن تارقاپ كېتەتتى.» □

فەتھى ھەيران قالارلىق تېز سۈرئەتتە ئېلىپ بېرىلدى، نەچچە ئون مىليۇن ئادەم فەتھى قىلغۇچىلارنىڭ دىنىغا ئۆز ئىختىيارلىق ۋە رازىلىقى بىلەن كىردى ۋە ئۆزى يېڭى قوبۇل قىلغان دىننى تارقىتىش ئۈچۈن ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن جىھادقا ئاتلاندى... مۆجىزە بۇغىنەك ئەمەس.

بۇرۇنمۇ ۋە كېيىنمۇ تەكرارلىنىپ باقمىغان يەنە بىر مۆجىزىلىك كۆرۈنۈش ۋۇجۇدقا چىقتى. ئۇ بولسىمۇ، نەچچە ئون مىليۇن كىشىنىڭ، ھەتتا ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلماي ئۆز ئېتىقادىنى ساقلاپ قالغانلارنىڭ ئەرەب تىلىنى قوبۇل قىلغانلىقىدۇر. مىسىر، شام ۋە ئۇ -

□ سۈرە قەلەم 4 - ئايەت □ سۈرە ئال ئىمران 158 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

نىڭدىن باشقا فەتھى قىلىنغان ئەللەرنىڭ ناسارالىرى ئۆزىنىڭ تىلىنى ئۇنتۇپ، ئۆز دىنىنىڭ ئىبادەت پائالىيەتلىرىنىمۇ ئەرەب تىلىدا ئادا قىلدى.

ئاسىيا ۋە ئافرىقىنىڭ كەڭ كەتكەن رايۇنلىرىدىكى نۇرغۇن كىشىلەر تىجارەت قىلغىلى كەلگەن مۇسۇلمانلارنىڭ قولىدا ئىمان ئېيتتى. بۇ تىجارەتچىلەر مەخسۇس دىن دەۋەت قىلغىلى كەلمىگەن بولسىمۇ، ئەمما ئۇلارنىڭ ئىسلامىي ئەخلاقى كىشىلەرنى ئۇلارغا ۋە ئۇلارنى ئەخلاقلىق قىلىپ تەربىيىلىگەن دىنغا مۇھەببەت باغلاتقۇزدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بۇ دىنغا كىردى. بۇنىڭغا ھازىرقى مۇسۇلمانلارنىڭ ئەخلاقسىزلىقى كىشىلەرنى اللھ نىڭ يولىغا مېڭىشتىن توسۇۋاتقانلىقى روشەن سىلىشتۇرما.

پۈتۈن ياۋروپا ۋە ھەتتا ئامېرىكا اللھ تۆۋەندىكى ئايەتتە اللھ نىڭ زىكرىدىن يۈز ئۆرۈگەنلەرنى ئاگاھلاندۇرغان خاتىرجەمسىزلىك پاتقىقىغا يېتىپ قالدى: «كىمكى مېنىڭ زىكرىمدىن يۈز ئۆرۈيدىكەن، ئۇنىڭ ھاياتى تار (يەنى خاتىرجەمسىز) بولىدۇ، قىيامەت كۈنى ئۇنى بىز كور قوپۇرمىز.» □

ماددىي، ئىلمىي، تېخنىلوگىي، ئىقتىسادىي جەھەتتە راسا گۈللەنگەنلەرمۇ، بەلكى «ھاللىق جەمئىيەت» بولۇشتىن ھالقىپ، «پاراۋان جەمئىيەت» دەرىجىسىگە يەتكەنلەرمۇ خاتىرجەمسىزلىك ئاسارەتلىرىدىن قۇتۇلالىدى. بۇلاردىكى روھىي خاتىرجەمسىزلىك تېخىمۇ يۇقىرى پەللىگە يەتتى. بىئاراملىق، ساراڭلىق، ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىش، روھىي كېسەل، نېرۋا كېسەل، ھاراكەتلىك، زەھەر چىكىش، تىت-تىتلىق، جىنايەتكە بېرىلىش، يېتىمىسراش، پىترەتنىڭ بۇزۇلۇشى... مانا بۇلار روھىي بىسەرەمجانلىقنىڭ ئىپادىلىرىدۇر.

ئۇجايدىكى كىشىلەر قۇتۇلۇش يولى ئىزدىمەكتە... بەزىلىرى بۇددا

□ سۈرە تاھا 124 - ئايەت

دىننى قوبۇل قىلماقتا، بەزىلىرى كارىشنا (چۈشىنىكسىز يېزىق بىلەن يېزىلغان قوليازما) غا چوقۇنماقتا، يەنە بەزىلىرى نېمە قىلارنى بىلەلمەي تىمىسقاپ يۈرمەكتە...

بىردىنبىر قۇتۇلۇش يولى ئىسلام. اللە ئۇنى كىشىلەرنى قاراڭغۇلۇق قىتىن نۇرغا چىقىرىش ئۈچۈن نازىل قىلغان...

غەربتە ھەريىلى نەچچە يۈز كىشى ئىسلام دىنىغا كىرمەكتە...

ناۋادا كۆپلىگەن توساقلار، جۈملىدىن خرىستىئانلىق توسىقى، ياۋروپا چېركاۋلىرىنىڭ دىن نامىدا ۋەھشىيلىك قىلغانلىقىدىن پەيدا بولغان دىندىن نەپرەتلىنىش توسىقى، مۇسۇلمانلارنىڭ ھازىرقى ئەھۋالى قاتارلىق توساقلار ياۋروپالىقلارنى ئىسلامدىن توسىمىسا ئىدى، يۈزلەپ مۇسۇلمان بولۇۋاتقانلارنىڭ مىڭلاپ، مىليۇنلاپ مۇسۇلمان بولۇشى مۇمكىن ئىدى.

ناھايىتى كۆپ غەربلىكلەر مۇسۇلمان دەۋەتچىلەرنىڭ ئىسلام توغرىسىدىكى سۆزلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، ئېغىزى بىلەن ياكى ئەمەلىي ھەرىكىتى بىلەن مۇنداق دەۋاتىدۇ: ئىسلام سىلەر ئوتتۇرىغا قويغاندەك مۇشۇنداق گۈزەل سۈرەتتە بولسا، نېمىشقا سىلەر بۇنداق ھالدا قالدىڭلار؟! نېمىشقا سىلەر كازاپ، قويىمىچى، ئالدامچى، ۋەدىسىدە تۇرمىغۇچى، مۇئامىلىدە دۇرۇس ئىش قىلمىغۇچى بولۇپ قالدىڭلار؟! نېمىشقا ئۆزئارا كىلىشەلمەيسىلەر، بىر-بىرىڭلارنى دۈشمەن تۇتۇپ ئۆچ كۆرسىلەر!؟

مۇسۇلمانلارنىڭ ھازىرقى ئەھۋالى ئىسلامىي دەۋەتكە ئەنە شۇنداق توسقۇن بولماقتا. نېمە

قىلارنى بىلەلمەي قالغان مىليۇنلىغانلارنى قۇتۇلۇش يولىدىن توسماقتا. كۆپلىگەن كىشىلەر بۇ خەتەرلىك ئىشقا دىققەت قىلماي يۈرمەكتە، ئۇلۇغ-كىچىك تىنىپ قويۇپلا مۇرىسىنى قىسىپ ئۆز يولىغا راۋان بولماقتا. شۈبھىسىزكى، بۇنىڭ سەۋەبى ئۇلارنىڭ تونۇشىدا ئەخلاقنىڭ ئىمان ۋە ئىبادەتنىڭ سىرتىدا قالغانلىقىدا.

ھېلىمۇ ئېسىمدە، دەۋەتكە ناھايىتى كۆپ كۈچ چىقارغان بىر دەۋەتچى (اللە ئۇنىڭغا كۆپ مۇكاپات بەرسۇن) بىر ئوقۇغۇچىنىڭ ئالىي مەكتەپ ئوقۇش پۈتتۈرۈش دىسسىپلىنىسى ماقالىسى توغرىسىدا مۇنازىرە قىلىپ مۇنداق دېدى: ئەخلاقنىڭ ئىمان بىلەن نېمە مۇناسىۋىتى بار؟! بىزنىڭ ئۆگەنگىنىمىزدە ئىمان-ئېتىقاد ئىلاھقا، پەيغەمبەرگە ۋە ئىلاھىي كىتابلارغا ئىشىنىش خالاس. ئۇنىڭدىن باشقا ئەمەس. سەن بۇ ماقالىدە ئىمان بىلەن ئەخلاقنى بىر-بىرىگە باغلاپسەن بۇنى نەدىن تېپىۋالدىڭ؟!

ئەخلاق ئىمان ۋە ئىبادەت دائىرىسىدىن چىقىرىۋېتىلگەندىن كېيىن، ئۇ بىر قوشۇمچە ئىش، بولسا تېخى ياخشى، بولمىسىمۇ كارى چاغلىق. كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىش بىلەن ئىمان بار بولدى، ئىبادەت مەلۇم بىر قانچە خىل پائالىيەت بىلەنلا ئادا تاپتى. ئەخلاق دېگەن نەپلى ئەمەل، نەزەردىن ساقىت قىلىۋەتسە كىمۇ ھېچقىسى يوق دەپ قارالدى. توغرا، بىز ئەخلاقنى چورتلا تاشلىۋەتمىدۇق، ھەپتىلىك، پەسلىك، يىللىق ۋەز-نەسىپەتلەردە ئەخلاق توغرىسىدا سۆزلەپ تۇرۇۋاتىمىز. بۇ سۆزلىرىمىزنىڭ ھاۋاغا ئۇچۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى بىلىپ تۇرۇۋاتىمىز. شۇنداقتىمۇ كىشىلەرنىڭ ھىدايەت تېپىشىنى تەمە قىلىپ دائىم نەسىپەت قىلىپ تۇرۇۋاتىمىز.

ئەخلاق بىتچىت بولغاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەدىستە ئۇچۇق كۆرسەتكەن قانچىلىك ئىمان شاخلىرى سۇندى ھە!.

كېيىنكى ئەۋلاد مۇسۇلمانلاردا ئىبادەت ئوقۇمى تارىپى مەلۇم بىر قانچە خىل پائالىيەتكىلا چەكلىنىپ قالدى. كۈندىلىك ئەمەلىي پائالىيەتلەر، جۈملىدىن سىياسىي، ئىجتىمائىي، ئىقتىسادىي پائالىيەتلەر ئىبادەت دائىرىسىدىن چىقىرىۋېتىلدى. ئىمانىي ئەخلاقلارمۇ ئىبادەت دائىرىسىدىن چىقىرىۋېتىلدى. شۇنىڭ بىلەن گۇناھ-مەئسىيەتلەر كۆپەيدى. گۇناھكارلار ئاۋۇدى. جەمئىيەت تۇراقسىزلاشتى. ئازغۇنلۇق ۋە زۇلۇم سىتەملەر كۆپەيدى. جەمئىيەت كۆپ قېتىم ئېغىر چىكىنىش ۋە

ئىزتىراپلارغا دۇچ كەلدى.

ئىبادەت ئوقۇمىنى خاتا چۈشىنىش بۇنىڭلىق بىلەنلا ئاخىرلاشقىنى يوق. بەلكى ئىبادەت ئوقۇمىنى خاتا چۈشىنىش دەرىجىسى ئۆزلۈكسىز چوڭقۇرلىماقتا.

بۇ ۋاقىتكىچە ئىبادەتنىڭ دائىرىسى تارىپ پەقەت بىر قانچە پائالىيەتكىلا چەكلىنىپ كەلگەن بولسا، مانا ئەمدىلىكتە بۇ خاتا چۈشىنىش يەنە بىر قانچە دەرىجە چوڭقۇرلىدى.

بۇنىڭ بىرىنچى ئىپادىسى شۇكى، مەلۇم بىر قانچە خىل ئىبادەت پائالىيەتلىرى پەقەت شۇ ئىشنى قىلىش ئۈچۈنلا، ئۇنى قىلىشتا باشقا مەقسەت يوقتەكلا، شۇنى قىلسا ئىنساندىن تەلەپ قىلىنغان ئىبادەت پۈتۈنلەي ئادا تاپىدىغاندەكلا، يەنى ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ئىبادەت قىلىدىغان ئەھۋال شەكىللەندى.

شۈبھىسىزكى، قۇرئان ۋە ھەدىسنى بىلگەن تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ئىبادەت قىلمايتتى. قۇرئان ۋە ھەدىس ھەر بىر خىل ئىبادەت پائالىيەتكە مەخسۇس روھىي ۋە ئەمەلىي غايىلەرنى بەلگىلىگەن بولۇپ، ئىبادەت ئارقىلىق شۇ غايىگە يېتىش كۆزدە تۇتۇلاتتى. شۇنداق قىلىپ مەلۇم بىر قانچە خىل ئىبادەت پائالىيەتى ئىنساننىڭ ئەمەلىي ھاياتىنىڭ ھەممە تەرەپلىرىدە ئەكس ئېتەتتى.

اللھ قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ:

«نامازنى (تەئىدل ئەركان بىلەن) ئوقۇغىن، ناماز ھەقىقەتەن قەبىم ئىشلاردىن ۋە گۇناھلاردىن توسدۇ.» □

«ئى مۆمىنلەر! (گۇناھلاردىن) ساقلىنىشىڭلار ئۈچۈن سىلەردىن ئىلگىرىكىلەرگە (يەنى ئىلگىرىكى ئۈمىمەتلەرگە) روزا پەرز قىلىنغا -

□ سۈرە ئەنكەبۇت 45 - ئايەت

ئىدەك، سىلەرگىمۇ (رامزان روزىسى) پەرز قىلىندى.» □

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «روزا تۇتقۇچى يالغان سۆزلەرنى ۋە گۇناھلىق قىلمىشلارنى تەرك ئەتمەسە، ئۇنىڭ يېمەك - ئىچمەكنى تەرك ئەتكىنىگە اللھ نىڭ ھاجىتى يوق.» □

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دەيدۇ:

«بەزى روزا تۇتقۇچىلار تۇتقان روزىسىدىن ئاچلىق ۋە ئۇسسۇزلۇقتىن باشقا نىسۋىگە ئىرىشەلمەيدۇ.»

«ئى مۇھەممەد!» ئۇلارنىڭ ماللىرىنىڭ بىر قىسمىنى سەدىقە ھېسابىدا ئالغىنىكى، ئۇنىڭ بىلەن ئۇلارنى گۇناھلىرىدىن پاكلىغايىسەن ۋە (ياخشىلىقلىرىنى) كۆپەيتكەيسەن.» □
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ:

«ئى ئىنسانلار! ئاللاھ پاك تۇر، ئۇ پەقەت پاك نەرسىلەرنىلا قوبۇل قىلىدۇ، ئاللاھ مۇئمىنلارنىمۇ پەيغەمبەرلەرنى بۇيرۇغان ئىشقا بۇيرىدى: «ئى پەيغەمبەرلەر! ھالال نەرسىلەرنى يەڭلار، ياخشى ئەمەللەرنى قىلىڭلار، مەن ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ قىلغان ئەمەللىرىڭلارنى ئوبدان بىلىمەن. ئى مۇئمىنلەر! بىز سىلەرنى رىزىقلاندۇرغان ھالال نەرسىلەردىن يەڭلار.» بەزى ئادەملەر چاڭ - توزانلارغا مېلىنىپ ئۇزۇن سەپەرلەرنى قىلىپ، ئى رەببىم، ئى رەببىم دەپ قولنى ئاسمانغا كۆتۈرىدۇ. ئۇنىڭ يېڭىنى ھارام، ئىچكىنى ھارام، كېيىڭىنى ھارام تۇرسا، ئۇنىڭ دۇئاسى قاندىمۇ ئىجابەت بولسۇن؟!»

«ھەج ۋاقتى مەلۇم بىرقانچە ئايدۇر (يەنى شەۋۋال، زۇلقەئدە ئايلىرى ۋە زۇلھەججە ئېيىنىڭ ئون كۈنىدۇر). بۇ ئايلاردا ھەج قىلىشنى نىيەت قىلغان (يەنى ئېھرام باغلىغان) ئادەمنىڭ جىنسى ئالاقە قىلىشى، گۇناھ قىلىشى ۋە جاڭجال قىلىشى مەنئى قىلىنىدۇ، سىلەر قانداقلىكى ياخشى ئەمەلنى قىلساڭلار، ئاللاھ ئۇنى بىلىپ تۇر -

□ سۈرە بەقەرە 183 - ئايەت □ سۈرە تەۋبە 103 - ئايەت

دۇ (ئاخىرەتلىكىڭلار ئۈچۈن) زاد - راھىلە ئېلىۋېلىڭلار، ئەڭ ياخشى زاد - راھىلە تەقۋادارلىقتۇر. ئى ئەقىل ئىگىلىرى! ماڭا تەقۋادارلىق قىلىڭلار.» □

كىشىلەر ئۆزلىرىگە تېگىشلىك بولغان (دىنىي ۋە دۇنياۋى) مەنپەئەتلەرنى كۆرسۇن، بەلگىلەنگەن كۈنلەردە (يەنى قۇربانلىق كۈنلىرىدە) ئاللاھ ئۇلارغا رىزىق قىلىپ بەرگەن چارۋا ماللىرىنى (يەنى تۆگە، قوي، ئۆچكىلەرنى) ئاللاھ نىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىش يۈزىسىدىن) ئاللاھ نىڭ ئىسمىنى

ئېيتىپ قۇربانلىق قىلسۇن». سىلەر قۇربانلىقلارنىڭ گۆشىدىن يەڭلار، مۇھتاجقا، پېقىرغا بېرىڭلار. ئاندىن ئۇلار كىرىلىرىنى تازىلىسۇن (يەنى ئېھرامدىن چىققاندىن كېيىن چاچلىرىنى، تىرىقلىرىنى ئالسۇن)، ئۆز ئۈستىگە ئالغان ئىبادەتلىرىنى ئادا قىلسۇن، قەدىمىي بەيت (يەنى بەيتۇللا) نى تاۋاپ قىلسۇن. (ھەج ئىبادىتى) ئەنە شۇدۇر، كىمكى اللە نىڭ دىنىنىڭ ئەھكاملىرىنى ئۇلۇغلىسا (يەنى ھەج جەريانىدا اللە نىڭ بۇيرۇغانلىرىنى بەجا كەلتۈرۈپ، مەنئى قىلغان ئىشلىرىدىن چەكلەنسە)، بۇ، پەرۋاردىگارنىڭ دەرگاھىدا ئۇنىڭ (دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىكى) ئۈچۈن ياخشىدۇر، سىلەرگە چاھارپايىلاردىن قۇرئاندا (ھاراملىقى) بايان قىلىنغانلىرىدىن باشقىلىرى ھالال قىلىندى. سىلەر بۇتلاردىن ئىبارەت نىجىستىن ساقلىنىڭلار، يالغان گۇۋاھلىق بېرىشتىن ساقلىنىڭلار. اللە غا خالىسى ئىبادەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا شېرىك كەلتۈرمەڭلار، كىمكى اللە غا شېرىك كەلتۈرىدىكەن، ئۇ گۇيا ئاسماندىن تاشلىنىپ، قۇشلار ئۇنى ئېلىپ قاچقاندەك، ياكى بوران ئۇنى ئېلىپ بېرىپ يىراق جايغا تاشلىۋەتكەندەك بولۇپ قالىدۇ. ئىش مانا شۇنداق، كىمكى دىنىي ئىشلارنى (جۈملىدىن ھەجنىڭ ئەمەللىرىنى قۇربانلىقلارنى) ئۇلۇغلايدىكەن، بۇ، دىللارنىڭ تەقۋا -

□ سۈرە بەقەرە 197 - ئايەت

دارلىقىدىندۇر. مۇئەييەن مۇددەتكىچە (يەنى بوغۇزلايدىغان ۋاقىتقىچە) قۇربانلىق ماللىرىدىن (سېغىپ، نەسىللەندۈرۈپ، مىنىپ) پايدىلىنىسىلەر، ئاندىن ئۇنى بوغۇزلاشقا تېگىشلىك جاي بەيتۇللانىڭ يېنىدۇر (يەنى ھەرەمدۇر). ھەر ئۈممەت اللە ئۇلارغا رىزىق قىلىپ بەرگەن چارۋىلارنى (شۈكۈر قىلىش يۈزىسىدىن قۇربانلىق قىلغانلىرىدا) اللە نىڭ ئىسمىنى ئېيتسۇن دەپ، ئۇلارغا قۇربانلىقنى بەلگىلىدۇق، سىلەرنىڭ ئىلاھىڭلار بىر ئىلاھتۇر، ئۇنىڭغا بويسۇنۇڭلار، ئىتائەتمەنلەرگە خۇش خەۋەر بەرگىن. ئۇلار شۇنداق كىشىلەركى اللە ياد ئېتىلسە، ئۇلارنىڭ دىللىرى قورقۇپ (تترەيدۇ)، ئۆزلىرىگە يەتكەن ئەزىيەتلەرگە سەۋر قىلىدۇ، ناماز ئۆتەيدۇ، ئۇلارغا بىز رىزىق قىلىپ بەرگەن نەرسىلەردىن (ياخشىلىق يوللىرىغا) بېرىدۇ. (كەبىگە ئېلىپ بېرىلىدىغان) تۆگىنى اللە نىڭ (دىنىنىڭ) ئالامەتلىرىدىن (يەنى ھەجنىڭ ئەھكاملىرىدىن) قىلدۇق، ئۇلاردا سىلەرگە نۇرغۇن پايدا بار، ئۇلارنى قاتار قىلىپ تۇرغۇزۇپ (يەنى ئۇلارنىڭ ئالدى سول پۈتىنى باغلاپ، ئۈچ پۈت بىلەن تۇرغۇزۇپ بوغۇزلىغىنىڭلاردا) اللە نىڭ ئىسمىنى تىلغا ئېلىڭلار (يەنى بىسىمىلا دەڭلار)، ئۇلار بوغۇزلىنىپ جېنى چىققاندا، ئۇلارنى يەڭلار، قانائەتچان

موھتاجلارغا ۋە سائىللارغا بېرىڭلار، سىلەرنى شۈكۈر قىلسۇن دەپ ئۇ تۆڭلەرنى سىلەرگە بويسۇندۇرۇپ بەردۇق. اللە غا ئۇلارنىڭ گۆشلىرى ۋە قانلىرى يېتىپ بارمايدۇ، اللە غا يېتىدىغىنى پەقەت سىلەرنىڭ تەقۋادارلىقىڭلاردۇر، اللە نىڭ سىلەرنى ئۆزىنىڭ ئەھكاملىرىغا يېتەكلىگەنلىكىنى ئۇلۇغلىشىڭلار ئۈچۈن، اللە ئۇلارنى سىلەرگە ئاشۇنداق بويسۇندۇرۇپ بەردى. ياخشى ئىش قىلغۇچىلارغا (ئاخىرەتتە بەختكە ئېرىشىدىغانلىقى بىلەن) خۇش خەۋەر بەرگىن.»

□

□ سۈرە ھەج 27، 37 - ئايەتلەر

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: قوبۇل قىلىنغان ھەجگە پەقەت جەننەت بىلەنلا مۇكاپات بېرىلىدۇ.

يەنە مۇنداق دەيدۇ: «كىمدە - كىم بەيتۇللاغا كەلسە، ھەجنى ئۆز قائىدىسى بويىچە ئادا قىلسا ئانىسىدىن تۇغما پاك بولىدۇ.»

بۇ ئايەت ۋە ھەدىسلەرنىڭ خۇلاسىسى مەزمۇنى شۇكى ناماز، روزا، زاكات، ھەج قاتارلىق بۇ بىر قانچە خىل پائالىيەت مەلۇم مەقسەت بىلەن ئادا قىلىنىدۇ، بۇ ئىبادەتلەرنى قىلىش بىلەنلا ھەممە ئىش تۈگىمەيدۇ. بەلكى بۇ ئىبادەتلەرنى تەلەپ - تەقەززالىرى بىلەن قوشۇپ ئادا قىلغاندىلا، ئاندىن ئۇ ئىبادەتلەر ھەقىقى مەنىگە ۋە ئەمەلىي قىممەتكە ئىگە بولىدۇ.

توغرا، اللە تائالا بۇ ئۈممەتتىن مۇشۇ ئىبادەتلەرنى قىلىشنى تەلەپ قىلدى. اللە ئۆزى خالىغانچە ھۆكۈم چىقىرىدۇ، اللە نىڭ ھۆكۈمىنى ھېچكىم كەينىگە قايتۇرالمىدۇ. اللە تائالا خالىغان كىشىلەرگە ئۆزى خالىغان ئىبادەت شەكىللىرىنى بەلگىلەپ بېرىدۇ. «اللە نىڭ قىلغانلىرىدىن سوئال - سوراق قىلىنمايدۇ، ئۇلاردىن سوئال - سوراق قىلىنىدۇ.» □

ھېچكىمنىڭ اللە پەرىز قىلغان ياكى مۇستەھەب قىلغان ئىبادەت شەكىللىرىدىن باشقا ئىبادەت شەكىللىرى بىلەن ئىبادەت قىلىشى توغرا ئەمەس. بۇ نۇقتىدىن ئېيتقاندا يۇقىرىقى تۆت تۈرلۈك ئىبادەت بىۋاسىتە مەقسەتتۇر. ئۇنىڭ ئورنىنى ھېچنەرسە باسالمايدۇ. بەندە ئۆزى ئويدۇرۇپ چىقارغان ئىبادەت شەكىللىرى بىلەن اللە نىڭ رازىلىقىنى تاپماقچى بولسا، ھەر قانچە تىرىشىسىمۇ ئۇنىڭ قىلغىنى بىكار كېتىدۇ. لېكىن يۇقىرىقى ئايەت ۋە ھەدىسلەردىن شۇنىسى ناھايىتى ئىنىق

مەلۇمكى، بۇ ئىبادەتلەر ئۇلۇغۋار غايىلەرگە ئىگە. بۇ غايىلەر ئايەت، ھەدىستە ئوچۇق دېيىلگەن. بۇ ھەقتە ئىجتىھاد

□ سۈرە ئەنبىيا 23 - ئايەت

قىلىشنىڭ ياكى ھۆكۈم خۇلاسەلىشىنىڭ ھاجىتى يوق. بۇ شۇنى چۈشەندۈرىدۇكى، مەزكۇر ئىبادەتلەرنىڭ ئۆزى غايە ئەمەس. بۇ ئىبادەتلەرنى ئادا قىلغان بىلەن ئۇنىڭ تەقەززالىرى ئىشقا ئاشمىسا، بۇ ئىبادەتلەرنىڭ ھېكمىتى ۋە ئۇنىڭ پەرىز قىلىنىشىنىڭ ئەھمىيىتى قالمايدۇ.

بەزىلەر: اللہ مەزكۇر ئىبادەتلەرنى پەقەت اللہ قا غايىۋانە ئىتائەت قىلىدىغانلار بىلەن، ئاسىي بولىدىغانلارنى ئايرىش ئۈچۈن پەرىز قىلغان. ئىبادەتلەرنىڭ ئىنسانلارغا مەلۇم بولغان ھېكمىتىنىڭ بولۇشى زۆرۈر ئەمەس. چۈنكى، ئۇنىڭ ھېكمىتىنى اللہ ئۆزى بىلىدۇ... دەيدۇ.

بۇ توغرا ئېيتىلغان سۆز، بىراق بۇ سۆز ئىبادەتنىڭ ھەممە تۈرلىرىگە توغرا كەلمەيدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئىبادەتلەرنىڭ ئەھمىيىتىنى تۆۋەنلەشتۈرۈۋىتىدۇ.

اللہ تائالا بۇ ئىبادەتلەرنى پەرىز قىلىشنىڭ پۈتۈن ھېكمىتىنى ياكى قىسمەن ھېكمىتىنى ئۆزى بايان قىلغان ئىكەن، ئۇنداقتا بىز اللہ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ئوچۇق ئېيتقان ھېكمەتنى نەزەردىن ساقىت قىلالمايمىز. ئىبادەتلەر بىۋاسىتە پەرىز، ئۇنىڭدا باشقا غايە، مەقسەت يوق دېيەلمەيمىز.

شۇنداق، ئىبادەتلەر بىۋاسىتە مەقسەت. لېكىن ئىبادەتلەر ئۆز زاتىنىڭ جەھەتتىنلا مەقسەت ئەمەس. بەلكى ئۆز زاتىنىڭ جەھەتتىن ۋە باشقا تەقەززالىرىنىڭ جەھەتتىن مەقسەتتۇر... ئۇنداقتا بىز ئىبادەتلەرنىلا ئادا قىلىپ، ئۇنىڭ قورئان ۋە ھەدىستە ئوچۇق دېيىلگەن تەلەپ - تەقەززالىرىنى ئىجرا قىلماي يۈرسەك، اللہ پەرىز قىلغان ئىبادەتنى تولۇق ئادا قىلغان بولىمىزمۇ؟!

ئىبادەت مەلۇم پائالىيەتلەرگەلا چەكلەنگەن، ئاندىن ئىبادەت شەكىلۋازلىققا ئايلانغان زامانلاردا كېيىنكى مۇسۇلمانلار بۇ مەسىلىنى ئويلاشمىدى.

توغرا، ئىبادەت قىلىپ تۇرۇپ ئۇنىڭ تەقەززاسى بويىچە ئىش قىلمايدىغان، بەلكى ئۇنىڭ تەتۈرسى بويىچە ئىش قىلىدىغان؛ ناماز ئوقۇيدىغان، نامىزى ئۇنى يامان ۋە بۇزۇق ئىشلاردىن

توسمايدىغان؛ روزا تۇتىدىغان، تۇتقان روزىسى ئۇنى تەقۋالىققا يەتكۈزمەيدىغان؛ زاكات بېرىدىغان، ھارامدىن پۇل تاپىدىغان ياكى ھارامنى ئېلىشتۇرۇپ پۇل تاپىدىغان؛ ھەج قىلىدىغان، ھەج ئۇنى تەقۋالاشتۇرمايدىغان ۋە اللە تىن ئەيمىندۈرمەيدىغان، يالغان گۇۋاھلىق بېرىشتىن توسمايدىغان قىلمىشلار پەيدا بولدى. كىشىلەر ئىبادەت دائىرىسىنىڭ تارىيىشى نەتىجىسىدە پەيدا بولغان بۇ قىلمىشلارنى ئىنكار قىلدى. چۈنكى، ئىنسان پىتىرىتى بۇنى ئىنكار قىلاتتى. لېكىن بۇ ئىنكار قىلىش چولتا ئىنكار قىلىش بولۇپ، بۇ ئېغىر گۇناھلىق قىلمىشنى ئۆزگەرتەلمىدى. چۈنكى، كىشىلەرنىڭ ۋە ھەتتا ئىنكار قىلغانلارنىڭ تونۇشىدا ئاشۇ گۇناھلىق قىلمىشنى قىلىۋاتقانلار نېمىلا دېگەنبىلەن ئىبادەت قىلىش ۋەزىپىسىنى ئادا قىلغانلار ئىدى!

يوقسۇ! ئۇلار ھەرگىزمۇ ئىبادەتنى ئادا قىلمىدى. توغرا، ئىبادەتنىڭ شەكلىنى بېجا كەلتۈردى. شەكلى ئىبادەتلەر بىلەن ھەقىقىي ئىبادەتنىڭ ئوتتۇرىسىدا ناھايىتى چوڭ پەرق بار. چۈنكى، ئىسلامدا ھېچقانداق ئىبادەت شەكلىۋازلىق بىلەنلا ئادا تاپمايدۇ. بەلكى ھەرقانداق ئىبادەت شەكلەن ئادا قىلىشتىن باشلىنىپ، شۇ ئىبادەتنىڭ تەلەپ-تەقەززالىرىنىڭ ئىشقا ئېشىشى بىلەن ئاندىن ئادا تاپىدۇ. باشقىچە قىلىپ ئېيتساق، شەكلەن ئىبادەت قىلغان كىشى دۇنيادا مۇسۇلمانلار قاتارىغا ئۆتەلەيدۇ، لېكىن ئۇنىڭ ئىبادىتى اللە نىڭ نەزىرىدە قوبۇل بولمايدۇ.

ئىمان كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىش بىلەن باشلىنىدۇ، لېكىن كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقىرىش بىلەنلا ئىسلامنىڭ ماھىيىتى بولغان تەۋھىد ئىشقا ئاشمايدۇ. پەقەت ئەمەلىي ئىجرا قىلىشقا تېگىشلىك ئەمەللەرنى ئەمەلىي ئىجرا قىلغاندىلا، يەنى ئېتىقادتا شېرىك كەلتۈرمىگەن، ئىبادەت پائالىيەتلىرىنى بىرلا اللە قا قاراتقان، ھەر ئىشتا اللە نىڭ شەرىئىتىنى ھۆكۈمدار قىلغاندىلا ئاندىن تەۋھىد ئىشقا ئاشىدۇ.

ناماز اللە ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بايان قىلغان شەكىل بىلەن باشلىنىدۇ. بۇ شەكىلنى ئىجرا قىلغان كىشى مۇسۇلمانلار قاتارىغا ئۆتەلەيدۇ، لېكىن نامازنىڭ يامان ۋە بۇزۇق ئىشلاردىن يېنىشتىن ئىبارەت تەقەززاسى ئىشقا ئاشمىغىچە ناماز اللە نىڭ نەزىرىدە قوبۇل بولمايدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: «شۇنداق ناماز ئوقۇغۇچىلارغا ۋايىكى، ئۇلار نامازنى غەپلەت بىلەن ئوقۇيدۇ. نامازنى رىيا بىلەن ئوقۇيدۇ. ئۇلار قولغا بەرمەيدۇ.» □

قالغان ئىبادەتلەرمۇ شۇنىڭغا ئوخشايدۇ.

بايان قىلىپ ئۆتكىنىمىزدەك، ئىبادەت ئۇقۇمى تارىپىپ، پەقەت مەلۇم بىر قانچە ئىشلارغا چەكلەندى، ئىبادەتنىڭ شەكلى ئادا قىلىنىپ، تەلەپ - تەقەززالىرى ئىجرا قىلىنىدى. بۇ ھەقىقەتەن چوڭ بۇزۇلۇش ئىدى. ئىش بۇنىڭ بىلەنلا تۈگىمىدى. كىشىلەر ئىبادەت ئۇقۇمىنىڭ تارىپىپ كەتكەنلىكىنى، ئۆزلىرىنىڭ ئىبادەت ۋەزىپىسىنى ئادا قىلىشتا خاتا قىلىۋاتقانلىقىنى، توغرا يولدىن ئېزىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلالىمىغاچقا، ئىبادەت ئۇقۇمىنىڭ تارىپىشى بارغانچە زىيادىلەشتى.

تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار ئىبادەتنى كەڭ مەنىدە چۈشىنىپ، ئۇنى ھاياتلىق سەپىرىدىكى ئوزۇق دەپ تونۇغاچقا، چوڭ ئىبادەتلەرگە ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرەتتى.

□ سۈرە مائۇن 4-5،6،7-ئايەت

ئۇلارنىڭ تونۇشىدا ناماز ئۆتىگەنلىك ئالدىدا تۇرغانلىق ۋە بۇ تۇرۇشقا ماس كېلىدىغان ئەيىمىنىش ئىدى. ئۇلارنىڭ دىللىرىدا ھازىر ئىدى. بۇ ھازىرلىق پۈتۈن كەيپىياتنى كونترول قىلاتتى. ئۇلارغا يېقىن ئىدى، ئۇلارنى كۆرۈپ تۇراتتى. ئۇلار نامازغا تەييارلىق قىلىۋاتقاندىمۇ، ئۇلارنى كۆرۈپ تۇراتتى. ئۇلار ناماز ئۆتەۋاتقاندىمۇ، قۇرئان تىلاۋەت قىلىۋاتقاندىمۇ، رۇكۇ، سەجدە، قىيام قىلىۋاتقاندىمۇ ئۇلارنى كۆرۈپ تۇراتتى. ئۇلارغا ھەرقاچان يېقىن ئىدى. ئۇلارنىڭ ھەربىر ھەرىكىتىنى كۆزىتىپ تۇراتتى. يۈرەك سوقۇشلىرىنى بىلىپ تۇراتتى. زار - تەزەررۇللىرىنى قوبۇل قىلاتتى دۇئالىرىنى ئىجابەت قىلاتتى. ئۇلار بۇنى تۇيۇپ تۇراتتى. بۇ ئۇلارنىڭ روھىغا تەسىر قىلاتتى. شۇنداق قىلىپ ناماز ئۇلارنىڭ ھاياتىدا ئۆزىنىڭ فۇنكسىيەلىك رولىنى جارى قىلدۇرۇپ، ئۇلارنى ئالدىدا تۇرغانلىقىنى يېقىنلاشتۇراتتى. ئۇلارنى يامان ۋە بۇزۇق ئىشلاردىن توسۇپتتى. ئۇلار ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىش قىزغىنلىقىنى ئاشۇراتتى. چۈنكى ئۇلار بۇ تائەت - ئىبادەتلەر ئارقىلىق دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ئالدىدا تۇرغانلىقىنى ئىشەنچلىك بىلىپتتى. نامازنى ئەسلىدە مۇشۇنداق تونۇش كېرەك ئىدى.

روزا ئۇلارنىڭ تونۇشىدا ئىبادەت قىلىش ۋە ئالدىدا تۇرغانلىقىنى ئىشەنچلىك بىلىپتتى. مۇسابىقە مەيدانى ئىدىكى، ھەرگىزمۇ كۈندۈزدە ئاچ يۈرۈپ، كېچىدە قورساق تويغۇزۇش ئەمەس ئىدى. مۇقەددەس ھەرەمگە كىرمەكچى بولغان كىشى ھەرەمگە كىرىشنىڭ ئالدىدا خۇشۇد - خۇزۇد

بىلەن تەييارلىق قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ھەرقەدەمدە يېڭى تەسراتقا ئىگە بولىدۇ، گويا ۋۇجۇدىغا بىر غايىبانە نۇر تارقىلىپ، روھناتىنىڭ چوڭقۇر قاتلىرىغا سېڭىپ كەتكەندەك بولىدۇ. روزا پەسىللىك ئىبادەت بولۇپ، ئۇلار بۇ ئىبادەتكە روھىي جەھەتتىن خۇددى شۇنداق تەييارلىق قىلاتتى.

روزا كەڭ مەزمۇنغا ئىگە بىر ئىبادەت بولۇپ، ئۇ نورمال تۇرمۇش كەچۈرۈش جەريانىدا روھىيەتنىڭ تېگىدە چۆكۈندە بولۇپ قالغان كىرىلەرنى تازىلايدۇ. شۇنىڭ بىلەن روزا تۇتقۇچىنىڭ تۇرمۇش رېتىمى ئۆزگىرىپ، يېڭىچە رېتىمغا ئىگە بولىدۇ. ئوزۇقلىنىش تەرتىمىنى ئۆزگەرتىش تەن ھۆججە يىرىلىرىنى جانلاندۇرۇپ، ھاياتىي كۈچىنى ئاشۇرىدۇ. خۇددى شۇنىڭغا ئوخشاش روزا تۇتۇشتىمۇ روھىي ئۆزگىرىش پەيدا بولۇپ، روھىي ھايات يېڭىلىنىدۇ. روھ تېخىمۇ سۈزۈلۈپ، بۇرۇن بېرىپ باقمىغان ئۇپۇقلارغا جەۋلان قىلىدۇ. روھىي ئېنېرگىيە كۈندىلىك ھېسسىي مەشغۇلىيەتلەرنىڭ بېسىمى ئاستىدا كۆپ خورايدۇ. مۇبارەك رامزان ئېيى روھىيەتنىڭ خورىغان ئېنېرگىيىسىنى ئەسلىگە كەلتۈرىدۇ. بۇنىڭ بىلەن ئىنسان ۋۇجۇدى يېڭىلىنىپ، تەڭپۇڭلىقى ئەسلىگە كېلىدۇ.

روزا يەنە روھنى شەھۋانىيەتكە قارشى قوراللاندىرىدۇ ۋە چىنىقتۇرىدۇ، تەقۋالىقنى ئاشۇرىدۇ. شەھۋانىي نەپسى ئۈستىدىن غالىب كېلىش بىلەنلا تەقۋا بولغىلى بولىدايدۇ، بەلكى روھىيەتنى اللە بەلگىلىگەن ھۇدۇدلاردا توختاشقا كۆندۈرۈش بىلەن تەقۋا بولغىلى بولىدۇ. كۆنۈش ۋە ئادەتلىنىش ئۈچۈن، شەھۋانىي نەپسىنى ئىرادىگە بويسۇندۇرۇش، نەپسنىڭ تىزگىنىنى قولدا تۇتۇپ، خالىغاندا قويۇۋەتكىلى، خالىغاندا توختاتقىلى بولۇش ئۈچۈن چىنىقىشقا توغرا كېلىدۇ. روزا ئەنە شۇنداق چىنىقىشتۇر. روزا ئەڭ كۈچلۈك روھىي ۋە جىسمانىي ئىستەك - يېمەك - ئىچمەك ۋە جىنسى ئىستەكىنى كونترول قىلىشنى ئۆگىتىدۇ. شۇ جەھەتتىن روزا تەقۋالىققا ياردەم بەرگۈچى مەشقتۇر: «ئى مۆمىنلەر! تەقۋا بولۇشۇڭلار ئۈچۈن، سىلەردىن ئىلگىرىكىلەرگە (يەنى ئىلگىرىكى ئۆمەتلەرگە) روزا پەرز قىلىنغاندەك، سىلەرگىمۇ (رامزان روزىسى) پەرز قىلىندى.» □

□ سۈرە بەقەرە 183 - ئايەت

روزىنى ئەسلىدە مۇشۇنداق چۈشىنىش كېرەك ئىدى.

زاكات ئۇلارنىڭ تونۇشىدا روھنى ۋە ئىقتىسادنى پاكلايتتى، ماددىي ۋە مەنەۋىي ھاياتنى پاكلايتتى. ئۇ دۆلەتكە تۆلىنىدىغان باج-سېلىق ئەمەس، بەلكى اللە قا يېقىنلاشتۇرىدىغان ئىبادەت ئىدى.

كىشىلەر دۆلەتنىڭ قەھرى-غەزىبىدىن قورقۇپ، تۆلەيدىغان باج-سېلىق بىلەن پاكلىنىش مەقسىتىدە ئادا قىلىنىدىغان ئىقتىسادىي ئىبادەت ئوتتۇرىسىدا ناھايىتى چوڭ پەرق بار. زاكاتنى پاكلىنىش مەقسىتىدە بېرىدىغان كىشى ھەممىدىن ئاۋۋال پاك يول بىلەن پۇل تېپىشنى، بۇئارقىلىق ئۆزىنىمۇ ۋە ئۆزىگىنىمۇ مەنپەئەتلەندۈرۈپ، اللە نىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىشنى ئويلايدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ھالال رىزىق ئىزدەپ تەرەپ-تەرەپكە چاپىدۇ: «اللە سىلەرگە زېمىننى مېڭىشقا ئاسان قىلدى، زېمىننىڭ ئەتراپىدا مېڭىڭلار. اللە نىڭ (بەرگەن) رىزىقىدىن يەڭلار، سىلەر تېرىلگەندىن كېيىن اللە نىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلسىلەر.» □

«(ئى مۇھەممەد!) ئۇلارنىڭ ماللىرىنىڭ بىر قىسمىنى سەدىقە ھېسابىدا ئالغىنىكى، ئۇنىڭ بىلەن ئۇلارنى پاكلىغايىسەن ۋە (ياخشىلىقلىرىنى) كۆپەيتكەيسەن.» □

بۇ ئايەتتە دېيىلگەن پاكلاش روھىيەتنى بېخىللىقتىن پاكلاشنىلا كۆرسەتمەيدۇ، بەلكى سەدىقە قىلىنىدىغان مالنى ھارام ئېلىشىپ قېلىشتىن پاكلاشنىمۇ كۆرسىتىدۇ.

ئىسلام يەريۈزىدە خەلىپىلىك قىلالايدىغان ياراملىق كىشىلەرنى يېتىشتۈرۈشنى نىشانلايدۇ. بۇنداق كىشىلەر چوقۇم ئىقتىسادقا بېرىلىش ئىستىكىنى يېڭىشى كېرەك! ئۆزى بىلەن باشقا مۇئمىنلار ئوتتۇرىسىدىكى قېرىنداشلىق رىشتىسىنى ھېس قىلىشى كېرەك! قېرىنداشلىق ئۆز-ئارا كېپىل بولۇشۇش، ئۆز-ئارا يار-يۆلەك بولۇشۇ -

□ سۈرە مۇلۇك 15 - ئايەت □ سۈرە تەۋبە 103 - ئايەت

شنى تەلەپ قىلىدۇ.

رىزىق ئىزدەۋاتقاندا پاك، ھالال رىزىقنى كۆزلىگەن، مۇئمىنلار ئوتتۇرىسىدىكى قېرىنداشلىقنى كۈچەيتىشنى مەقسەت قىلغان كىشىنىڭ روھىيىتى يۈكسىلىدۇ، پاكلىنىدۇ: «روھىنى پاك قىلغان ئادەم چوقۇم مۇرادىغا يېتىدۇ.» □

ئىنسان روھىيىتىدە مال - دۇنياغا بېرىلىش ئىستىكى بولغانلىقى ئۈچۈن رىزىق ئىزدەش جەريانىدا خاتالىق ئۆتكۈزۈش ئىھتىماللىقى بەك چوڭ بولىدۇ: «ئاياللار، ئوغۇللار، ئالتۇن - كۆمۈشتىن توپلانغان كۆپ ماللار، ئارغىماقلار، چارۋىلار ۋە ئېكىنلەردىن ئىبارەت كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەرنىڭ مۇھەببىتى ئىنسانلارغا چىرايلىق كۆر - سىتىلدى. ئۇلار دۇنيا تىرىكچىلىكىدە مەنپەئەتلىنىدىغان (باقاسى يوق) شەيئىلەردۇر؛ اللە نىڭ دەرگاھىدا بولسا قايتىدىغان گۈزەل جاي (يەنى جەننەت) باردۇر (شۇنىڭ ئۈچۈن باشقىغا ئەمەس، جەننەتكە قىزىقىش كېرەك!)» □

ئىنسان روھىيىتى ھالال پاكىزە بولۇشنى كۆزلىمىگەندە، روھىيەتنى يۈكسەلدۈرۈپ، باقاسى يوق شەيئىلەرنىڭ مۇھەببىتىنى يېڭەلەيدۇ. نىغان ئالىي قىممەت قاراشلار بىلەن قوراللانمىغاندا ئاسانلا مال - دۇنيانىڭ ئىزىقتۇرىشىغا ئۇچرايدۇ. «(ئى مۇھەممەد! قەۋمىڭگە) ئېيتقىنكى، «سەلەرگە ئۇلاردىنمۇ (يەنى دۇنيانىڭ زىبۇ زىننەتلىرى ۋە نېمەتلىرىدىنمۇ) ياخشى بولغان نەرسىلەرنى ئېيتىپ بېرەيمۇ؟ تەقۋادارلار ئۈچۈن پەرۋەردىگارى ھۇزۇرىدا ئاستىدىن ئۆستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەر بولۇپ، (ئۇلار) جەننەتلەردە مەڭگۈ قالدۇ، (جەننەتلەردە) پاك جۈپىتلەر بار، (تەقۋادارلار ئۈچۈن) يەنە اللە نىڭ رىزاسى بار». اللە بەندىلىرىنى (يەنى ئۇلارنىڭ ھەممە ئىشلىرىنى) كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر. ئۇلار (يەنى تەقۋادارلار): «پەرۋەرد -

□ سۈرە شەمس 9 - ئايەت □ سۈرە ئال ئىمران 14 - ئايەت

نىگارمىز! بىز شۈبھىسىز ئىمان ئېيتتۇق، بىزنىڭ گۇناھلىرىمىزنى مەغپىرەت قىلغىن، بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن» دەيدۇ. ئۇلار (يەنى تەقۋادارلار) سەۋر قىلغۇچىلاردۇر، راستچىلاردۇر، (اللە غا) ئىتائەت قىلغۇچىلاردۇر، (ياخشىلىق يوللىرىغا پۇل - ماللىرىنى) سەرپ قىلغۇچىلاردۇر ۋە سەھەرلەردە ئىستىغپار ئېيتقۇچىلاردۇر. □

رىزىق ئىزدەشتە ھالال يول بىلەن ئىزدەش، ھالال ئەمگەكنىڭ مەھسۇلىنى اللە نىڭ يولىغا خەير - نېھسان قىلىش زاكاتنىڭ ماھىيەتلىك مەزمۇنى. بۇنىڭ ئىنسان روھىيىتىنىڭ ئالىي ئۇپۇقتىن شەھۋانىيەت ئازگىلىغا چۈشۈپ كەتمەسلىكىگە ناھايىتى چوڭ ياردىمى تېپىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن زاكات بېرىدىغان مالنىڭ پاك بولۇشى شەرت قىلىنىدۇ:

«اللە پاكىتۇر، ئۇ پەقەت پاك نەرسىلەر قوبۇل قىلىدۇ.» (ھەدىس)

«ئى مۆمىنلەر! سىلەر ئېرىشكەن نەرسىلەرنىڭ ۋە بىز سىلەرگە زېمىندىن چىقىرىپ بەرگەن نەرسىلەر (يەنى ئاشلىقلار، مېۋىلەر) نىڭ ھالال-پاكىزلىرىدىن، ياخشىلىرىدىن سەدىقە قىلىڭلار؛ ئۆزەڭلارمۇ پەقەت كۆزۈڭلارنى يۇمۇپ تۇرۇپ ئالدىڭان ناچارلىرىنى ئىلغاپ سەدىقە قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، اللە (بۇنداق سەدىقەڭلاردىن) بىھا-جەتتۇر، ھەمدىگە لايىقتۇر.» □

شۇنىڭ ئۈچۈن زاكاتنىڭ مۇسۇلمانلار ھاياتىدا ئوينىيدىغان رولى ناھايىتى كەڭ: «پەرۋەردىگارنىڭ دەرگاھىغا (ھېساب بېرىش ئۈچۈن)، قايتىپ بارىدىغانلىقىدىن دىللىرى قورقۇپ تۇرغان ھالدا سەدىقە بېرىدىغان كىشىلەر- ئەنە شۇلار ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا ئالدىرىغۇچىلاردۇر، ياخشى ئىشلارنى (باشقىلارنىڭ) ئالدىدا قىلىشقا تىرىشقۇچىلاردۇر.» □

زاكاتنى ئەسلى مۇشۇنداق چۈشىنىش كېرەك ئىدى.

□ سۈرە ئال ئىمران 15، 16، 17-ئايەتلەر □ سۈرە بەقەرە 267-ئايەت □ سۈرە موئىنۇن 60، 61-ئايەت

ھەج شارائىتى يار بەرگەن كىشىلەرگە پۈتۈن ئۆمرىدە بىر قېتىم پەرىز قىلىنغان، ئۇ «ساناقلىق بىر قانچە كۈندىلا» تۈگەيدۇ. شۇنداقتىمۇ بۇ ئىبادەت تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلارغا ئوخشاش ئىبادەتنى كەڭ ۋە چوڭقۇر چۈشىنىپ ئادا قىلغان مۇسۇلمانلارنىڭ ھاياتىغا ناھايىتى چوڭقۇر تەسىر كۆرسىتىدۇ. چۈنكى، بۇ ئىبادەتنىڭ مەزمۇنىدا ھەممە ئىبادەتلەر مۇجەسسەملەنگەن. تەۋھىد ئالاھىدە گەۋدىلەندۈرۈلگەن. ھەج پەقەت اللە رازىلىقى ئۈچۈن خالىس ئادا قىلىنىدۇ. ھاجى بالا-ۋاقىلىرى، يۇرت-ماكانى ۋە ھوزۇر-ھالاۋەتلىرىدىن، ھەتتاكى ئادەتتە كېيىگەن كېيىملىرىدىنمۇ ۋاز كېچىدۇ. بۇ نەرسىلەردىن پەقەت بىرلا اللە نىڭ رازىلىقى ئۈچۈن ۋاز كېچىدۇ. بىرلا اللە نىڭ چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشۇپ، اللە نى ياد ئېتىپ، اللە قا ئىبادەت قىلىپ، مەھشەرگاھىنى ئەسلىتىدىغان بىر چوڭ يىغىلىشقا بارىدۇ. ئېغىر مۇشەققەتلەرنى تارتىدۇ. لېكىن ھەجدىكى مۇشەققەت ئادەتتىكى جاپا-مۇشەققەتكە ئوخشىمايدۇ. ئادەتتىكى جاپا-مۇشەققەت ئىنسان روھىيىتىنى دۇنيالىق ھوزۇر-ھالاۋەتلەرگە باغلىسا، ھەجدىكى جاپا-مۇشەققەت ئىنسان روھىيىتىنى دۇنيالىق ھوزۇر-ھالاۋەتتىن سوغۇتۇپ، ئاخىرەتكە باغلايدۇ.

«ساناقلىق بىر قانچە كۈنلەر»... لېكىن بۇ كۈنلەر روھىيەتتە ناھايىتى چوڭ، چوڭقۇر، تەلتۆكۈس ئۆزگىرىش پەيدا قىلىدۇ. روھىيەتنى پاكلاپ، گويا ئۇنى يېڭىدىن يارىتىلغان ھالەتكە، ئاندىن

تۇغما ھالەتكە قايتۇرىدۇ. ئەمدى روھىيەت بۇرۇنقىغا ئوخشىمايدىغان يېڭىچە قىياپەت بىلەن ھاياتلىق سەپىرىگە ئاتلىنىدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن ھەج مۇسۇلمانلار ھاياتىدا ناھايىتى چوڭ رول ئوينايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆۋەندىكى ھەدىسىنىڭ ئەمەلىي ئىپادىسى كۆرۈلىدۇ: «كىمدە - كىم بەيتۇللاغا كەلسە، ھەجنى ئۆز قائىدىسى بويىچە ئادا قىلسا ئانىسىدىن تۇغما پاك بولىدۇ.»

ئىبادەت ئوقۇمىنىڭ ئۆزگىرىشىگە ئەگىشىپ، ھەجنىڭ بۇ ئوقۇمىمۇ ناھايىتى زور دەرىجىدە ئۆزگىرىپ كەتتى.

ئىبادەتنىڭ تەقەززاسى ئاللاھقا ئىخلاسلار بىلەن يۈزلىنىش، ئاللاھتىن ئەيىمىنىشتۇر. ئاللاھنىڭ ھوزۇرىدا تەۋەزۇۋ بىلەن تۇرۇشتۇر. كىشىلەر ئىبادەتنىڭ بۇ تەقەززاسىدىن غەپلەتتە قالدى، ئىبادەتنىڭ تەلەپ تەقەززالىرى ۋە نەتىجىلىرى ئىشقا ئاشمىدى، ئىبادەتنىڭ دائىرىسى تارىيىپ، شەكىلۋازلىققا ئايلاندى. ئىبادەت قىلغۇچىلار روھىي يوق ماشىنا ئادەمدەك ئىچكىرى ئىنتىلىش كۈچىنىڭ تۈرتكىسى بىلەن ئەمەس، ئەنئەنىنىڭ تۈرتكىسى بىلەن ئىبادەت قىلىدىغان ھالەت شەكىللەندى. يىمىرىلىشكە دۇچ كەلگەن ئەۋلادنىڭ ئىبادەت كارتىنىسى ئەنە شۇ.

نامازدا بەدەننىڭ ھەرىكىتى بار، ئەمما خۇشۇۋ - خۇزۇۋ يوق. نامازدا ئوقۇلغان ئايەت ۋە زىكرى - تەسبىھلەرنىڭ مەنا - مەزمۇنلىرىغا دىققەت قىلىش يوق. ناماز نامازخاننىڭ روھىغا ھېچ تەسىر قىلما - ندەك ئەمەس. نامازخاننىڭ ئەمەلىي ھەرىكىتىدە ئەكسى ئەتكە - ندەك ئەمەس. نامازخان نامازدا تۇرۇپ، پايدا - زىيانلىرىنى ھېسا - بىلىمىسىلا ياكى كۈندىلىك مەشغۇلىيەتلىرىنىڭ كويىدا بولمىسىلا چوڭ ئىش بولۇپ قالدى.

روزىدا كۈندۈزى يېمەك - ئىچمەكتىن توختاش بار، ئەمما ئىفتاردىن كېيىن ئاچكۆزلۈك بىلەن يەپ - ئىچىپ ئىسراپ قىلىش بار. گويا رامزان ئېيى روزا تۇتۇش ئېيى ئەمەس، يەپ - ئىچىش ئېيىغا ئايلانغان. رامزان كېچىلىرىدە رادىئو ياكى تېلېۋىزور نومۇرلىرىدىن تەسەللى ئىزدەشكە چۈشۈپ تېخى! ئەڭ ھەيران قىلارلىقى، ئەڭ يامان بولغىنى شۇكى، تەرەققىي قىلغان ئىسلام ئەللىرىنىڭ نوپۇزلۇق ئاخباراتلىرى مۇنداق ئېلانلارنى بېرىپ تۇرىدۇ: «پالانى ئۇسسۇلچى پوكۇنى كۈلۈبتا رامزانلىق ئۇسسۇل كېچىلىكى ئۆتكۈزۈلۈپ، كۈلۈپ روزا تۇتقانلار بىلەن توشۇپ كېتىدۇ، بۇ «روزىدارلار»

كۆڭۈللىرىدە ھېچبىر سىقىلىش ھېس قىلمايدۇ. گۇناھ قىلغانلىق تۇيغۇسىدا بولمايدۇ. كۈندۈزى تۇتقان روزىسى بىلەن كېچىدىكى ئۇسۇل - تاڭسىنىڭ بىر - بىرىگە زىت قىلىش ئىكەنلىكىنى ھېس قىلمايدۇ. ئۇلار ھازىرقى زامان جاھلىيىتىنىڭ «داپ بىلەن ئۇسۇل، خۇدا بىلەن رۇسۇل» مەنتىقىسىگە كۆنۈپ كەتكەن.

زاكات زاكات بەرگۈچىلەرنى جازانخورلىقتىن توسمايۋاتىدۇ. ئۇلارنىڭ كۆڭلى جازانخورلۇقتىن سىقىلمايۋاتىدۇ. ئۇلارنىڭ تونۇشىدا بىرى ئىبادەت، بىرى پۇل تېپىش. بۇ ئىككىسىنىڭ بىر - بىرى بىلەن ھېچبىر ئالاقىسى يوق. زاكات بەرگۈچىلەرنىڭ زاكات دەپ بەرگەن نەرسىلىرىنى تۈرلۈك ھىيلە - مىكرلەر بىلەن قايتۇرۇۋېلىشلىرىچۇ تېخى!

ھەج ھاجلىق نامغا ئېرىشىشنىڭ ئەپلىك پۇرسىتى. ھاجىلار ھاجلىق نامىنى ئېلىۋالغاندىن كېيىن تىجارەتتە پايدا تېپىش ئۈچۈن ياكى ئاللىقانداق بىر مەقسەتلەر بىلەن يالغان قەسەم ئىچىشتىن يانمايدۇ. ھەج جەريانىدا سادىر بولۇۋاتقان ناباب قىلىقلارچۇ تېخى! ھاجىلار شەيتانغا تاش ئېتىش ياكى تاۋاپنى تېزراق ئاخىرلاشتۇرۇش ئۈچۈن ئىتتىرىشىۋاتقان، بىر - بىرىنى دەسسەپ، ئۆلتۈرۈپ قويۇپ، پەرۋاسز كېتىۋاتقان، بەزى قارا قورساقلار ھەجنىڭ رۇكىنىلىرىنىمۇ قىلمايۋاتقان، ياكى قان قىلىشقا تېگىشلىك خاتالىقلارنى ئۆتكۈزگەن تۇرۇقلۇقمۇ قان قىلمايۋاتقان، بۇنداق قىلسا ھەجنىڭ قوبۇل بولمايدىغانلىقىنى بىلمەيۋاتقان...

ئۆلىمالىرىمىز: قانداق ئادا قىلسا، ئادا قىلىش بىلەن پەرىز ساقىت بولىدۇ، دەيدۇ. باشقىچە قىلىپ ئېيتقاندا ۋەزىپە تۈگەيدۇ.

ئۆلىمالىرىمىز يەنە مۇنداق دەيدۇ: پەرىزنى ئادا قىلغان كىشى مۇئىن، مۇئىن دوزاختا مەڭگۈ قالمايدۇ، دەيدۇ. مۇرجىئىلەر تېخىمۇ ئەزۋەيلەپ: ئىسلامنىڭ ئەمەللىرىدىن بىرنى قىلمىسىمۇ جەننەتكە كىرىدۇ، دەيدۇ.

ئۆلىمالىرىمىزنىڭ دەلىل كەلتۈرگەن ئايەت ۋە ھەدىسلىرىنىڭ بىزنىڭ ھازىرقى ئەمەلىيىتىمىزگە توغرا كېلىشى ياكى كەلمەسلىكىدىن قەتئىينەزەر، مۇنازىرە قىلىش يۈزىسىدىن بىز ئۇلارنىڭ سۆزىنى راست دەپ تۇرايلى!

بىزنىڭ ئادەملىرىمىز ھازىر دوزاخقا پەرۋا قىلىپ كەتمەيدۇ. دوزاختا مەڭگۈ قالمىسلا ئۇلارغا شۇ

يېتەرلىك.

دوزاختا 50 مىڭ يىل كۆيگەندىن كېيىن اللە نىڭ رەھىمىتى بىلەن دوزاختىن قۇتۇلۇپ چىقىش ھېچقاچان دوزاختا مەڭگۈ قالغانغا ئوخشىمايدۇ. لېكىن دوزاختا مەڭگۈ قالمىغانلىقىغا قانائەتلىنىدىغان، ئىمتىھاندىن ئېتىبارغا تايىنىپ ئۆتۈشكە ئادەتلىنىپ قالغان ئوقۇغۇچىغا ئوخشاپ قالغان ئۈمىدەتنىڭ سەلدىكى كۆپۈكچىلەرگە ئايلىنىپ كېتىشى، بارلىق مىللەتلەر ئۇلارغا بىر لوقما تائامغا ئولاشقان دەك ئولشىشى شەكسىز. ئۇنداق ئادەملەرنىڭ ھېچ ۋەزنى ۋە ئېتىبارى بولمايدۇ، ئۇلار قەدىمقى زاماندىكى بىر شائىر ھەجۋى قىلغان قەبىلە كىشىلىرىگە ئوخشاپ قالدۇ:

تەمىلىقلار بولمىسىمۇ ئىشلار بولار ھەل،

ئېلىنىمىس پىكرى ئۇلارنىڭ بولمىسۇ دەل.

اللە نىڭ دەرگاھىدىن نازىل بولغان، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەلىم بەرگەن، تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار ئاڭقىرىپ ئىجرا قىلغان ئىبادەت چۈشەنچىسى بىلەن كېيىنكىلەر چۈشەنگەن، بۇرمىلانغان، يېڭىلىگەن يوقلاڭ ئىبادەت چۈشەنچىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا ناھايىتى چوڭ پەرق بار. بىرىنچى خىل چۈشەنچە «ئىنسانلار ئىچىدىن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان ئەڭ ياخشى ئۈمىدەت» نى ۋۇجۇدقا كەلتۈردى.

ئىككىنچى خىل چۈشەنچە «سەلدىكى كۆپۈكچىلەر» نى پەيدا قىلدى.

بۇنداق خاتا چۈشەنچىلەرنى چوقۇم تۈزىتىش كېرەك!

«ھەر قانداق بىر قەۋم ئۆزىنىڭ ئەھۋالىنى ئۆزگەرتىشىگە اللە ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى ئۆزگەرتىمەيدۇ.» □

(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنىكى گەرچە ناچارنىڭ كۆپلۈكى (ئى تىگىشىغۇچى) سېنى

ئەجەبلەندۈرسىمۇ، ناچار بىلەن ياخشى باراۋەر ئەمەس. □

بۇ ئىككىنچى دەرىجىدىكى قوشۇمچە مەسىلە ئەمەس. بۇ مەسىلىنى ھەل قىلىش ئۈچۈن ئادەتتىكىچە ۋەز-نەسىھەت قىلىش ياكى كۆپلەپ ۋەز-نەسىھەت قىلىشلا كۇپايە قىلمايدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن قايتا قۇرۇپ چىقىشقا توغرا كېلىدۇ. چۈنكى بۇرمىلانغان، يېڭىلىگەن يوقلاڭ ئىبادەتنى

دۇنيادىكى نەچچە مىليۇن كىشى بىجا كەلتۈرگەن تەقدىردىمۇ بۇنداق ئىبادەت ئۇلارنى قۇتقۇزالمىدۇ. ئۇلارنى ھەر تەرەپتىن ئىسكەنجىگە ئالغان خار-زەبۇنلۇقتىن ئاجرىتالمىدۇ. بۇنىڭ سەۋەبى ناھايىتى چۈشىنىشلىك... چۈنكى بۇ ئالەم پەرىز قىلغان، قىلغانلارغا ئىززەت ئېلىپ كېلىدىغان، قۇدرەت تاپقۇزىدىغان، خەلىپە قىلىدىغان ئىبادەت ئەمەس: «ئالەم ئىچىڭلاردىكى ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان كىشىلەرگە ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى زېمىندا ھۆكۈمران قىلغاندەك، ئۇلارنىمۇ چوقۇم ھۆكۈمران قىلىشىنى، ئۇلار ئۈچۈن تاللىغان دىننى چوقۇم مۇستەھكەم قىلىپ بېرىشىنى ۋە ئۇلارنىڭ قورقۇنچىسىنى ئامانلىققا ئايلاندۇرۇپ بېرىشىنى ۋە دەۋە قىلدى، ئۇلار ماڭا

□ سۈرە رەئىد 11-ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە مائىدە 100-ئايەت

ئىبادەت قىلىدۇ، ماڭا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەيدۇ، شۇ ۋەدىدىن كېيىن كاپىر بولغانلار ئالەمنىڭ ئىتائىتىدىن چىققۇچىلاردۇر.» □

مانا بۇ ئايەتتە ئالەم پەرىز قىلغان مەنە بىلەنكى ئىبادەتنىڭ ئىبادەت قىلغۇچىلارغا ئىززەت ۋە كۈچ-قۇۋۋەت ئېلىپ كېلىدىغانلىقى ئوتتۇرىغا قويۇلدى.

ئەمما زامانىمىزدىكى پۈتۈن دۇنيادىكى كۆپۈككە ئايلانغانلارنىڭ قىلىۋاتقان ئىبادىتى ئىماننى ئۆز تەقەززالىرىدىن ئايرىپ قۇرۇق سۆزگە ئايلاندۇرۇپ قويغان، ئىلاھىي تەكلىپلەرنى ئىبادەت دائىرىسىدىن چىقىرىۋەتكەن، مۇھىم ئىبادەتلەرنى جانلىق مەزمۇندىن قۇرۇق قىلىۋەتكەن ئىبادەتتۇر. بۇنداق ئىبادەت بۇ كۆپۈككە ئىسكەنلەرگە زىياندىن باشقا ھېچنەرسە ئېلىپ كەلمەيدۇ. بۇرمىلانغان، يېڭىلىگەن يوقلاڭ ئىبادەتنى قىلىۋاتقان كۆپۈكچىلەر ئۆزىنى قۇتقۇزالمىغاننىڭ ئۈستىگە ئالەمنىڭ يولىغا توساق بولۇۋاتىدۇ. بۇ كۆپۈكچىلەرنى ھىمايە قىلىپ: ئۇلارمۇ مۇئمىن، ئىسلامنىڭ ئەمەللىرىنى بىجا كەلتۈرمىگەن تەقدىردىمۇ جەننەتكە كىرىدۇ، دەۋاتقانلار ھىمايە قىلىش بىلەن بولۇپ كېتىپ، بۇ ھىمايە قىلىشنىڭ يامان تەسىر پەيدا قىلىدىغانلىقىنى ئويلاشمايۋاتىدۇ.

بۇ ھىمايە قىلىش كۆپۈكچىلەرنىڭ ئۆزىگىمۇ يامان تەسىر پەيدا قىلىدۇ. چۈنكى بۇ، كۆپۈكچىلەرنى تېخىمۇ بخۇدلاشتۇرۇپ، ئۇلارنى ئۆز ئەھۋالىنى ئوڭشاشقا ئىنتىلمەيدىغان قىلىپ قويىدۇ. بۇ ھىمايە قىلىش يەنە ئىسلامغا كىرىش ئالدىدا تۇرۇۋاتقان زىيالىيلاردىمۇ يامان تەسىر پەيدا قىلىدۇ. بىز

زىيالىيلارغا: «زامانىمىزدىكى مۇشكۈلچىلىكلەرنى ھەل قىلىشنىڭ چارىسى پەقەت ئىسلام، ئىمان ۋە ساغلام ئىبادەت» دېسەك، ئۇلار مەسخىرە بىلەن مۇرىسىنى قىسىپ مۇنداق دەيدۇ: ئىسلام

□ سۈرە نۇر 55-ئايەت

بارغۇ! ئىمانمۇ بارغۇ! ئىبادەتمۇ بارغۇ! شۇنداق تۇرۇپ، جاھاندا ھەممىنىڭ كەينىدە قالغىنى مۇسۇلمانلار. سىياسىي، ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي قىيىنچىلىقلارغا ئەڭ كۆپ ئۇچراۋاتقانلارمۇ يەنىلا مۇسۇلمانلار. ئەڭ يامان ھالغا چۈشۈپ قالغىنىمۇ يەنىلا مۇسۇلمانلار! شۇنداق ئىكەن بىز ئىسلامنىڭ سىرتىدىن ھەل قىلىش چارىسى ئىزدەيلى! چۈنكى ئىسلام كىشىلەرنىڭ ھاياتىغا تەسىر كۆرسەتمەيدىكەن، كىشىلەرنىڭ مۇشكۈلچىلىكلىرىنى ھەل قىلالمايدىكەن!

بىز ئۆزىمىزگىمۇ ۋە باشقىلارغىمۇ ئوچۇق گەپ قىلىشىمىز كېرەك! بىز ئۇلارغا ھازىرقى كىشىلەرگە باھا بېرىشتىن يېراق بولغان ھالدا مۇنداق دېيىشىمىز كېرەك: «ھازىر كىشىلەرنىڭ تۇرمۇشىدا مەۋجۇد بولۇپ تۇرۇۋاتقنى ئاللاھ نازىل قىلغان دىن ئەمەس، ئاللاھ بۇيرۇغان ئىبادەت ئەمەس. بىز ئاۋۋال خاتا چۈشەنچىلەرنى تۈزىتىشىمىز، ئاندىن توغرا ئىسلامىي چۈشەنچىلەر بويىچە ھەممە ئىشلىرىمىزنى قايتا قۇرۇپ چىقىشىمىز كېرەك!»

مۇسۇلمانلارغا كەلگەن ھەزرىي، ئىلمىي، ھەربىي، سىياسىي، ماددىي، ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي، پىكىرى ۋە روھىي... قالاقلقلارنىڭ سەۋەبى ئۇلارنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقى ئەمەس. تارىخى مۇقەررەرلىك ۋە ئىقتىسادىي ئۈستۈنلۈكىمۇ ئەمەس. بەلكى ئۇنىڭ تۈپكى سەۋەبى مۇسۇلمانلارنىڭ ئاۋۋال مەسلەك جەھەتتە، ئاندىن ئېتىقادىي تونۇش جەھەتتە بۇزۇلۇپ، ئاخىرىغا بارغاندا ئىسلامنى ئۆزىنىڭ مەزمۇنىدىن قۇرۇق دېۋەتكەنلىكىدە.

«دۈشمەنگە قارشى كۈچى يەتكەن مىقداردا تەييارلىق قىلىش» ئىبادەتنىڭ جۈملىسىدىن بولغان زامانلاردا ھېچكىم مۇسۇلمانلارنىڭ زېمىنىنى ئىگەللەشكە، ئۇلارنىڭ بايلىقلىرىنى تالان-تاراج قىلىشقا پىتىنالمىغانىدى.

«ئىلىم تەلەپ قىلىش» پەرىز ئىبادەتنىڭ جۈملىسىدىن بولغان زامانلاردا ئىلمىي قالاقلق مەۋجۇد ئەمەس ئىدى. بەلكى مۇسۇلمانلار بىلىملىك ئۆمەت بولۇپ ياۋروپالىقلارغا ئۇستاز بولغان ئىدى. «زېمىننىڭ تەرەپلىرىدە مېڭىپ رىزىق ئىزدەش» ئىبادەتنىڭ جۈملىسىدىن بولغان زامانلاردا

ئىسلامىي جەمئىيەت دۇنيادىكى ئەڭ باي جەمئىيەت ئىدى.

مەسئۇلىيەتچانلىق ئىبادەتنىڭ جۈملىسىدىن بولغان، ئىش ئۈستىدىكىلەر ئۆزىنىڭ پۇقرالارغا مەسئۇل ئىكەنلىكىنى ھېس قىلغان زامانلاردا كەمبەغەللەر مەسئۇلىيەت مەۋجۇد ئەمەس ئىدى. چۈنكى، كەمبەغەللىك مۈشكۈلچىكىنى ھەل قىلىشنىڭ ئىلاھىي چارىسى ئىسلامىي جەمئىيەتتە ئىلاھىي ئىبادەت قىلىش شەكلى بىلەن يولغا قويۇلاتتى.

ئاياللارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىش ئىبادەتنىڭ جۈملىسىدىن بولغان زامانلاردا ئاياللار مەسئۇلىيەت مەۋجۇد ئەمەس ئىدى. چۈنكى، ئىلاھىي ئاياللارغا بەرگەن ھوقۇق ۋە كاپالەتلەر ئىلاھىي قانۇنلارنىڭ قىلىشى ۋە ئىبادەت قىلىشى يۈزىسىدىن ئاياللارغا تولۇق ئەمەلىيەتتە ئىلاھىي ئىبادەتتە ئىدى.

ئاخىر زاماندىكى مۇسۇلمانلارمۇ پەقەت دەسلەپكى مۇسۇلمانلارنىڭ يولغا ماڭغاندىلا ئاندىن ئۆزىنى ئوڭشاپلايدۇ.

ئاۋۋال خاتا چۈشەنچىلەرنى تۈزىتىشىمىز، ئاندىن توغرا ئىسلامىي چۈشەنچىلەر بويىچە ھەممە ئىشىمىزنى قايتا قۇرۇپ چىقىشىمىز كېرەك...

بۇ جايدا ھەرگىزمۇ قالاڭلىقنى، زەئىپلىكنى قىسقا ۋاقىتتا يوقۇتۇپ تەرەققىيات ۋە كۈچ - قۇدرەت ئېلىپ كېلەلەيدىغان سېپىرىلىك چارە يوق.

بۇ جايدا پەقەت ئىلاھىي قانۇنىيەت بار. ئىنسانلارنىڭ بۇ دۇنيادىكى ئىشلىرى شۇ قانۇنىيەت بويىچە بولىدۇ.

بىز شۇ قانۇنىيەتلەرگە ئۇيغۇن ھەرىكەت قىلغىنىمىزدا مۈشكۈلچىكىلىرىمىز ھەل بولىدۇ.

دىنىمىزنى بۇزۇپ قويۇپ، ئاندىن «خۇدا»، «خۇدا» دېيىش ئىلاھىي قانۇنىيەتكە ئۇيغۇن ئەمەس. ئىلاھىي بۇ دۇنيالىق ھايات توغرىسىدا مۇنداق دەيدۇ: «ئىلاھىي ئىچىڭلاردىكى ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان كىشىلەرگە ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى زېمىندا ھۆكۈمران قىلغاندەك، ئۇلارنىمۇ چوقۇم ھۆكۈمران قىلىشىنى، ئۇلار ئۈچۈن تاللىغان دىننى چوقۇم مۇستەھكەم قىلىپ بېرىشىنى ۋە ئۇلارنىڭ قورقۇنچىسىنى ئامانلىققا ئايلاندۇرۇپ بېرىشىنى ۋەدە قىلدى، ئۇلار ماڭا ئىبادەت قىلىدۇ، ماڭا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەيدۇ، شۇ ۋەدىدىن كېيىن كاپىر بولغانلار ئىلاھىي»

نىڭ ئىتائىتىدىن چىققۇچىلاردۇر.» □

ئاخىرەت توغرىسىدا مۇنداق دەيدۇ: «اللە ۋەدە قىلغان ساۋاب (سەلەرنىڭ قۇرۇق ئارزۇيۇڭلار ۋە ئەھلى كىتابنىڭ قۇرۇق ئارزۇسى بىلەن قولغا كەلمەيدۇ، كىمكى بىر يامانلىق قىلىدىكەن، بۇنىڭ ئۈچۈن (دۇنيادا ياكى ئاخىرەتتە) جازالىنىدۇ، ئۇ ئۆزى ئۈچۈن اللە دىن باشقا (اللە نىڭ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرىدىغان) ھېچقانداق دوست ۋە ھېچقانداق مەدەتكار تاپالمايدۇ. ئەر-ئاياللاردىن مۆمىن بولۇپ تۇرۇپ ياخشى ئىشلارنى قىلغانلار جەننەتكە داخىل بولىدۇ، ئۇلارغا قىلچە زۇلۇم قىلىنمايدۇ (يەنى ئۇلارنىڭ قىلغان ئەمەللىرىنىڭ ساۋابى قىلچە كىمەيتىۋېتىلمەيدۇ).» □

بۇ ئايەتلەردىن كۆرۈنۈپ تۇرۇپتىكى دۇنيادا ئۇتۇق قازىنىش يولى بىلەن ئاخىرەتتە ساۋابقا ئېرىشىشنىڭ يولى ئوخشاشلا بىر يولدۇر. دۇنيادا ئۇتۇق قازانغانلارمۇ ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار، ئاخىرەتتە ساۋاب تاپقانلارمۇ يەنە شۇلار. شۇڭا دىنىمىزنىڭ دۇنيانى ئاخىرەتنىڭ ئېكىنزارلىقى دېيىشى؛ زېمىندا اللە نىڭ ھاكىمىيىتىنى

□ سۈرە نۇر 55-ئايەت □ سۈرە نىسا 123-124-ئايەتلەر

بەرىپا قىلىشنى، ئىلاھىي ئادالەتنى ئىشقا ئاشۇرۇشنى، ئىلىم تەلەپ قىلىشنى، رىزىق ئىزدەشنى، بالىلىقلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىشنى، اللە نىڭ دۈشمەنلىرىگە قارشى كۈچ تەييارلاشنى، ئەخلاقلىق بولۇشنى... ئىبادەتنىڭ بىر تەركىۋى قىسمى قىلىپ بەلگىلىشى؛ بۇ ئىبادەتلەرنىمۇ ناماز، زاكات، روزا، ھەجنى ئادا قىلغاندەك ئادا قىلىشنى تەلەپ قىلىشى ھەيران قالدۇرۇشقا ئەمەس. ئەمما مۇرجىئەلەرنىڭ ئەمەلىنى ئىمان ئۇقۇمىدىن ئايرىۋېتىدىغان، ئىبادەت ئۇقۇمىدىن ئايرىۋېتىدىغان يولى دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە زىيان ئېلىپ كېلىدىغان يولدۇر: «ھەرئادەم ئۆز يولى بويىچە ئىش قىلىدۇ» □

□ «ھەر ئادەمنىڭ قىلغان ئەمەلىگە يارىشا دەرىجىسى بولىدۇ» □

قازا ۋە قەدەر چۈشەنچىسى

قازا ۋە قەدەرگە ئىشىنىش ئىسلام ئەقىدىسىنىڭ ئاساسلىرىنىڭ بىرى. بۇ ھەقتە ھەدىستە مۇنداق دېيىلىدۇ: «ئىمان دېگەن اللە قا، اللە نىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا، پەيغەمبەرلىرىگە، ئاخىرەت كۈنىسىگە، ياخشىلىق ۋە يامانلىقنىڭ تەقدىرى بىلەن بولىدىغانلىقىغا ئىشىنىشتۇر.»

قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش تارىختىن بۇيان ئىسلامىي ئۆمىمەتكە خاس ئالاھىدىلىكلەرنىڭ بىرى بولۇپ كەلدى. لېكىن قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلارنىڭ تونۇشىدا ئالغا ئىلگىرىلەشكە ئۆزگۈچى، ھەرىكەتلەندۈرگۈچى ئىجابىي كۈچ ئىدى. قازا ۋە قەدەرنىڭ بۇ توغرا ئوقۇمى كېيىنكى مۇسۇلمانلارنىڭ تونۇشىدا ئۆزگىرىپ، ۋەيران قىلغۇچى، سەلبىي كۈچكە

ئايلىنىپ قالدى. قارىماققا بۇرۇنقىلارنىڭ قازا ۋە قەدەر چۈشەنچىسى بىلەن كېيىنكىلەرنىڭ قازا ۋە قەدەر چۈشەنچىسى ئوخشاشتىك كۆرۈنسىمۇ، ئەمەلىيەتتە ئوخشىمايدۇ. بۇنداق ئوخشىماسلىق ھەممە ئىشتا ئوخشاش يۈز بەرگەن.

كېيىنكى مۇسۇلمانلارمۇ بۇرۇنقى مۇسۇلمانلارغا ئوخشاشلا كەلىمە شىھادەت ئېيتىدۇ. لېكىن بۇرۇنقىلار ئېيتقان كەلىمە شىھادەت يەنى ئىمان پۈتۈن جاھاننى لەرزىگە سالغان. چۈنكى، ئۇ چاغدا ئىمان ئەمەلىيلەشكەن ئىدى. كېيىنكىلەر ئېيتقان كەلىمە شىھادەت يەنى ئىمان ھېچ ئىش قىلالىدى. ھەربىي، سىياسىي، ئىقتىسادىي ۋە ھەممىدىن خەتەرلىك بولغان ئىدىيە ھۇجۇم ئالدىدا مۇسۇلمانلىقنى ساقلاپ قالايمىدى. چۈنكى، بۇ چاغدا ئىمان ئەمەلىيەتكە ئاشمىغان قۇرۇق

سۆزگە ئايلانغان ئىدى.

بۇرۇندىن باشلاپ ھازىرغىچە نامازنىڭ قىيام، قەئدە، رۇكۇ، سەجدە، قىرائەت، ئايەتلىرىدە ئۆزگىرىش بولمىدى. لېكىن ئەينى ۋاقىتتا ناماز ھەقىقى مەزمۇنى ۋە تەلەپ-تەقەززالىرى بويىچە ئادا قىلىنغاچقا ھاياتى كۈچكە تولغان كۈچلۈك ھەيۋەتلىك بىر ئۆمەتنىڭ مەۋجۇدلىقىنى جاكارلاپ، بۇ ئۆمەتنىڭ ئىنسانىي مەۋجۇدلۇقنىڭ غايىسىنى ئىشقا ئاشۇرغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئۆمەت ئىنسانىي مەۋجۇدلۇقنىڭ غايىسىنى ئىشقا ئاشۇرمىغان باشقا مىللەتلەر ئۈستىدىن غالب كەلگەن ئىدى. اللە نىڭ تۆۋەندىكى ئايەتتە بايان قىلغان قانۇنىيىتى ئىشقا ئاشقان ئىدى:

«بىز لەۋھۈلمەھپۇزدا (ئەزەلدە) يازغاندىن كېيىن، (داۋۇدقا نازىل قىلىنغان) زەبۇردا زېمىنغا (يەنى جەننەت زېمىنغا) ھەقىقەتەن مېنىڭ ياخشى بەندىلىرىم ۋارىسلىق قىلىدۇ دەپ يازدۇق.» □

اللە نىڭ بۇ ئۆمەتكە بەرگەن مۇنۇ ۋەدىسىمۇ ئىشقا ئاشقان ئىدى:

«اللە ئىچىڭلاردىكى ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان كىشىلەرگە ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى زېمىندا ھۆكۈمران قىلغاندەك، ئۇلارنىمۇ چوقۇم ھۆكۈمران قىلىشىنى، ئۇلار ئۈچۈن تاللىغان دىنىنى چوقۇم مۇستەھكەم قىلىپ بېرىشىنى ۋە ئۇلارنىڭ قورقۇنچىسىنى ئامانلىققا ئايلاندۇرۇپ بېرىشىنى ۋەدە قىلدى، ئۇلار ماڭا ئىبادەت قىلىدۇ، ماڭا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەيدۇ، شۇ ۋەدىدىن كېيىن كاپىر بولغانلار اللە نىڭ ئىتائىتىدىن چىققۇ-چىلاردۇر.» □

قازا ۋە قەدەر ئەقىدىسىنىڭ ئىشىمۇ شۇنىڭغا ئوخشاش بولدى. پۈتۈن كائىناتتا ۋە ئىنسان ھاياتىدا بولىدىغان ئىشلارنىڭ ھەممىسى اللە نىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بويىچە بولىدۇ، بۇ بىپايان كائىناتتا ۋە

□ سۈرە ئەنبىيا 105 - ئايەت □ سۈرە نۇر 55 - ئايەت

ئىنسان ھاياتىدا پەقەت اللە خالىغان ئىشلارلا يۈز بېرىدۇ. مانا بۇنىڭغا ئىشىنىش قازا ۋە قەدەرگە ئىشەنگەنلىكتۇر.

«بىز ھەقىقەتەن ھەممە نەرسىنى ئۆلچەملىك ياراتتۇق.» □

«يەر يۈزىدىكى بارلىق ھادىسىلەر ۋە ئۆزەڭلار ئۇچرىغان مۇسبەتلەر بىز ئۇلارنى يارىتىشتىن بۇرۇن لەۋھۈلمەھپۇزغا يېزىلغان، بۇ (ئىش)، شۈبھىسىزكى، اللە غائاساندۇر.» □

«كىشىگە يەتكەن ھەر قانداق مۇسبەت پەقەت اللە نىڭ ئىزى (يەنى قازاسى) بىلەنلا (يېتىدۇ)، كىمكى اللە غا (يەنى ھەر قانداق مۇسبەت اللە نىڭ قازاسى بىلەن يېتىدۇ دېگەن سۆزگە) ئىشىنىدىكەن، اللە ئۇنىڭ قەلبىنى (سەۋرگە) يىتەكلەيدۇ، اللە ھەر نەرسىنى بىلگۈچىدۇر.» □

«ئېيتقىنىكى، بىزگە پەقەت اللە نىڭ تەقدىر قىلغان نەرسىسى يېتىدۇ، ئۇ بىزنىڭ مەدەتكارىمىزدۇر. مۆمىنلەر اللە غا تەۋەككۈل قىلسۇن (يەنى مۆمىنلەر ھەممە ئىشنى اللە غا تاپشۇرسۇن، ئۇندىن باشقا ھېچ ئەھەدىگە يۆلەنمىسۇن)» □

تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار تەقدىرنى تەۋەككۈل قىلىشقا ئاساس قىلغان بولسا، كېيىنكىلەر يۆلەنۈشقا ئاساس قىلدى. بۇ ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى پەرق ئىمان چۈشەنچىسى ۋە ئىبادەت چۈشەنچىسىدىكى پەرقتىن قېلىشمايدۇ.

بۇرۇنقى مۇسۇلمانلار ئۆزلىرىدە ۋە پۈتۈن كائىناتتا بولىدىغان ئىشلارنىڭ اللە نىڭ تەقدىرى بىلەن بولىدىغانلىقىغا، اللە ئەزەلدە تەقدىر قىلىپ، لەۋھۈلمەھپۇزغا پۈتكەن ئىشلارنىڭ ئۆزگەرمەيدىغانلىقىغا ئىشىنىتتى. بۇ ئىشىنىشنىڭ نەتىجىسىدە ئۆز كۆڭلىدە مۇنداق دەيتتى: جەڭ مەيدانىغا بارسام، شۈبھىگە بارغانلىق سەۋەبىدىن ئۆلتۈرۈلمەمدىمەن ياكى اللە نىڭ تەقدىرى بىلەن ئۆلتۈرۈلمەمدىمەن؟

□ سۈرە قەمەر 49 - ئايەت □ سۈرە ھەدىد 22 - ئايەت. □ سۈرە تەغابۇن 11 - ئايەت □ سۈرە تەۋبە 51 - ئايەت

ئەگەر ماڭا شۇ يەردە شېھىد بولۇش تەقدىر قىلىنغان بولسا، اللە نىڭ تەقدىرى بىلەن ئۆلتۈرۈلمەن، قايتىپ كېلىش تەقدىر قىلىنغان بولسا، قايتىپ كېلىمەن. مۇبادا اللە ماڭا ئۆلۈشىنى تەقدىر قىلغان بولسا، جەڭگە چىقماي ئۆيۈمدە ئولتۇرساممۇ ئۆلۈۋېرىمەن. شۇنداق ئىكەن، مەن يەنە نېمىدەپ جەڭگە چىقىمغۇدەكمەن؟! ئۆلۈمدىن قورقۇپمۇ؟ ئۆلۈم ئاللىبۇرۇن تەقدىر قىلىنىپ بولغان تۇرسا! ئازار كۈلپەتتىن قورقۇپمۇ؟ اللە تەقدىر قىلغان ئازار - كۈلپەت

كەلمەي قالمايدىغۇ! ياق! رەببىمىز پەرىز قىلغان ئىشنى قىلىشقا بېرىشىمىز كېرەك! بىزگە پەقەت اللە نىڭ تەقدىر قىلغان نەرسىسى يېتىدۇ، ئۇ بىزنىڭ مەدەتكارىمىزدۇر، موئمىنلار اللە قا تەۋەككۈل قىلسۇن. ئۇ شۇنداق قىلىپ، قورقۇمسىزلىق بىلەن جەڭ قىلغىلى بارسۇ، قەھرىمانلىق كۆرسىتىدۇ، اللە ئۇنىڭ بىلەن زېمىندىكى تەقدىرنى ئىجرا قىلىدۇ، دىنغا ياردەم بېرىدۇ ۋە دىننى مۇستەھكەملەيدۇ. ئاندىن كېيىن ئۇنىڭغا اللە تەقدىر قىلغان ئىككى ئىشنىڭ بىرى بولىدۇ: يا شېھىد بولىدۇ يا غەلبە قىلىدۇ:

«ئېيتقىنىكى، سىلەر پەقەت بىزنىڭ (غەلبە قىلىش ياكى شېھىت بولۇشتىن ئىبارەت) ئىككى خىل ياخشى ئاقىۋەتنىڭ بىرىگە ئېرىشىشىمىزنى كۈتۈۋاتسىلەر.» □

ئوھۇد ئۇرۇشىدىكى مەغلۇبىيەتتىن كېيىن مۇناپىقلار ۋە ئىمانى ئاجىزلار تەۋرەپ قالدى. بۇ چاغدا بىر قانچە ئايەتلەر نازىل بولۇپ، بۇ ھەقىقەتنى تەكىتلەپ، مۇسۇلمانلارنىڭ ئىدىيىسىنى تۇراقلاشتۇردى: «غەمدىن كېيىن اللە سىلەرگە ئەمىنلىك چۈشۈرۈپ بەردى، سىلەرنىڭ بىر قىسمىڭلارنى (يەنى ھەقىقىي مۆمىنلەرنى) مۈگدەك باستى، يەنە بىر قىسمىڭلار (يەنى مۇناپىقلار) ئۆزلىرى بىلەن بولۇپ كەتتى (يەنى كۇففارلار قايتا ھۇجۇم قىلارمۇ، دەپ جان قايغۇسى بىلەن بولۇپ كە -

□ سۈرە تەۋبە 52 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

تتى)، بۇلار جاھىلىيەت دەۋرى كىشىلىرىگە ئوخشاش، اللە غا قارىتا ناتوغرا گۇمانلاردا بولدى، ئۇلار: «بىزگە اللە ۋەدە قىلغان غەلبىدىن نېسىۋە بارمۇ؟» دەيدۇ. ئېيتقىنىكى، «ھەممە ئىش ھەقىقەتەن اللە نىڭ ئىلكىدە». ئۇلار ساڭا ئاشكارا قىلمايدىغان نەرسىلەرنى ئۆز ئىچىدە يوشۇرۇشىدۇ؛ ئۇلار: ئەگەر بىزگە غەلبىدىن ئازراق نېسىۋە بولسا ئىدى، بۇ يەردە ئۆلتۈرۈلمەيتتۇق، دەيدۇ. (ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنىكى، ئەگەر سىلەر ئۆيلىرىڭلاردا بولغان تەقدىردىمۇ (ئاراڭلاردىكى) ئۆلتۈرۈلۈشى پۈتۈۋېتىلگەن كىشىلەر چوقۇم ئۆزلىرىنىڭ ئۆلىدىغان جايلىرىغا بېرىشىدۇ (اللە نىڭ قازاسىدىن قېچىپ قۇتۇلغىلى بولمايدۇ). (اللە نىڭ مۇنداق قىلىشى) كۆڭلۈڭلار - دىكىنى سىناش ۋە قەلبىڭلاردىكى نەرسىلەرنى پاكلاش ئۈچۈندۇر. اللە كۆڭۈللەردىكىنى (ياخشىلىق بولسۇن، يامانلىق بولسۇن) بىلگۈ - چىدۇر.» □

«ئى مۆمىنلەر! سەپەرگە چىققان ياكى غازاتقا چىققان قېرىنداشلىرى ھەققىدە، ئۇلار يېنىمىزدا بولغاندا ئۆلمەيتتى ۋە ئۆلتۈرۈلمەيتتى، دېگەن كاپىرلارغا ئوخشاش بولماڭلار، اللھ بۇنى ئۇلارنىڭ دىللىرىدا ھەسرەت قىلسۇن. اللھ تىرىلدۈرىدۇ ۋە ئۆلتۈرىدۇ (ئۇلارنىڭ غازاتقا چىقماستىن ئۇلارنى ئۆلۈمىدىن قۇتۇلدۇرالمىدۇ). اللھ قىلمىشىڭلارنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر. شۈبھىسىزكى، ئەگەر سىلەر اللھ يولىدا (يەنى غازاتتا) ئۆلتۈرۈلمىسەڭلار ياكى (غازاتقا كېتىپ بېرىپ ئۆز ئەجلىڭلار بىلەن) ئۆلسەڭلار، سىلەرگە اللھ تەرىپىدىن بولغان مەغپىرەت ۋە رەھىمەت، ئەلۋەتتە، ئۇلارنىڭ توپلايدىغان دۇنياسىدىن ئارتۇقتۇر. ئەگەر سىلەر (ئۆز ئەجلىڭلار بىلەن) ئۆلسەڭلار ياكى (جەڭ مەيدانىدا) ئۆلتۈرۈلمىسەڭلار (ئاخىرەتتە) چوقۇم اللھ نىڭ دەرىگا-ھىغاتوپلىنىسىلەر(اللھ سىلەرنى ئەمەلىڭلارغا قاراپ مۇكاپاتلايدۇ).» □

□ سۈرە ئال ئىمران 154-ئايەت □ سۈرە ئال ئىمران 156، 157، 158-ئايەتلەر

بۇرۇنقى مۇسۇلمانلار نامەلۇم جايلارنى بايقاپ، دەۋەت ئېلىپ باراتتى، ئىلىم تەلەپ قىلاتتى، رىزىق ئىزدەيتتى، جاھان كېزىپ خەتەرلەرگە، مۇشەققەتلەرگە ئۆزىنى ئۇراتتى. ئۇلارنىڭ تونۇشىدا پەقەت اللھ قا تەۋەككۈل قىلىپ ئالغا ئىلگىرىلەشلا بار ئىدى. بۇ ئالغا ئىلگىرىلەش روھى قانداقلا چەك بەل قويۇۋىتىشكە، اللھ نىڭ تەقدىرىنى كۈتۈپ ئولتۇرۇشقا ئۆزگىرىپ قالدى؟! بۇرۇنقى مۇسۇلمانلارنىڭ تونۇشىدا قازا ۋە قەدەرگە ئىشىنىش مەسئۇلىيەتنى يوققا چىقارمايتتى. ئۆتكۈزگەن خاتالىقنىڭ جازاسىنى تارتماي بولمايتتى.

ئوھۇد ئۇرۇشىدا مۇسۇلمانلارغا بۇ ھەقتە ناھايىتى چوڭ ۋە چوڭقۇر بىر دەرس بېرىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ئوقچىلار قىسمىنى مۇسۇلمانلارنىڭ ئارقا سەپ مۇداپىئەسىگە ئورۇنلاشتۇرۇپ، ھەرقانداق ئەھۋال بولۇشتىن قەتئىينەزەر ئۆز ئورنىدىن يۆتكىلىپ كەتمەسلىكىگە بۇيرىدى. ئۇلار مۇسۇلمانلارنىڭ يەڭگەنلىكىنى كۆرۈپ، جەڭ ئاخىرلاشقان ئوخشايدۇ، دەپ ئويلاپ، غەنىمەت يىغىش ئۈچۈن ئۆز ئورنىدىن ئايرىلدى. بۇنى كۆرگەن مۇشرىكلارنىڭ ئاتلىق قوشۇنى مۇسۇلمانلارنىڭ ئارقىسىدىن قايتۇرما ھۇجۇمغا ئۆتۈپ، مۇسۇلمانلارنى مەغلۇبىيەت ۋە تالاپەتكە ئۇچراتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام-مۇ يارىلاندى. كاپىرلار: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۆلتۈرۈۋەت، دەپ داۋراڭ سېلىپ مۇسۇلمانلارنىڭ بىرلىكىنى بۇزدى... رەسۇلۇلانىڭ ئەمرىگە

خىلاپلىق قىلغان مۇئمىنلارغا كايىپ ۋە ئۇلارغا چۈشەنچە بېرىپ ئايەت نازىل بولدى. شۇ ئايەتلەرنىڭ بىرى تۆۋەندىكى ئايەت:

«سەلەرگە يەتكەن مۇسبەت سەلەر دۈشمەنگە يەتكۈزگەن مۇسبەتنىڭ يېرىمىغا تەڭ كېلىدىغان تۇرسا (يەنى ئۇھۇد غازىتىدا سەلەردىن 70 كىشى شېھىت بولغان تۇرسا، بەدىرى غازىتىدا بولسا مۇشرىكلاردىن 70 كىشىنى ئۆلتۈرگەن، 70 كىشىنى ئەسىر ئالغان تۇرساڭلار)، سەلەر يەنە: «بۇ مۇسبەت قەيەردىن كەلدى؟» دېد-ڭلار. ئېيتقىنى، «ئۇ سەلەرنىڭ ئۆزلىرىڭلاردىن (يەنى پەيغەمبەر-نىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلغانلىقىڭلار ۋە غەنىمەتكە ھېرىس بولغا-نلىقىڭلاردىن) بولدى». اللە ھەقىقەتەن ھەر نەرسىگە قادىردۇر. ئىككى قوشۇن ئۇچراشقان كۈندە (يەنى مۇسۇلمانلار بىلەن مۇشرىكلار توقۇنۇشقان ئۇھۇد جېڭىدە) سەلەرگە كەلگەن مۇسبەت اللە نىڭ ئىرادىسى بىلەن كەلگەندۇر، بۇ ھەقىقىي مۆمىنلەرنى بىلىش (يەنى ئايرىش) ئۈچۈندۇر.» □

سەلەرگە كەلگەن مۇسبەت ئۆزلىرىڭلاردىن (يەنى پەيغەمبەرنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلغانلىقىڭلار ۋە غەنىمەتكە ھېرىس بولغانلىقىڭلاردىن) بولدى... اللە نىڭ ئىرادىسى بىلەن كەلگەندۇر.

دېمەك، قازا ۋە قەدەرگە ئىشىنىش بىلەن ئۆتكۈزگەن خاتالىققا مەسئۇل بولۇش تەڭ مەۋجۇت... بۇ ئىككىسى بىر-بىرىگە زىت ئەمەس. تەقدىر بىلەن مەسئۇلىيەتنى ئۆز-ئارا قارشىلاشتۇرماسلىق ئىسلامىي ئۆمەتنىڭ ئۆزىگە خاس كاتتا ئالاھىدىلىكلىرىنىڭ بىرى ئىدى. ئۇلار چوڭ-كىچىك ھەرقانداق ئىشتا اللە نىڭ تەقدىرىگە ئىشىنەتتى، ھەم ئۆزىنىڭ ھەرىكىتىگە ھىزى بولۇپ، خاتا توغرىسىنى ئايرىپ تۇراتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار تەقدىرىگە ئىشىنىش بىلەن مەسئۇلىيەتچانلىقنىڭ مۇۋازىنىتىنى ساقلاپ قالاتتى. بۇ خىل ئاجايىپ مۇۋازىنەت قانداقلا چە قازاۋە قەدەرگە ئىشىنىشنى دەستەك قىلىپ، مەسئۇلىيەتتىن ئۆزىنى قاچۇرۇشقا ئايلىنىپ قالدى؟! □

تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش بىلەن سەۋەب قىلىشنى ئۆز-ئارا زىت دەپ قارىمايتتى. ئۇلار شۇنى ناھايىتى ئوبدان چۈشىنەتتىكى، اللە بۇ كائىناتتا ۋە ئىنسان ھاياتىدا ئۆزىگە -

□ سۈرە ئال ئىمران 165-166 - ئايەتلەر

مەيدىغان قانۇنىيەتلەرنى بىكىتكەن ئىدى. اللە نىڭ خاھىشى مۇتلەق ئەركىن بولغاچقا،

قانۇنىيەتلەرنى بۇزۇۋىتىپ، ھەرقانداق ئىشنى قىلسا قىلىۋېرەتتى، لېكىن ئالەم بۇ دۇنيانى قانۇنىيەتكە بەنتلىگەن ئىدى. بۇ قانۇنىيەتلەرنىڭ جارى بولۇشى ۋە بولماسلىقى ئالەمنىڭ خاھىشىغا باغلىق ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ دۇنيادا مۇئەييەن نەتىجىگە ئېرىشمەكچى بولغاندا قانۇنىيەت بويىچە ئىش قىلىش كېرەك ئىدى. يەنى نەتىجىگە يەتكۈزگۈچى سەۋەبلەرنى قىلىش كېرەك ئىدى. ئالەم بۇ ھەقتە قۇرئاندا ئوچۇق چۈشەنچە بەرگەن ئىدى.

ئالەم ئۆز دىنىغا غەلبە ئاتا قىلىشنى، دىنى زېمىندا مۇستەھكەملىشىنى، كۇپپارلارنىڭ سۇيىقەستلىرىنى بىكار قىلىشنى تەقدىر قىلغان ئىدى.

«مۇشرىكلار يامان كۆرگەن تەقدىردىمۇ، ئالەم ھەق دىنى بارلىق دىنلار ئۈستىدىن غەلبە قىلىش ئۈچۈن پەيغەمبىرىنى ھىدايەت بىلەن ۋە ھەق دىن بىلەن ئەۋەتتى.» □

«كاپىرلار قۇتۇلدۇق دەپ ئويلىمىسۇن، ئۇلار (پەرۋەردىگارنىڭ جازاسىدىن) ھەقىقەتەن قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ.» □

ئالەم ئۆز دىنىغا غەلبە قىلىشنى تەقدىر قىلدى. كاپىرلار ئالەمنىڭ تەقدىرىنى ئۆزگەرتەلمەيدۇ. ئالەمنىڭ تەقدىرى ھامان ئىشقا ئاشىدۇ. ئالەمنىڭ ئىرادىسى ئىجرا بولىدۇ. شۇنداقسىمۇ ئالەم مۇسۇلمانلارغا: دىننىڭ غەلبە قىلىشى مەن تەقدىر قىلىۋەتكەندىكىن، سىلەر مېنىڭ تەقدىرىمنى كۈتۈپ ئولتۇرۇڭلار، مېنىڭ تەقدىرىم ھامان ئىشقا ئاشىدۇ، دېدىمۇ؟! ياق!!! ئالەم ئۇلارغا دىننىڭ غەلبە قىلىدىغانلىقى تەقدىرىنى بىلدۈرگەن شۇ مېنۇتنىڭ ئۆزىدە ئۇلارنى جىھاد قىلىشقا ۋە تەييارلىق قىلىشقا بۇيرىدى: «كاپىرلار قۇتۇلدۇق دەپ ئويلىمىسۇن،

□ سۈرە سەف9-ئايەت □ سۈرە ئەنفال 59 - ئايەت

ئۇلار (پەرۋەردىگارنىڭ جازاسىدىن) ھەقىقەتەن قېچىپ قۇتۇلا - لىمايدۇ. دۈشمەنلىرىڭلار (بىلەن ئۇرۇش قىلىش) ئۈچۈن، قولۇڭلار - دىن كېلىشىچە قورال كۈچى، جەڭ ئېتى تەييارلاڭلار، بۇنىڭ بىلەن ئالەمنىڭ دۈشمىنى، ئۆزەڭلارنىڭ دۈشمىنىڭلارنى ۋە ئۇلاردىن باشقا دۈشمەنلەرنى قورقتىسىلەر، ئۇلارنى سىلەر تونۇمايسىلەر، ئالەم تونۇيدۇ، سىلەرنىڭ ئالەم يولىدا سەرپ قىلغىنىڭلار مەيلى نېمە بولسا بولسۇن، سىلەرگە ئۇنىڭ ساۋابى تولۇق بېرىلىدۇ، سىلەرگە زۇلۇم قىلىنمايدۇ (يەنى بۇ ساۋابتىن ھېچ نەرسە كېمەيتىلمەيدۇ)» □

«ئى مۆمىنلەر! سىلەر ئاللاھقا (يەنى ئاللاھنىڭ دىنىغا) ياردەم بەرسەڭلار، ئاللاھ سىلەرگە (دۈشمىنىڭلارغا قارشى ياردەم بېرىدۇ، قەدىمىڭلارنى (ئۇرۇش مەيدانلىرىدا) بەرقارار قىلىدۇ.» □
دېمەك، غەلبە ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا تەقدىر قىلىنغان بولسىمۇ، يەنىلا سەۋەب قىلىش كېرەك!
مۇسۇلمانلارنىڭ قازا ۋە قەدەرگە كەلتۈرگەن ئىمانى بىلەن، سەۋەب نەتىجە قانۇنىيىتىگە ئىشىنىشى ئۆز-ئارا سىڭىشىپ كەتكەن. ئەمما مۇسۇلمانلار ھازىرقى زامان جاھىلىيىتىدەك سەۋەبكە چوقۇنۇپ، سەۋەب ئاللاھنىڭ تەقدىرىدىن ئايرىلغان ھالدا مۇستەقىل نەتىجە بېرىدۇ، دەپ قارىمايدۇ. ھۈنەين ئۇرۇشىدا بۇ ھەقتە مۇسۇلمانلارغا چوڭقۇر دەرس بېرىلدى: «ئاللاھ سىلەرگە نۇرغۇن جەڭ مەيدانلىرىدا ۋە ھۈنەين كۈنىدە (يەنى جېڭدە) ھەقىقەتەن ياردەم بەردى. ئەينى ۋاقىتتا سانىڭلارنىڭ كۆپلىكىدىن خۇشاللىنىپ كەتتىڭلار(يەنى بۈگۈن بىزنىڭ سانىمىز كۆپ، مەغلۇب بولمايمىز دېدىڭلار، بۇ چاغدا سىلەرنىڭ سانىڭلار 12 مىڭ، دۈشمىنىڭلارنىڭ سانى 4000 ئىدى)، سانىڭلارنىڭ كۆپلۈكى سىلەرگە قىلچە ئەسقاتمىدى. (قاتتىق قور-قىنىڭلاردىن) كەڭ زېمىن سىلەرگە تار تۇيۇلدى. ئاندىن (مەغلۇب

□ سۈرە ئەنفال 59-60-ئايەت □ سۈرە مۇھەممەد 7-ئايەت

بولۇپ، رەسۇلۇللانى ئازغىنا مۆمىنلەر بىلەن تاشلاپ) ئارقاڭلارغا قاراپ قاچتىڭلار. ئاندىن ئاللاھ پەيغەمبىرىگە ۋە مۆمىنلەرگە (مەرھەمەت قىلىپ) خاتىرجەملىك بېغىشلىدى، سىلەرگە قوشۇنلارنى (يەنى سىلەرگە ياردەمگە پەرىشتىلەرنى) چۈشۈردى، ئۇلارنى سىلەر كۆرمىدىڭلار (شۇنىڭ بىلەن سىلەر غەلبە قىلدىڭلار)، ئاللاھ كاپىرلارنى (ئۆلتۈرۈلۈش ۋە ئەسىر ئېلىنىش بىلەن) ئازابلدى، كاپىرلارنىڭ جازاسى ئەنە شۇ.» □

سەۋەب قىلماي تەقدىرگە يۆلىنىپ تۇرۇۋېلىش بىلەن سەۋەبكە چوقۇنۇشنى تەڭپۇڭلاشتۇرۇش، بۇ ئىككىسىنىڭ مۇۋازىنىتىنى ساقلاش ئىسلامىي ئۆمەتنىڭ ئىسلامدىن ئۆگەنگەن يەنە بىر مۇھىم تەلىماتى. بۇ خىل مۇۋازىنەت قانداقلا چە ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلىش باھانىسى بىلەن سەۋەب قىلماي قاراپ ئۆلتۈرىدىغان پاسسىپلىققا ئايلىنىپ قالدى؟! □

تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار ئاللاھنىڭ تەقدىرىگە تەسلىم بولۇش بىلەن ناچار ھالەتنى ئۆزگەرتىش ئۈچۈن تىرىشىشى ئۆز-ئارا زىت دەپ قارىمايتتى.

بۇ ۋۇجۇد ئالمىدىكى ۋە ئىنسانلار ھاياتىدىكى ھەرقانداق ئىش ئىش ئىش نىڭ قازا ۋە قەدىرى بىلەن بولىدۇ. مۇسۇلمانلار بۇنىڭدا قىلچە شۈبھىلەنمەيدۇ.

ئىنسانلار ھاياتىدا ئىش نىڭ قازا ۋە قەدىرى بىلەن تۈرلۈك ناچار ھالەتلەر پەيدا بولۇپ تۇرىدۇ، بۇنىڭغا گامى ئىنسانلار ئۆزى سەۋەب بولۇپ قالىدۇ. مەسىلەن: ئوھۇد ئۇرۇشىدا مۇسۇلمانلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلىشى مەغلۇبىيەتكە سەۋەب بولغاندەك، گامى يامان ھالەتنىڭ يۈز بېرىش سەۋەبىگە ئىنسانلار مەسئۇل بولمايدۇ. مەسىلەن: ئومەر رەزىيەللاھۇئەنھۇخەلىپە بولغان

□ سۈرە تەۋبە 25-26-ئايەتلەر

زاماندا ئەمۇستاي يۈز بەرگەن تائۇن كېسەللىكىدەك. (ئۇ چاغدا تائۇننىڭ سەۋەبلىرى ۋە ئۇنى داۋالاش چارىسى ئىنسانلارغا مەلۇم ئەمەس ئىدى. شۇڭا بۇنىڭ مەسئۇلىيىتى ھېچقانداق ئادەمنىڭ ئۈستىگە چۈشمەيدۇ) گامى يامان ھالەت ئىش سىناش ئارقىلىق مۇسۇلمانلارنىڭ سەپلىرىنى تازىلىغانلىقى سەۋەبىدىن يۈز بېرىدۇ:

«ئىنسانلار «ئىمان ئېيتتۇق» دەپ قويۇش بىلەنلا سىناي تەرك ئېتىلىمىز، دەپ ئويلايدۇ؟. ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى بىز ھەقىقەتەن سىندۇق، ئىماندا) راستچىلارنى چوقۇم بىلىدۇ، (ئىماندا) يالغانچىلارنىمۇ چوقۇم بىلىدۇ.» □

مانا بۇنداق مۇسبەتلەرنىڭ ھەممىسى ئىش نىڭ قازا ۋە قەدىرى بىلەن يۈز بېرىدۇ. ئىش نىڭ يۈز بېرىپ بولغان مۇسبەتلەرگە تەقدىر دەپ رازى بولۇشقا بۇيرۇغان. لېكىن ئۇنى ئۆزگەرتىشكە ھەرىكەت قىلماسلىققا بۇيرىمىغان. قازا ۋە قەدەرگە رازى بولۇش باشقا ئىش، ئۇنى ئۆزگەرتىشكە ھەرىكەت قىلماسلىق يەنە باشقا بىر ئىش. ئىش نىڭ ئاۋۋالقىسىغا بۇيرۇغان، كېيىنكىسىگە بۇيرۇمىغان. بۇنىڭغا مۇنداق ئۈچ ۋەقەنى مىسال قىلىپ كۆرسىتىمىز:

ئوھۇد ئۇرۇشىدا مۇسۇلمانلارنىڭ سەۋەبىدىن ئىش نىڭ ئىرادىسى بىلەن مەغلۇبىيەت يۈز بەردى: «ئۇ سىلەرنىڭ ئۆزلىرىڭلاردىن (يەنى پەيغەمبەرنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلغانلىقىڭلار ۋە غەنىمەتكە ھېرىس بولغانلىقىڭلاردىن) بولدى». ئىش نىڭ ھەقىقەتەن ھەر نەرسىگە قادىردۇر. ئىش نىڭ قوشۇن ئۇچراشقان كۈندە (يەنى مۇسۇلمانلار بىلەن مۇشرىكلار توقۇنۇشقان ئوھۇد جېڭىدە) سىلەرگە

كەلگەن مۇسبەت اللہ نىڭ ئىرادىسى بىلەن كەلگەندۇر.» □

بۇ چاغدا اللہ مۇسۇلمانلاردىن بۇ تەقدىرگە رازى بولۇشنى تەلەپ قىلدى: «قولۇڭلاردىن كەتكەن نەرسىگە (يەنى غەنىمەتكە)،

□ سۈرە ئەنكەبۇت 2،3-ئايەتلەر □ سۈرە ئال ئىمران 165،166-ئايەتنىڭ بىر قىسمى

بىشىڭلارغا كەلگەن مۇسبەتكە (يەنى مەغلۇبىيەتكە) قاينۇرما-سلىقىڭلار ئۈچۈن، اللہ سىلەرگە غەم ئۈستىگە غەم بەردى (يەنى سىلەرنى غەنىمەتتىن مەھرۇم قىلغاننىڭ ئۈستىگە مەغلۇبىيەت بىلەن جازالىدى). اللہ قىلمىشىڭلاردىن خەۋەرداردۇر. غەمدىن كېيىن اللہ سىلەرگە ئەمىنلىك چۈشۈرۈپ بەردى، سىلەرنىڭ بىر قىسمىڭلارنى (يەنى ھەقىقىي مۆمىنلەرنى) مۇگدەك باستى.» □

لېكىن ئۇلاردىن مەغلۇبىيەتكە تەن بېرىپ ھەرىكەت قىلماي ئولتۇرۇشنى، تەقدىرنى باھانە قىلىپ يامان ھالەتنى ئۆزگەرتىشكە ئۇرۇنماسلىقنى تەلەپ قىلدىمۇ؟! □

يوقسۇ! قوماندان، تەربىيىچى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنى بۇ گۇمانغا تامامەن ئوخشىمايدىغان رەۋىشتە بىر تەرەپ قىلدى. مۇسۇلمانلارنى يىغىپ، دۈشمەن بىلەن قايتا ئۇچرىشىشقا سەپەرۋەر قىلدى. اللہ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشقان مۆمىنلارنى ماختاپ مۇنداق دەيدۇ: «(ئۇھۇد غازىتىدا) يارىلانغاندىن كېيىن اللہ نىڭ ۋە پەيغەمبەرنىڭ چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشقانلار، ئۇلار(يەنى مۆمىنلەر) دىن ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار ۋە تەقۋادارلىق قىلغانلار چوڭ ساۋابقا ئېرىشىدۇ. مۇشرىكلار تەرەپدارى بولغان) ئادەملەر ئۇلارغا:» شەك - شۈبھىسىزكى، كىشىلەر(يەنى قۇرەيشلەر سىلەرگە قارشى قوشۇن توپلىدى، ئۇلاردىن قورقۇڭلار دېدى. بۇ سۆز ئۇلارنىڭ ئىمانىنى كۈچەيتتى. ئۇلار: «بىزگە اللہ كۇپايە، اللہ نېمىدېگەن ياخشى ھامىي!» دېدى. ئۇلار اللہ نىڭ نېمىتى ۋە پەزىلى بىلەن قايتىپ كەلدى، ھېچقانداق زىيان - زەخمەتكە ئۇچرىمىدى، ئۇلار اللہ نىڭ رازىلىقىنى ئىزدىدى. اللہ ئۇلۇغ پەزىل ئىگىسىدۇر.» □

ساھابىلەر بۇ ئۇرۇشتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەمرىگە خىلا -

□ سۈرە ئال ئىمران 153،154-ئايەتلەرنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە ئال ئىمران 172،173،174-ئايەتلەر

پلىق قىلغانلىقى سەۋەبىدىن ئاللاھ نىڭ تەقدىرى بىلەن مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىغانلىرىدا «بىزگە ئاللاھ كۇپايە، ئاللاھ نېمىدېگەن ياخشى ھامىي!» دەيدۇ. دېمەك، ئۇلار يامان ھالەتتىن ياخشى ھالەتكە يۆتكىلىش ئۈچۈن ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلىۋاتىدۇ. ئاللاھ نىڭ كونا تەقدىرى ئۇلارنى يېڭى تەقدىرگە ئىنتىلىشتىن توسمايۋاتىدۇ. ئۇلار خاتالىق ئۆتكۈزگەنلىك سەۋەبىدىن ئاللاھ نىڭ بىرىنچى تەقدىرگە دۇچار بولغان بولسا، ئەمدى يېڭى بىر ئىش بىلەن، يەنى ئاللاھ ۋە پەيغەمبەرنىڭ چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشۇش بىلەن يېڭى تەقدىرگە ئىنتىلىۋاتىدۇ. ئۇلار خاتالىقنى تۈزۈۋېتىۋاتىدۇ. سەۋەب قىلىش بىلەن ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلىشنى بىرلەشتۈرۋېتىۋاتىدۇ. ئۇلارنىڭ قازا ۋە قەدەرگە رازىي بولۇشى يامان ھالەتنى ئۆزگەرتىشىگە زىت كەلمەيۋاتىدۇ.

ئەمۇستا تائۇن ۋاباسى تارقالغانلىق خەۋىرى خەلىپە ئومەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا مەلۇم بولغاندا ئۇ قوشۇننى قايتىپ كېلىشكە بۇيرۇيدۇ. ئەبۇ ئوبەيدە ئىبنى جەرراھ ئۇنىڭغا: «ئاللاھ نىڭ تەقدىرىدىن قاچامسەن؟» دەيدۇ. ئومەر ئۇنىڭغا: «ئاللاھ نىڭ بىر تەقدىرىدىن يەنە بىر تەقدىرگە قاچمەن» دەيدۇ. مانا بۇ پاساھەتلىك سۆز ئومەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قازا ۋە قەدەر مەسلىسىنى قانچىلىك چوڭقۇر چۈشەنگەنلىكىگە دالالەت قىلىدۇ. بەزى كىشىلەرگە تائۇن ۋاباسى كېلىپ بولدى. لېكىن ئومەر ۋە ئۇنىڭ قوشۇنىغا تېخى كەلمىدى. شۇڭا ئۇنىڭدىن ساقلىنىش پەرىز ئىدى. تائۇن كەلسە، ئاللاھ نىڭ تەقدىرى بىلەن كېلەتتى، كەلمىسىمۇ ئاللاھ نىڭ تەقدىرى بىلەن كەلمەيتتى. ئاللاھ نىڭ تائۇننى كەلتۈرۈش تەقدىرى كەلتۈرمەسلىك تەقدىرگە زىت ئەمەس ئىدى. ئومەر تائۇننى كەلتۈرمەسلىك تەقدىرگە سەۋەب قىلدى. ئاللاھ نىڭ تەقدىرى بىلەن تائۇن كەلمىدى. دەۋەتنىڭ دەسلەپكى باسقۇچىدا تۇرۇۋاتقان مۇسۇلمانلارنى سىناش ئاللاھ نىڭ بىر قانۇنىيىتىدۇر. ئاللاھ شۇ قانۇنىيەت بويىچە مۇسۇلمانلارنى قۇرەيشلەرنىڭ قولى بىلەن سىندى. بۇ سىناق ئاللاھ نىڭ تەقدىرى بىلەن ۋە ئاللاھ بىلىدىغان ۋە ئىرادە قىلغان بىر ھېكمەتنىڭ سەۋەبى بولدى. بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ۋە مۆمىنلارنى يامان ھالەتنى ئۆزگەرتىشكە ئۇرۇنۇشتىن توسىمۇ؟! ئۇلار گاھى مۇشرىكلاردىن ھىمايە قىلىشنى تەلەپ قىلسا، گاھى ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلدى. ئاخىرى مەدىنىگە ھىجرەت قىلىدىغۇ؟!!

يوقسۇ! ئاللاھ نىڭ تەقدىرى بىلەن ۋە ئاللاھ نىڭ جارى بولىدىغان مۇقەررەر قانۇنىيىتى بىلەن بىرەر سىناقنىڭ كېلىشى سىناقتىن ئۆزىنى قاجۇرۇشقا ياكى سىناقتىن قۇتۇلۇشقا تىرىشىشتىن

توسمايدۇ. تىرىشچانلىق كارغا كەلسىمۇ اللە نىڭ تەقدىرى بىلەن كارغا كېلىدۇ، كارغا كەلمىسىمۇ اللە نىڭ تەقدىرى بىلەن كارغا كەلمەيدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن بۇرۇنقى مۇسۇلمانلار قازاغا رازى بولۇش بىلەن ئۇنى ئۆزگەرتىشكە تىرىشىشنى بىر بىرىگە زىت دەپ تونۇمايتتى. ئۇلار ئىسلامدىن ئالغان تەربىيىسى ئارقىلىق ئىرادىنى نابۇت قىلىدىغان تەسلىمچىلىك بىلەن تىزگىنسىز ھاۋايى-ھەۋەسىنى تەڭپۇڭلاشتۇرغان ئىدى. بۇ خىل مۇۋازىنەت قانداقلا چە اللە نىڭ تەقدىرىگە تەسلىم بولۇش باھانىسى بىلەن يامان تەقدىرنى ئۆزگەرتىشكە سەۋەب قىلماسلىققا ئايلىنىپ قالدى؟

شۈبھىسىزكى، توغرا ئۇقۇمى بىلەنكى قازا ۋە قەدەر ئەقىدىسى ھاياتلىق يولىدا ئىسلام ئەقىدىسىنىڭ تەقەززاسى بويىچە ماڭىدىغان مۇسۇلمانلارنىڭ تونۇشىدا ناھايىتى زور ۋە ئاجايىپ مۇۋازىنەتلەرنى بارلىققا كەلتۈرىدۇ.

قازا ۋە قەدەر ئەقىدىسى اللە نىڭ ئىسىملىرى، سۈپەتلىرى ۋە پىئىللىرىغا مۇناسىۋەتلىك بولغاچقا، ئىماننىڭ مۇھىم بىر مەزمۇنى ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى، اللە نىڭ ئالىمىدە اللە تەقدىر قىلىمىغان بىر ئىش يۈز بەردى دەپ تونۇش، شەكسىزكى اللە قا شېرىك كەلتۈرگەنلىكتۇر.

قازا ۋە قەدەر ئەقىدىسى يەنە ئىمانلىق كىشىنىڭ ھاياتىدا ناھايىتى زور ئىشلارنى روياپقا چىقىرىشنى تەلەپ قىلىدىغان بىر ئەقىدىدۇر.

تەسەۋۋۇرلار، پىكىرلەر، مەسلەكلەر ئىلاھىي يول بىلەن قىلىپلا-شىمسا، كىشى تۈرلۈك يۈزلىنىشلەر ئوتتۇرىسىدا قايىمۇقۇپ قالىدۇ. قازا ۋە قەدەر ئەقىدىسى ئەنە شۇنداق يۈزلىنىشلەرنى تەڭپۇڭلاشتۇرىدۇ.

اللە نىڭ ئەزىمىتى چەكسىزدۇر. اللە ھەر ئىشنى نازارەت قىلىپ تۇرغۇچىدۇر، ھەممە ئىش اللە نىڭ خاھىشى بىلەن يۈز بەرگۈچىدۇر. بۇنى ھېس قىلىش كىشىنى ھېچ ئىش قىلغۇزمايدىغان پاسسىپلىققا ئۈندەيدۇ.

ئىنسان ئۆزلۈك مەۋجۇدىيەتكە ئىگە بولۇپ، خىلى-خىلى ئىشلارنى قىلالايدۇ، بۇنى ھېس قىلىش كىشىنى ئۆزىنى ئىلاھ دەپ چاغلانغا، ئۆزىنى چوڭ چاغلانغا، مەنمەنچىلىككە ئېلىپ بارىدۇ.

يەنە بىر جەھەتتىن ئىنساننىڭ ئاللاھ نىڭ ئەزىمىتىنى، نازارىتىنى، ئىشلارنىڭ ئاللاھ نىڭ خاھىشى بويىچە بولىدىغانلىقىنى ھېس قىلىشى ئۇنى سەۋەبلەرنى تامامەن ئۇنتۇشقا؛ ئاللاھ كائىنات قۇرۇلمىسىغا ۋە ئىنسان ھاياتىغا ئامانەت قويغان ئىلاھىي قانۇنىيەتلەرنى ئۇنتۇشقا، چەكلىمىگە ئۇچرىمايدىغان ئەركىن خاھىشقا كۆز تىكىشكە ئېلىپ بارىدۇ.

ئىنساننىڭ كائىناتتا ۋە ئىنسانلار ھاياتىدا جارى بولۇۋاتقان مۇنتىزىم قانۇنىيەتلەرنى ھېس قىلىشى ئۇنى ئاللاھ نىڭ تەقدىرىنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇشقا ياكى بىلمەسلىككە، سەۋەبلەرگە ئۆز ئالدىغا نەتىجە بېرىدىغان مۇقەررەر قانۇنىيەت سۈپىتىدە ئېسىلىشقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئۈچىنچى بىر تەرەپتىن بىر ئىنساننىڭ ئەمەل قىلىشى ياكى قىلماسلىقى، خالىشى ياكى خالىماسلىقىدىن قەتئىنەزەر جاھاندىكى ئىشلارنىڭ ئاللاھ نىڭ خاھىشى بويىچە بولۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىشى ئۇنى ئەمەلنى پۈتۈنلەي تەرك ئېتىشىگە، ھادىسىلەرنىڭ يۈز بېرىش لىنىيىسىگە تەسىر كۆرسىتىشتىن ئۈمىدسىزلىنىشكە ئېلىپ بارىدۇ.

بىر ئىنساننىڭ ئۆز ئەمىلىنىڭ ھادىسىلەرنىڭ يۈز بېرىش لىنىيىسىگە تەسىر كۆرسىتىۋاتقانلىقىنى ۋە ئەمەلگە قاراپ نەتىجە چىقىۋاتقا - نىلقىنى ھېس قىلىشى ئۇنى ئەمەلگە مەپتۇن بولۇشقا، ئەمەل ئارقىلىق ئۆز تەقدىرىمنى خالىغانچە بەلگىلىيەلەيدىكەنمەن، دېگەن تونۇشقا كەلتۈرۈپ قويدۇ.

ھىندى دىنى ۋە ناسارا راھىبلىقى پاسسىپلىق، سەۋەبلەرنى ئۇنتۇش، ئەمەل قىلىش ۋە نەتىجە يارىتىشقا قىزىقماسلىق ئازغۇنلىقنىڭ تىپىك نەمۇنىسى. ھازىرقى زامان جاھىلىيىتى ئۆزىنى چوڭ چاغلانغان، سەۋەبلەرگە مەپتۇن بولۇش، ئەمەلگە مەپتۇن بولۇش، ئۆز تەقدىرىمنى ئۆزۈم بەلگىلىيەلەيمەن دەپ گۇمان قىلىش ئازغۇ - نىلقىنىڭ تىپىك نەمۇنىسى.

ياۋروپانىڭ گۈللىنىشى چېركاۋ ۋە دىن بىلەن قارشىلىشىشتىن باشلاندى. يەنى ياۋروپا ئەمەلىيەتتە ئازغۇن خرىستىئان چېركاۋ جاھىلىيىتىدىن ھازىرقى زامان جاھىلىيىتىگە كۆچتى.

زۈلمەتلىك ئوتتۇرا ئەسىر جاھىلىيىتىدە ئىنسانلار تۈرلۈك - تۈمەن بېسىملار ئاستىدا يەنجىلگەن ئىدى. چېركاۋنىڭ روھىي، پىكىرى، ئىقتىسادىي، سىياسىي بېسىملىرى؛ فېئودالزىمنىڭ سىياسىي، ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي بېسىملىرى؛ ساۋاتسىزلىقنىڭ، ئېتىقادسىز - لىقنىڭ، يېراقنى كۆرەلمەسلىك ۋە ئىرادىسىزلىكنىڭ بېسىملىرى... يەنە ئاللىقانداق بېسىملار بار ئىدى.

كېيىنچە ياۋروپا مۇسۇلمانلارنىڭ بىلىملىرىدىن خەۋەر تاپتى. ئەھلىسەلب ئۇرۇشلىرىدا مۇسۇلمانلار بىلەن ئۇچراشتى. شۇنىڭ بىلەن ئەھۋال ئۆزگەردى، ياۋروپالىقلار ئىنسانىي مەۋجۇدلۇقنى ھېس قىلىشقا باشلىدى. لېكىن ئۇلار ئىسلامىي رۇسۇلۇق ۋە ئىسلامىي قىلىپلارنى قوبۇل قىلمىدى، ئۇلار مۇسۇلمانلارنىڭ بىلىمى ۋە ماددىي ھەزارەت ئاساسلىرىنى قوبۇل قىلدى - يۇ، ئىسلامنى قوبۇل قىلمىدى. شۇنداق قىلىپ ئۇلار بىر قۇتۇبتىن يەنە بىر قارشى قۇتۇبقا سەكرىدى. مۇۋازىنەت نۇقتىسىدا توختىيالمىدى. ئوتتۇرا ئەسىرنىڭ جاھىلىيىتىدە ئىنسانىي مەۋجۇدلۇق يوققا چىقىرىلغان، سەۋەبلەرگە سەل قارالغان، ئەمەل ۋە ئۇنىڭ ئەمەلىي ھاياتتىكى تەسىرى يوققا چىقىرىلغان بولسا، ھازىرقى زامان جاھىلىيىتىدە ئىنساننىڭ ئۆزلۈك مەۋجۇدىيىتى كۆپتۈرۈۋېتىلدى، سەۋەبلەرگە چوقۇنۇش پەيدا بولدى، ئەمگەككە چوقۇنۇش پەيدا بولدى.

ياۋروپالىقلار مۇسۇلمانلاردىن ئۆگەنگەن ئىلمىي ۋە ماددىي ئاساسلارنى تەرەققىي قىلدۇرۇپ گۈللەندى. بۇ گۈللىنىش ھازىرقى زامان جاھىلىيىتىدە پاختىيلىق، كىشىلەردە ئىلىم - پەن ئىلاھ، ئىلىم - پەن تەقدىر، ئىلىم - پەن ھەممىگە قانداق دەيدىغان خىيال پەيدا قىلدى.

ھازىرقى زامان ياۋروپا جاھىلىيىتى دىنىي پۈتۈنلەي تاشلىۋەتتى. ئۇلارنىڭ ئەمەلىي ھاياتتا اللە بىلەنكى مۇناسىۋىتى ئۈزۈلدى. ئۇلار ئەمدى ئىنسان ئۆز ھاياتىنى خالىغانچە قۇرۇپ چىقىدۇ، ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەيدۇ، تارىخنى ئىنسان يارىتىدۇ دەپ تونۇيدىغان بولدى. ئۇلار ئىنسانغا شۇ دەرىجىدە چوقۇنۇش بىلەن بىر ۋاقتتا، زاھىرى سەۋەبلەرگە چوقۇندى. ئىلاھىي قانۇنىيەتلەرنى تەبىئەت قانۇنىيىتى دەپ ئاتىدى. ئۇلارنىڭ چېركاۋ بىلەن زىددىيىتى بولغاچقا، قانۇنىيەتلەرنى اللە قا نىسبەت بېرىشى رەت قىلدى. چېركاۋ يوق، تەكلىپى يوق بىر ئويدۇرما ئىلاھنى تېپىپ ئۇنى «تەبىئەت» دەپ ئاتاپ، جاھاننىڭ يارىلىشىنى شۇ ئىلاھقا نىسبەت بەردى.

ئۇلار قانۇنىيەتنى مۇقەررەر دەپ تونۇغاچقا تەقدىرگە ئورۇن يوق دەپ قارايدۇ. تەقدىر قانۇنىيەتلەرنى ئۆزگەرتەلمەسە نېمە ئىش قىلالايدۇ؟ دەيدۇ ئۇلار. ئۇلار غاپىل بولغانلىقىدىن اللە ئاسمان - زېمىننى ياراتقان كۈنىسى كائىناتتىكى قانۇنىيەتلەرنى تۇرغۇنلاشتۇر - غانلىقنى بىلمەيدۇ. اللە خالىغان چاغدا بۇ تۇرغۇن قانۇنىيەتلەرنى ئۆزگەرتەلەيدىغانلىقىنىمۇ ئىنكار قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن مۆجىزە ۋە خارىقى ئادەتلەرنىڭ يۈز بېرىشىنى ئىنكار قىلىدۇ. اللە خالىغان چاغدا كائىنات تۈزۈلمىسىنىڭ ئۆزگىرىش مۇمكىنچىلىكىنىمۇ يوققا چىقىرىدۇ.

كېيىنچە ياۋروپالىقلارنىڭ بىلىمى كېڭىيىپ، غايىللىقى ئېغىرلاشقا_نسىرى ئىنسانىي ھاياتنى، بەلكى ئىنسانىي روھنىمۇ ماددىي كائىناتنىڭ قانۇنىيىتىگە ئوخشاش مۇقەررەر قانۇنىيەت كونترول قىلىدىغاندەك بىلىندى. شۇنىڭ بىلەن تارىخىي ماتېرىيالىزم، روھنى ماددىيلاشتۇرۇپ چۈشەندۈرۈش، ئىنسان پائالىيىتىنى جىنسىيەتكە باغلاپ چۈشەندۈرۈش يامىردى. كۆپلىگەن ئىجتىمائىي، ئىقتىسادىي نەزەرىيەلەرنىڭ ھەممىسىدە ئىنسان شۇ مۇقەررەرلىكلەرنىڭ ئاستىغا قويۇلدى.

ياۋروپالىقلار جاھىلانە بويۇنتاۋلىق ئىچىدە ئىنسانىي ھاياتنىڭ ئاللاھ نىڭ تەقدىرى بىلەن ۋۇجۇدقا كەلگەن ھىدايەتلىك مەزگىللىرىنى بىلمەي قالدى. بۇ مەزگىللەرنى ھاياتلىقنى ۋە تارىخنى ئاللاھ نىڭ تەقدىرىدىن ئايرىپ چۈشەندۈرىدىغان جاھىلانە چۈشەندۈرۈشلەرنىڭ «مۇقەررەرلىك» ى ئۆزىگە سىغدۇرالمىيىتى. ئۇلار يەنە مەقسەتلىك ھالدا ھىدايەتلىك مەزگىللەرنىڭ، بولۇپمۇ بۈيۈك ئىسلامىي ھىدايەت مەزگىلىنىڭ ئىنسان ھاياتىغا كۆرسەتكەن تەسىرىنى يوققا چىقاردى. يۇقىرىدا ئىشارەت قىلىپ ئۆتكىنىمىزدەك، تارىختا پاسسىپلىق، تۈگۈلۈۋېلىش، ئالغا ئىنتىلمەسلىك، شەخس ۋە كوللىكتىپنىڭ تەقدىرىنى ئىلاھلارنىڭ بەلگىلەپ بېرىشىنى ساقلاپ تۇرۇش ئازغۇنلۇقلىرى ۋە بۇ ئازغۇنلۇققا ۋەكىللىك قىلىدىغان نۇرغۇن جاھىلىيەتلەر ئۆتكەن. بۇددا دىنىدا، ھىندى دىنىدا ۋە خرىستىئان دىنىدا ئاشۇنداق پاسسىپلىق، يارىماسلىق، ئۆزگە ئىشەنمەسلىكلەر مەۋجۇت. ئۇلار ئىنساننىڭ پانى بولۇشنى كۈتۈپ تۇرىدۇ. بەزىلىرى ئىنسان ئىلاھقا ۋەكىللىك قىلىدىغان «كاتتا مەۋجۇدىيەت» كە سىڭىشىپ كېتىشىنى كۈتىدۇ. بەزىلىرى روھلار ئۆز-ئارا كۆچۈش نەتىجىسىدە ئەڭ ئاخىرى ئاشۇ كاتتا مەۋجۇدىيەتكە سىڭىپ كېتىشىنى كۈتىدۇ. بەزىلىرى جىسمانىيەتنى بوغۇشلاپ، روھنى بەدەن قەپسىدىن ئەركىنلەشتۈرۈش پانىيلىقنى تەرغىب قىلىدۇ. بۇلاردىن باشقا پانىيلىقنىڭ تۈرلىرى بەك جىق. (سوپىلارنىڭ ئىلاھنىڭ زاتىغا پانىي بولۇش (فەنا فى اللّٰه) قاسەئىي قىلىشلىرى ئاشۇ خىل سەلبىي پانىيلىقلارنىڭ بىرىدۇر.)

بۇ خىل ئازغۇنلۇقتا غەم-قايغۇ، ئىچىگە تىنىش خاراكتېرى كۈچلۈك. يەنە بىر ئازغۇنلۇقتا كۆرەڭلەش، ھېسسىي راھەت ئىزدەش، روھىيەتنى ئىسلاھ قىلىماسلىق، ھېسسىي لەززەتلەرگە ئۆزىنى ئۇرۇش خاراكتېرى كۈچلۈك.

ئىسلامدىكى قازا ۋە قەدەر ئەقىدىسى توغرا چۈشىنىلگەندە بىر-بىرىگە زىت بولغان مۇشۇ ئىككى خىل ئازغۇنلۇقنىڭ ئوتتۇرىسىغا توغرا كېلىدۇ. بۇ ئەقەدە كائىناتتا ۋە ئىنسان ھاياتىدا بولۇۋاتقان ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى ئالەمنىڭ تولۇق نازارەت قىلىدىغانلىقىنى قارارلاشتۇرىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئىنساننىڭ ئاكتىۋاللىقىنى چەتكە قاقمايدۇ. ئەمەلىنى چەتكە قاقمايدۇ، سەۋەب قىلىشنى چەتكە قاقمايدۇ.

مۇسۇلمانلار مۇشۇنداق مۇكەممەل مۇۋازىنەت ئىچىدە شۇنىڭغا ئىشىنىدۇكى، كائىناتتا ۋە ئىنسان ھاياتىدا يۈز بېرىۋاتقان ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئەمەلىيەتتە يۈز بېرىشتىن بۇرۇن ئالەمنىڭ دەرگاھىدا تەقدىر قىلىنىپ بولغان: «يەر يۈزىدىكى بارلىق ھادىسىلەر ۋە ئۆزەڭلار ئۇچرىغان مۇسبەتلەر بىز ئۇلارنى يارىتىشتىن بۇرۇن لەۋھۇلمەھپۇزغا يېزىلغان، بۇ (ئىش)، شۈبھىسىزكى، ئالەمغا ئاساندۇر.» □

مۇسۇلمان يەنە دەل شۇ ۋاقىتنىڭ ئۆزىدە شۇنىڭغا ئىشىنىدۇكى، ئۇ ھەرىكەت قىلىشى ۋە سەۋەب قىلىشى كېرەك! زېمىندا يۈز بەرگەن تەقدىرلەر سەۋەبكە، سەۋەبىنىڭ تۈرىگە باغلىق:

«ئىنسانلارنىڭ قىلغان گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن، قۇرۇقلۇقتا ۋە دېڭىزدا ئاپەت يۈز بەردى، ئالەم ئۇلارنى تەۋبە قىلسۇن دەپ قىلمىشلىرى-نىڭ بىر قىسمىنىڭ (جازاسىنى) ئۇلارغا تېتىتى.» □

«(پەيغەمبەرلىرىنى ئىنكار قىلغانلىقتىن ھالاك قىلىنغان) شەھەر-لەرنىڭ ئاھالىسى ئىمان ئېيتقان ۋە (كۆپىدىن، گۇناھلاردىن) ساقلانغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە، ئۇلارنى ئاسمان-زېمىننىڭ پاراۋانلىقلىرىغا مۇيەسسەر قىلاتتۇق، لېكىن ئۇلار (پەيغەمبەرلەرنى) ئىنكار قىلدى، شۇڭا ئۇلارنى ئۆز قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن ھالاك قىلدۇق.» □

«بىرەر شەھەر (ئاھالىسى)نى ھالاك قىلماقچى بولساق، ئۇنىڭدىكى دۆلەتمەن ئادەملەرنى (بىزگە ئىتائەت قىلىشقا) بۇيرۇيمىز، ئۇلار ئىتائەت قىلماي، پىسقى - پاسات قىلىدۇ - دە، ئۇلارغا ئازابىمىز تېگىشلىك بولىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنى قورقۇنچىلىق رەۋىشتە ھالاك قىلىمىز.» □

شۇ جەھەتتىن مۇسۇلمان ئۆزلۈك مەۋجۇدىيەتنى ھېس قىلىدۇ، ئەمەل قىلىدۇ ۋە سەۋەب قىلىدۇ. ئۆزىگە، ئەمەلىگە ۋە سەۋەبكە چوقۇنمايدۇ. جاھاندىكى ئىشلارنىڭ ئالەمنىڭ تەقدىرى بىلەن يۈز

ئىشنىش ئىمانلىق كىشىلەرنى ئىجابىيلىقتىن، ئەمەل قىلىشتىن ۋە سەۋەب قىلىشتىن توسمايدۇ. بۇ بەزى كىشىلەرگە بىر-بىرىگە زىت ئىككى ئىشتەك كۆرۈنسىمۇ، ئەمما ئىمانلىق كىشىلەردە ئاجايىپ يارىشىملىق بىر مۇۋازىنەتنى پەيدا قىلىدۇ. بۇ مۇۋازىنەت مۇسۇلماننىڭ يەر يۈزىدە توغرا خەلىپىلىك قىلىشىغا ياردەم بېرىدۇ. قەلبىدە اللە قا ئىنتىلىپ، ئەمەلىي ھەرىكەت قىلىشقا تۈرتكە بولىدۇ.

مۇسۇلمان اللە قا ئىبادەت قىلىش ۋە اللە نىڭ قانۇنىيىتىگە ئۇيغۇ-نىلىشىش يۈزىسىدىن سەۋەب قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئۇ ئىرىشكەن نەتىجىسىنى اللە نىڭ تەقدىرىدىن كەلدى، سەۋەبلەر ئۆز ئالدىغا نەتىجە بېرەلمەيدۇ، اللە سەۋەبلەرنى نەتىجە بەرگۈزۈمىسە، سەۋەبلەر نەتىجە بېرەلمەيدۇ، ئىشقا ئېشىۋاتقنى سەۋەبلەرنىڭ مۇقەررەلىكى ئەمەس بەلكى اللە نىڭ ئىرادىسى دەپ تونۇيدۇ. مانا بۇ، مۇسۇلمان بىلەن يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ئىككى خىل جاھىلىيەتچىلەرنىڭ تۈپكى پەرقى. بىر خىل جاھىلىيەت ئۆزىنىڭ ئىنسانىي مەۋجۇدلىقىنىڭ قىممىتىنى ھېس قىلمايدۇ ۋە سەۋەب قىلمايدۇ. يەنە بىر خىلى سەۋەبلەرگە چوقۇنىدۇ.

ھەقىقى مۇسۇلمان قازا ۋە قەدەرگە چوقۇم ئىشىنىدۇ، بىراق ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ زېمىندىكى رولىنىڭ چوڭلىقىنىمۇ ئۇنتۇمايدۇ. چۈنكى، اللە نىڭ تەقدىرى ئىنساننى يەريۈزىنىڭ خەلىپىسى قىلدى، ئاسمان-زېمىندىكى ھەممە نەرسىنى ئىنسانغا باش ئەگدۈرۈپ بەردى، ئىنساننى كۆپ مەخلۇقلاردىن پەزىلەتلىك ۋە ھۆرمەتلىك قىلدى ھەم ئۇنى اللە نىڭ زېمىندىكى تەقدىرىگە پەردە قىلدى.

مۇسۇلمان يەنە سەۋەب قىلىشتا، سەۋەب ۋە نەتىجە قانۇنىيىتىنى بايقاشتا بوش كەلمەيدۇ. لېكىن ئۇ، سەۋەبىنى اللە نىڭ تەقدىرىسىز ئىشقا ئاشىدىغان مۇقەررەلىك دەپ تونۇمايدۇ.

ھازىرقى زامان ياۋروپا جاھىلىيىتى ئىسلام ئەقلىچىلىكىگە يۈزەكى قارىغاققا، ئىسلام ئەقلىچىلىكى غايىۋانلىككە ئىشىنىدۇ، سەۋەبىيەت قانۇنىيىتىگە ئىشەنمەيدۇ، دەيدۇ. بۇ سۆز ئۇلارنىڭ بۇ جەھەتتىكى نادانلىقىنى ئاشكارىلاپ قويدۇ. توغرا، ئىسلام ئەقلىچىلىكى غەيبكە ئىشىنىدۇ، اللە نىڭ تەقدىرىگە ئىشىنىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئىسلام ئەقلىچىلىكى سەۋەب بىلەن نەتىجىنىڭ مۇناسىۋىتىنى مۇلاھىزە قىلىدۇ ۋە تەجرىبە قىلىپ ئەمەلىيەتتىن ئۆتكۈزۈدۇ.

تەجرىبىچىلىكىنى مۇسۇلمانلارنىڭ تاپقانلىقى ۋە ئۇنى ياۋروپاغا سوۋغا قىلغانلىقى بۇنىڭ ياخشى پاكىتى. لېكىن مۇسۇلمانلار ئاللاھ نىڭ قانۇنىيىتى بويىچە سەۋەب قىلىۋاتقاندا، ئاللاھ نىڭ ئەركىن خاھىشنىڭ ھېچقانداق چەكلىمىگە ئۇچرىمايدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىدۇ. دېمەك، ئىسلام ئەقلىيچىلىكى ھەم غەيبى ھەم ئىلمىي ئەقلىيچىلىكتۇر. بۇ ئەقلىيچىلىكنىڭ ئۆزىگە خاس ئالاھىدىلىكى شۇكى، زاھىرى سەۋەبلەر چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيدىغان نەتىجىلەرگە يولۇققاندا، بۇ ئەقلىيچىلىك تاسادىپىيلىك دەپ تۇرۇۋالمايدۇ. چۈنكى ئۇ، بۇنىڭ ئاللاھ نىڭ تەقدىرى بىلەن بولغانلىقىنى بىلىدۇ. گېتىلەرغا ئوخشاش قولىدىن كېلىدىغان سەۋەبلەرنىڭ ھەممىنى قىلىپ باقسىمۇ ئوتۇق قازىنالمىغاندا، ئاللاھ نىڭ تەقدىرىگە بەرداشلىق بېرەلمەي ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالمايدۇ.

مانا بۇ قازا ۋە قەدەر ئەقىدىسى ئىسلامىي ئۆمىتىنىڭ دەسلەپكى بوغۇنلىرىدا مۆجىزە خاراكتېرلىك نەتىجىلەرنى رويپاچا چىقارغان ئىدى. بۇ ئەقىدە كېيىنچە بۇددا دىنى، ھىندى دىنى، ۋە ناسارا دىنىنىڭ ئەقىدىسىگە ئوخشاشلا چۈشكۈنلىشىپ كەتتى. بەل قويۇشتىكى، سەۋەب قىلماسلىققا، مەسئۇلىيەتسىزلىككە ئايلىنىپ قالدى. ئاخىرى بېرىپ مانا ھازىرقىدەك پىكرىي، ئىلمىي، ماددىي زەئىپلىك، ھەزارىي قالاقلىق پەيدا بولدى. بۇ، ياۋۇز كۈچلەرنى ئىسلامنىڭ پېيىنى قىرقىشقا، مۇسۇلمانلارنىڭ ئەمەلىيىتىنى دەستەك قىلىپ، ئىسلامدىن نەپەرتلەندۈرۈشكە جەلپ قىلدى. بۇ ئەقىدە قانداق بولۇپ مۇشۇنداق ئۆزگىرىپ كەتتى؟

يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك بۇ ئەقىدىنىڭ شەكلى ئۆزگىرىپ كەتمىدى... لېكىن ئۇنىڭ جەۋھىرى مەزمۇنى ناھايىتى زور دەرىجىدە ئۆزگىرىپ كەتتى. خۇددى ئىمان ۋە ئىبادەت چۈشەنچىسى بۇرمىلىنىپ، شەكىلئاللىققا ئايلىنىپ قالغاندەكلا، قازا ۋە قەدەر چۈشەنچىسىمۇ خاتا چۈشىنىلىپ، ئەمەلىي قىممىتىنى يوقاتتى.

ئىلمىي كالىمچىلار قازا ۋە قەدەر ئەقىدىسىنى تالىشىپ، پىرقىلەرگە بۆلۈندى. بۇنىڭ بىلەن قازا ۋە قەدەر ئەقىدىسى زىھنى كۈچىنى خورىتىدىغان بىر پەلسەپىۋىي مەسلىگە ئايلىنىپ قالدى. ئىسلام تەربىيىسىنىڭ يولىغا ئايلىنالمىدى. ئاۋام مۇسۇلمانلار تەربىيىلەنمىدى. توغرا مەنە بىلەنكى قازا ۋە قەدەر ئەقىدىسىنىڭ تەربىيىۋىي قىممىتىگە دىققەت قىلىنمىدى. بۇ خۇددى ئەينى ۋاقىتتا تەۋھىد ئەقىدىسىنىڭ سوغۇق كالىمىز بەھسلىرىگە ئايلىنىپ، ئەمەلىي ھەرىكەتكە ئايلىنالمىغانلىقىغا، ئىماننى چىگىتىشتىن بەكرەك شۈبھە ئۇرۇقىنى تىرىغىغا، كىشىلەر تەۋھىدىنى ئېتىقاد سۈپىتىدە

تەتقىق قىلغان، تەتقىق قىلىشغۇچىلار كىشىلەرنىڭ ئەمەلىيىتىدىن ۋە تەۋھىدنىڭ تەلەپ - تەقەززالىرىدىن ئايرىلىپ، سۆز ئويۇنى پاتقىقىغا پىتىپ قالغىنىغا ئوخشاش بىر ئىش بولدى. مانا ئەمدى ھازىرغا كەلگەندە «زامانىۋىيلاشقان مۇسۇلمانلار» ياۋروپالىق خوجا ئاكىلىرىغا ئوخشاشلا قازا ۋە قەدەر ئەقىدىسىدىن چىقىپ كېتىۋاتىدۇ. ئۇلار مۇنداق دەيدۇ: غايىۋانە ئەقلىچىلىك بىزنىڭ كېيىن قېلىشىمىزغا سەۋەب بولدى. بىز بۇنى تاشلىۋىتىپ، ئىلمىي ئەقلىچىلىكنى قوبۇل قىلىشىمىز كېرەك! قازا ۋە قەدەر دېگەن باشباشتاقلق، بىلىمىزلىك، چۈشكۈنلۈك ۋە قالاقلق بار يەردىلا بولىدىغان نەرسە. تۈزۈم، بىلىم، تەرەققىيات، ئىلمىي پىلان ۋە كومپيۇتېر بار يەردە تەقدىر نېمە ئىش قىلىدۇ، ئۇنىڭ قولىدىن نېمە كېلىدۇ؟ بۇ ئادەملەر اللە نىڭ مۇنۇ سۆزىدىن غاپىل بولماقتا: « ئۇلار ئۆزلىرىگە قىلىنغان نەسىھەتنى ئۇنتۇغان چاغدا، ئۇلارغا (سېناش ئۈچۈن) پاراۋانلىقنىڭ ھەممە ئىشلىرىنى ئېچىۋەتتۇق، ئۇلار تاكى ئۆزلىرىگە بېرىلگەن نېمەتلەردىن خۇشال - خۇرام تۇرغاندا (ئۇلارنى ئۇشتۇمتۇت جازالدۇق)، ئۇلار ھەسرەتتە قالدى. » □

بەلكى ئۇلار بۇنىڭدىنمۇ ئاسانراق ھېس قىلغىلى بولىدىغان، ئىشقا ئېشىشقا باشلاۋاتقان غەيبىدىن غاپىل قېلىۋاتىدۇ. تەقدىرگە ھېچ ئورۇن قالدۇرمىغان ئاشۇ ھېسابدان، پىلانچىلارغا ئۇشتۇمتۇت كېلىۋاتقان كېسەللەرنى كۆرمەسكە سېلىۋاتىدۇ. روھىي كېسەل، نېرۋا كېسەل، ئەقلىي كېسەل، جىسمانىي كېسەل، ئەخلاقىي، ئىجتىمائىي، پىكرىي، سىياسىي، ئىقتىسادىي كېسەللەر، يەنە ئاللىقانداقتۇر ئۇلارنىڭ يادىغا يەتمىگەن نۇرغۇن كېسەللەر يامراپ كەلمەكتە.

ھەرخىل سەزگۈرلۈك كېسەللىكلىرى ئۇلارنىڭ پىلانىدا بارمىدى؟

ئەيدىز كېسلى ئۇلارنىڭ پىلانىدا بارمىدى؟

جىنايەتنىڭ يامراپ كېتىشى ئۇلارنىڭ پىلانىدا بارمىدى؟

زەھەر چىكىشىنىڭ يامراپ كېتىشى ئۇلارنىڭ پىلانىدا بارمىدى؟

مانا بۇلار اللە نىڭ تەقدىرى بىلەن ئىشقا ئېشىش ئالدىدا تۇرغان غەيبىنىڭ ئالدىنقى ئالامەتلىرىدۇر: «زۇلۇم قىلغان قەۋمنىڭ يىلتىزى قۇرۇتۇلدى (يەنى ئۇلار پۈتۈنلەي ھالاك قىلىندى). جىمى ھەمدۇ سانا (پەيغەمبەرلىرىگە ياردەم بېرىپ، كۇففارلارنى ھالاك قىلغانلىقى ئۈچۈن)

ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى الله غا خاستۇر!» □

قازا ۋە قەدەر چۈشەنچىسى كېيىنكى دەۋرلەردە خاتا چۈشىنىلدى. □ سۈرە ئەنئام 44-ئايەت. □ سۈرە ئەنئام

44-45-ئايەتلەر

مۇسۇلمانلار ھازىر بۇنى تۈزۈتۈش كېرەك! قازا ۋە قەدەر كېيىنكى دەۋرلەرنى بېسىپ كەتكەن سەلبىلىك ئەمەس. غەرب جاھلىيتىدىن كېلىۋاتقان ئىدىيە ھۇجۇمغا ئەگىشىپ، ئىسلام دۇنياسىغا يامراۋا-تقان سەۋەبكە چوقۇنۇشمۇ ئەمەس... مۇسۇلمانلار قازا ۋە قەدەر ئەقىدىسى ئىنسان ھاياتىدا پەيدا قىلىدىغان مىسلىسىز مۇۋازىنەتنى قايتا ئەسلىگە كەلتۈرۈشى كېرەك! ئۇلار قازا ۋە قەدەر ئەقىدىسىنى كالا مىزىچە ئۆگىنىشتىن ئەمدى توختىشى كېرەك! قازا ۋە قەدەر ئەقىدىسى ئىسلام تەربىيىسىنىڭ مۇھىم بىر مەزمۇنىغا ئايلىنىشى كېرەك! ئىسلام تەربىيىسى ئىلاھىي يولنى ئەمەلىيەتتە ئىجرا قىلالايدىغان، الله نىڭ تەقدىرىنى ئىشقا ئاشۇرالايدىغان ياراملىق ئادەملەرنى تەربىيەلەشنى نىشان قىلدۇ: «الله ھەق دىننى پۈتۈن دىنلاردىن ئۈستۈن قىلىش ئۈچۈن، پەيغەمبىرىنى ھىدايەت بىلەن ۋە ھەق دىن بىلەن ئەۋەتتى (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ الله نىڭ پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىگە) گۇۋاھلىق بېرىشكە الله يېتەرلىكتۇر.» □

دۇنيا ۋە ئاخىرەت چۈشەنچىسى

بۇرۇنقى مۇسۇلمانلار كېيىنكى مۇسۇلمانلارغا ئوخشاش دۇنيا بىلەن ئاخىرەت ئوتتۇرىسىغا پاسل تام سوقۇۋالمىغان ئىدى. ئۇلارنىڭ تونۇشىدا ئاخىرەتتىن ئۈزۈلگەن دۇنيالىق ئىش، دۇنيالىقتىن ئۈزۈلگەن ئاخىرەتلىك ئىش مەۋجۇد ئەمەس ئىدى.

توغرا، بەزى ئەمەللەردە روھىي خاراكتېر كۈچلۈك بولىدۇ. مەسىلەن: ناماز، دۇئا، زىكرى - تەسبىھ قاتارلىقلاردا شۇنداق بولىدۇ. بەزى ئەمەللەردە پىكىرىي خاراكتېر كۈچلۈك بولىدۇ. مەسىلەن: ئىلىم تەھسىل قىلىش، سىياسىي، ئىقتىسادىي، ھەربىي... ئىشلارنى بىر تەرەپ قىلىشتا شۇنداق بولىدۇ. بەزى ئەمەللەردە ھېسسىي خاراكتېر كۈچلۈك بولىدۇ. مەسىلەن: يېمەك - ئىچمەك، كېيىمەك، جىنسىيەت... قاتارلىقلاردا شۇنداق بولىدۇ. لېكىن بۇنىڭلىق بىلەن بۇ ئەمەللەرنى بىر - بىرىدىن ئايرىۋەتكىلى بولمايدۇ. بۇ ئەمەللەرنىڭ بەزىسىنى ئاخىرەتتىن ئايرىلغان ھالەتتىكى دۇنيالىق ئەمەل، بەزىسىنى دۇنيادىن ئايرىلغان ھالەتتىكى ئاخىرەتلىك ئەمەل دەپ كەتكىلى بولمايدۇ. بۇرۇنقى مۇسۇلمانلارنىڭ ئىدىيىسى ۋە ھاياتىنى توغرا مەنە بىلەنكى ئىبادەت كونترول قىلاتتى: «(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «مېنىڭ نامزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقلىرىم ۋە تائەت ئىبادەتلىرىم) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە ئۈچۈندۇر.» □

□ «جىنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم.» □

توغرا مەنە بىلەنكى ئىبادەت چۈشەنچىسىدە ئىبادەت پائالىيەتلىرى

دۇنيالىق ئىشتىن ئايرىلمايدۇ، دۇنيا ئاخىرەتتىن ئايرىلمايدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇرۇنقى مۇسۇلمانلار ھاياتلىقنى پارچىلىغىلى بولمايدىغان زەنجىرسىمان ھالقا دەپ چۈشىنەتتى. بۇ ھالقتا نامازمۇ، قۇربانلىقىمۇ، يېمەك - ئىچمەكمۇ، جېنىسى تۇرمۇشمۇ، اللە يولىدا غازات قىلىشمۇ، رىزىق ئىزدەشمۇ،

ئىلىم تەلەپ قىلىشىمۇ، جاھاننى ئاباد قىلىشىمۇ... بار ئىدى. بۇئىشلارنىڭ ھەممىسى ئىبادەت ئىدى. ھەممىسى بىرلا ۋاقىتتا ھەم دۇنيالىق ھەم ئاخىرەتلىك ئىش ئىدى. ئىنساننىڭ كېچىدە ياكى كۈندۈزدە ئۆتكۈزگەن لەھزىلىرى ۋە اللە نىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ، اللە تىن نازىل بولغان شەرىئەتكە ئۇيغۇنلاشتۇرۇپ قىلغان پائالىيەتلىرىنىڭ ھەممىسى ئىبادەتنىڭ ئوخشىمىغان تۈرلىرى ئىدى. بۇ ئىبادەتلەر بىر-بىرىگە تۇتۇشۇپ كېتەتتى. ئىنسان ئىبادەتتىن ئىبادەتكە يۆتكەلتى-يۇ، ئەمما ھېچقاچان ئىبادەتنىڭ سىرتىغا چىقىپ قالمايتتى. بۇنىڭ بىلەن ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسى ئىشقا ئاشاتتى.

ناماز، زاكات، روزا، ھەج قاتارلىق ئىبادەت پائالىيەتلىرىدە روھىي خاراكتېر كۈچلۈك. لېكىن بۇ، مەزكۇر ئىبادەتلەرنىڭ باشقىسى ئىبادەت ئەمەس، دېگەنلىك ئەمەس. بۇ ئىبادەتلەر دۇنيالىقتىن ئۈزۈلگەن ئاخىرەتكە خاس ئەمەللەر دېگەنلىكىمۇ ئەمەس. چۈنكى، بۇ ئىبادەتلەرنىڭ بۇ دۇنيادا ئىشقا ئېشىشقا تېگىشلىك تەلەپ-تەقەززالىرى بار. ناماز يامان ۋە بۇزۇق ئىشلاردىن توسۇيدۇ. زاكات روھنى ۋە مالنى پاكايدۇ. روزا تەقۋالىققا كۆندۈرىدۇ. ھەج ياخشىلىققا چاقىرىدۇ... ئەنە شۇنداق قىلىپ، بۇ ئەمەللەر بىرلا ۋاقىتتا ھەم دۇنيانىڭ ھەم ئاخىرەتنىڭ ئەمەللىرىگە ئايلىنىدۇ. ئىنسانلار ھاياتىدىكى بەزى ئەمەللەرنىڭ ئەقلىي خاراكتېرى ياكى ھېسسىي خاراكتېرى كۈچلۈك بولىدۇ. لېكىن بۇ، شۇ ئەمەلنىڭ كەڭ مەنىگە ئىگە ئىبادەت دائىرىسىنىڭ سىرتىدا ئىكەنلىكىدىن دېرەك بەرمەيدۇ. بۇ ئەمەللەردە اللە نىڭ رازىلىقى كۆزلەنسە، اللە نازىل قىلغان شەرىئەتكە مۇۋاپىقلىشىلسا، ئىبادەت بولۇۋېرىدۇ. شۇڭا بۇ ئەمەللەرنىمۇ ئاخىرەتتىن ئۈزۈلگەن ھالەتتىكى دۇنيالىق ئەمەل دېگىلى بولمايدۇ.

ئىنساننىڭ مەۋجۇتلۇق غايىسىنى ئىشقا ئاشۇرىدىغان ئىبادەت ئىنسان ھاياتىنىڭ ئومۇمىي يىغىندىسىدا، ئىنساننىڭ ھەممە پائالىيەتتە مۇكەممەللىشىدۇ. بۇنىڭ بىلەن دۇنيا ۋە ئاخىرەت ئايرىغىلى بولمايدىغان دەرىجىدە بىرلىشىپ كېتىدۇ. تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار بۇ مەسىلىنى شۇنداق تونۇيتتى. كەلىمە شاھادەت يەنى ئىمان ئۆزىنىڭ چوڭقۇر مەزمۇنى بىلەن ئۇلارنىڭ ھاياتلىق پائالىيەتلىرىنى بىر گەۋدىگە ئايلاندۇرىۋەتكەن ئىدى.

اللە تىن باشقا مەئبۇدى بەرھەق يوق دەپ جەزمىي ئىشىنىش اللە نازىل قىلغان، ئىنساننىڭ

بۇ دۇنيالىق يولنى تۈزەيدىغان، ئاخىرەتتە ئۇنى خاتىرجەم جايغا يەتكۈزىدىغان ئىلاھىي يولغا تولۇق رىئايە قىلىشنى تەلەپ قىلاتتى... بۇ چاغدا بۇ دىننىڭ ئىشلىرىنى بىر-بىرىدىن ئايرىۋەتكىلى بولمايتتى.

ئەينى ۋاقىتتىكى جاھىلىيەت گەرچە ئېغىزدا: اللھ چوڭ خۇدا، بىز باشقا ئىلاھلارغا چوڭ ئىلاھقا يېقىنلىشىش ئۈچۈن ئىبادەت قىلىمىز، دېسىمۇ، ئەمەلىيەتتە تۈرلۈك ئىلاھلارغا چوقۇناتتى. شۇڭا ئۇلارنىڭ ھاياتى چېچىلىپ پارچە-پارچە بولۇپ كەتكەن ئىدى.

ئۇلار ئاخىرەتكە ئىشەنمەيتتى. شۇڭا ئۇلارنىڭ تونۇشىدا دۇنيا بىلەن ئاخىرەت بىر-بىرىگە باغلانمايتتى.

ئۇلار تۈرلۈك ئىلاھلارغا چوقۇناتتى. شۇڭا ئۇلارنىڭ ئىبادىتىمۇ چېچىلاڭغۇ ئىدى. بىردەم بۇتقا چوقۇنۇۋاتقان، بىردەم قەبىلىگە چوقۇنۇۋاتقان، بىردەم ئاتا-بوۋىسىنىڭ ئۆرپ-ئادىتىگە چوقۇنۇۋاتقان، بىردەم ھاۋايى-ھەۋەسىگە چوقۇنۇۋاتقان، لېكىن بۇچوقۇنۇشلار بىر-بىرىگە باغلانمايتتى. شۇنىڭ بىلەن ھاياتتا ھەقىقىي نىشان، ھەقىقىي غايە بولمايتتى: «ئۇلار (يەنى قىيامەتنى ئىنكار قىلغۇچىلار): «ھايات دېگەن پەقەت دۇنيادىكى ھاياتىمىزدۇر، ئۆلىمىز ۋە تىرىلىمىز (يەنى تۇغۇلىمىز). پەقەت زاماننىڭ ئۆتۈشى بىلەن يوق بولىمىز، (دەيدۇ). ئۇلار بۇ خۇسۇستا ھېچقانداق مەلۇماتقا ئىگە ئەمەس، ئۇلار پەقەت گۇمان بىلەن سۆزلەيدۇ.» □

ھاۋايى-ھەۋەسىنىڭ تەقەززاسى بويىچە غايىسىز ئۆتكەن ھاياتتا «ئەتسىكى دۈمبىدىن بۈگۈنكى ئۆپكە ياخشى» بولۇپ ئۆتۈۋېرىدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن تارىختىكى ھەر خىل جاھىلىيەتلەرگە ئوخشاش ئەرەب جاھىلىيىتىمۇ چېچىلاڭغۇلۇق خاراكتېرىگە ئىگە ئىدى.

شۇنداق چېچىلاڭغۇ ياشاۋاتقان ئەرەبلەر ئىمان ئېيتىش بىلەنلا باشقىچە ئادەمگە ئايلاندى. ئۇلارنىڭ چېچىلاڭغۇلىقى بىرلىككە ئايلاندى.

ئۆز-ئارا قىرغىن قىلىشىۋاتقان قەبىلىلەر ئىتتىپاقلىشىپ، تارىختا بىرىنچى قېتىم ئۈممەت شەكىللەندۈردى. ۋەھالەنكى ئۇلار ئىمان ئېيتىمىغاندا اللھ تىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدىغان شۇنچە ئۇزۇن زامان بىرلىشەلمەي ئۆتۈپ كەتكەن ئىدى. چۈنكى ئۇلاردا بىرلىكنىڭ ئاساسى يوق ئىدى.

ھەرخىل ئېرىق، تىل، ئوخشىمىغان مەدەنىيەتلەر بىرلەشتى. ھەممىسى ئۈمىدەت بولمىدا ئىردى. بۇنداق ئىش تارىختا بۇرۇن بولۇپ باقمىغان، كېيىنمۇ بولمىدى.

روھىيەت يۈزلىنىشى بىرلىككە كەلدى. ئەمدى تەن بىر تەرەپكە، ئەقىل بىر تەرەپكە، روھ بىر تەرەپكە ماگمايتتى.

اللە ياراتقان پەدىدىكى ئىنسان پارچىلانمىس بىر پۈتۈنلۈكتۇر. بۇ پۈتۈنلۈكتە بىر تەرەپ يەنە بىر تەرەپتىن ئايرىلمايدۇ. ھاياتلىق بۆلۈ -

□ سۈرە جاسىيە 24 - ئايەت

نەمەيدۇ. ئىلاھلار، ئىبادەتلەر ھاياتلىقنى بۆلۈۋەتكەندە، ئىنسان پىترىتى ئۇنى بىرلەشتۈرۈپ تۇرىدۇ. ئىلاھ بىر بولغاندا، ئىبادەت بىر بولغاندا چېچىلغان تەرەپلەر يىغىلىپ، ئىنساننىڭ اللە ياراتقان ھالەتتىكى بىر پۈتۈنلىكى ئەسلىگە كېلىدۇ.

ئىنسان پائالىيىتى بىر يول بويىچە بىرلىككە كەلدى. ئەمدى «ئەتتىكى دۈمبىدىن بۈگۈنكى ئۆپكە ياخشى» دەيدىغانلار قالمىدى. بۈگۈن بىلەن ئەتتىكى نېمە پەرقى بار؟! بۈگۈن بىر ئىلاھقا، ئەتە بىر ئىلاھقا تەۋەمۇ؟! ياكى بۈگۈن، ئەتە، جېمىي ھاياتلىق بىر ئىلاھقا تەۋەمۇ?!

ئەنە شۇخىل يۈسۈندا ھەرخىل پائالىيەتلەر بىر اللە نىڭ دەرگاھىدىن كەلگەن بىر يولدا رەتكە تىزىلىپ بىرلەشتى.

مۇسۇلمانلارنىڭ پۈتۈن ھاياتى - يېمىكى، ئىچمىكى، جىڭ - تارازىسى، ئالماق - ساتمىقى، نامىزى، جەڭ ۋە تىنچلىقلىرى... ھەممە ئەمىلى اللە نىڭ شەرىئىتىدىن ئىبارەت بىرلا دەستۇرغا بويسۇندى. ئۇلار اللە نىڭ ھارام قىلغىنىنى ھارام، ھالال قىلغىنىنى ھالال، دۇرۇس قىلغىنىنى دۇرۇس، مۇستەھەب قىلغىنىنى مۇستەھەب، مەكرۇھ قىلغىنىنى مەكرۇھ دەپ تونۇدى. ھەرخىل ئىشلار بىر يۈزلىنىشكە ئىگە بولدى. ھەممە پائالىيەتلەر بىر خىل تۈسكە - اللە نىڭ دەرگاھىدىن كەلگەن شەرىئەتكە رېئايە قىلىش تۈسگە كىردى. بۇ، مۇسۇلمانلىقنىڭ باش بەلگىسىگە ئايلاندى.

بۇنىڭغا ئەگىشىپ، دۇنيانىڭ يولى بىلەن ئاخىرەتنىڭ يولى بىرلەشتى.

بۇ ئىككى يول قانداقمۇ بىر - بىرىدىن ئايرىلسۇن?!

بىرسى بىر ئىلاھنىڭ، يەنە بىرسى باشقا بىر ئىلاھنىڭ بولمىسا!

بۇ دۇنيانى شەرىئىتى بىلەن باشقۇرۇۋاتقان ئىلاھ بىلەن، قىيامەت كۈنى ئىنسانلاردىن ھېساب ئالدىغان ئىلاھ بىر تۇرسا!

اللە ئىنسانلاردىن قايسى ئاساس بويىچە ھېساب ئالىدۇ؟

بۇ دۇنيالىق مىزان بىلەن ئۇ دۇنيالىق مىزان باشقا، باشقىمۇ؟ مەلۇم بىر ئەمەل بۇ دۇنيالىق مىزاندا ياخشى، ئۇدۇنيالىق مىزاندا يامان ياكى ئۇدۇنيالىق مىزاندا يامان، بۇ دۇنيالىق مىزاندا ياخشى چىقىپ قالامدۇ؟

ئىككى دۇنيانىڭ مىزانى - ئۆلچىمى بىر ئەمەسمۇ؟! دۇنيادا ياخشى بولغان ئەمەلنىڭ ئاخىرەتتىكى مۇكاپاتىمۇ ياخشى بولىدۇمۇ؟! دۇنيادا يامان بولغان ئەمەلنىڭ ئاخىرەتتىكى جازايىمۇ يامان بولىدۇمۇ?! «ياخشى ئىش قىلغانلار جەننەتكە ۋە اللە نىڭ جامالىنى كۆرۈشكە نائىل بولىدۇ، ئۇلارنىڭ يۈزلىرىنى قارىلىق ۋە خارلىق قاپلىمايدۇ (يەنى ئۇلارغا غەم - قايغۇ ۋە پەرىشانلىق يۈزلەنمەيدۇ). ئەنە شۇلار ئەھلى جەننەت بولۇپ، جەننەتتە مەڭگۈ قالغۇچىلاردۇر. (دۇنيادا) يامان ئىشلارنى قىلغۇچىلار، (بىر يامانلىقنى قىلسا، قىلغان يامانلىقىغا) ئوخشاش (يەنى شۇنىڭغا لايىق) جازاغا ئۇچرايدۇ، ئۇلار خارلىققا دۇچار بولىدۇ، ئۇلارنى اللە نىڭ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرغۇچى زادى بولمايدۇ، ئۇلارنىڭ يۈزلىرى گويا قاراڭغۇ كېچىنىڭ پارچىسى بىلەن ئورالغاندەك قارىيىپ كېتىدۇ، ئۇلار ئەھلى دوزاخ بولۇپ، دوزاختا مەڭگۈ قالغۇچىلاردۇر.» □

«كىمكى زەررىچىلىك ياخشى ئىش قىلىدىكەن، ئۇنىڭ مۇكاپاتىنى كۆرىدۇ. كىمكى زەررىچىلىك يامان ئىش قىلىدىكەن، ئۇنىڭ جازاسىنى تارتىدۇ.» □

«ئەنە شۇلار (يەنى اللە بەندىلىرىنىڭ ئەمەل قىلىشى ئۈچۈن بەلگىلەپ بەرگەن يۇقىرىدىكى ئەھكاملار) اللە نىڭ قانۇنلىرىدۇر، كىمكى اللە غا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلىدىكەن، اللە ئۇنى ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈ -

□ سۈرە يۇنۇس 26-27 - ئايەتلەر □ سۈرە زەلزەلە 7-8 - ئايەت

زىدۇ، ئۇ ئۇيەزلەردە مەڭگۈ قالىدۇ. بۇ چوڭ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشتۇر. كىمكى اللە غا ۋە

پەيغەمبەرگە ئاسىيلىق قىلىپ، اللە نىڭ قانۇنلىرىنىڭ سىرتىغا چىقىپ كېتىدىكەن، اللە ئۇنى دوزاخقا كىرگۈزىدۇ، ئۇ دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ، خورلىغۇچى ئازابقا دۇچار بولىدۇ.» □

«ئى مۇھەممەد!» پەرۋەردىگارنىڭ تەرىپىدىن ساڭا نازىل قىلىنغان نەرسىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى بىلىدىغان ئادەم (ھەقىقىي كۆرمەيدىغان دىلى) كور ئادەم بىلەن ئوخشاش بولامدۇ؟ (اللە نىڭ ئايەتلىرىدىن) پەقەت ئەقىل ئىگىلىرىلا پەند - نەسپەت ئالىدۇ. ئۇلار اللە نىڭ ئەھدىگە (يەنى اللە تاپشۇرغان ئىشلارغا) ۋاپا قىلىدۇ، بەرگەن ۋەدىسىنى بۇزمايدۇ. ئۇلار اللە نىڭ (خىش - ئەقربالارغا) سىلە - رەھىم قىلىشتىن ئىبارەت ئەمرىنى بەجا كەلتۈرىدۇ، اللە دىن قورقىدۇ، قاتتىق ھېساب ئېلىنىشىدىن قورقىدۇ. پەرۋەردىگارنىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ (يەتكەن كۈلپەتلەرگە) سەۋر قىلغانلار، (پەرز) نامازنى ئادا قىلغانلار، بىز رىزىق قىلىپ بەرگەن مال - مۈلكتىن (اللە يولىدا) يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا يوسۇندا سەرپ قىلغانلار ۋە ياخشىلىق ئارقىلىق يامانلىقىنى دەپتى قىلىدىغانلار (يەنى بىلمەستىن يامان ئىش قىلىپ قالسا، ئارقىدىن ياخشى ئىش قىلىدىغانلار، يامانلىق قىلغۇچىلارغا كەڭ قورساق بولۇپ، ياخشى مۇناسىۋەتتە بولىدىغانلار) - ئەنە شۇلارنىڭ ئاخىرەتلىكى ياخشى بولىدۇ. ئۇلار مەڭگۈ تۇرىدىغان جەننەتكە كىرىدۇ، ئۇلارنىڭ ئاتىلىرى، خوتۇنلىرى ۋە ئەۋلادىنىڭ ئىچىدىكى ياخشىلارمۇ جەننەتكە كىرىدۇ. پەرىشتىلەر ئۇلارنى (مۇبارەكلەش ئۈچۈن جەننەتنىڭ) ھەربىر دەۋرۋازىسىدىن كىرىدۇ. (پەرىشتىلەر ئۇ دۇنيادا) «سەۋرنى دوست تۇتقانلىقىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە ئامانلىق بولسۇن! ئاخىرەتلىكىڭ ياخشى بولۇشى نېمىد -

□ سۈرە نسا 23-24 - ئايەت

بىگەن ئوبدان!» دەيدۇ. اللە غا بەرگەن ۋەدىسىنى مۇستەھكەملىگە - ندىن كېيىن بۇزغانلار، اللە نىڭ سىلە - رەھىم قىلىشتىن ئىبارەت ئەمرىنى تۇتمىغانلار، يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىق قىلغانلار - ئەنە شۇلار لەنەتكە دۇچار بولىدۇ ۋە (ئۇلارنىڭ) ئاخىرەتلىكى يامان بولىدۇ. □

مانا بۇ ئەھۋالدا دۇنيا بىلەن ئاخىرەت قانداقسىگە بىر - بىرىدىن ئايرىلىپ ئىككى يول بولۇپ قالىدۇ؟! □

يوقسۇ! ئىككىسى بىر يولدۇر. بۇ يول دۇنيادىن باشلىنىپ، ئاخىرەتكە بارىدۇ. بۇ قوش

لېنىيلىك يولدۇر. ئەمما ئۇنىڭ يۈزلىنىشى ئاخىرەت تەرىپىگىدۇر. بىر لېنىيىدىكى يولدا ياخشى ئەمەل قىلىپ، جەننەتكە كىرىدىغانلار ماڭدۇ. يەنە بىر لېنىيىدىكى يولدا دوزاخقا بارىدىغان ئەسكىلەر ماڭدۇ. ھەرئىككىلى يول دۇنيا ئاخىرەتكە تۇتاش بولغانلىقى ئېتىبارى بىلەن بىر يۆنىلىشكە ئىگىدۇر: «سەلەر اللە دەسلەپتە پەيدا قىلغان ھالىتىڭلاردا (ئەسلىگە) قايتىسىلەر اللە (سەلەردىن) بىر گۇرۇھنى ھىدايەت قىلدى؛ يەنە بىر گۇرۇھقا گۇمراھلىق تېگىشلىك بولدى. شۇبھىسىزكى، ئۇلار اللە نى قويۇپ، شەيتانلارنى دوست تۇتقان تۇرۇقلۇق ئۆزلىرىنى توغرا يولدا دەپ گۇمان قىلىدۇ.» □

تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلارنىڭ تونۇشىدا دۇنيا ئاخىرەتكە شۇ دەرىجىدە تۇتاشقان ئىدىكى، ئۇلار ئەمەلىيەتتە بۇ دۇنيادا ياشاۋاتسىمۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ ھېس - تۇيغۇلىرى، پىكىر - خىياللىرى ئاخىرەتكە باغلانغان ئىدى. ئۇلار ئاخىرەتنى كۆز بىلەن كۆرۈۋاتقاندا تۇيغۇدا ياشايتتى. قۇرئان قايتا تىرىلىش، ھېساب ۋە جازانى مەركەزلىك بايان قىلغاچقا ۋە قۇرئاندا تەسۋىرلەنگەن قىيامەت كۆرۈنۈشلىرى ناھايىتى جانلىق بولغاچقا، مۇسۇلمانلار ئاخىرەت كۆز ئالدىدا بولۇۋاتقاندا،

□ سۈرە رەئد 19 - 25 - ئايەتلەر □ سۈرە ئەئراف 30 - 29 - ئايەتلەر

گويىا دۇنيا ئاخىرلىشىپ، ئاخىرەت كېلىپ بولغاندا تۇيغۇ ئىچىدە ياشايتتى: «ئۇلار (يەنى ئەھلى جەننەت) بىر - بىرىگە قارىشىپ پاراڭ سېلىشىدۇ. ئۇلار ئېيتىدۇ: «بىز ھەقىقەتەن (دۇنيادىكى چاغدا) ئائىلىمىزدە (اللە نىڭ ئازابىدىن) قورقاتتۇق. اللە بىزگە مەرھەمەت قىلدى، بىزنى زەھەرلىك ئازابتىن ساقلىدى. بىز ھەقىقەتەن ئىلگىرى اللە غا ئىبادەت قىلاتتۇق، اللە ھەقىقەتەن ئېھسان قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىبانىدۇر.» □

ساھابىلەرنىڭ ئاخىرەتكە كەلتۈرگەن ئىمانى ناھايىتى كۈچلۈك، قىيامەتنىڭ تەسۋىرلىنىشىمۇ كىشىنى لەرزىگە سالغۇدەك جانلىق بولغاچقا، ئۇلار بۇ دۇنيادا ياشاۋاتسىمۇ، ئاخىرەتتىكى جازا ياكى مۇكاپاتىنى ھېس قىلالايتتى. بىر ياخشى ئىشنى قىلغان بولسا، بۇ دۇنيادا تۇرۇپ ئۆزىنىڭ جەننەتتىكى ئورنىنى تەسەۋۋۇر قىلاتتى. بىر يامان ئىشنى قىلغان بولسا، بۇ دۇنيادا تۇرۇپ ئۆزىنىڭ دوزاختىكى ئورنىنى تەسەۋۋۇر قىلاتتى، قورقاتتى، غەمگە چۆكەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۆز ئەمىلىنى

تۈزۈتەتتى. مۆجىزە جاراكتېرلىق ئالىي ئۇپۇقلارغا يۈكسەلتتى.

ئۇلارمۇ پەرىشتە ئەمەس ئىدى. ئۇلاردىن ئىنسانلىقتىن ھالقىش تەلەپ قىلىنمىغان ئىدى... پەيغەمبەرلەردىن باشقا ھەممە ئىنسان خاتالىشىدۇ. لېكىن ئۇلار خاتالاشسا تەۋبە قىلىشقا ئالدىرايتتى: «تەقۋادارلار يامان بىر گۇناھ قىلىپ قالسا ياكى ئۆزلىرىگە زۇلۇم قىلسا اللە نى ياد ئېتىدۇ. گۇناھلىرى ئۈچۈن مەغپىرەت تەلەپ قىلىدۇ، گۇناھنى كەچۈرىدىغان اللە دىن باشقا كىم بار؟ ئۇلار قىلمىشلىرىنى بىلىپ تۇرۇپ داۋاملاشتۇرمايدۇ. ئۇلارنىڭ (يەنى يۇقىرىقى خىسلەتلەرگە ئىگە كىشىلەرنىڭ) مۇكاپاتى پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن بولغان مەغپىرەت ۋە ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىد -

□ سۈرە تۈر 25،26،27،28 -ئايەتلەر

غان جەننەتلەردۇر. بۇ يەرلەردە ئۇلار مەڭگۈ قالىدۇ. ياخشى ئىش قىلغۇچىلارنىڭ ئېرىشىدىغان ساۋابى نېمىدىگەن ياخشى!» □

«ھەرقانداق ئادەم خاتالىق ئۆتكۈزىدۇ، خاتالىق ئۆتكۈزگەنلەر - نىڭ ئەڭ ياخشىسى تەۋبە قىلغانلاردۇر.» (ھەدىس)

دېمەك، ئۇلارنىڭ تونۇشىدا دۇنيا بىلەن ئاخىرەت بىر - بىرىگە تۇتاش بىر ھېساب ئىدى، ئايرىم - ئايرىم ئىككى ھېساب ئەمەس ئىدى.

دەرۋەقە قۇرئان كەرىمدە بۇ دۇنيا سۆكۈلدى. ھەدىستە لەنەت قىلىندى. كىشىلەرگە دۇنياپەرەس بولماسلىق ھەققىدە نەسىھەت قىلىندى. قۇرئان ۋە ھەدىسنىڭ يوليۇرۇقلىرى قانداق ئورۇندا شۇنداق قىلدى؟

قۇرئان ۋە ھەدىس ئىككى ئورۇندا دۇنياپەرەسلىكنى سۆكتى:

بىرىنجىسى دۇنيانىڭ مۇھەببىتى ئىنساننى اللە ۋە ئاخىرەت كۈنىسىگە ئىمان كەلتۈرۈشتىن توسقان ئورۇندا؛ ئىككىنجىسى، اللە يولىدا جىھاد قىلىشتىن توسقان ئورۇندا:

«(مۇشرىكلار) دۇنيا تىرىكچىلىكىگە خۇش بولۇپ كەتتى، دۇنيا تىرىكچىلىكى ئاخىرەتكە قارىغاندا ئازغىنا نەرسىدۇر.» □

«قاتتىق ئازابتىن كاپرلارغا ۋاي! ئۇلار بۇ دۇنيانى ئاخىرەتتىن ئارتۇق كۆرىدۇ (كشىلەرنى) الله نىڭ يولىدىن (يەنى ئىسلام دىنىدىن) توسىدۇ، الله نىڭ يولىنىڭ ئەگرى بولۇشىنى تىلەيدۇ، ئۇلار (ھەقتىن) يىراق بولغان گۇمراھلىقتىدۇر.» □

«كۇفرى بىلەن كۆڭلى ئازادە بولسا (يەنى ئىختىيارىي يوسۇندا مۇرتەد بولغان بولسا)، ئۇ الله نىڭ غەزىپىگە دۇچار بولىدۇ ۋە چوڭ ئازابقا قالىدۇ. بۇ (يەنى ئازاب) ئۇلارنىڭ دۇنيا تىرىكچىلىكىنى ئاخىرەتتىن ئارتۇق كۆرگەنلىكلىرى ۋە الله نىڭ كاپىر قەۋمىنى ھىدا -

□ سۈرە ئال ئىمران 135-136- ئايەتلەر □ سۈرە رەئد 26- ئايەت □ سۈرە ئىبراھىم 3- ئايەت يەت قىلمايدىغانلىقى ئۈچۈندۇر.» □

مانا بۇ ئايەتلەردىكى سۆكۈش دۇنيانىڭ مۇھەببىتى كىشىلەرنىڭ الله قا ۋە ئاخىرەت كۈنىسىگە ئىمان كەلتۈرۈشىگە توسالغۇ بولغىنىغا قارىتىلغان. تۆۋەندىكى ئايەتلەردىكى سۆكۈش دۇنيالىق نازۇ-نېمەتنىڭ الله يولىدا مېلى، جېنى بىلەن جىھاد قىلىشقا توسقۇن بولغانلىقىغا قارىتىلغان: «ئېيتقىنكى، ئەگەر سىلەرنىڭ ئاتاڭلار، ئوغۇللىرىڭلار، قېرىندىشىڭلار، خوتۇنلىرىڭلار، ئۇرۇق-تۇغقانلىرىڭلار (ھەمدە ئۇلاردىن باشقىلار)، تاپقان پۇل-ماللىرىڭلار، ئاقىماي قېلىشىدىن قورققان تىجارىتىڭلار، ياخشى كۆرىدىغان ئۆيلىرىڭلار سىلەر ئۈچۈن الله دىن، الله نىڭ پەيغەمبىرىدىن ۋە الله نىڭ يولىدا جىھاد قىلىشتىنمۇ سۆيۈملۈك بولسا (يەنى شۇلار بىلەن بولۇپ كېتىپ، الله نىڭ پەيغەمبىرىگە ياردەم بەرمىسىڭلار)، ئۇ ھالدا سىلەر تاكى الله نىڭ ئەمرى (يەنى مەككىنى پەتە قىلىش ئىزىنى) كەلگۈچە كۈتۈڭلار، الله پاسىق قەۋمىنى (يەنى الله نىڭ دىنىنىڭ چەك - چىگرىسىدىن چىقىپ كەتكۈچىلەرنى) ھىدايەت قىلمايدۇ.» □

«بىرەر سۈرە نازىل قىلىنىپ: «الله غا ئىمان ئېيتىڭلار ۋە الله نىڭ پەيغەمبىرى بىلەن بىللە جىھاد قىلىڭلار» دېيىلسە، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى مالدارلار سەندىن (غازاتتىن قېلىپ قېلىشقا) رۇخسەت سورايدۇ، ئۇلار: «بىزنى قوي، (غازاتقا چىقماي، ئۆيلىرىدە بىخىرامان) ئولتۇرغۇچىلار بىلەن بىللە بولايلى» دەيدۇ. ئۇلار ئۆيلىرىدە قالغۇچىلار (يەنى ئاياللار، كېسەللەر ۋە ئاجىزلار) بىلەن بىللە بولۇشقا رازى بولدى، ئۇلارنىڭ دىللىرى پىچەتلەندى. شۇنىڭ ئۈچۈن، ئۇلار (جىھادقا) پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىشتىن كېلىدىغان بەختنى چۈشەنمەيدۇ.» □

□ سۈرە نەھلى 106-107-ئايەتلەر □ سۈرە تەۋبە 24-ئايەت □ سۈرە تەۋبە 86-87-ئايەتلەر «رەسۇلۇللاغا

خىلاپلىق قىلىپ (تەبۇك غازىتىغا چىقماي) قېلىپ قالغانلار (يەنى مۇناپىقلار) ئۆيلىرىدە بىخىرامان ئولتۇرغانلىقلىرى بىلەن خۇشال بولۇشتى، ئۇلار ئاللاھ نىڭ يولىدا ماللىرى بىلەن، جانلىرى بىلەن جىھاد قىلىشنى ياقىتۇرمىدى، ئۇلار (بىر - بىرىگە): «ئىسسىقتا چىقماڭلار» دېيىشتى. (ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا) ئېيتقىنكى، «جەھەننەمنىڭ ئوتى تېخىمۇ قىزىقتۇر. ئەگەر ئۇلار چۈشىنىدىغان بولسا، (ئەلۋەتتە ئىسسىقتا رەسۇلۇللا بىلەن بىرگە چىقاتتى)» □

مانا بۇ ئايەتلەردە دۇنيانىڭ ئىزىقتۇرىشىغا ئۇچرىدى، دەپ سۆكۈلگەنلەر زاھىرى جەھەتتە مۇسۇلمان قىياپەتكە كىرىۋالغان ئەمما دىلىدا ئىمانى يوق مۇناپىقلاردۇر. ئۇلار ئاللاھ نىڭ ھۆكۈمىدە كاپىرلاردۇر، دوزاخنىڭ ئەڭ تۆۋەن قەۋىتىگە كىرگۈچىلەردۇر: «مۇناپىقلار چوقۇم دوزاخنىڭ ئەڭ ئاستىقى قەۋىتىگە (يەنى قەئىرىگە) تاشلىنىدۇ، ئۇلارغا ھەرگىزمۇ (ئازابتىن قۇتقۇزىدىغان) مەدەتكار تاپالمايسەن.» □

«ئۇلارنىڭ بەرگەن نەپىقلىرى شۇنىڭ ئۈچۈن قوبۇل بولمايدۇكى، ئۇلار ئاللاھ نى ۋە ئاللاھ نىڭ پەيغەمبىرىنى ئىنكار قىلىدۇ، نامازنى خۇش ياقماسلىق بىلەن ئوقۇيدۇ، (پۇل - مېلىنى) رازىلىق بىلەن بەرمەيدۇ. ئۇلارنىڭ مال - مۈلكى ۋە ئەۋلادى سېنى ئەجەبلەندۈرمىسۇن، ئاللاھ ئۇلارنى بۇ دۇنيادا شۇ نەرسىلەر بىلەن ئازابلانغىنى ۋە ئۇلارنىڭ كاپىر پېتى جان ئۈزۈشىنى ئىرادە قىلىدۇ.» □
مانا بۇ ئىككى ئورۇندا دۇنيا سۆكۈلمىدۇ. بۇ سۆكۈشنىڭ سەۋەبلىرى يۇقىرقى ئايەتلەردە ئېنىق بايان قىلىندى... بۇ ئىككى ساھەدە دۇنيانىڭ سۆكۈلىشىدىكى ھەقىقىي سەۋەب نېمە؟
ھەقىقىي سەۋەب شۇكى، بۇ ئىككى ساھەدە دۇنيا ئاخىرەتتىن ئايرى -

□ سۈرە تەۋبە 81-ئايەت □ سۈرە نىسا 145-ئايەت □ سۈرە تەۋبە 54-55-ئايەتلەر ئۇنتىلگەن. بۇ

دۇنياپەرەسلىرى ياكى ئاخىرەتكە زادى ئىشەنمىگەن ياكى ئىشەنگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ ئىمانى ناھايىتى گۇڭگا، زەئىپ ئارلاش ئىمان بولۇپ، ئاخىرەت توغرىسىدا ئېنىق چۈشەنچىگە كېلەلمىگەن. شۇڭا بۇ ئىمان ئۇنىڭ تەپەككۈرىغا، ھېس - تۇيغۇسىغا، ئەمەلىي ھەرىكىتىگە تەسىر كۆرسىتەلمىگەن. بۇنداق ئادەملەرنىڭ تونۇشىدا ۋەدە قىلىنغان جەننەتكە كىرىش ئۈچۈن جان چىقىمى، مال چىقىمى تارتىشقا توغرا كېلىدۇ. بۇ چىقىم ئۇنى ھوزۇر - ھالاۋەتتىن ئايرىۋىتىدۇ. چۈنكى ئۇ،

ھوزۇر-ھالاۋەتنىڭ ئاللاھ بەلگىلەپ بەرگەن مىقدارىغا كۆپايىلىنىشىنى خالايدىغان ئادەم ئەمەس. ئۇ شەھۋانىي نەپسنىڭ كەينىگە كىرىشىنى خالايدىغان ئادەم. ئاللاھ شەھۋانىي نەپسنى كونترول قىلىش ئۈچۈن ئاتا قىلغان كونترول قىلىش ئىقتىدارىنى ئىشقا سالمايدىغان ئادەم. ئۇنىڭ ئالدىدا ھوزۇر-ھالاۋەت بىر تەرەپتە، جەننەت بىر تەرەپتە تۇرىدۇ. جەننەت تەرىپىگە ماڭسا ھوزۇر-ھالاۋەتتىن ئايرىلىپ قالىدۇ. شۇڭا نەپسى-خاھىشىغا بېرىلگەن بۇ ئادەم جەننەت تەرىپىگە ماڭمايدۇ. چىكىدىن ئاشقان ھوزۇر-ھالاۋەتتىن ۋاز كېچىپ جەننەتكە كىرىش بىلەن جەننەتتىن مەھرۇم قىلىدىغان چىكىدىن ئاشقان ھوزۇر-ھالاۋەت - بۇ ئىككىسىنىڭ بىرىنى تاللاشقا دۇچ كەلگەندە، ئۇ چوقۇم دۇنيانى تاللىۋالىدۇ: «كىمكى دۇنيا تىرىكچىلىكىنى (ئاخىرەتتىن) ئارتۇق كۆرىدىكەن، ئۇنىڭ جايى ھەقىقەتەن جەھەننەم بولىدۇ.» □

□ «سەلەر دۇنيا تىرىكچىلىكىنى ئارتۇق كۆرىسىلەر. ئاخىرەت ياخشىدۇر ۋە باقىدۇر.» □

□ «كاپىرلار (ھاياتى دۇنيادا ئۇنىڭ لەززەتلىرىدىن) بەھرىمان بولىدۇ ۋە چاھارپايىلاردەك يەپ-ئىچىدۇ، (ئاخىرەتتە) ئۇلارنىڭ جايى دوزاخ بولىدۇ.» □

□ سۈرە نازىئات 39-ئايەت □ سۈرە ئەئلا 16، 17-ئايەتلەر □ سۈرە مۇھەممەد 12-ئايەتنىڭ بىر قىسمى

بۇنداق ئادەملەر جەننەتتىن بۇ دۇنيانىڭ ھوزۇر-ھالاۋىتىنى ئەۋزەل كۆرىدۇ. چۈنكى ئۇلارغا نىسبەتەن دۇنيانىڭ ھوزۇر-ھالاۋىتىدىن مەھرۇم بولۇشنىڭ ئازابى ئاللاھ ئۇلارنى قورقۇتقان ئازابتىن دەرتلىكرا-قتۇر. چۈنكى ئۇلار ئاخىرەتكە زادى ئىشەنمەيدىغان ئادەملەر. ئۇنداقتا ئۇلار ئاخىرەت ئازابى دېگەن نەرسە يوق دەپ گۇمان قىلىدۇ ياكى ئۇلار ئاخىرەتكە كەلتۈرگەن ئىمانى زەئىپ ئادەملەر. شۇڭلاشقا ئۇلارنىڭ خىيالىدىكى گۇڭگا ئازاب كۆز ئالدىدىكى ئازابتىن يېنىك بېلىنىدۇ. بۇ ئىككى ھالەتنىڭ ھەر ئىككىسى نورمال ھالەت ئەمەس. چۈنكى، بۇ ھالەتتىكى ئادەملەر پەقەت ھېسسى نەرسىلەرگىلا ئىشىنىپ، ھېسسىي نەرسىلەرنىڭ مەنئۇيى دالالىتىگە ئىشەنمەيدىغان ئادەملەر بولغاچقا، ئۇلارنىڭ تونۇشىدا مىزانلار مۇجەللىشپ كەتكەن:

□ «شەك-شۈبھىسىزكى، جىن ۋە ئىنسانلاردىن نۇرغۇنلىرىنى دوزاخقا (يېقىلغۇ بولۇش ئۈچۈن) ياراتتۇق، ئۇلار دىللىرى بولغىنى بىلەنمۇ، ئۇ ئارقىلىق ھەقىقىي چۈشەنمەيدۇ، ئۇلار كۆزلىرى بولغىنى بىلەنمۇ، ئۇ ئارقىلىق (ئاللاھ نىڭ قۇدرىتىنىڭ دەلىللىرىنى) كۆرمەيدۇ، ئۇلار قۇلاقلىرى بولغىنى

بىلەنمۇ، ئۇ ئارقىلىق (الله نىڭ ئايەتلىرىنى ئىبرەت ئېلىپ) تىگىشىمايدۇ. ئۇلار گويا ھاياۋانغا ئوخشايدۇ، ھاياۋاندىنمۇ بەتتەر گۇمراھدۇر، ئەنە شۇلار غاپىلدۇر. الله نىڭ گۈزەل ئىسىملىرى بار.» □

ياكى ئۇلار دىلى كور ئادەملەر. ئۇلار پەقەت كۆز ئالدىدىكىنىلا كۆرىدۇ. يېراقنى كۆرەلمەيدۇ. ئۇلارنىڭ قوبۇللاش ئۈسكىنىسى يېقىندىكىنى قوبۇل قىلالايدۇ، يېراقتىكىنى قوبۇل قىلالمايدۇ. «كىمكى مېھرىبان الله نى ياد ئېتىشتىن (يەنى قۇرئاندىن) يۈز ئۆرۈيدىكەن، بىز ئۇنىڭغا شەيتاننى مۇسەللەت قىلىمىز (شەيتان ئۇنى ۋەسۋەسە

□ سۈرە ئەئراف 79 - ئايەت

قىلىدۇ)، شەيتان ئۇنىڭغا ھەمىشە ھەمراھ بولىدۇ. شەك - شۈبھىسىزكى، شەيتانلار ئۇلارنى (يەنى ئازغۇن كۇففارلارنى) توغرا يولدىن توسىدۇ، ئۇلار بولسا ئۆزلىرىنى توغرا يولدا دەپ گۇمان قىلىدۇ.» □

ئەمما نورمال ئادەملەر ئۇلارغا زادى ئوخشىمايدۇ.

نورمال ئادەملەر غەيبكە ئىشىنىشكە كەلگەندە روھىيەت دەرۋازىسىنى تاقىۋالمايدۇ، بىۋاسىتە سەزگۈ ئىچىگىلا قاپسىلىپ قالمىدايدۇ. ياراتقۇچى الله ئۇلارنى بىر - بىرىگە روبرو تۇرىدىغان ئىككى خىل ئىقتىدار بىلەن تەمىنلىگەن بولۇپ، بۇ ئىككى ئىقتىدارنىڭ ھەر بىرى ئۇلارنىڭ خەلىپىلىك ۋەزىپىسىنىڭ مۇھىم بىر تەرىپىنى ئورۇنلىشىغا ياردەم بېرىدۇ. ئۇلار بۇ ئىككى ئىقتىدارنىڭ مۇۋازىنىتىنى بۇزماي ساقلايدۇ. ئۇ ئىككى ئىقتىدارنىڭ بىرىنجىسى بىۋاسىتە سەزگۈلەرنىڭ بايقىغىنىغا ئىشىنىش، ئىككىنجىسى غەيبكە ئىشىنىشتىن ئىبارەت. ئۇلار بىرىنجى خىل ئىقتىدارنى كۆز ئالدىدىكى نەرسىلەرنى، ماددىي كائىناتنى ۋە ماددىنىڭ خۇسۇسىيەتلىرىنى بىلىشكە ئىشلىتىدۇ. بۇ ئارقىلىق الله ئۇلارغا مۇسەخخەر قىلىپ بەرگەن ئېنېرگىيىلەردىن پايدىلىنىپ، ئۆز ئەھۋالىنى ياخشىلايدۇ. ئىككىنجى خىل ئىقتىدارنى بىۋاسىتە سەزگۈ بىلەلمەيدىغان، ئەمما ئىنسان پىترىتى ھېس قىلالايدىغان ھەقىقەتلەرنى بىلىشكە ئىشلىتىدۇ. مەسلەن: الله نىڭ بارلىقى، پەيغەمبەرنىڭ ھەقىقىي، ئىلاھىي ۋەھىينىڭ راستلىقى، قايتا تىرىلىشنىڭ راستلىقى قاتارلىق ھەقىقەتلەرنى ئىككىنجى خىل ئىقتىدار بىلەن بىلگىلى بولىدۇ. بۇ بىلىش خەلىپىلىكنىڭ يەنە بىر مۇھىم

مەزمۇنىنى ئىشقا ئاشۇرىدۇ. ئۇ بولسىمۇ زېمىنى ئىلاھىي يولنىڭ تەقەززاسى بويىچە گۈللەندۈرۈشتىن ئىبارەت. بۇيەردىكىسى پەقەت ماددىي گۈللىنىشلا ئەمەس، جىسمانىي

□ سۈرە زۇخروف 36-37-ئايەتلەر

تەلەپ ۋە جىسمانىي ھوزۇر. ھالاۋەت دائىرىسىگە قاپسىلىپ قالىدىغان گۈللىنىش ئەمەس. بەلكى ھەقىقىي ھەزارەت دەرىجىسىگە كۆتۈرۈلگەن گۈللىنىش. يەنى اللە لايدىن ۋە ئىلاھىي روھنىڭ پۈۋلەنمىسىدىن ياراتقان ئىنسانغا لايىق كېلىدىغان ئالىي قىممەت قاراشلار بىلەن يۇغۇرۇلغان گۈللىنىش. ئىلاھىي ۋەھىدىن ئېلىنغان قىممەت قاراشلار بولمىغاندا ئىلاھىي روھنىڭ تەقەززاسى ئىشقا ئاشمايدۇ، ئىنسان قارا لاي ئىچىگە غەرق بولۇپ كېتىدۇ، لاي پاتقىقى ئىچىدىن كۆتۈرۈلمەيدۇ. چۈنكى، ئۇ ئۆز ۋۇجۇدىدىكى يۈكسىلىش ۋە پەرۋاز قىلىش ئۈسكۈنىسىنى نابۇت قىلىۋەتكەن بولىدۇ.

تەركىبىگە لاي بىلەن روھ يۇغۇرۇۋېتىلگەن، ھاياتلىق نىزامىنى ئىلاھىي يولدىن ئالغان ئىنسان نورمال ئىنساندۇر. بۇنداق ئىنساننىڭ تونۇشى بىنورمال ئىنسانلارنىڭ تونۇشىغا تامامەن ئوخشىمايدۇ.

بۇ دۇنيادا اللە مەلۇم مىقداردىكى ھوزۇر. ھالاۋەتنى دۇرۇس قىلدى... اللە ئۇنى ئادەم ۋە ئۇنىڭ ئايالىنى زېمىنغا چۈشۈرگەندىن باشلاپ دۇرۇس قىلغان ئىدى: «(ئادەمگە، ھەۋۋاغا، ئېلىسقا): بىر - بىرىڭلار بىلەن ئۆچەكەشكەن ھالدا (جەننەتتىن يەر يۈزىگە) چۈشۈڭلار، يەر يۈزىدە ۋاقىتلىق (ئەجلىڭلار توشقۇچە) يەرلىشىڭلار ۋە (نېمەتلەردىن) بەھرىمەن بولۇڭلار، دېدۇق.» □

اللە ئۆزىنىڭ ئىلمى ۋە ھېكمىتى بىلەن بەلگىلىگەن مىقداردىن ئېشىپ كەتمىگەن ھوزۇر. ھالاۋەت ئىنسانغا ماس كېلىدۇ، ئىنساننىڭ زېمىندىكى خەلىپىلىك ۋەزىپىسىنى ئادا قىلىشىغا ياردەم بېرىدۇ، ئىنسانغا زىيان كەلتۈرمەيدۇ ۋە ئۇنى ھالاك قىلمايدۇ. دەل شۇ ۋاقىتنىڭ ئۆزىدە ئىنساننىڭ يارىتىلىشىدىكى غايە بولغان سىناش ھوزۇر. ھالاۋەتتە ئۆز ئىپادىسىنى تاپىدۇ. اللە ئىنسان ۋۇجۇدىنى كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەرنى ياخشى كۆرىدىغان قىلىپ ياراتتى. شۇنىڭ

□ سۈرە بەقەرە 36-ئايەتنىڭ بىر قىسمى

بىلەن بىر ۋاقىتتا كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەردە ھۇدۇدلارنى بەلگىلىدى: «ئاياللار، ئوغۇللار، ئالتۇن - كۆمۈشتىن توپلانغان كۆپ ماللار، ئارغىماقلار، چارۋىلار ۋە ئېكىنلەردىن ئىبارەت كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەرنىڭ مۇھەببىتى ئىنسانلارغا چىرايلىق كۆرسىتىلدى. ئۇلاردۇنيا تىرىكچىلىكىدە مەنپەئەتلىنىدىغان (باقاسى يوق) شەيئىلەردۇر.» □

□ «ئەنە شۇلار ئالەم بەلگىلىگەن ھۇدۇدلاردۇر.» □

□ «ئەنە شۇلار ئالەم نىڭ ھۇدۇدلىرىدۇر، ئۇنىڭغا خىلاپلىق قىلماڭلار.» □

ئالەم ئۆزىنىڭ رەھىمىتى بىلەن بەلگىلىگەن ھۇدۇدلار ھوزۇر - ھالاۋەتنى ئۆز لايىقىدا ئىشقا ئاشۇرىدۇ. ئىنسان ۋۇجۇدىغا زىيان سالمايدۇ. بۇنىڭدىكى سىناش نۇقتىسى كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەرنىڭ مۇھەببىتىنى ئىنسانغا چىرايلىق كۆرسىتىش، ھوزۇر - ھالاۋەتكە ئىنتىلىپ تۇرىدىغان قىلىش، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ھوزۇر - ھالاۋەتكە مىقدار بەلگىلەپ بېرىپ ئۇنىڭدىن ئاشۇرۇۋېتىشكە يول قويماسلىقتىن ئىبارەت.

ئالەم نىڭ ھوزۇر - ھالاۋەتكە مىقدار بەلگىلەپ بېرىشى ئىنسانلارنىڭ مەنپەئىتى ئۈچۈندۇر. ئالەم ھەممىدىن بەھجەتتۇر. شۇنداقسىمۇ ئالەم ئىنساننى كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەرنىڭ مۇھەببىتى بىلەن، كۆڭۈلنى باشقۇرۇش ئوتتۇرىسىدا مەھرۇملۇق تۇيغۇسى بىلەن تەتۈر قىيىنغىنى يوق. ئالەم ئىنسانغا ناھايىتى پايدىلىق، تەسىرى كۈچلۈك بىر قورال بەرگەن بولۇپ، ئىنسان بۇ قورال ئارقىلىق شەھۋانىي نەپسىنى تىزگىنلەپ، مەھرۇملۇق تۇيغۇسىنى يېڭەلەيدۇ. بەلكى بۇ ئارقىلىق يۈكسىلەلەيدۇ ۋە ئىقتىدارغا ئىگە بولىدۇ، شەھۋانىي نەپسىنىڭ پەسلىكىدىن يۈكسىلىدۇ، ئۆزىنى

كونترول قىلىش ئىقتىدارىغا □ سۈرە ئال ئىبران 14 - ئايەت □ سۈرە بەقەرە 187 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە بەقەرە 229 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

ئىگە بولىدۇ. بۇنى ھېس قىلىش ئارقىلىق دەسلەپكى باسقۇچتا پەيدا بولغان مەھرۇملۇق تۇيغۇسىنى يېڭەلەيدۇ، بارا - بارا مەھرۇملۇق تۇيغۇسىغا كەلمەيدىغان بولىدۇ. ئۇ كاتتا قورال قەلب ياكى ئەقىل ياكى يۈرەكتىن ئىبارەت:

« ئالەم سىلەرنى ئاناڭلارنىڭ قارىندىن ھېچ نەرسىنى بىلمەيدىغان ھالىتىڭلار بىلەن چىقاردى، ئالەم سىلەرگە شۈكۈر قىلسۇن دەپ، قۇلاق، كۆز ۋە يۈرەكلەرنى ئاتا قىلدى.» □

«ئۇلار زېمىندا سەير قىلىدىمۇ؟ شۇنىڭ بىلەن ئۇلار (يەنى سەير قىلىپ) چۈشىنىدىغان قەلبىلەرگە، ياكى ئاڭلايدىغان قۇلاقلىرىغا ئىگە بولىدىمۇ؟ ھەقىقەتەن كۆزلەرلا كور بولمايدۇ، لېكىن كۆكرەكلەردىكى قەلبىلەر كور بولىدۇ (يەنى ھەقىقىي كورلۇق كۆزنىڭ كورلۇقى ئەمەس، دىلىنىڭ كورلۇقىدۇر، كور ئادەم ئىبرەت ئالمايدۇ ۋە چۈشەنمەيدۇ).» □

ھەرقانداق ئىشتىكى سىناق نۇقتىسى مۇنداق: ئىنسان الله ئۇنىڭغا ئاتا قىلغان مۇشۇ بۈيۈك قورالدىن پايدىلىنىپ، شەھۋانىي نەپسىنى كونترول قىلىپ، بۇ ئارقىلىق ئىنسانغا لايىق دەرىجىگە يۈكسىلىپ، ھەقىقىي ھەزارەت بەرپا قىلىپ، خەلىپىلىك ۋەزىپىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇپ، ئاخىرەتتە تولۇق مۇكاپاتقا ئېرىشىپ، جەننەتنى قولغا كەلتۈرەمدۇ، جەننەتنىڭ «كۆز كۆرمىگەن، قۇلاق ئاڭلىمىغان، ئىنساننىڭ دىلىغا كەچمىگەن نېمەتلىرىگە» ئېرىشەمدۇ ياكى بۇ كاتتا قورالنى بىر ياققا تاشلاپ قويۇپ، شەھۋانىي نەپسىنىڭ كەينىگە كېرىپ، چۈشكۈنلىشىپ ئۆزىنى ۋە ئۆزگىلەرنى يېقىن كەلگۈسىدە ياكى يېراق كەلگۈسىدە ۋەيران قىلامدۇ، ئىنسانغا لايىق ھەزارەت بەرپا قىلماي ئۆتەمدۇ، خەلىپىلىك ۋەزىپىسىنى ئىشقا ئاشۇرمامدۇ، ئۆزىنى روھلارمۇ، بەدەنلەرمۇ تاقەت كەلتۈرەلمەيدىغان قورقۇنچلۇق ئازاپقا

□ سۈرە نەھل 78-ئايەت □ سۈرە ھەج 46-ئايەت

دۇچار قىلامدۇ؟

«شۈبھىسىزكى، بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى ئىنكار قىلغانلارنى دوزاخقا كىرگۈزۈمىز، ئۇلارنىڭ تېرىلىرى پىشىپ تۈگىگەن چاغدا ئازابىنى تېتىتىش ئۈچۈن ئورنىغا باشقا تېرە يەڭگۈشلەيمىز. الله ھەقىقەتەن غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلارنى ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزۈمىز، ئۇلار جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ. ئۇ يەردە ئۇلارغا پاك جۈپىتىلەر بولىدۇ، ئۇلارنى جەننەتنىڭ مەڭگۈلۈك سايىسىغا داخىل قىلىمىز.» □

نورمال ئىنسان بۇ مەسىلىنى شۇنداق تونۇغان ئىكەن، ئۇنداقتا ئۇ، الله ئۇنىڭغا ئاتا قىلغان ئەقىلغا ماس، ھېكمەتكە ئۇيغۇن ھالدا ھوزۇر ھالاۋەتنىڭ مۇباھ مەقدارى بىلەن كۇپايلىنىدۇ، مۇباھتىن ھارامغا ئۆتۈپ كەتمەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ بۇ دۇنيالىق تۇرمۇشىمۇ كۆڭۈللۈك

ئۆتدۇ، اللہ نىڭ قورقۇنچلۇق ئازابىدىن قۇتۇلۇپ قالدۇ، ئاخىرەتتە جەننەت ۋە اللہ نىڭ رازىلىقىدىن بەھرىمەن بولدى.

دىنىمىزنىڭ سۈزۈك مەنبەلىرى بولغان كىتابۇللا ۋە ھەدىسى رەسۇلۇللا بىلەن تەربىيەلەنگەن تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلارنىڭ تونۇشى شۇنداق ئىدى. ئۇلارنىڭ تونۇشىدا دۇنيا بىلەن ئاخىرەتنىڭ يولى بىر ئىدى: « اللہ ساڭا بەرگەن بايلىق بىلەن ئاخىرەت يۇرتىنى تىلىگىن، دۇنيادىكى نېسۋەڭنىمۇ ئۇنتۇمىغىن، اللہ ساڭا ياخشىلىق قىلغاندەك، سەن (اللہ نىڭ بەندىلىرىگىمۇ) ياخشىلىق قىلغىن، يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىقنى تىلىمىگىن، اللہ ھەقىقەتەن بۇزغۇنچىلىق قىلغۇچىلارنى دوست تۇتمايدۇ. » □

«اللہ سىلەرگە زېمىننى مېڭىشقا ئاسان قىلدى، زېمىننىڭ ئەترا -

□ سۈرە نسا 56-57-ئايەتلەر □ سۈرە قەسەس 77-ئايەت

پىدا مېڭىڭلار. اللہ نىڭ (بەرگەن) رىزىقىدىن يەڭلار، سىلەر تىرىلگەندىن كېيىن اللہ نىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلسىلەر. » □

ئىسلام ئىنسان روھىيىتىدە ئەنە شۇنداق يارىشىملىق بىر تەڭپۇڭلۇقنى پەيدا قىلدى. تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار بۇ تەڭپۇڭلۇقنى ھەيران قالارلىق دەرىجىدە ئىشقا ئاشۇردى. بۇ تەڭپۇڭلۇق تارىخنىڭ ئېسىدىن چىقىمىدى. ئىنسانىي رېئاللىققا شۇنداق چوڭقۇر تەسىر كۆرسەتتىكى، ئۇنىڭغا تارىختىكى ھېچقانداق تەسىر تەڭ تۇرالمايدۇ... بۇ يارىشىملىق تەڭپۇڭلۇق كېيىنكى ئەۋلاد مۇسۇلمانلاردا بۇزۇلۇشقا باشلىدى. بۇ قېتىمقى بۇزۇلۇش ئەرەب جاھىلىيىتىدىكى بۇزۇلۇشقا تامامەن ئوخشىمايدىغان يۆنىلىشتە يۈز بەردى.

ئەرەب جاھىلىيىتىدىكى بۇزۇلۇش كىشىلەرنىڭ تونۇشىدا دۇنيانىڭ ئاخىرەتتىن ئايرىلىپ كەتكەنلىكىدە ئىدى. ئۇلار ئاخىرەتكە، قايتا تىرىلىشكە، جازا-مۇكاپاتقا ئىشەنمەيتتى. شۇڭا دۇنيانى ئاخىرەتتىن ئەۋزەل كۆرەتتى. ئەمما ھازىرقى بۇزۇلۇش ھەم كىشىلەرنىڭ تونۇشىدا دۇنيانىڭ ئاخىرەتتىن ئايرىلىپ كەتكەنلىكىدە. ھازىرقىلار دۇنيانىڭ ئىشىنى كىچىك كۆرۈپ، كۆزگە ئىلمايدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئاخىرەتنى ئەۋزەل كۆرىدۇ.

بۇ، قارىماققا ئىماننىڭ ئۆز ئەينىدەك، ھەرقانداق ئىنسان شۇنداق قىلىشى كېرەكتەك، شۇنداق

قىلالغانلارنىڭ ئەڭ يۇقىرى پەللىگە يېتىپ، دىندىكى ناھايىتى چوڭ بىر ئىشنى قىلغاندەك كۆرۈنىدۇ.

خەتەر دەل مانا مۇشۇ يەردە! بۇ مۇسۇلمانلار ئارىسىغا ئۇزاقتىن بۇيان كەڭ تارقىلىپ، ئۇلارغا ئىزچىل تەسىر كۆرسىتىپ كېلىۋاتقان سۈپىزىمچە تاللاشتۇر، ئەۋزەل كۆرۈشتۈر دېمىسىمۇ قۇرئاندا مۇنداق ئايەتلەر بارغۇ! : «كىمكى دوزاختىن يىراق قىلىنغان ۋە جەننەتكە

□ سۈرە مۇلك 15 - ئايەت

كىرگۈزۈلگەن ئىكەن، ئۇ مۇرادىغا يەتكەن بولىدۇ. دۇنيا تېرىكچىلىكى پەقەت ئالدايدىغان مالدىنلا ئىبارەتتۇر (يەنى ئالدايدىغان نەرسە بولۇپ، ئازغىنا بەھرىمەن بولغاندىن كېيىن تۈگەيدۇ). □

ئالدايدىغان مالدىن يىراق بولۇپ، ئاخىرەتكە دىلى باغلانغان كىشى مۇرادىغا يېتىدۇ ئەمەسمۇ؟! دىننىڭ جەۋھىرىنى ئىشقا ئاشۇرىدۇ ئەمەسمۇ؟! تىللاردا داستان بولغۇدەك ئاجايىب ئىشلارنى قىلىدۇ ئەمەسمۇ؟! مانا بۇ سۈپىزىمنىڭ مەنتىقىسى.

تەڭلەپ سۈرۈشتە قىلساق، بۇ مەنتىقنىڭ يۈزەكى قارىغاندا مەلۇم بولمىغان نۇرغۇن نۇقتىلىرى ئاشكارا بولىدۇ.

سۈپىلارنىڭ ئاللاھ نىڭ رازىلىقىنى ئىزدەيدىغانلىقى... راست! ئەمما ئۇلارنىڭ ئاللاھ پەرىز قىلغان يولغا ماڭغانلىقى... يالغان!

بىز ھازىر سۈپىزىمنىڭ ھەقىقەتتىن يېراقلاشقان تەرەپلىرى، ۋەھدەتۇل ۋۇجۇد، ھۇلۇل ۋە مۇشۇنىڭغا ئوخشاش باشقا ئازغۇن ئېتىقادلىرى ھەققىدە سۆزلىمەيمىز. ھەم يەنە مازايى - ماشايخىلارغا چوقۇنۇش، بۇنى چۆرىدەپ تارقالغان بىدئەت - خوراپات ۋە ئەپسانىلەر، بەندە بىلەن ئاللاھ ئوتتۇرىسىغا ۋاستە پەيدا قىلىشلار ھەققىدە سۆزلىمەيمىز. بىزنىڭ دىنىمىز ئاللاھ بىلەن ئىنسان ئوتتۇرىسىدىكى بارلىق ۋاستىلارنى يوق قىلىپ، ئىنسان قەلبىنى ئازات قىلىپ، ئۇنى بىۋاستە شېرىكسىز ھالدا ئاللاھ قا باغلاش ئۈچۈن كەلگەن: «مېنىڭ بەندىلىرىم سەندىن مەن توغرىلۇق سورىسا (ئۇلارغا ئېيتقىنكى)، مەن ھەقىقەتەن ئۇلارغا يېقىنمەن (يەنى ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى، سۆزلىرىنى بىلىپ تۇرىمەن)، مانا دۇئا قىلسا، مەن دۇئا قىلغۇچىنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىمەن،

ئۇلار توغرا يول تېپىش ئۈچۈن مېنىڭ دەۋىتىمنى قوبۇل قىلسۇن ۋە ماڭا ئىمان ئېيت -

□ سۈرە ئال ئىمران 185 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

□ سۇن (يەنى ھەمىشە ئىمان بىلەن بولسۇن).» □

بىز ھازىر سوپىزىمىدىكى بۇ ئازغۇلۇقلار توغرىسىدا، شېرىك ئېتىقادىدا ھەققىدە سۆزلىمەيمىز. چۈنكى بىز ھازىر دۇنيا ۋە ئاخىرەت چۈشەنچىسى ھەققىدە سۆزلەپ كېتىۋاتىمىز. شۇڭا بىز سوپىزىمنىڭ مۇشۇ ساھەدە پەيدا قىلغان بۇزغۇنچىلىقلىرى ھەققىدە سۆزلىمە - كېچىمىز.

سوپىلار دۇنيانى سۆكۈپ كەلگەن ئايەتلەرگە ۋە دۇنياغا لەنەت قىلىپ كەلگەن ھەدىسلەرگە ئېسىلدى.

ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى ئىچىدىكى دۇنيالىق ھوزۇر - ھالاۋەتنى تەرك ئېتىپ، دۇنيالىققا كۆڭۈل بەرمىگەن زاھىدلارغا بەكرەك ئېسىلدى.

ئۇلار يەنە شۇنىڭغا چىڭ ئېسىلدىكى، دۇنيالىققا بېرىلىش مۆتىمىنى گۇناھقا ئېلىپ بارىدۇ، گۇناھ ئاللاھنىڭ غەزىبىنى ئېلىپ كېلىدۇ. ئاخىرەتتە ئازابقا دۇچار قىلىدۇ. ئۇلار مۇنداق دەيدۇ: دۇنيانى پەسلەشتۈرۈپ، ئۇنى ھەقىر بىر نەرسىگە ئايلاندۇرمىغىچە، دۇنيانىڭ زىبۇ - زىننەتلىرىدىن ۋاز كەچمىگىچە، ئىمكانقەدەر ئۇنىڭدىن يېراقلاشمىغىچە گۇناھ - مەئسىيەتلەردىن ساقلانغىلى بولمايدۇ. يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، دۇنيانى سۆككەن ئايەتلەر كاپىر ۋە مۇناپىقلار ھەققىدە كەلگەن...

توغرا، مۆتىمىن ناۋادا مال - دۇنياغا مۇئامىلە قىلىشتا كاپىر قىلغان ئىشلارنىڭ بەزىسىنى قىلىپ سالسا، گەرچە كاپىر بولۇپ كەتمىگەن تەقدىردىمۇ، ئەمما دۇنيانى سۆككەن ئايەتلەرنىڭ تەھتىگە داخىل بولۇپ قالىدۇ. تۆۋەندىكى مۇنۇ ئايەتتە شۇنداق مەزمۇن بار: «ئى مۆمىنلەر! سىلەرگە ئاللاھنىڭ يولىدا جىھاد قىلىشقا چىقىڭلار دېيىلسە،

□ سۈرە بەقەرە 186 - ئايەت

نېمىشقا يۇرتۇڭلاردىن ئايرىلغىڭلار كەلمەيدۇ؟ دۇنيا ھاياتىنى ئاخىرەتتىكى (بەخت) بىلەن تېڭىشىشكە رازى بولدىڭلارمۇ؟ دۇنيا ھاياتىدىن بەھرىمەن بولۇش ئاخىرەتنىڭ نېمەتلىرى بىلەن

سېلىشتۇرغاندا، ئەرزىمەس نەرسىدۇر. ئەگەر سىلەر جىھادقا چىقىمىساڭلار، ئاللاھ سىلەرگە قاتتىق ئازاب قىلىدۇ. (سىلەرنى ھالاكەت قىلىپ) ئورنىڭلارغا سىلەردىن باشقا قەۋمنى كەلتۈرىدۇ، سىلەر ئاللاھقا قىلچە زىيان يەتكۈزەلمەيسىلەر، ئاللاھ ھەر نەرسىگە قادىردۇر.» □

ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ تۆۋەندىكى ئىككى ئايەتنىڭ كاپىرلار ھەققىدە نازىل بولغانلىقىنى بىلىمۇ، ئۆزىنىڭ شۇ ئىككى ئايەتنىڭ تەھتىگە داخىل بولۇپ قىلىشىدىن داۋاملىق قورقاتتى: «سىلەر لەززەتلىرىڭلارنى ھاياتى دۇنيادا بەھرىمەن بولۇپ تۈگەتتىڭلار.» □

«ئاندىن (دۇنيادا سىلەرگە بېرىلگەن) نېمەتلەردىن سۇئال-سوراق قىلىنسىلەر.» □
بۇ توغرا...

ئاخىرەتتىن غاپىل بولۇشقا ئېلىپ بارىدىغان دەرىجىدىكى دۇنياغا بېرىلىش مەيلى مۇئەمىندىن سادىر بولسۇن ياكى كاپىردىن سادىر بولسۇن، بۇ ئىككى خىل بېرىلىشنىڭ جازاسى پەرقلىق بولسۇن، بەربىر ئۇنى ئاللاھ قوبۇل قىلمايدۇ.

بۇ بىر ئىش. لېكىن دۇنيا بىلەن ئاخىرەت بىر-بىرىگە قارشى ئىككى لاگىر، بىرىگە يۈزلەنگەن كىشى يەنە بىرىدىن ئايرىلىشى زۆرۈر، شۇنىڭ ئۈچۈن ئىككىسىنىڭ بىرىنى تاللاشقا، يەنە بىرىنى تاشلىۋېتىشكە توغرا كېلىدۇ، دەپ قاراش ئايرىم بىر ئىش. بۇنىڭغا ئاللاھ نىڭ دىنىدىن ئاساس يوق. ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھ نىڭ مۇنۇ سۆزىگە قۇلاق سالايلى:

«ئاللاھ ساڭا بەرگەن بايلىق بىلەن ئاخىرەت يۇرتىنى

□ سۈرە تەۋبە 38-39-ئايەتلەر □ سۈرە ئەھقا 20-ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە تەكۋىر 8-ئايەت

تىلىگىن، دۇنيادىكى نېسىۋەگىنىمۇ ئۇنتۇمىغىن، ئاللاھ ساڭا ياخشىلىق قىلغاندەك، سەن (ئاللاھ نىڭ بەندىلىرىگىمۇ) ياخشىلىق قىلغىن، يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىقنى تىلىمىگىن، ئاللاھ ھەقىقەتەن بۇزغۇنچىلىق قىلغۇچىلارنى دوست تۇتمايدۇ.» □

«ئاللاھ سىلەرگە زېمىننى مېڭىشقا ئاسان قىلدى، زېمىننىڭ ئەتراپىدا مېڭىڭلار. ئاللاھ نىڭ (بەرگەن) رىزقىدىن يەڭلار، سىلەر تىرىلگەندىن كېيىن ئاللاھ نىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلسىلەر.» □
«ئېيتقىنىكى،» ئاللاھ بەندىلىرى ئۈچۈن ياراتقان زىبۇ-زىننەتلەرنى، شېرىن، پاك رىزىقلارنى كىم

ھارام قىلدى؟» ئېيتقىنىكى، «ئۇلار بۇ دۇنيادا مۆمىنلەر ئۈچۈن يارىتىلغان (گەرچە ئۇلارغا كۇففارلار شېرىك بولسىمۇ)، ئاخىرەتتە بولسا مۆمىنلەرگىلا خاستۇر». (اللە نىڭ بىر ۋە شېرىكى يوق ئىكەنلىكىنى) بىلىدىغان قەۋم ئۈچۈن ئايەتلەرنى مۇشۇنداق تەپسىلىي بايان قىلىمىز.» □
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنۇ سۆزىگە قاراپ باقايلى: «ئاگاھ بولۇڭلاركى، مەن اللە تىن ئاراڭلاردىكى ئەڭ بەك قورقىدىغان، اللە قا ئەڭ بەك ئىبادەت قىلىدىغان كىشىمەن. لېكىن روزا تۇتمەن، ئېغىز ئاچمەن، قىيام قىلمەن ۋە ئۇخلايمەن، ئاياللارنى نىكاھىغا ئالىمەن. كىمكى مېنىڭ سۈننىتىمدىن يۈز ئۆرۈيدىكەن، ئۇ ماڭا ئەگەشكەنلەردىن ئەمەس.» (ھەدىس)

«اللە بەندىلىرى ئۈچۈن ياراتقان زىبۇ-زىننەتلەرنى، شېرىن، پاك رىزىقلارنى كىم ھارام قىلدى؟» بۇ ئايەت ھەققىدە ئالاھىدە توختىلىشقا توغرا كېلىدۇ. بۇ ئايەتتە زىبۇ-زىننەتنى زىكرى قىلىش ئۆزىگە خاس مەنىگە ئىگە. زىننەت دېگەن بىزەشتۈر. بىزەش زۆرۈرىيەتتىن ئارتۇق نەرسىدۇر. يەنى اللە نىڭ بەندىلەرگە مۇباھ قىلغىنى پەقەت جاننى ساقلايدىغان زۆرۈرىيەتلا بولۇپ قالماستىن بە -

□ سۈرە قەسەس 77-ئايەت □ سۈرە مۇلك 15-ئايەت □ سۈرە ئەئراف 32-ئايەت

لكى زۆرۈرىيەتتىن ئېشىپ بىزەش دەرىجىسىگە يەتكەن نەرسىدۇر. قۇرئان كەرىمدە بىزەشنىڭ مۇباھلىقىغا دالالەت قىلىدىغان نۇرغۇن ئىشارەتلەر بار: «ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ياراتقان، سىلەرگە بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرۇپ بەرگەن، ئۇنىڭ بىلەن گۈزەل باغلارنى يېتىشتۈرۈپ بەرگەن كىم؟ ئۇ باغلارنىڭ دەرەخلىرىنى ئۆستۈرۈش سىلەرنىڭ قولۇڭلاردىن كەلمەيدۇ، اللە دىن باشقا ئىلاھ بارمۇ؟ باشقا ئىلاھ يوقتۇر، ئۇلار (ھەقىقەتتىن) بۇرۇلۇپ كەتكەن قەۋمدۇر.» □

«اللە بۇلۇتتىن يامغۇر سۈيىنى چۈشۈردى، شۇنىڭ بىلەن بارلىق ئۆسۈملۈكلەرنى ئۈندۈردى، ئۆسۈملۈكلەردىن يېشىل ياپراقلارنى چىقاردى، (بۇغداي ۋە ئارپا باشاقلرىغا ئوخشاش) بىر-بىرىگە مىنگىشىپ كەتكەن دانلارنى يېتىشتۈردى، خورما دەرىخىنىڭ چىچەكلىرىدىن يەرگە يېقىن ساڭگىلاپ تۇرىدىغان خورما ساپاقلرىنى يېتىشتۈردى، (يامغۇر سۈيى بىلەن) ئۈزۈملۈك باغلارنى يېتىشتۈردى، (يامغۇر سۈيى بىلەن) شەكىلدە، ھەجىمدە، تەمدە بىر-بىرىگە ئوخشايدىغان ۋە ئوخشىمايدىغان زەيتۇن، ئانار دەرەخلىرىنى يېتىشتۈردى، (ئۇلارنىڭ ھەر

بىرىنىڭ) يېڭى تۇتقان مېۋىسىگە ۋە پىشقان مېۋىسىگە قاراڭلار، ئۇلاردا اللە نىڭ بارلىقىغا ئىشىنىدىغان قەۋم ئۈچۈن (اللە نىڭ قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئوچۇق دەلىللەر بار.» □

«اللە چارۋا ماللارنى سىلەرنىڭ مەنپەئەتلىنىشىڭلار ئۈچۈن ياراتتى، ئۇلار (نىڭ يۇڭى ۋە تېرىسى) بىلەن ئىسسىنسىلەر، ئۇلار (نىڭ نەسلى، سۈتى، سۆڭىكى ۋە قىغى) دىن پايدىلىنىسىلەر ۋە ئۇلار (نىڭ گۆشلىرى) نى يەيسىلەر. ئۇلارنى كەچتە ئوتلاقتىن قايتۇرۇپ كەلگەن ۋە ئەتىگەندە ئوتلاققا ئېلىپ چىققان ۋاقتىڭلاردا، چارۋا ماللار سىلەرگە زىننەت بولۇپ (خۇشاللىق بېغىشلايدۇ).» □

□ سۈرە نەھل 60-ئايەت □ سۈرە ئەنئام 99-ئايەت □ سۈرە نەھل 5-6-ئايەتلەر

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يۇقىرىقى ھەدىسى شۇنى مۇئەييەنلەشتۈرىدۇكى، بۇ دۇنيانىڭ ھوزۇر-ھالاۋەتلىرىدىن چورتلا قول ئۈزۈش اللە رازى بولىدىغان ئىبادەت قاتارىغا كىرمەيدۇ. بۇ قول ئۈزۈش ئىبادەتتىكى راستچىللىق ۋە اللە تىن قورقۇشنى ئىپادىلەشنىڭ توغرا شەكلى ئەمەس. چۈنكى جاھاندىكى ھەممە مەخلۇقتىن بەكرەك ئىبادەت قىلغۇچى، اللە تىن بەكرەك قورققۇچى زات - پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنداق قىلمايتتى، ئۇنىڭغا بۇيرىمايتتى. بەلكى بۇنداق قىلغان كىشىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىدىن يۈز ئۆرگۈچى دەپ ھېسابلاپ، ئۇنى يولدىن چىقىپ كەتمەسلىكىگە ئاگاھلاندىرىدۇ: «كىمكى مېنىڭ سۈننىتىمدىن يۈز ئۆرۈيدىكەن، ئۇ ماڭا ئەگەشكەنلەردىن ئەمەس.»

سوپىلار ئۆز يولىغا ھۆججەت قىلغان زاھىدلارنىڭ تۇتۇپ ماڭغان يولى سوپىلارنىڭ يولىغا ئوخشىمايدۇ.

يۈزەكى قارىغاندا، زاھىدلىق بىلەن سوپىلىق بەزى جەھەتلەردە ئوخشاپ قالىدۇ. مەسىلەن: ھەرىكەتلىكىسى ھوزۇر-ھالاۋەتكە بېرىلمەيدۇ، ھەممە كۈچىنى تۈرلۈك ئىبادەتلەرگە قارىتىدۇ. مۇباھ ھوزۇر-ھالاۋەتلەردىن مەنپەئەتلىنىشكە پۇرسەت قالدۇرمايدۇ... بۇ شۇنداق، لېكىن ئۇ ئىككىسى شۇنىڭدىن كېيىن بىر-بىرىدىن ئايرىلىدۇ، بۇ ئايرىلىش ئۆز-ئارا زىت ئىككى نەرسە بولۇشىچە بېرىپ يېتىدۇ. ئۇ ئىككىسى ئىبادەتنىڭ تۈرى جەھەتتە پەرق ئېتىدۇ. يەنى ئىبادەت چۈشەنچىسىدە بىر-بىرىگە ئوخشىمايدۇ. شۇ جەھەتتىن ئۇ ئىككىسىنىڭ ھاياتلىق يولى ۋە مەسلەكلىرىمۇ

ئوخشىمايدۇ.

شەھۋانى نەپسنىڭ ئالدىنى توسالايدىغان «سپىل» سېلىش كېرەك! بۇنىڭ ئۈچۈن كۆڭۈلنىڭ كەينىگە كىرمەسلىك كېرەك! بۇنىڭ ئۈچۈن ھەممىدىن ئاۋۋال كۈچلۈك ئىرادە بولۇشى كېرەك! كۆڭۈلنىڭ كەينىگە كىرمەي شەھۋانى نەپسنىڭ ئالدىنى توسقاندا، روھىيەتتە ناھايىتى زور يۈكسەك بىر كۈچ ھاسىل بولىدۇ. بۇ كۈچ ئالىي دەرىجىلەرگە يۈزلىنىدۇ، يۇقىرىغا قاراپ ئۆرلەيدۇ. بۇ خۇددى ئېقىۋاتقان ئېقىننىڭ ئالدىنى توسسا، سۇ قېيىپ ئەسلىدىكى ئېقىن سىزىقىدىن يۇقىرى ئۆرلىگەنگە ئوخشاشلا بىر ئىش...

مۇشۇ يەرگە يەتكىچە زاھىدلىقتىن پەيدا بولغان «روھىي چىنقىش» بىلەن، سوپىلىقتىن پەيدا بولغان «روھىي چىنقىش» بىر-بىرىگە ئوخشاپ كېتىدۇ... زاھىدنىڭ روھىدىمۇ، سوپىنىڭ روھىدىمۇ ناھايىتى زور روھىي كۈچ توپلىنىدۇ. بۇ ئالىي دەرىجىدىكى كۈچ شەھۋانى نەپسنىڭ كەينىگە كىرگەنلەر ھەرگىزمۇ يېتەلمەيدىغان ئالىي ئۇپۇقلارغا يېتەلەيدۇ... بۇ ئىككى خىل روھ يېتىپ بارغان ئۇپۇق بىر-بىرىگە ئوخشىمايدۇ...

ساھابىلەر ئىچىدىكى زاھىلار ۋە زاھىدلارنىڭ خوجىسى بولغان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زاھىدلىق، يەنى بۇ دۇنيانىڭ ھوزۇر-ھالاۋەتلىرىگە بېرىلمەسلىك ئۇلارنى يۈكسەلدۈرگەن ئۇپۇقلارنى بىزگە بىلدۈرگەن ئىدى...

اللە يولىدا جىھاد قىلىش، اللە نىڭ دىنىنى ئۈستۈنلۈككە ئىرىشتۈرۈش ئۈچۈن جىھاد قىلىش، «دىن پۈتۈنلەي اللە ئۈچۈن بولسۇن» دەپ جىھاد قىلىش، زېمىندا ئىلاھىي ئادالەتنى بەرپا قىلىش ئۈچۈن جىھاد قىلىش، كىشىلەر خىيال قىلغان ئىدىئال جەمئىيەتنى ئەمەلىيەتتە بەرپا قىلىش ئۈچۈن جىھاد قىلىش، ئازغۇنلۇقنى ئۆزگەرتىپ ئۇنىڭ ئورنىغا توغرىلىقنى پەيدا قىلىدىغان زور ئىجابىي كۈچ، ياخشىغا بۇيرۇپ، ياماندىن توسۇش ئارقىلىق «ئىنسانلار ئىچىدىن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان ياخشى ئۆمەت» بولۇش سالاھىيىتىنى ھازىرلاش: «سەلەر ئىنسانلار مەنپەئىتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان، ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسىدىغان، اللە غا ئىمان ئېيتىدىغان ئەڭ ياخشى ئۆمەتسىلەر.» □

مانا بۇلار زاھىدلىقتىن پەيدا بولغان جۇغلانما ئېنېرگىيە يېتىپ بارغان ئۇپۇقلاردۇر. بۇ ئېنېرگىيە

رېئالىي دۇنيادا كۆزنى قاماشتۇر _ دىنغان گىگانىت بىر بىنا سالدى، ئۇنىڭدىن زېمىنغا نۇر تارالدى. ئىنسانىي زۇلۇماتلارنىڭ ئالدىغا يورۇشنى تەقدىر قىلغانلىرى يوردى. بۇ نۇر يېرىم ئەسىر ئىچىدە غەربى ئوكياندىن باشلاپ، شەرقى ھىندىستاننىڭ ئۈزۈمچى جايلارغىچە يورۇقلۇق تارقاتتى. ئۇنىڭ ئالدىنى توساقلار توسىيالىمدى، زۇلۇماتلار ئۇنى توختىتىپ قالالمىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام باشلىق زاھىدلار دۇنيالىق ھوزۇر _ ھالاۋەتنى ھارام قىلمايتتى، ئەمما ئۇنىڭدىن ئۆزىنى ئالىي تۇتالايتتى. دۇنيالىق ھوزۇر _ ھالاۋەت ئۇلارنى ئۇلۇغۋار نىشانلارنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئالىي ئۇچۇقلارغا ئۆرلەپ جىھاد قىلىشتىن كاشلا قىلالمايتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆيۈملۈك ئايالى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ داق يەردە بىر قات پالاز ئۈستىدە ئۇخلىغانلىقىنى كۆرۈپ ئىچى ئاغرىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇبارەك تەنلىرى يۇمشاقراق ياتسۇن دەپ، پالازنى ئىككى قاتلاپ سېلىپ بېرىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنى ياقىتۇرمايدۇ. ئۇنى پالازنى ئەسلىدىكىدەك بىر قات قىلىپ سېلىشقا بۇيرۇيدۇ. ئۇ ئۈچۈن دۇنيالىق ھوزۇر _ ھالاۋەتتىن ئۈزۈلگەن ئالىي دەرىجىنى داۋاملاشتۇرۇش ۋە نىسپىي يۇمشاقلىق ئالدىنىڭ يولىدا جىھاد قىلىشقا كۈچ توپلاش كاشلا قىلماسلىق ئۈچۈن شۇنداق قىلىدۇ. شۇنداقتىمۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «روزا تۇتمەن، ئېغىز ئاچمەن، قىيام قىلمەن ۋە ئۇخلايمەن، ئاياللارنى نىكاھىغا ئالمەن. كىمكى مېنىڭ سۈننىتىمدىن يۈز ئۆرۈيدىكەن، ئۇ ماڭا ئەگەشكەنلەردىن ئەمەس.»

□ سۈرە ئال ئىمران 110 _ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

سوپىلار دۇنيانىڭ ھوزۇر _ ھالاۋىتىدىن يۈكسەلدۈرىدىغان زور روھى كۈچكە ئىرىشكەندىن كېيىن، بۇ كۈچنى نېمىگە سەرپ قىلدى؟

ئۇلار بۈكۈچىنى باشقا بىر خىل جىھادقا _ كۆڭۈلدىكى شەيتان بىلەن جىھاد قىلىشقا ئىشلەتتى. كىتابۇللاھ دا كەلگەن جىھاد ئايەتلىرىنىڭ ھەممىسىنى شۇنداق جىھاد دەپ تەئۈل قىلدى. ھەتتا كاپىر ۋە مۇناپىقلارغا قارشى قوراللىق ئۇرۇش قىلىش ۋە ئۇلارغا قاتتىق تېگىش ھەققىدىكى ئوچۇق مەزمۇنلۇق ئايەتلەرنىمۇ شۇنداق تەئۈل قىلدى.

شۈبھىسىزكى، ئالدى شەيتانغا قارشى جىھاد قىلىشقا بۇيرۇغان... ئالىي ئىدىئاللارنى ئەمەلىي

دۇنيادا ئىشقا ئاشۇرغان تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار شەيتانغا قارشى جىھاد قىلىپ، بۇ جەھەتتە تارىختىكى ئەڭ چوڭ غەلبىنى قولغا كەلتۈردى. لېكىن ئۇلار شەيتاننىڭ روھىيەتنى كونترول قىلىشنى يوقاتقاندىن كېيىن، جىھاد ئاخىرلاشتى دەپ قارىدى. ھەممىدىن خەۋەردار ئالەم مۇنداق دەيدۇ: «شۈبھىسىز - كى، مۆمىنلەرنىڭ ۋە پەرۋەردىگارىغا تەۋەككۈل قىلغۇچىلار (يەنى يۆلەنگۈچىلەر) نىڭ ئۈستىدىن شەيتان ھۆكۈمرانلىق قىلالايدۇ (يەنى پەرۋەردىگارىغا چىن يۆلەنگەن مۆمىنلەرگە شەيتاننىڭ ۋەسۋەسى تەسىر قىلالايدۇ). شەيتان پەقەت ئۆزىنى دوست تۇتىدىغانلار ۋە ئۆزىنىڭ (ئىغۋا قىلىشى) بىلەن مۇشەرىك بولۇپ كەتكەنلەر ئۈستىدىنلا ھۆكۈمرانلىق قىلىدۇ.» □

بۇ ئايەتنىڭ مەزمۇنى ھەممە مۇئمىنلارغا سادىق كېلىدۇ. ئالەم ئىمانغا گۇۋاھلىق بەرگەن ساھابىلەرگە تېخىمۇ بەك سادىق كېلىدۇ: «پەيغەمبەر پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان كىتابقا ئىمان كەلتۈردى، مۆمىنلەرمۇ ئىمان كەلتۈردى.» □

« ئەنە شۇلارنىڭ دىللىرىدا ئالەم ئىمانى مەھكەم قىلدى ۋە ئۆز

□ سۈرە نەھل 99-100 - ئايەتلەر □ سۈرە بەقەرە 285 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

دەرگاھىدىن بولغان روھ بىلەن ئۇلارنى كۈچەيتتى، ئالەم ئۇلارنى ئاستىدىن ئۆستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىدۇ، ئۇلار جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ، ئالەم ئۇلاردىن رازى بولىدۇ، ئالەم دىن ئۇلارمۇ مەمنۇن بولىدۇ، ئەنە شۇلار ئالەم نىڭ قوشۇندۇر، بىلىڭلاركى، ئالەم نىڭ قوشۇنى مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر.» □

ساھابىلەر شەيتان بىلەنكى جەڭدە شەيتاننى يېڭىشىنى جىھاد قىلىشنىڭ، ياخشىغا بۇيرۇپ، ياماندىن توسۇشنىڭ، زېمىندا ئىلاھىي ئادالەت بەرپا قىلىشنىڭ، شېرىك قورغانلىرىنى يەر بىلەن يەكسان قىلىپ، ئىمان قورغانلىرىنى بەرپا قىلىشنىڭ، تاغۇتلارنى يوقىتىپ، ئىلاھىي ھاكىمىيەت بەرپا قىلىشنىڭ... ئالەم نىڭ دۈشمەنلىرىنى قورقۇتىدىغان كۈچ پەيدا قىلىشنىڭ... باشلىنىش نۇقتىسى قىلاتتى.

ئۇلار كۆڭۈلدىكى شەيتان بىلەن جىھاد قىلىشتىن ئىش باشلىمىغان بولسا ياكى شەيتان ئۈستىدىن تەلتۆكۈس غەلبە قىلمىغان بولسا ئىدى، بۇ ئىشلارنىڭ ھېچ قايسىسىنى قىلالمىغان بولاتتى. لېكىن

ئۇلار شەيتان بىلەن جەڭ قىلغان يەردىلا توختاپ قېلىپ: ئاخىرقى غايە مۇشۇ، ھەممە ئىش ئاخىرلاشتى دېمىدى.

شەيتان بىلەنكى جەڭدە دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك يەنە بىر ئىش بار.

سوپىلارنىڭ شەيتان بىلەن جەڭ قىلىش ئۇسۇلى نەپسى خاھىشىنى ئۆلتۈرۈپ، شەيتانغا ئورۇن قالدۇرماسلىقتىن ئىبارەت. شەيتان ئىنساننىڭ نەپسى - خاھىشىنى ئۇۋا قىلىپ، نەپسى - خاھىشنىڭ ئوتلىرىنى پۈۋلەپ يىلىنجىتىۋىتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن نەپسى - خاھىشىنى باسقۇلى بولمايدۇ. نەپسى - خاھىش ئۆلسە شەيتان تۇرغىلى جاي تاپالماي، ئۆز ئۈستىگە ئالغان رولىنى جارى قىلدۇرۇشقا ئامالسىز قالىدۇ: شەيتان ئېيتتى: «مەن ئەلۋەتتە سېنىڭ بەندىلىرىڭدىن مۇ -

□ سۈرە مۇجادىلە 22 - ئايەت

ئەيىن ساندىكىلەرنى ئىگەللەيمەن. شۇنداقلا چوقۇم ئۇلارنى ئازدۇرمەن، ئۇلارنى خام خىيال قىلدۇرمەن...» □

اللە (ئىبلىسقا) ئېيتتى: «بارغىن (ساڭا مۆھلەت بەردىم)، ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بالىلىرىدىن) كىمكى ساڭا ئەگىشىدىكەن، (جەھەننەم ساڭا ۋە ئۇلارغا) بېرىلگەن تولۇق جازادۇر. ئۇلارنىڭ ئىچىدىن قوزغىتالايدىغانلىكى ئادىمىڭنى ئاۋازىڭ بىلەن (يەنى گۇناھقا چاقىرىشنىڭ بىلەن) قوزغاتقىن، ئاتلىق ۋە پىيادە قوشۇنىڭ بىلەن ئۇلارغا ھۇجۇم قىلغىن، ئۇلارنىڭ ماللىرىغا ۋە بالىلىرىغا شېرىك بولغىن، ئۇلارغا (يالغان) ۋەدىلەرنى بەرگىن - شەيتاننىڭ ئۇلارغا بەرگەن ۋەدىسى پەقەت ئالدامچىلىقتۇر.» □

سوپىلار شەيتانغا كۆڭۈلدىن ئورۇن بەرمەسلىك ئۈچۈن «جىھاد» قىلىۋېرىدۇ، بۇ يولدا نۇرغۇن رىيازەتلەرنى چېكىدۇ، ئاخىرى نەپسى خاھىشىنى ئۆلتۈرۈشكە مۇۋەپپەقىيەت بولىدۇ.

ئەمما زاھىدلار شەيتان بىلەن جەڭ قىلىشتا نەپسى - خاھىشىنى ئۆلتۈرۈش ئۇسۇلىنى قوللانمايدۇ. بەلكى ئىلاھىي يولدىن قوبۇللاپ ئالغان ئۇسۇلنى ئىشلىتىدۇ. بۇ ئۇسۇل نەپسى - خاھىشىنى تىرىك ساقلاپ قىلىش، ئەمما ئۇنى شەيتان ئازدۇرالايدىغان قورغان ئىچىگە ئېلىشتىن ئىبارەت. نەپسى - خاھىش زېمىنىنى ئىلاھىي يولنىڭ تەقەززاسى بويىچە ئاباد قىلىشقا، اللە يولىدا جىھاد قىلىشقا تۈرتكە بولىدۇ. اللە ئىنسان روھىيىتىدىكى نەپسى - خاھىش تۈرتكىلىرىنى بىكارغا

ياراتمىغان، بەلكى مەقسەت بىلەن ياراتقان.

الله ئىنساننى يەريۈزىدە خەلىپە بولۇشقا ياراتقان ئۇنى زېمىنى ئاباد قىلىشقا تەكلىپ قىلغان: «ئۆزۈڭلاردا پەرۋەردىگارنىڭ پەرىشتىلەرگە: «مەن يەر يۈزىدە خەلىپە (يەنى ئورۇنباشار) يارىتىمەن» دېدى.» □

□ سۈرە نسا 118-119-ئايەتلەرنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە بەنى ئىسرائىل 63-64-ئايەتلەر □ سۈرە بەقەرە 30-ئايەتنىڭ بىر قىسمى

«الله سىلەرنى تۇپراقتىن ياراتتى، سىلەردىن زېمىنى ئاباد قىلىشنى تەلەپ قىلدى.» □

الله ئىنساننى مەلۇم مەقسەت بىلەن تۇپراقتىن يارىتىپ، ئۇنىڭغا جان كىرگۈزدى. ئۇنى پەرىشتىلەرنى ياراتقاندا، ساپ نۇردىن ياراتقاندا، «ئۆزۈڭلاردا پەرۋەردىگارنىڭ پەرىشتىلەرگە ئېيتتى: «مەن ھەقىقەتەن لايدىن بىر ئادەم يارىتىمەن. ئۇنى مەن راۋۇرۇس ياراتقان (يەنى ئۇنى يارىتىپ سۈرەتكە كىرگۈزۈپ، ئەزالىرىنى تولۇق، مۇكەممەل ئىنسان ھالىتىگە كەلتۈرگەن) ۋە ئۇنىڭغا جان كىرگۈزگەن ۋاقتىدا ئۇنىڭغا سەجدە قىلىڭلار.» □

ئىنسان لاي تۇپراقتىن يارىتىلغان بولغاچقا، ئۇنىڭ روھىيىتىگە كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەرنىڭ مۇھەببىتى چىرايلىق كۆرسىتىلدى: «ئاياللار، ئوغۇللار، ئالتۇن-كۆمۈشتىن توپلانغان كۆپ ماللار، ئارغىماقلار، چارۋىلار ۋە ئېكىنلەردىن ئىبارەت كۆڭۈل تارتىدىغان نەرسىلەرنىڭ مۇھەببىتى ئىنسانلارغا چىرايلىق كۆرسىتىلدى. ئۇلار دۇنيا تىرىكچىلىكىدە مەنپەئەتلىنىدىغان (باقاسى يوق) شەيئىلەردۇر؛ الله نىڭ دەرگاھىدا بولسا قايتىدىغان گۈزەل جاي (يەنى جەننەت) باردۇر (شۇنىڭ ئۈچۈن باشقىغا ئەمەس، جەننەتكە قىزىقىش كېرەك.» □

لېكىن ئىنسان ۋۇجۇدىدا ئالىي روھ بولغاچقا، ئۇ نوقۇل ھالىدىكى قارا لايلا ئەمەس. ئۇنىڭ ھوزۇر-ھالاۋىتى ھايۋانلارنىڭكىگە ئوخشاش پەقەت جىسمانىي ھوزۇر-ھالاۋەتلا ئەمەس. ئۇنىڭدا قارا لايىنى يورۇتىدىغان سۈزۈك روھ بار. بۇ روھ ئىنسان ۋۇجۇدىغا قىممەت قاراشلارنى، پىرىنسىپلارنى، نىشانلارنى، الله نىڭ ھۆرمىتىگە سازاۋەر بولغان ئىنسانغا لايىق ئالىي ئۇپۇقلارغا يېتىش ئىستىكىنى تارقىتىدۇ: «شەك - شۈبھىسىزكى، بىز ئادەم بالىلىرىنى ھۆرمەتلىك قىلدۇق،

□ سۈرە ھۇد 61-ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە ساد 71-72-ئايەت □ سۈرە ئال ئىمران 14-ئايەت

ئۇلارنى قۇرۇقلۇقتا (ئۇلارغا) مىندۈردۇق، دېڭىزدا (كېمىلەرگە) چىقاردۇق، ئۇلارنى شېرىن

يېمەكلىكلەر بىلەن رىزىقلاندۇردۇق، ئۇلارنى مەخلۇقاتلىرىمىزنىڭ نۇرغۇنىدىن ئۈستۈن قىلدۇق.» □

ئىنسان ۋۇجۇدىدا نەپسى - خاھىش ئىستەكلىرىنىڭ بولۇشى زۆرۈر ئىدى. بۇ ئىستەكلەر ئىنساننى ئەمگەك قىلىشقا، مەھسۇلات ئىشلەپچىقىرىشقا، قۇرۇلۇش قىلىشقا ئۈندەيتتى. بۇ ئىشلار زېمىندا خەلىپە بولۇشنىڭ زۆرۈر شەرتلىرى ئىدى. نەپسى - خاھىشنىڭ ئىستەكلىرى بولغاندىلا ئاندىن ھەر خىل توساقلار ئىنساننىڭ خەلىپىلىك رولىنى جارى قىلدۇرۇشقا توسقۇنلۇق قىلالمايتتى. بۇ ھەممىدىن خەۋەردار، ياراتقۇچى اللە قا ئايان ئىدى.

اللە قا يەنە شۇ ئايان ئىدىكى، نەپسى - خاھىشنى تىزگىنلىمىگەندە ئۇ ئۆزىنىڭ فۇنكسىيەلىك رولىنى جارى قىلدۇرالمىيالا قالماستىن بەلكى ئىنساننى نابۇت قىلىۋىتەتتى.

ئىلاھىي يول نەپسى - خاھىشنى تەڭپۇڭلاشتۇرۇپ، نەپسى - خاھىشنى كونترول قىلاتتى، ئۆلتۈرۈپ قويمايتتى، ھەم ئۇنى ئۆز مەيلىگىمۇ قويۇۋەتمەيتتى.

توغرا، نەپسى - خاھىش ئىنسانىي ھاياتنىڭ سىناق نۇقتىسىدۇر: «ئىنسانلارنىڭ قايسىلىرىنىڭ ئەمەلى ئەڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى سىناش ئۈچۈن، بىز ھەقىقەتەن يەر يۈزىدىكى شەيئەلەرنىڭ ھەممىسىنى يەر يۈزىنىڭ زىنىتى قىلدۇق.» □

سوپىلار ئىنساننىڭ نەپسى - خاھىشىغا ئەگىشىپ، ئازىدىغانلىقىنى بايقىدى، شۇنىڭ بىلەن نەپسى - خاھىشنى تۈگىتەلسە، ئۆلتۈرەلسە، سىناقتىن ئۆتەلەيدۇ، دەپ قارىدى. لېكىن ئۇلار نەپسى - خاھىشنىڭ يارىتىلىشىدىكى ھېكمەتنى، نەپسى - خاھىشنى تېرىك ساقلاپ قىلىشنىڭ زۆرۈرلىكىنى، ئەمما ئۇنى ئىمكانقەدەر كونترول قىلىش لاز -

□ سۈرە ئىسرا 70 - ئايەت □ سۈرە كەھفى 7 - ئايەت

مىلىقىنى، اللە نازىل قىلغان، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بايان قىلغان ئىلاھىي يولنىڭ شۇنىڭغا بۇيرۇيدىغانلىقىنى بىلەلمەي قالدى: «روزا تۇتمەن، ئېغىز ئاچمەن، قىيام قىلمەن ۋە ئۇخلايمەن، ئاياللارنى نىكاھىغا ئالمەن. كىمكى مېنىڭ سۈننىتىمدىن يۈز ئۆرۈيدىكەن، ئۇ ماڭا ئەگەشكەنلەردىن ئەمەس.» □

ئۇلار بۇ ھېكمەتنى بىلەلمىگەنلىرىدە نەتىجە قانداق بولدى؟

ئىنسان ھەرگىزمۇ سوپىلار ئارزۇ قىلغاندەك ساپ نۇرغا ئايلىنالمايدۇ. ناۋادا ئىنسان نەپسى - خاھىشنى ئۆلتۈرۈش ئارقىلىق سۈزۈك نۇر بو - لۇش دەرىجىسىگە يېتەلمىگەن (ۋاسىل بولالغان) تەقدىردە، ئۇنىڭدىن تەلەپ قىلىنغان ئىبادەتنى بىجا كەلتۈرەلمەيدۇ؟

ھەقىقىي سوپى روھىي رىيازەت ئارقىلىق جىسمانىي ئېغىرلىقتىن قۇتۇلۇپ، نەپسى - خاھىشتىن ئەركىنلىشىپ، ئالىي ئۇپۇقلاردا پەرۋاز قىلالايدۇ، نەپسى - خاھىشقا بېرىلگەن ئادەملەر بارالمايدىغان سىرلىق دۇنيالارنى كېزەلەيدۇ. بۇنى ھېچكىم ئىنكار قىلمايدۇ. لېكىن سوپىلار «ۋاسىل بولدۇم» دېگەن شېرىن خىيال بىلەن ئەمەل قىلمايدىغان بولۇۋالىدۇ. ئۇلارنىڭ قارىشىچە، ئەمەل دېگەن ئادەتتىكى ئىنساننىڭ ئاللاھقا يېتىش (ۋاسىل بولۇش) ۋاسىتىسى. ئاللاھقا يېتىپ بولغانلارنىڭ ۋاسىتىگە ھاجىتى يوق. شۇڭا ئۇلار ئەمەل قىلمىسىمۇ بولىدۇ.

ئەنە شۇنداق قىلىپ، سوپىلارنىڭ روھىدا بىرقانچە خىل ئامىللار توپلىشىدۇ. ئۇ ئامىللار ئۇنى بۇ دۇنيالىققا ئىشلەشتىن... جىھاد قىلىشتىن قايتۇرۇۋېتىدۇ. ۋەھالەنكى ھەقىقىي زاھىد زېمىندا ئاللاھنىڭ يولىنى بەرپا قىلىش ئۈچۈن، ئاللاھنىڭ دىنىنى ئۈستۈنلۈككە ئىرىشتۈرۈش ئۈچۈن، ناھەقىنى پاقچىلاپ، ھەقىنى ئۈستۈنلۈككە ئىرىشتۈرۈش ئۈچۈن جىھاد قىلىدۇ، قۇرۇلۇش قىلىدۇ، ئىقتىساد توپلاپ، ئۆزىنى قۇدرەت تاپقۇزىدۇ.

سوپىلاردىكى بىرىنچى پاسسىپ ئامىل ئۇلارنىڭ دۇنيا قارىشىدۇر. ئۇلار دۇنيانى ئاخىرەتتىن ئايرىۋېتىپ «دۇنيا دېگەن بىر زېندان، روھنى ئەركىنلەشتۈرۈش ئارقىلىق بۇ زېنداندىن قۇتۇلۇپ، ئىلاھىي نۇرغا، ئاخىرەتكە يېتىش كېرەك!» دەپ قارايدۇ. دۇنيانى زېندان دېگەن كىشى ئۆزىنى قىيىنغان مۇشۇ زېنداننى ئاباد قىلىشقا ھەرىكەت قىلارمۇ؟ ياق!!! ئۇ پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن دۇنيادىن بېزىدۇ. دۇنيا يوقالسىمۇ، ۋەيران بولسىمۇ، ئۇنىڭغا بەربىر، ئۇ، دۇنيادىن قۇتۇلۇشنىلا ئويلايدۇ، دۇنيانى تۈزەشكە ھەرىكەت قىلمايدۇ.

سوپىلاردىكى ئىككىنچى پاسسىپ ئامىل نەپسى - خاھىش ئىستى - كلىرىنى ئۆلتۈرۈش، قىزىقماسلىق.

ئىنسان يېمەك - ئىچمەككە، كېيىم - كىچەككە، تۇرالغۇغا، جىنسىيە - تەكە قىزىقىدۇ، كۈچ - قۇۋۋەتكە

قىزىقىدۇ، مال-مۈلۈككە قىزىقىدۇ، ئىلىمغا قىزىقىدۇ، غالىب بولۇشقا قىزىقىدۇ، مەرتىۋىلىك بولۇشقا قىزىقىدۇ، ئۆتۈپ چىقىشقا قىزىقىدۇ، ماددىي ۋە مەنىۋىي قۇرۇلۇشلارغا قىزىقىدۇ. قىزىقىدۇ-دە، ئۆز قىزىقىشلىرىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن ھەرىكەت قىلىدۇ. بەزىلەرنىڭ قىزىقىشى يۈكسەك قىزىقىش، بەزىلەرنىڭ چۈشكۈن قىزىقىش. بەزىلەرنىڭ نورمال قىزىقىش، يەنە بەزىلەرنىڭ يوللۇق قىزىقىش، بەزىلەرنىڭ يولسىز قىزىقىش...

روھىي رىيازەت ئارقىلىق روھنى پاكتاشتۇرمەن، دەپ قىزىقىش ئۆلتۈرۈپ تاشلانسا، ئىنساننى نېمە ھەرىكەتكە كەلتۈرىدۇ؟ نېمە سەئىي قىلغۇزىدۇ؟ ئۇ، جاننى ساقلىغۇدەك ئوزۇقتىن باشقا ھېچنەرسىگە ئىنتىلمەيدىغان تۇرسا!

سوپىلاردىكى ئۈچىنچى پاسسىپ ئامىل ئاتالمىش «روھنى ئاقار-تاش» باشقىچە قىلىپ ئېيتقاندا «ۋاسىل بولدۇم» دەپ مەستخۇش يۈرۈش. ھەقىقىي مەۋجۇتلۇق پەيدا قىلىدىغان پانىيلىقنىڭ لەززىتىنى سۈرۈش. بۇ ئۈچ خىل نام بىلەن ئاتىلىۋاتقنى بىر خىل سېزىم بولۇپ، بۇ سېزىم روھىيەتنى قانائەت قىلىشقا، بارغا كۆپايىلىنىشكە، ئارتۇق نەرسىلەرگە قىزىقىماسلىققا ئۈندەيدۇ. پەقەت ئالىي ماقاملارغا قىزىقتۇرىدۇ. شۇنىڭ بىلەن سوپى تېخىمۇ بەك روھىي رىيازەت، ئىستىقامەت قىلىشقا باشلايدۇ. ئۇ، نەپسىنى تېخىمۇ بەك ئۆلتۈرۈپ، تېرىلمەكچى؛ پانىي بولۇپ، مەۋجۇتلۇق تاپماقچى بولىدۇ.

بۇ ئۈچ پاسسىپ ئامىل بىرلىشىپ ئۇنىڭغا قازا ۋە قەدەر ھەققىدىكى خاتا چۈشەنچە قوشۇلۇپ، ئەمەلىيەتتە بولۇۋاتقان ئىشلارنى ئۆزگەرمەس تەقدىر، ئۇنى ئۆزگەرتىمەن دېيىش اللە نىڭ تەقدىرىگە قارشى تۇرغانلىق دەپ قاراش... مانا بۇ ئامىللار سوپىلارنىڭ ۋۇجۇدىدا جەم بولغاندا ئۇنى ھاياتلىقنىڭ مەۋج ئۇرۇپ تۇرغان قايناملىرىغا ئۆزىنى ئېتىشقا ئىنتىلدۇرىدىغان نېمە قالىدۇ دەيسىز؟ توغرا، ئۇ ھاياتلىق دولقۇنىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ تىنچ ياشاش ئۈچۈن جان-جەھلى بىلەن تىرىشىدۇ.

يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك سوپىلارنىڭ ئەڭ چوڭ دەستىكى شۇكى، دۇنياغا بېرىلىش گۇناھ-مەئسىيەتلەرگە ئېلىپ بارىدۇ، نەپسى-خاھىشنى ئۆلتۈرمىگىچە گۇناھتىن ساقلانغىلى، شەيتاننىڭ ئىزىقتۇرىشىدىن يېراق بولغىلى بولمايدۇ. ئۇلار بۇ ھەقتە قۇرئاندىكى بىر بۆلۈك

يوليۇرۇقلارنى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسىدە - كى كۆرسەتمىلەرنى دەلىل كەلتۈرۈشىدۇ.
«ئى ئىنسانلار! اللە نىڭ ۋەدىسى ھەقىقەتەن ھەقتۇر، سىلەرنى ھەرگىز دۇنيا تىرىكچىلىكى
مەغرۇر قىلمىسۇن، شەيتاننىڭ سىلەرنى اللە نىڭ ئەپۇسىنىڭ كەڭلىكى بىلەن مەغرۇر قىلىشىغا يول
قويمىغانلار.» □

«ئى ئىنسانلار! پەرۋەردىگارنىڭلارغا (بۇيرۇقلىرىنى ئورۇنلاش، مە -

□ سۈرە فاتىر 5 - ئايەت

نى قىلغان ئىشلاردىن چەكلىنىش بىلەن) تەقۋادارلىق قىلىڭلار، شۇنداق بىر كۈندىن
قورقۇڭلارنى، (ئۇ كۈندە) ئاتا بالىسىغا ئەسقاتمايدۇ، بالىمۇ ئاتىسىغا ئەسقاتمايدۇ، اللە نىڭ
ۋەدىسى ھەقىقەتەن ھەقتۇر، سىلەرنى ھەرگىز دۇنيا تىرىكچىلىكى مەغرۇر قىلمىسۇن، شەيتاننىڭ
سىلەرنى اللە نىڭ ئەپۇسىنىڭ كەڭلىكى بىلەن مەغرۇر قىلىشىغا يول قويمىغانلار.» □

«ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا (يەنى كىشىلەرگە) دۇنيا تىرىكچىلىكى ھەققىدە مۇنداق مىسالنى
كەلتۈرگىن: (ئۇ شۇنىڭغا) ئوخشايدۇكى، بىز ئاسماندىن يامغۇر ياغدۇردۇق، شۇ سۇ بىلەن
زېمىننىڭ ئۆسۈملۈكلىرى بىر - بىرىگە چىرىشىپ بولۇق ئۆستى، كېيىن ئۇ قۇرۇپ تۆكۈلدى،
شامالار ئۇنى (تەرەپ - تەرەپكە) ئۇچۇرۇپ كەتتى، اللە ھەر نەرسىگە قادىردۇر.» □

«بىلىڭلارنى، دۇنيا تىرىكچىلىكى ئويۇندىن، (كىشىنى ئاخىرەتتە غەپلەتتە قالدۇرىدىغان)
مەشغۇلاتتىن، زىبۇزىننەتتىن، ئۆزئارا پەخىرلىنىشتىن، پۇل - مال، پەرزەنت كۆپەيتىپ پەخىرلىنىشتىن
ئىبارەتتۇر، (بىرەر يېغىش بىلەن ئۆستۈرگەن) ئۆسۈملۈكى دېھقانلارنى خۇرسەن قىلغان يامغۇرغا
ئوخشايدۇ، ئاندىن ئۇ ئۆسۈملۈك قۇرۇپ قالىدۇ، ئۇنىڭ سارغىيىپ قالغانلىقىنى كۆرسەن، ئاندىن
ئۇ يەنچىلگەن چۆپكە ئايلىنىدۇ. ئاخىرەتتە (كۇففارلار ئۈچۈن) قاتتىق ئازاب بار، (ياخشى
بەندىلەر ئۈچۈن) اللە نىڭ مەغپىرىتى ۋە رازىلىقى بار، دۇنيا تىرىكچىلىكى پەقەت (غاپىل ئادەم)
ئالدىنىدىغان بەھرىمەن بولۇشتۇر.» □

«... اللە بىلەن قەسەمكى، مەن سىلەرنىڭ يوقسۇل بولۇپ قېلىشىڭلاردىن ئەنسىرىمەيمەن. لېكىن
سىلەرگە بۇرۇنقىلارغا مال دۇنيا كەڭرى قىلىنغاندەك كەڭرى قىلىنىشىدىن، مال - دۇنيادا ئۇلار

بەسلىشكەندەك بەسلىشىشىڭلاردىن، مال-دۇنيا ئۇلارنى ھالاك قىلغاندەك سىلەرنىمۇ ھالاك قىلىشىدىن ئەنسىرەيمەن.» (ھەدىس)

ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىئايەت قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە مەدىنىنىڭ سايلىقىدا پىيادە كېتىپ باراتتىم، بىزگە ئالدىمىز تەرەپتىن ئوھۇد تېغى كۆرۈندى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ھەي ئەبۇ زەر! دېدى. مەن: لەببەي ئى اللھ نىڭ رەسۇلى، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: مەندە ئوھۇد تېغىدەك چوڭلۇقتا ئالتۇن بولسەن دەپ ئارزۇ قىلمايمەن، ناۋادا بولۇپ قالسا، ئۈچ كۈنگىچە بىر تىللامۇ قويماي اللھ نىڭ بەندىلىرىگە ئۆلەشتۈرۈۋىتىمەن. قەرزىم بولسا، قەرز ئىگىسى ئۈچۈن قەرزىگە تۈشلۈقنى ئېلىپ قالمىمەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ سۆزنى دەپ يەنە بىر ئاز ماڭغاندىن كېيىن مۇنداق دېدى: مال-دۇنياسى كۆپ كىشىلەرنىڭ قىيامەتتە ئالدىغان ساۋابى ئاز بولۇپ قالدۇ، قولىدىكى مال-دۇنيانى ھەر تەرەپكە ئۆلەشتۈرۈۋ-اتقانلار بۇنىڭدىن مۇستەسنا! ئۇنداق قىلالايدىغانلار ناھايىتى ئاز.» (ھەدىس)

ساھابىلەر كىتابۇللا ۋە ھەدىس رەسۇلۇلادىكى بۇ ئاگاھلاندۇرۇ-شالارنى ئاڭلاپ، ئۆزلەشتۈرۈپ، جەزمى قىلغان ھالدا شۇنى بىلدىكى، بۇ دۇنيانىڭ مال-ماتالىرى يوقالغۇچى نەرسىدۇر. پەقەت ئاخىرەتلا ھېرىس بولۇشقا ئەرزىيدىغان ھەقىقىي نېئەتتۇر... شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بۇ دۇنيانىڭ مال-ماتالىرىغا كۆپ قىزىقىمىدى. يۇقىرىدا كۆرسىتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، بۇ جىھادقا، كۆرەشكە، ئىلىشىشقا ئۈندەيدىغان ئىجابىي زاھىدلىق ئىدىكى، ھەرگىزمۇ ئىچىگە تېنىشقا ئۈندەيدىغان پاسسىپلىق ئەمەس ئىدى. نەپسى-خاھىشنى ئازغۇنلۇققا قارشى قورغان ئىچىگە ئالدىغان زاھىدلىق ئىدىكى، نەپسى-خاھىشنىڭ قاتلى ئەمەس ئىدى. بۇ ئاگاھلاندۇرۇشلار كىشىلەرنى دۇنياغا بېرىلىپ، ئاخىرەتنى ئۇنتۇپ قالمىسۇن دەپ نەسىھەت قىلغىلى كەلگەن. ھەرگىزمۇ ھاياتلىق بەرپا قىلىشنى چەكلىگىلى، ھەرىكەت ۋە ئەمگەكنى مەنئىي قىلغىلى كەلگەن ئەمەس. بۇ ئاگاھلاندۇرۇشلار يولدىكى خەتەرلىك جايلارغا بىكىتىلگەن يول بەلگىلىرىگە ئوخشايتتى. بۇ بەلگىلەر مەلۇم يول بۆلەكلىرىنىڭ خەتەرلىك ئىكەنلىكىدىن سىگنال بېرەتتى. ئەمما مېڭىشتىن توسمايتتى. قاچانلاردۇر بىر زامانلاردا بىر تۈركۈم كىشىلەر بۇ يول بەلگىلىرىنى كۆرۈپ: بۇ يولغا

ماڭمىلى، يولدا خەتەرلىك جايلار بار ئىكەن دېيىشىپ، زىيادە ئېھتىياتچان بولۇپ كېتىشتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار سەپىرنى داۋاملاشتۇرالمىدى. ئۆزىگە ئىشەنچ قىلغانلار پەم-پاراسەت بىلەن خەتەرلىك جايلاردىن ساق ئۆتۈپ، ئۆز مەنزىلىگە راۋان بولۇشتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنۇ ھەدىسلىرىگە قاراڭ:

«جېنىمنىڭ ئىگىسى بولغان زات بىلەن قەسەمكى، ناۋادا گۇناھ قىلمىساڭلار، مەغپىرەت تەلەپ قىلمىساڭلار ئىدى، اللە سىلەرنى يوق قىلىۋىتىپ، گۇناھ قىلىدىغان، مەغپىرەت تەلەپ قىلىدىغان اللە نىڭ مەغپىرىتىگە ئىرىشىدىغان كىشىلەرنى كەلتۈرەتتى.» (ھەدىس)

بۇ ھەدىس گۇناھ قىلىشقا قىزىقتۇرغانلىقىمۇ؟

ھەرگىزمۇ ئۇنداق ئەمەس، اللە نىڭ دەرگاھىدىن كىشىلەرنى كۈچىنىڭ يېتىشىچە اللە قانداق ئىتائەت قىلىشقا، گۇناھلاردىن يېراق بولۇشقا چاقىرغىلى كەلگەن پەيغەمبەرنىڭ گۇناھقا قىزىقتۇرۇشى مۇمكىن ئەمەس.

ئۇ ھەدىس ئەمەلىي ئىشلارنى قىلىشقا قىزىقتۇرغانلىقتۇر. ئادەم ئەمەلىي ئىشلارنى قىلغاندا ئۇنىڭ خاتالىق ئۆتكۈزۈشى تۇرغان گەپ: «ھەرقانداق ئادەم پەرزەنتى خاتالىق ئۆتكۈزۈدۇ...» (ھەدىس)

ئەمەلىي ئىشلارنى قىلىش جەريانىدا خاتالىق ئۆتكۈزۈگەن مۇئىن اللە نىڭ مەغپىرىتىنى تەلەپ قىلىش يولىدا ماڭىدۇ: «تەقۋادارلار يامان بىر گۇناھ قىلىپ قالسا ياكى ئۆزلىرىگە زۇلۇم قىلسا اللە نى ياد ئېتىدۇ. گۇناھلىرى ئۈچۈن مەغپىرەت تەلەپ قىلىدۇ، گۇناھنى كەچۈرىدىغان اللە دىن باشقا كىم بار؟ ئۇلار قىلمىشلىرىنى بىلىپ تۇرۇپ داۋاملاشتۇر-مايدۇ. ئۇلارنىڭ (يەنى يۇقىرىقى خىسەتلەرگە ئىگە كىشىلەرنىڭ) مۇكاپاتى پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن بولغان مەغپىرەت ۋە ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەردۇر. بۇ يەرلەردە ئۇلار مەڭگۈ قالىدۇ. ياخشى ئىش قىلغۇچىلارنىڭ ئېرىشىدىغان ساۋابى نېمىدىگەن ياخشى!» □

گۇناھ قىلمايدىغان ئادەم مەۋجۇت بولسا، ئۇ چوقۇم ئەمەلىي ھەرىكەت قىلمايدىغان ئادەمدۇر. ئۇنىڭ ئەمەلىي ھەرىكەت قىلمىغانلىقىنىڭ ئۆزى ئېغىر خاتالىقتۇر، بۇ خاتالىق تارازا-مىزانغا ناھايىتى ئېغىر كېلىدىغان خاتالىقتۇر. چۈنكى ئۇ، ئىنسانغا پەرىز قىلىنغان ئەمەللەرنى ئادا قىلىشتىكى كەمچىلىكتۇر.

نەرسە - كېرەكلەر بىلەن لىق توشقۇزۇلغان بىر سېۋەتنى بېشىڭىزدا كۆتۈرۈپ، سېۋەتتىكى نەرسىلەر تۆكۈلۈپ كەتمسۇن دەپ ھەرىكەت قىلماي جىم تۇرغىنىڭىز ئۇستاتلىق ئەمەس. چۈنكى سىز بۇ جىم تۇرۇش جەريانىدا كۆپ جاپالارنى تارتىشىڭىزمۇ لېكىن سىزدىن تەلەپ قىلىنغان ھەرىكەتنى ئورۇنلىمىدىڭىز.

«ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ئۇ اللە نىڭ بۇيرۇغانلىرىنى بەجا كەلتۈرمىدى.» □

ئۇستاتلىق دېگەن بېشىڭىزدا ھېلىقى سېۋەتنى كۆتۈرۈپ تۇرۇپ، سىزدىن تەلەپ قىلىنغان ھەرىكەتنى ئورۇندىشىڭىز ھەم سېۋەتنىڭ ئىچىدىكى نەرسىلەرنى چېچىۋەتمەسلىكىڭىزدۇر. دۇرۇس نىيەت بىلەن كۈچىڭىزنى ئايىماي تىرىشچانلىق كۆرسەتسىڭىزمۇ، سېۋەتنىڭ

□ سۈرە ئال ئىبران 135-136- ئايەتلە □ سۈرە ئەبەسە 23- ئايەت

ئىچىدىن بىرەر نەرسە چۈشۈپ كەتكۈدەك بولسا، بۇ ئىشقا سەل قارىمىسىڭىز، چۈشۈپ كەتكەن نەرسىنى كىچىك چاغلىمىسىڭىز ۋە خاتالىقىڭىزدا چىڭ تۇرۇۋالمايسىڭىز، بەلكى تەۋبە - ئىستىغپارغا ئالدىرىسىڭىز اللە سىزنى ئۆزىنىڭ پەزىلى - مەرھىمىتى بىلەن ئەپۇ قىلىدۇ، سىزگە مەغپىرەت قىلىدۇ... مانا بۇ يەردە اللە نىڭ ئىنسانغا ھەتتا گۇناھ قىلغان تەقدىردىمۇ رەھىمەت قىلىدىغانلىقى ئايان بولىدۇ. ئىنساننىڭ اللە تەلەپ قىلغان ئەمەللەرنى بەجا كەلتۈرۈش جەريانىدا سادىر قىلغان خاتالىقلىرى ھېچ ئىش قىلماي تۇرۇۋېلىش ياكى پەرىزىلەردىن يۈز ئۆرۈش جەريانىدىكى خاتالىقلارغا ئوخشىمايدۇ.

بۇ يەردە يەنە ئىلاھىي يولنىڭ ئىنسانغا مۇئامىلە قىلىشتىكى بۈيۈكلىكى نامايان بولىدۇ.

ئىنسان ئەمەلىيەتتە گۇناھتىن مەڭگۈ ساقلىنالمىدا. شۇڭا ئىلاھىي يولدا ئىنساننىڭ خاتالىقتىن ساقلىنىش ئۈچۈن ئۆز قىزىقىشلىرىنى ئۆلتۈرۈشى تەلەپ قىلىنمايدۇ. چۈنكى، ئىنساننىڭ نەپسى - خاھىشىنى ئۆلتۈرۈش ئىنساننىڭ يارىتىلىشىدىكى غايە بولغان خەلىپىلىك ۋەزىپىسىنى ئادا قىلىشىغا دەخلى قىلىدۇ. ئىنساندىن پەقەت ئىمكانىيەت يار بەرگەن، مۇباھ قىلىنغان ساھەلەرنىڭ ھەممىدە ئەمەل قىلىپ ۋە ھەرىكەت قىلىپ، زېمىنىنى ئىلاھىي يولنىڭ تەقەززاسى بويىچە ئاباد قىلىش تەلەپ قىلىنىدۇ. «تاقىتىڭلارنىڭ يېتىشىچە اللە غا تەقۋادارلىق قىلىڭلار، (ۋەزىنى)

ئاڭلاڭلار، (ئەمرىگە) ئىتائەت قىلىڭلار...» □

بۇ تەلەپ ئورۇندالغاندا زېمىن جانلىنىدۇ، ھەرىكەتكە كېلىدۇ، ئۆسۈدۇ ۋە كۈچىيىدۇ. ئىنسانىي تاقەتنىڭ مىقدارىچە پاكىزلىنىدۇ. تۆۋەندىكى ئايەتتە دېيىلگەن «يەريۈزنى تۈزەش» دېگەن مانا شۇ:

□ سۈرە تەغابۇن 16 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

□ «يەريۈزنى تۈزىگەندىن كېيىن، يەريۈزىدە بۇزۇقچىلىق قىلماڭلار.» □

يەريۈزىدىكى بۇزغۇنچىلارنى تۈزەش ئۈچۈن كۆرەش قىلىش جەريانىدا زىددىيەتلەر يۈز بېرىدۇ: «اللە ئىنسانلارنىڭ بەزىسىنى بەزىسى بىلەن مۇداپىئە قىلىپ تۇرمىسا (يەنى كۈچلۈك تاجاۋۇزچىغا ئۈنىگىدىنمۇ كۈچلۈك بولغان بىرسىنى ئاپىرىدە قىلمىسا) ئىدى، يەريۈزى ئەلۋەتتە پاساتقا ئايلىناتتى (يەنى خارابلىققا يۈزلىنەتتى)، لېكىن اللە (يامانلىقنى ئۈستۈنلۈككە ئىگە قىلماسلىق بىلەن) پۈتۈن جاھان ئەھلىگە مەرھەمەت قىلغۇچىدۇر.» □

«ئەگەر اللە ئىنسانلارنى بىر - بىرىگە قارشىلىق كۆرسەتكۈزمىگەن بولسا، راھىبلارنىڭ ئىبادەتخانىلىرى، چېركاۋلار، يەھۇدىيلارنىڭ ئىبادەتخانىلىرى ۋە اللە نىڭ نامى كۆپ يادلىنىدىغان مەسجىدلەر ئەلۋەتتە ۋەيران قىلىناتتى، كىمكى اللە نىڭ دىنىغا ياردەم بېرىدىكەن، ئەلۋەتتە اللە ئۈنىگىغا ياردەم بېرىدۇ، اللە ئەلۋەتتە كۈچلۈكتۇر، غالبىتۇر.» □

مۇسۇلمان شەخس ۋە ئىسلامىي ئۆممەتنىڭ يەريۈزىدىكى ۋەزىپىسى ئەنە شۇ. يەريۈزىدە ئادەملا بولىدىكەن، بۇ ۋەزىپە داۋاملىق ئىجرا قىلىنىدۇ.

مۇسۇلمان شەخس ۋە ئىسلامىي ئۆممەتتىن ئەنە شۇنداق كەڭ دائىرىلىك ئىبادەت قىلىش ۋە بۇ ئارقىلىق ئىنسانىي مەۋجۇدلىقنىڭ غايىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇش تەلەپ قىلىنىدۇ.

زاھىدلار (ساھابىلەر) بۇ تەلەپنى ئېھسان دەرىجىسىگە يەتكۈزۈپ ئورۇندىدى. «ئېھسان دېگەن نېمە؟ ئېھسان دېگەن اللە نى كۆرگەندەك تۇرۇپ ئىبادەت قىلىشتۇر. ئەگەر سەن اللە نى كۆرمىسەڭمۇ اللە سېنى كۆرۈپ تۇرىدۇ.» (ھەدىس)

□ سۈرە ئەئراف 56 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە بەقەرە 251 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە ھەج 40 - ئايەت

ئەمما سوپىلار ناماز ئوقۇش، روزا تۇتۇش، ئاغزاكى زىكرى ئېيتىش بىلەنلا تۇتۇشتى. بۇلارنىڭچە

ئاخىرەت ئۈچۈن تەلەپ قىلىنغان ئەمەللەر شۇنچىلىكلا ئىدى. ئەمما دۇنيانىڭ ئىشلىرى بىلەن ھەپلىشىشنىڭ ھاجىتى يوق ئىدى.

ئاندىنچۇ؟!

ئۇلار بارغا قانائەتلىنىپ، رېزىق ئىزدەشنى توختاتتى.

ئۇلار مىدىتسىنا، ئاسترونومىيە، ماتېماتىكا، گېئومىتىرىيە، فىزىكا، خېمىيە قاتارلىق ئىلىملارنى پانىي دۇنيانىڭ ئىلىملىرى دېگەن باھانە بىلەن تاشلىۋەتتى.

ئۇلار يەنە بۇ دۇنيانى گۈللەندۈرۈش ھالاكەتكە ئېلىپ باردۇ، دېگەن باھانە بىلەن ماددىي تەرەققىياتنى توختاتتى.

ئۇلار يەنە ناھەق بىلەن كۆرەش قىلىشتىن، ئۇنى يوق قىلىشقا تىرىشىشتىن توختىدى. چۈنكى اللە نىڭ بەندىلىرىگە ئىرادە قىلغىنى شۇ ئىشى. ناۋادا اللە بۇنىڭدىن باشقىنى ئىرادە قىلسا ئىدى، شۇ باشقىسى بولارمىش. اللە ئۇنى ئۆزىگەرتكىسى كەلسە، ئۆز يېنىدىن بىۋاسىتە ئۆزگەرتەرمىش... بۇنىڭ نەتىجىسىدە ئىسلام دۇنياسى كەمبەغەللەشتى، نادانلاشتى، كېسەللەشتى، زەئىپلەشتى... ھەممە ساھەدە قالاقلاشتى.

بۇنداق كېتىۋەرسە دىننىڭ ئىشى تۈزەلمەيدۇ. مۇسۇلمانلارنىڭ ھالىمۇ ياخشىلانمايدۇ، مۇسۇلمانلار اللە ئۇلارنىڭ زىممىسىگە يۈكلىگەن بۈيۈك ۋەزىپىنى ئادا قىلالمايدۇ. بۇ ۋەزىپە پۈتۈن ئىنسانىيەتكە يولباشچى ۋە يېتەكچى بولۇشتىن ئىبارەت.

«شۇنىڭدەك (يەنى سىلەرنى ئىسلامغا ھىدايەت قىلغاندەك) كىشىلەرگە (يەنى ئۆتكەنكى ئۈمىمەتلەرگە) شاھىت بولۇشۇڭلار ئۈچۈن ۋە پەيغەمبەرنىڭ سىلەرگە شاھىت بولۇشى ئۈچۈن، بىز سىلەرنى ياخشى ئۈمىمەت قىلدۇق.» (سۈرە بەقەرە 143 - ئايەت)

ھەممىسى كەمبەغەل، ھەممىسى كېسەل، ھەممىسى نادان، ھەممىسى پالەچ ھالغا چۈشكەن بىر ئۈمىمەت قانداق بولالايدۇ؟!

ھەممە ئادەم ئۇدۇللۇق تۇرمۇشقا سەئىي قىلسا، ئۇنداقتا، ئىسلامىي دۆلەت تۆۋەندىكى ئىلاھىي ئەمىرنى ئورۇنداشقا ئىشلىتىدىغان ئىشىنچە ئىقتىسادنى نەدىن تاپىدۇ؟: «دۈشمەنلىرىڭلار (بىلەن

ئۇرۇش قىلىش) ئۈچۈن، قولۇڭلاردىن كېلىشىچە قورال كۈچى، جەڭ ئېتى تەييارلاڭلار...» □
دۇنيالىق ئىلىم، ماددىي تەرەققىيات بولمىسا، دۈشمەننى قورقۇتىدىغان كۈچنى قانداق تەييارلىغىلى بولىدۇ؟! □

كېسەل تارقىلىپ كەتسە، داۋالانمىسا، مېدىتسىنانى بىلمىسە، اللە نىڭ تەقدىرىغا بويسۇنۇش ۋە رازى بولۇش باھانىسى بىلەن داۋالاشقا ھەرىكەت قىلىنمىسا، دۈشمەنگە قارشى قورال كۆتۈرىدىغان كۈچلۈك بەدەنلەر قانداق بارلىققا كېلىدۇ؟! □

كۆپلىگەن باشقا ئىلاھىي بۇيرۇقلارنى دېمىگەندىمۇ، مۇشۇ بىر بۇيرۇقنى ئىجرا قىلىش ئۈچۈنمۇ، ھازىر تۇتۇپ مېڭىۋاتقان يولمىزنى تۈپتىن ئۆزگەرتىشىمىزگە توغرا كېلىدۇ.

كىشىلىرىمىزنىڭ ئىلىم-پەنگە يۈزلىنىپ، ئىلىم-پەن ئىگەللەپ، ئىلىم-پەن جەھەتتە دۈشمەندىن يۇقىرى تۇرۇشىغا؛ ماددىي تەرەققىياتقا يۈزلىنىپ، بۇ جەھەتتە دۈشمەندىن يۇقىرى تۇرۇشىغا؛ ئىقتىساد توپلاپ، بۇ ئارقىلىق دۈشمەننى يېڭىشكە كېرەكلىك كۈچ توپلىشىغا؛ ھەرساھە، ھەر جەھەتتە كۆپلەپ مەھسۇلات ئىشلەپچىقىرىشقا... توغرا كېلىدۇ.

دەرۋەقە، بۇ دۇنيانىڭ ھوزۇر-ھالاۋەتلىرىگە بېرىلمەسلىك ئىمانى مەسلەكنىڭ يۇقىرى چوققىسىدۇر. موئىن يەتمەكچى بولغان ئەڭ

□ سۈرە ئەنفال 60-ئايەتنىڭ بىر قىسمى

ئالىي ماقامدۇر... لېكىن دۇنياغا بېرىلمەسلىك مەھسۇلات ئىشلەپچىقىرىشقا زىت ئەمەس. ھەقىقىي ئىمانى بار كىشى ئۆزى خىزمەت قىلغان ساھەدە بار كۈچى بىلەن نەتىجە يارىتىدۇ. ھالال مېھنىتنىڭ ئەجر مېۋىلىرىنى ئىمكانقەدەر ئاز ئىستىمال قىلىدۇ. ئاشقنىنى اللە نىڭ يولىغا خەير-ئېھسان قىلىدۇ. بۇ ئارقىلىق ئىجتىمائىي مۇناسىۋەت كۈچىيىپ، ئىجتىمائىي كاپالەت ئىشقا ئاشىدۇ. بارلار يوقلارنى يۆلەيدۇ. ئۇ ئارقىلىق تۇرمۇش پەرقى كىچىكلەيدۇ. زىيادە بايلىق، زىيادە كەمبەغەللىك ھالىتى مەۋجۇد بولمايدۇ... ئاندىن كېيىن دۆلەت ئىسلام ئەلچىلىكى ۋەزىپىسىنى ئادا قىلىشقا ياردىمى تېگىدىغان ئېشىنچە ئىقتىسادقا ئىرىشەلەيدۇ. ئىسلام دۆلىتى كۈچىيىپ، دۈشمەن ئەيىبىدىن ھالەتكە كەلمىگىچە ئۆز ۋەزىپىسىنى ئادا قىلالمايدۇ... □

زەئىپلىشىش، قالاقلىشىش دۈشمەننىڭ ئىشتاھاسىنى قوزغىدى. ئاخىرى بېرىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۆۋەندىكى ھەدىستە ئاگاھلاندىغان يامان ئاقىۋەت يۈز بەردى: «سەلەرگە بارلىق مىللەتلەر بىر لوقما تائامغا ئولاشقاندا ئولۇشىپ كېلىدۇ، «شۇ كۈنلەردە سانىمىزنىڭ ئازلاپ كەتكەنلىكىدىن شۇنداق بولامدۇ؟» دېيىلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: بەلكى شۇ كۈنلەردە سەلەرنىڭ سانىڭلار كۆپ، بېراق سەلدىكى كۆپۈككە ئوخشاپ قالسىلەر، دېدى.» □

بىز گۇناھنىڭ ھەممىنى سوپىلارغا يۈكلەپ، ئۇلارغا ئۇۋال قىلماقچى ئەمەسمىز. مۇرجىئىلىك، سىياسىي مۇستەبىتلىك، تەكلىپلەردىن ئۆزىنى قاقچۇرۇش ۋە ئۆزىڭدىن باشقا بىدئەت خوراپاتلار ھەم مۇشۇ پالاكەتكە سەۋەب بولدى. سوپىلارنىڭ ئىچىدىنمۇ جىھاد قىلغانلار، قوماندانلار، زالىم پادىشاھنىڭ ئالدىدا تۇ -

□ (مۇسلىم رىۋايىتى)

رۇپ، ئۇنى زۇلۇمدىن قايتۇرغانلارمۇ چىققان... ئۇلار ھەقىقىي زاھىدلار بولۇپ، نامدا سوپى ئاتالغانلاردۇر.

ئالىملار ئازىيىپ كەتكەن، ئاۋام خەلقنىڭ سوپىلاردىن باشقا بارىدىغان دىنى پىشىۋاسى يوق بولۇپ قالغان ئەھۋالدا، سوپىلار بىدئەت - خوراپاتقا ئىلىشتۈرۈپ بولسىمۇ، ئاۋام خەلقنى ئاللاھنىڭ دىنىغا باغلاپ تۇردى.

سىياسىي ۋە ئۇرۇش ئىسلامىي ئۆمىمەتنى پارچىلاپ، ئۆزئارا دۈشمەنلىشىدىغان كىچىك دۆلەتلەرگە بۆلۈۋەتكەندە، سوپىلار مۇسۇ - لىمانلارنىڭ بىرلىكىنى مەلۇم دەرىجىدە ساقلىدى. لېكىن ئۇلارنىڭ بۇ تۆھپىلىرى ئىسلامىي ئۇقۇملارنى خاتا چۈشىنىشنى كەلتۈرۈپ چىقارغان ئۇسۇل خاتالىقلىرىنى يوققا چىقىرىۋالمايدۇ:

ئۇلار دۇنيانى ئاخىرەتتىن ئايرىۋېتىپ ئىككىسىنى ئۆزئارا قارشى قىلىپ قويدى.

ئۇلار ئىبادەتنىڭ دائىرىسىنى مەلۇم ئىبادەتلەرگە تاراپتىپ، ئىبادەتنىڭ كەڭ مەنىسىگە سەل قارىدى.

مانا بۇ ئىككى خاتالىق ئىسلامنىڭ جۈملىسىدىن ئەمەس!

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدەنىيەتكە كىرگەندە مەسجىد بىنا قىلىشقا بۇيرىدى... ئاندىن كېيىن ساھابىلەرنى بازارغا يولغا سالدى... ئۇ زاماندا بازار يەھۇدىيلارنىڭ قولىدا ئىدى، ئىقتىسادىي ئۈستۈنلۈك شۇلارنىڭ قولىدا بولۇپ، جازانخورلۇق قىلاتتى، كىشىلەرنىڭ ماللىرىنى ناھەق يەيتتى. ئەڭ چوڭ زاھىد پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ زاھىد ساھابىلىرىنى ئاخىرەتنى تېپىش ئۈچۈن ئىقتىسادىي ئىشلار (كېيىنكىلەر ئىقتىسادنى دۇنيانىڭ ئىشى دەپ تونۇيدىغان بولۇۋالدى) غا قىزىقماي، ئىقتىسادىي ئۈستۈنلۈكنى يەھۇدىيلارغا تاشلاپ بېرىپ ئۇلارنىڭ بۇزغۇنچىلىق ئىقتىدارىنى ئاشۇرۇشقا بۇيرىدىمۇ؟!

شۈبھىسىزكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلەرگە يەھۇدىيلارنىڭ قولىدىن ئىقتىسادىي ئەۋزەللىكنى تارتىۋېلىشقا يوليۇرۇق بېرىشى چوڭقۇر مەنىگە ئىگە...

دەسلەپتە مەسجىد سېلىندى. مەسجىد تە ئىماننىڭ كۈچلەنگەنلىكىدىن دېرەك بېرىدىغان ناماز ئوقۇلىدۇ. كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆرسەتمىسى بويىچە تەربىيىلىنىدۇ. مۇسۇلمانلارنىڭ ئىچكى ئىشلىرى بىر تەرەپ قىلىنىدۇ، سىياسەت بەلگىلىنىدۇ... ئىسلامىي ئۆمىمەتنىڭ جان تومۇرى بولغان ئىقتىسادىي ھايات بازاردا بەرپا قىلىنىدۇ: «اللھ تىرىكچىلىكىڭلارنىڭ ئاساسى قىلغان ماللىرىڭلارنى ئەخمەقلەرگە تۇتقۇزۇپ قويماڭلار.» □

مەسجىد مۇ كېرەك! بازار مۇ كېرەك! شۇنداقلا ياخشىغا بۇيرۇپ، ياماندىن توسىدىغان، نىجاتلىققا ئېرىشىدىغان ئىسلامىي ئۆمىمەتنىڭ مەۋجۇتلىقى تولۇق ئىشقا ئاشىدۇ: «سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا خەيرلىك ئىشلارغا دەۋەت قىلىدىغان، ياخشى ئىشلارغا بۇيرۇپ، يامان ئىشلارنى مەنئى قىلىدىغان بىر جامائە بولسۇن؛ ئەنە شۇلار مەقسىتىگە ئېرىشكۈچىلەردۇر.» □

ئەمما اللھ پەرىز قىلغان ئىبادەتنىڭ مەلۇم بىر تەرىپىنىلا تۇتۇۋېلىپ، شۇنىلا ئاخىرەتتىكى نىجاتلىققا ئېلىپ بارىدىغان ئىبادەت دەپ تۇرۇۋېلىش، ئىبادەتنىڭ يەنە بىر تەرىپىگە سەل قاراپ، ئۇنى دۇنيالىق ئىش، دۇنيالىق ئىشقا كۆڭۈل بەرمەسلىك اللھ قا يېقىنلاشتۇرىدۇ دەپ تۇرۇۋېلىش سوپىلارنىڭ ئەڭ چوڭ خاتالىقى. بۇ خاتالىق ئىسلامىي ئۆمىمەتنىڭ ھاياتغا خەتەرلىك ئاسارەتلەرنى ئېلىپ كەلدى. ئىماننىڭ سىياسىي، ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي تەلەپ-تەقەززالىرىنى ئىشقا ئاشۇرۇشقا پۈتلىكاشاڭ بولدى.

ھەزارەت چۈشەنچىسى

ئىمان ئۆزىنىڭ ھەقىقى مەزمۇنىدىن قۇرۇق قىلىپ، ئېغىزىدا دېيىلىدىغان، ئەمەلىي ئىپادىسى يوق قۇرۇق سۆزگە ئايلاندۇرۇپ قويۇلدى. ئىبادەت چۈشەنچىسى مەلۇم بىر قانچە ئىبادەت پائالىيەتلىرىگە چەكلەپ قويۇلدى، قازا ۋە قەدەر ئەقىدىسى سەۋەب قىلماي قاراپ ئولتۇرىدىغان پاسسىپلىققا ئايلىنىپ، ئۆزىنىڭ ئىجابىي رولىنى يوقاتتى. دۇنيا ئاخىرەت ئۆزئارا قارشى قويۇلدى. مۇسۇلمانلار مۇشۇنداق بىر بۆلۈك ئازغۇنلۇقلار ئىچىدە قايىمۇقۇپ يۈرگەندە ھەزارەت چۈشەنچىسىنىڭ بۇزۇلۇپ كېتىشى ھەيران قالدۇرۇش ئىش ئەمەس.

تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلارنىڭ ھەزارەت چۈشەنچىسى ئىسلام روھىدىن ئېلىنغان ئىدى. ئۇلار بۇنى دىننىڭ باشقا مەزمۇنلىرىنى چۈشەنگەنگە ئوخشاشلا توغرا چۈشەنگەن ئىدى.

ئىسلامنىڭ تەۋھىدلىكى بىلەن زامانداش بولغان بەزى جاھىلىيەتلەر دىققىتىنى مەنئىي مەدەنىيەتكە مەركەزلەشتۈرۈپ ماددىي گۈللىنىشكە سەل قارىغان ئىدى. ماددىي گۈللىنىش جىسمانىي ھوزۇر-ھالاۋەتكە تۇتاش ۋە ئاداشتۇر. جىسم نىجىس، ھاقارەتلىك، لەنەتكەردىدۇر... دەيتتى ئۇلار.

ئىسلامنىڭ تەۋھىدلىكى بىلەن زامانداش بولغان يەنە باشقا جاھىلىيەتلەر دىققىتىنى ماددىي مەدەنىيەتكە مەركەزلەشتۈرۈپ، ئاخىرەتكە سەل قارايتتى، روھىي دۇنياغا سەل قارايتتى. ئۇلار بۇنى شەخسىي ئىش، ئەمەلىي تۇرمۇش بىلەن مۇناسىۋىتى يوق، بەلكى كۆپ ھاللاردا مەدەنىيەتكە يۈرۈش قىلىشتىن توسدۇ، دەپ قاراپ، ماددىي دۇنياغا ئۆزىنى ئاتقان ئىدى. ھەممە كۈچىنى ماددىي تەرەققىياتقا قاراتقان ئىدى. قىممەت قاراش، پىرىنسىپ ۋە ئىدىئاللىقلاردىن خالىي ئىدى...

ئەمما ئىنساننى ياراتقۇچى، ئىنساننىڭ ئەھۋاللىرى ۋە ھاجەتلىرىنى بىلگۈچى ۋە ئۇنى تۈزەيدىغان، ئۇنىڭغا كېرەكلىك بولغان نەرسىلەرنى بىلگۈچى ئالەم تەرىپىدىن نازىل قىلىنغان ئىسلام ناھايىتى مۇكەممەل بىر يول ئىدى. بۇ يول ئىنساننىڭ ھېچقانداق تەرىپىگە سەل

قارمايتتى. بىر تەرەپتىكى ئەھتىياجى قاندۇرىمەن دەپ يەنە بىر تەرەپتىكى ئەھتىياجى نابۇت قىلمايتتى. اللە ياراتقان پەددىدىكى نورمال پىترەتكە ئاۋاز قوشاتتى: « ئۇنى مەن راۋۇرۇس ياراتقان (يەنى ئۇنى يارىتىپ سۈرەتكە كىرگۈزۈپ، ئەزالىرىنى تولۇق، مۇكەممەل ئىنسان ھالىتىگە كەلتۈرگەن) ۋە ئۇنىڭغا جان كىرگۈزگەن ۋاقتىدا ئۇنىڭغا سەجدە قىلىڭلار» □

ئىنسان ۋۇجۇدىنىڭ تەركىۋى قۇرۇلمىسى تۇپراق بىلەن روھنىڭ زىچ بىرلىشىشىدىن پۈتكەن بولۇپ، ئۇنى پارچىلىغىلى بولمايدۇ. ئۇ، ماددىي دۇنيادىمۇ ۋە روھىي دۇنيادىمۇ ناھايىتى كەڭ ھاياتىي مەنىگە ئىگە. ئەمدى ئۇنىڭ ئەمەلىي تۇرمۇشىدا ئىنسان ۋۇجۇدىنىڭ تەركىۋى قۇرۇلمىسىدا ئۆز ئىپادىسىنى تاپقان كەڭلىك ۋە زىچ بىرلىشىش ئىپادە ئېتىشى كېرەك!

بۇ مەقسەتنى ئىلاھىي يول بىلەن ئىشقا ئاشۇرغىلى بولىدۇ، كەڭلىك ۋە زىچ بىرلىشىش ئىلاھىي يولنىڭ ئەڭ گەۋدىلىك ئالامىتىدۇر. ئىلاھىي يول كەڭ بولۇپ، ئۇ ئىنسانىي ھاياتنىڭ ھەممە تەرەپلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئىنسانىي ھاياتنىڭ تەرەپلىرىنى بىر-بىرىگە باغلايدۇ ۋە تەڭپۇڭلاشتۇرىدۇ. مانا بۇ، ئىسلامنىڭ بۈيۈكلىكىدۇر. ئىسلامنىڭ ئىنسانلار ھاياتىنى ئىماننىڭ سىرتىدا باشقۇرۇۋاتقان جاھىلىيەت يوللىرىنى بېسىپ چۈشىدىغان تەرىپىدۇر. اللە بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلار جاھىلىيەت دەۋرىنىڭ ھۆكۈمىنى تەلەپ قىلامدۇ؟ (اللە غا) چىن ئىشىنىدىغان قەۋمنىڭ نەزىرىدە ھۆكۈ»

□ سۈرە ساد 72 - ئايەت

مە اللە دىنمۇ ئادىل كىم بار.» □

اللە نىڭ ھۆكۈمى جىنايى جازالار بىلەنلا چەكلەنمەيدۇ، بۇ خۇددى جاھىلىيەت ھۆكۈمىنىڭ مەھكىمىلەرگە دەۋالاشىپ بارغان كىشىلەرگە ھۆكۈم قىلىدىغان قانۇنلار بىلەنلا چەكلەنمىگەن ئوخشايدۇ. اللە نىڭ ھۆكۈمى كەڭ بولۇپ، ئۇ، ئىنسان ھاياتىدىكى چوڭ - كىچىك ئىشلارنىڭ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. دەۋالاشىش دەرىجىسىگە يەتكەن ياكى يەتمىگەن ئىشلار، زاھىرى ئەمەللەر، يۇشۇرۇن نىيەتلەر ھېچقايسىسى اللە نىڭ ھۆكۈمىنىڭ سىرتىدا ئەمەس. جاھىلىيەت قانۇنلىرىمۇ دەتالاش، زۇلۇم - شىكايەت ۋە جىنايەتلەرنى بىرتەرەپ قىلىدىغان قانۇنلار ياكى ئىجتىمائىي مۇناسىۋەت ياكى سودا مۇناسىۋەتلىرىنى بىرتەرەپ قىلىدىغان قانۇنلار بىلەنلا

چەكلەنمەيدۇ. بەلكى ئۇ، اللە نىڭ يولىنى ئاساس قىلىغان، ئىماندىن چەتنىگەن تۈزۈم، ئورگان، پىكىر، مەسلەك ۋە ھېس-تۇيغۇلاردۇر. شۇنداق بولغانلىقى ئۈچۈن زېمىنى ئاباد قىلىپ، ھەزارەت بەرپا قىلىش ئىمان بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىكتۇر. اللە ھاياتلىققا قانۇن قىلىپ نازىل قىلغان ئىلاھىي يول بىلەن مۇناسىۋەتلىكتۇر.

ئىسلامنىڭ ھەزارەت چۈشەنچىسى ئىبادەت چۈشەنچىسى بىلەن بىردەكتۇر. ئىبادەت ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسىنى ئىشقا ئاشۇرىدۇ. بۇ غايىنى مۇنۇ ئايەت بەلگىلىگەن: «جىنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم.» □

ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ بۇغايىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇشتىن ھەزارەت پەيدا بولىدۇ. ھەزارەت ئالغا ئىلگىرىلەش ياكى چۈشكۈنلىشىش، دۇرۇس يولدا مېڭىش ياكى ئېزىشنى ئۆلچەيدىغان ئۆلچەمدۇر.

ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسى ھەققىدىكى كۆز قاراش ئوخشىمىسا، ھەزارەت كۆز قارىشىمۇ ئوخشىمايدۇ. شۇنىڭدەك تارىخى □ سۈرە مائىدە 50-ئايەت □ سۈرە زارىيات 56-ئايەت قارىشىمۇ ئوخشىمايدۇ.

«نېرفانا» لارنىڭ دېيىشىچە، ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسى بۈيۈك مەۋجۇدىيەت ئىچىگە سىڭىشىپ كېتىشتۇر ياكى تەن سىرتىمىدىن قۇتۇلۇپ، روھنى ئەركىنلەشتۈرۈپ ياراتقۇچى بىلەن بىرلىشىپ كېتىشتۇر... بۈگەپ بويىچە بولغاندا، تەننى زىيانغا ئۇچرىتىش ھېسابىغا، ماددىي گۈللىنىشنى زىيانغا ئۇچرىتىش ھېسابىغا روھىي دۇنيانى ئىشقا ئاشۇرۇش ھەزارەتلەشكەنلىك بولىدۇ.

بۇ دۇنيالىق ھوزۇر-ھالاۋەت سۈرۈش ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسىگە ئايلانغاندا، ھالال-ھارام، ياخشى-يامان، پازىللىق ۋە رەزىللىك، چىكىنىش ۋە يۈكسىلىش قاتارلىق قىممەت قاراشلار ئېتىبارغا ئېلىنمىغاندا، ماددىي گۈللىنىشلا ھەزارەت دەپ قارىلىدۇ. بۇ ھەزارەتتە تۇرمۇش گۈزەللىشىدۇ ۋە قولايلىشىدۇ. كىشىلەر ماددىي ھوزۇر-ھالاۋەتكە دۈم چۈشىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتدا ئىمكانقەدەر كۆپ راھەت كۆرۈش ئۈچۈن باشقىلارنى بېسىۋېلىشقا، زورلۇق كۈچ بىلەن باش ئەگدۈرۈشكە كۈچىلىدۇ. ماددىي كۈچ، ھەربىي كۈچ، سىياسىي

كۈچ، ئىلمىي كۈچ... ھەممە كۈچ مۇشۇ مەقسەتكە ئىشلىتىلىدۇ.

بىز يۇقىرىدا بايان قىلغان كەڭ مەنىگە ئىگە ئىبادەت ھاياتلىقنىڭ غايىسىگە ئايلانغاندا، ھەزارەت چۈشەنچىسى يۇقىرىقى چۈشەنچىلەرنىڭ ھېچبىرىگە ئوخشىمايدۇ. شۇنىڭدەك تارىخىي چۈشەنچىمۇ ئوخشىمايدۇ. چۈنكى، بۇ چاغدا تارىخىي چۈشەندۈرۈشتە، قالاقلق ياكى تەرەققىياتنى چۈشەندۈرۈشتە ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسى ئىشقا ئېشىشى ئۆلچەم قىلىنىدۇ.

ئىبادەت چۈشەنچىسى دېگەن پەسىلدە شۇنى بايان قىلدۇقكى، اللە ئۆزىنىڭ پەزىلى - مەرھىمىتى بىلەن ئىنساننىڭ ھەممە پائالىيەتلىرىنى ئىبادەت ھېسابلاپ بەردى. ئىنساننىڭ جىسمانىي، ئەقلىي، روھىي ساھەلەردىكى ھەممە پائالىيىتى اللە كۆرسەتكەن يول بىلەن، اللە نىڭ رازىلىقىنى ئىزدەپ قىلىنسا، شەكسىز ئىبادەت بولىدۇ. اللە ئىنساندىن ئەنە شۇنداق ئىبادەت قىلىشنى تەلەپ قىلدى. ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسى پەقەت ئەنە شۇنداق ئىبادەت قىلىشتىنلا ئىبارەت. بۇ ئىبادەت ھەزارەتنى قۇرۇپ چىقىدۇ. ھەزارەت دېگەن ھەرقايسى ساھەلەردىكى ئىنسانىي پائالىيەتلەرنىڭ نەتىجىلىرىدۇر.

ئىنچىكىلەپ نەزەر قىلىدىغان بولساق، جىسمانىي، ئەقلىي ياكى روھىي پائالىيەتلەرنىڭ ھەممىسى ھەزارەت شەكىللەندۈرۈۋەرمەيدۇ ياكى ھەزارەتنىڭ بىر قىسمى بولۇۋەرمەيدۇ. بۇ ناھايىتى چۈشىنىشلىك بىر ئىش. ئىنسان پائالىيىتى پەقەت ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇشنى نىشان قىلغاندىلا ھەزارەتكە ئايلانىدۇ. مەسىلەن: يەر ئۈستىدە مېڭىش ياكى يەرنى كولاشنىڭ ئۆزىلا ھەزارەت شەكىللەندۈرۈلمەيدۇ. بەلكى، نىشانلىق مېڭىش، مەسىلەن: نامەلۇم جايلارنى بايقاشقا مېڭىشتەك. نىشانلىق كولاش، مەسىلەن: يەر قوينىدىكى بايلىقلارنى تېپىپ چىقىش ئۈچۈن كولىغاندەك. مانا مۇشۇنداق نىشانلىق ھەرىكەتلا ھەزارەت شەكىللەندۈرۈلمەيدۇ ياكى ھەزارەتنىڭ بىر قىسمى بولالايدۇ. ئەقلىي ۋە روھىي پائالىيەتمۇ شۇنىڭغا ئوخشايدۇ. بۇ ئىككى خىل پائالىيەتمۇ نىشانغا ئىگە بولغاندا ھەم نىشان ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇش بىلەن بىردەكلىككە ئىگە بولغاندا، ئاندىن ھەزارەت شەكىللەندۈرۈلمەيدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن ئىشەنچلىك ھالدا مۇنداق دېيەلەيمىز: «جاھىلىيەتلەرنىڭ ماددىي، ئەقلىي

نەتىجىلىرى گەرچە ناھايىتى كۆپ بولۇپ، قارىماققا بىزنىڭ كۆزىمىزنى قاماشتۇرۇۋەتسىمۇ، ئەمما ئۇ، ھەقىقى ھەزارەت ئەمەس. چۈنكى، بۇ، ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇش بىلەن بىردەكلىككە ئىگە بولالمىغانلىقى ئۈچۈن ھەزارەت بولۇش شەرتىگە توشمايدۇ.

ئىنساننىڭ روھىي تەرىپىنىلا ئىشقا ئاشۇرۇپ، ماددىي تەرىپىنى زىيانغا ئۇچرىتىش ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسىنى تولۇق ئىشقا ئاشۇرالمىدۇ. ئىنسان ۋە ئىنسانىي ھاياتنىڭ ماددىي تەرىپىنىلا ئىشقا ئاشۇرۇپ، روھىي تەرىپىنى زىيانغا ئۇچرىتىش ھەم ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسىنى تولۇق ئىشقا ئاشۇرالمىدۇ. بەلكى ئىنساننى ھالاكەتكە سۆرەيدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ ئىككىسىنىڭ ھەر ئىككىسى ھەقىقى ھەزارەتنى شەكىللەندۈرەلمەيدۇ، بەلكى جاھىلىيەتچە ھەزارەت شەكىللەندۈرىدۇ.

پىرئەۋننىڭ جاھىلىيەتتە ماددىي ۋە روھىي تەرىپىنى تەڭ ئۆز ئىچىگە ئالدىغان پائالىيەتلەر ئېلىپ بېرىلغان. لېكىن بۇ پائالىيەتلەر پىرئەۋننى ئىلاھ دەپ ئەقىدە قىلىش، اللە نى قويۇپ، ئۇنىڭغا چوقۇنۇش ئاساسى بويىچە بارلىققا كەلگەن. مۇنداق ناتوغرا ئاساس بويىچە ئېلىپ بېرىلغان پائالىيەتلەر گەرچە ماددىي ۋە مەنىۋىي تەرىپىنى تەڭ ئۆز ئىچىگە ئالسىمۇ، يەنىلا ھەقىقى ھەزارەت شەكىللەندۈرەلمەيدۇ. بەلكى جاھىلىيەتچە ھەزارەت شەكىللەندۈرىدۇ.

ھەقىقى ھەزارەت ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇشتۇر. ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسىنى مۇنۇ ئايەت بەلگىلىدى: «جىنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم.» □

ئۇنى مۇنۇ ئايەت چۈشەندۈردى: «(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، مېنىڭ نامىزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقىم ۋە تائەت ئىبادەتلىرىم) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە ئۈچۈندۇر. اللە نىڭ شېرىكى يوقتۇر، مەن مۇشۇنىڭغا (يەنى يالغۇز

□ سۈرە زارىيات 56 - ئايەت

اللە غىلاخالىسى ئىبادەت قىلىشقا) بۇيرۇلدۇم، مەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئەۋۋىلىمەن» □

ئىسلامىيەتنىڭ چۈشەنچىسىدە ئىنساننىڭ نىشانلىق پائالىيەتلىرىنىڭ ھەممىسى ھەزارەتتۇر. بۇ

چۈشەنچە بويىچە ئېيتقاندا، ھەقىقى مەنە بىلەنكى ناماز ۋە ھەج ھەزارەتنىڭ بىر قىسمىدۇر. يەر يۈزىدە ئاللاھ نىڭ شەرىئىتىنى بەرپا قىلىش، ئاللاھ نازىل قىلغان قانۇن بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش ھەم ھەزارەتنىڭ بىر تەركىۋى قىسمىدۇر. يەر يۈزىدە ئاللاھ نىڭ ئىرادىسى بويىچە ئىلاھىي ئادالەت بەرپا قىلىش ھەم ھەزارەتنىڭ بىر تەركىۋى قىسمىدۇر. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «ئى مۆمىنلەر! ئاللاھ غا، ئاللاھ نىڭ پەيغەمبەرگە ۋە ئاللاھ ئۇنىڭغا نازىل قىلغان كىتابقا (يەنى قۇرئانغا) ۋە ئىلگىرى ئاللاھ نازىل قىلغان كىتابلارغا (يەنى قۇرئاندىن ئىلگىرى نازىل قىلىنغان ساماۋى كىتابلارغا) ئىمان كەلتۈرۈڭلار. كىمكى ئاللاھ نى، ئاللاھ نىڭ پەرىشتىلىرىنى، كىتابلىرىنى، پەيغەمبەرلىرىنى ۋە ئاخىرەت كۈنىنى ئىنكار قىلىدىكەن، ئۇ قاتتىق ئازغان بولىدۇ.» □

«ئى مۆمىنلەر! ئاللاھ نىڭ (ھەقىقىتى) ئادا قىلىشقا تىرىشىڭلار، ئادىللىق بىلەن گۇۋاھلىق بېرىڭلار، بىرەر قەۋمگە بولغان ئۆچمەنلىكىڭلار (ئۇلارغا) ئادىل بولماسلىقىڭلارغا سەۋەب بولمىسۇن، (دۈشمىنىڭلارغا) ئادىل بولۇڭلار، بۇ (يەنى ئۇلارغا ئۆچمەن تۇرۇپ ئادىل بولۇشۇڭلار) تەقۋادارلىققا ئەڭ يېقىندۇر، ئاللاھ دىن قورقۇڭلار، ئاللاھ ھەقىقەتەن قىلمىشلىرىڭلاردىن خەۋەرداردۇر.» □

ھاياتلىقنى ئاللاھ تىن قورقۇشنى ئاساس قىلغان ئەخلاق قائىدىلىرى ئۈستىگە بەرپا قىلىش، سىياسەتتىمۇ ئەخلاق بولۇش: ھۆكۈمدار ئاللاھ نىڭ شەرىئىتى بويىچە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش، پۇقرا ھۆكۈمدارنىڭ شەرىئەتكە ئۇيغۇن ھۆكۈملىرىگە بويسۇنۇش، ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن

□ سۈرە ئەنئام 162-163-ئايەتلەر □ سۈرە نىسا 135-ئايەت □ سۈرە مائىدە 8-ئايەت

نەسبەت قىلىش، ياخشىغا بۇيرۇپ، ياماندىن توسۇش، ياخشىلىق ۋە تەقۋالىققا ھەمكارلىشىش، گۇناھ ۋە تاجاۋۇزغا ھەمكارلاشماسلىق، ئىشلارنى ئاللاھ بۇيرۇغان كېڭەش بويىچە بىر تەرەپ قىلىش... ئىقتىسادتىمۇ ئەخلاق بولۇش: ھالال-ھارامغا رېئايە قىلىش؛ جازانخورلۇق، بېسىمدارلىق، قارىچىلىق، بۇلاڭچىلىق قىلماسلىق؛ كىشى ھەققىنى يەۋمالىسىلىق؛ مالنى زاكات ئارقىلىق پاكلاش؛ ئاللاھ يولىدا خەير-ئېھسان قىلىش؛ بۇزۇپ-چاچماسلىق، گۇناھ مەئسىيەتكە، كىبرى-تەمەنناغا پۇل خەجلىمەسلىك؛ ئىجتىمائىي

ئەخلاقلارغا رېئايە قىلىش: دوستانە بولۇش، ئۆزئارا كېپىل بولۇشۇش، كىشىنىڭ جىنىغا، مېلىغا، ئابرويىغا چىقىلماسلىق؛ ئاچچىق يۇتۇش ۋە ئەپۈچان بولۇش؛ كىشىلەرنى مەسخىرە قىلماسلىق؛ چىقىمچىلىق، پايلاقچىلىق قىلماسلىق؛ تىرىق ئاستىدىن كىر ئىزدەمەسلىك؛ ئائىلىۋىي مۇناسىۋەتلەردە ئەخلاق بولۇش؛ جىنسىي ئالاقىدە ئەخلاق بولۇش... مۇشۇنداق ئەخلاقىي قائىدە بويىچە ھاياتلىق بەرپا قىلىش ھەزارەتنىڭ بىر تەركىۋى قىسمىدۇر.

شەخسى ۋەدىلەرگە ياكى دۆلەتلەر ئارىسىدىكى ئەھدە-ۋەدىلەرگە رېئايە قىلىش ئىسلامىي ھەزارەتنىڭ بىر قىسمىدۇر.

اللە نىڭ دىنىنى ۋە دىنى ھۆكۈمىلەرنى ئۆگىنىش ياكى اللە نىڭ كائىناتتىكى قانۇنىيەتلىرىنى ۋە ماددىنىڭ خۇسۇسىيەتلىرىنى ئۆگىنىپ، اللە ئىنسانغا مۇسەخخەر قىلىپ بەرگەن ئېنىرگىيىلەرنى تېپىپ چىقىپ، ئۇنى زېمىنى ئاباد قىلىشقا ئىشلىتىش ياكى اللە نىڭ ئىنسانىي ھاياتتىكى قانۇنىيەتلىرىنى ئۆگىنىپ، ياخشى جەمئىيەتكە ئاساس ھازىرلاش ياكى ئىنسانىيەتنىڭ تارىختىكى ئازغۇنلۇقلىرىنى ۋە ھىدايەتلىرىنى، بۇ ئىككىسىنىڭ نەتىجىلىرىنى ئۆگىنىش... يەنى ھەر خىل ئىلىملارنى ئۆگىنىش ئىسلامىي ھەزارەتنىڭ بىر قىسمىدۇر.

پاكىزە سەنئەت بەرپا قىلىش: پاھىشە گۈزەللىك ئەمەس، بەلكى چۈشكۈنلۈكتۇر. زەئىپلىك گۈزەللىك ئەمەس، بەلكى ئۇ ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسىنى بايقىماسلىق غاپىللىقى ياكى ئۇ غايىنى ئىشقا ئاشۇرۇشتا كەمچىلىك ئۆتكۈزۈش لەھزىسىدۇر. بۇنى چىرايلىق كۆرسەتمەيدىغان، ئازغۇنلۇقنى چىرايلىق كۆرسەتمەيدىغان، شەيتانغا چوقۇنۇشنى، ھاۋايى - ھەۋەسكە چوقۇنۇشنى چىرايلىق كۆرسەتمەيدىغان، ساختا مەئبۇدلارغا قۇلچىلىق قىلىشتىن ئازات بولۇشقا ئۈندەيدىغان، كائىناتتىكى ۋە ئىنسانىي ھاياتتىكى گۈزەللىكلەرنى كۈيەيدىغان گۈزەل سەنئەت پەنلىرىنى بەرپا قىلىش ئىسلامىي ھەزارەتنىڭ بىر قىسمىدۇر.

مانا بۇلار ئىسلامىي ھەزارەتنىڭ مەنۋىي تەرىپىدۇر. ئىسلامىي ھەزارەتنىڭ ماددىي تەرىپىمۇ ناھايىتى بۈيۈكتۇر.

ئىنسان اللە قانۇنچىلىق قىلىش ئۈچۈن يارىتىلدى. يەريۈزىنى ئاباد قىلىش ئەنە شۇ كەڭ مەنىدىكى ئىبادەتنىڭ بىر قىسمىدۇر. پەقەت كەڭ مەنىدىكى ئىبادەتلا ئىنساننىڭ

زېمىندىكى خەلىپىلىكىنى ئىشقا ئاشۇرالايدۇ: «ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارنىڭ پەرىشتىلەرگە: مەن يەر يۈزىدە خەلىپە (يەنى ئورۇنباشار) يارىتىمەن دېدى.» □

«اللە سىلەرنى زېمىندىن (يەنى تۇپراقتىن) ياراتتى. سىلەردىن زېمىننى ئاباد قىلىشنى تەلەپ قىلدى.» □

شېرىكىنى يوقۇتۇپ، تەۋھىد بەرپا قىلىش، ئىلاھىي ئادالەت ۋە ئىمانىي ئەخلاق بەرپا قىلىش زېمىننى ئاباد قىلىشنىڭ بىر تەرىپىدۇر. چۈنكى، زېمىن پەقەت ئازغۇنلۇق ۋە بۇزۇلۇشتىن ساقلايدىغان ئىمانىي سايىلەرنىڭ ئاستىدىلا ھەقىقىي ئاباد بولىدۇ. ماددىي تەرەققىيات زېمىننى ئاباد قىلىشنىڭ يەنە بىر تەرىپىدۇر.

ماددىي تەرەققىياتنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئەقلىي ۋە جىسمانىي جەھەتتە تەر تۆكۈشكە، ماددىنىڭ خۇسۇسىيەتلىرىنى

□ سۈرە بەقەرە 30-ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە ھۇد 61-ئايەتنىڭ بىر قىسمى

بىلىشكە، اللە نىڭ كائىناتتىكى قانۇنىيەتلىرىنى (بۇ قانۇنىيەتلىرىنى ھازىرقى زامان جاھىلىيىتى تەبىئەت قانۇنىيەتلىرى دەپ ئاتايدۇ) بايقاشقا، فىزىكا، خېمىيە، مېدىتسىنا ۋە باشقا پەنلەردىن پايدىلىنىشقا توغرا كېلىدۇ.

ھازىرقى زامان جاھىلىيىتى ماددىي تەرەققىياتنىلا ھەزارەت ياكى ھەزارەتنىڭ ئەڭ مۇھىم مەزمۇنى دەپ قارايدۇ. ئەمما ئىسلام ماددىي تەرەققىياتنىڭ ھەزارەت دائىرىسىگە كىرىشىگە ئۇنىڭ ئىلاھىي يولغا ئۇيغۇن بولۇشىنى شەرت قىلىدۇ.

كائىناتتىكى ئېنېرگىيەلەرنى بايقاش تولىمۇ زۆرۈر. لېكىن ئۇ، ئىنساننىڭ يەر يۈزىدە قىلىدىغان ئەڭ مۇھىم ئىشى ئەمەس. ئەڭ مۇھىمى بايقاشتىكى غايە، بايقاش ئۇسۇلى ۋە يولىدۇر.

«ئەڭ مۇھىمى» دېسەك، بەزىلەر: مەنئىي قىممەت قاراشلارنى ماددىي تەرەققىياتنىڭ ئورنىغا ئالماشتۇرۇش دەپتۇ دەپ چۈشۈنۈۋالدى. ئەقلى بار كىشى ھەرگىز ئۇنداق دېمەيدۇ. مەنئىي قىممەت قاراشلار بولغان بىلەن نان بولمىسا قورساق تويمايدۇ، يېقىلغۇ بولمىسا، ماشىنا

پويىزلار ماڭمايدۇ، ئايروپىلان ئۇچمايدۇ. ياساش ئورۇنلىرى بولمىسا، زەمبىرەك، تانكا ۋە راکېتالارنى ياسىغىلى بولمايدۇ. بۇ ناھايىتى ئوچۇق مەسىلە. ئۇنى سۆزلەپ ئولتۇرۇشنىڭ ھاجىتى يوق. لېكىن بۇ جايدا مۇشۇنىڭغا ئوخشاشلا مۇنازىرە تەلەپ قىلمايدىغان ئوچۇق بىر مەسىلە بار. بۇ مەسىلدە ھەرقانداق جاھىلىيەت كۆپ تالىشىدۇ. بولۇپمۇ ھازىرقى زامان جاھىلىيىتى ناھايىتى بەك تالىشىدۇ. ئۇ مەسىلە شۇكى، نان، يېقىلغۇ، ياساش ئورۇنلىرى، ماشىنا، پويىز، تانكا، زەمبىرەكلەر ئۆزى يالغۇز ھالدا ھەزارەتنى، ھەزارەتلىك ئىنساننى رويپاغا چىقىرمايدۇ. زېمىنىنى ھەقىقىي ئاباد قىلالمايدۇ. چۈنكى بۇ نەرسىلەر قىممەت قاراشتىن ئايرىلسا ۋەيرانچىلىق پەيدا قىلىدۇ. بۇ، تارىختىن مانا مەن دەپ چىقىپ تۇرسىمۇ، بەلكى، ھەر خىل ئاگاھلاندۇرۇش سىگناللىرى ۋە جاھىلىيەت سەپلىرى ئىچىگە كەڭ تارقىلىۋاتقان بۇزۇقچىلىقلار بۇنىڭ راستلىقىنى ئىسپاتلاپ تۇرسىمۇ، ئەمما ھازىرقى زامان جاھىلىيىتى بۇنى ئېتىراپ قىلغىلى ئۇنمايدۇ ياكى ئېتىراپ قىلغۇسى كەلمەيدۇ.

ئىنسان ماددىي جەھەتتە قانچىكى تەرەققى قىلغان بىلەن مەنئى قىممەت قاراشلاردىن ئايرىلىپ قالسا، ھاياتىدىنمۇ بەتتەرىلىشىپ كېتىدۇ. ھازىرقى زامان جاھىلىيىتى بۇ سۆزۈمىزنىڭ شاھىدى. مانا ئۇنىڭ ئالدىدا كۆپ مىقداردا ئىلىم بار. ماددىي تەرەققىيات بار. ماددىي كەشپىياتلار بار. تارىختىن بىرى ھېچقانداق بوغۇنغا نىسپ بولمىغان ماددىي پاراۋانلىقلار بار. بىرلا كۈنۈپكىنى بېسىش بىلەن نۇرغۇن ئىشلارنى قىلالايدۇ. چوڭ ئۈسكۈنىلەرنى ئايلاندۇرالايدۇ. خەلقئارا خەۋەرلەرنى ئاڭلىتالايدۇ ۋە كۆرسىتەلەيدۇ. باشقا پىلانلارغا چىقالايدۇ. بۇ شۇنداق، لېكىن ئۇنىڭ ئىنسانلىقى قېنى؟! ئۇ ئۆزىنىڭ ئىنسانلىقىنى ئىزدەپ، تانسىخانلاردا ئىگىز-پەس سەكرىمەكتە ياكى ئەيش-ئىشرەتكە غەرق بولماقتا ياكى كىشىلەرگە تاجاۋۇز قىلىپ دۇنيانىڭ تىنچلىقىنى بۇزماقتا ياكى روھىي شىپاخانىلارغا مېھمان بولماقتا ياكى روھىي شىپاخانىلارغا كېلىپ، كىتىپ تۇرماقتا! گاڭگىرىماقتا! بىئارام بولماقتا! نېرۋىلىرى بۇزۇلماقتا! بەختى ۋەيران بولماقتا!

ھەرقانداق جەمئىيەتتە بۇنىڭدەك ئەھۋاللار قىسمەن يۈز بېرىدۇ. لېكىن ھازىرقى زامان جاھىلىيىتىدە بۇنداق ئەھۋاللار ئىجتىمائىي ئاپەتكە ئايلانماقتا! كۈنسىرى گەۋدىلەنمەكتە! قوقۇنچىلىق نىسبەت بىلەن يۇقىرى ئۆرلىمەكتە!

ئىسلامىي ھەزارەت چۈشەنچىسىدە ئىنسان تۇپراق بىلەن ئىلاھىي روھنىڭ يۇغۇرۇلمىسى دەپ قارىلىدۇ. دارۋىننىڭ ئوخشاش قىممەت قاراش ۋە ئەخلاقلىرىنى چۆرۈۋېتىدىغان ھايات دەپ قارالمايدۇ. ئۇنىڭ ئۆز خاھىشى ئىلاھ قىلىۋېلىپ، اللە نىڭ ئىبادىتىدىن چوڭچىلىق قىلىپ، زوراۋانلىق قىلىدىغان ساختا ئىلاھ بولۇۋېلىشىمۇ يول قويۇلمايدۇ. ئىسلامىي ھەزارەت مانا مۇشۇ چۈشەنچە ئۈستىگە قۇرۇلغان. ئىسلامىي ھەزارەت ئاپىرىدە بولغاندا ئۇنىڭدا تارىختىكى ئەڭ ئۇلۇغ قىممەت قاراشلار بار ئىدى. ئۇنىڭ ماددىي كۆرۈنۈشى تولىمۇ ئاددىي ئىدى: بىر تۈركۈم چىدىر، لاي تام، خورمىزلىق، ئات، تۆگە، قوي، ئوق، قىلىچ... مانا بۇلار ئىسلامىي ھەزارەتنىڭ ئەينى ۋاقىتتىكى كۆرۈنۈشى. لېكىن ئۇ، ئۆزىنىڭ ئاشۇ ئاددىي سۈرىتى بىلەن تارىختىكى بىر چوڭ مۆجىزە ھېسابلىنىدۇ.

بۇنداق تۆۋەن دەرىجىدىكى ماددىي گۈللىنىشنىڭ ئالىي دەرىجىدىكى ھەزارەت ئەمەس، بەلكى ئادەتتىكىچە ھەزارەت قۇرۇپ چىقىشىمۇ كىشىنىڭ ئىشەنگۈسى كەلمەيدۇ. لېكىن مىسلىسىز قىممەت قاراشلاردىن تاشقىنلاپ چىقىپ، ئەمەلىيەتكە ئايلىنىۋاتقان قىممەت قاراشلار ماددىي گۈللىنىشتىكى بۇ نۇقتىنى تۈگىتىپ، «ئىنسانلار ئىچىدىن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان ئەڭ ياخشى بىر ئۆممەت» نى مەيدانغا كەلتۈردى. بۇ ئۆممەت ئىسلامىي ھەزارەتنىڭ ئاخىرقى ھاسىلاتى ئەمەس. بەلكى ئۇ ئىسلامىي ھەزارەتنىڭ تۇغۇلىشى ئىدى، خالاس. بىز مۇشۇ يەردە توختاپ، مۇنۇ سوئالغا جاۋاب ئىزدەيلى: ھەزارەتنىڭ ماددىي ۋە مەنئىي ئىككى تەرىپىنىڭ بىرىدە نۇقتىسىز كۆرۈلگەندە، يەنە بىرى شۇ نۇقتىنى يۆگىيەلمەيدۇ؟!

بۇ سوئالغا ئىسلامىي ئۆممەت تەجرىبىسى بىلەن ھازىرقى ئۆممەت تەجرىبىسى ئېنىق جاۋاب بېرەلمەيدۇ. ئىسلامىي ئۆممەت تەجرىبىسىدە مەنئىي مەدەنىيەت ماددىي مەدەنىيەتتىكى نۇقتىسىز تۈگىتىپ تارىختىكى ئەڭ ياخشى ئۆممەتنى ۋۇجۇدقا كەلتۈردى. ئەمما ماددىي تەرەققىيات ۋە تېخنىلوگىيە تەرەققىياتى مەنئىي مەدەنىيەت بوشلۇقىنى تولدۇرالمىدى. تارىختىكى ئەڭ يامان جاھىلىيەتنى ۋۇجۇدقا كەلتۈردى.

ئىسلامىي ھەزارەت ئۆزىنىڭ دەسلەپكى تۇغۇلىشىدا كۈچ-قۇۋۋەت ئېلىپبېنتلىرىغا ھامىلدار ئىدى. بۇ ئېلىپبېنتلار كېيىنچە بىر-بىرلەپ ئوتتۇرىغا چىقتى.

ئىسلامىي ھەزارەت مۇسۇلمانلارنى ھەرقايسى مەنبەلەردىن ئىلىم ئۆگىنىشكە، ئەينى دەۋرنىڭ ئىلىم-پەن تىلى بولغان يۇنان ۋە لاتىن تىللىرىنى ئۆگىنىشكە، ئىلمىي ئەسەرلەرنى تەرجىمە قىلىشقا، ئۆز ئالدىغا ئىلىم-پەن ھەرىكىتى بەرپا قىلىپ، تەجرىبىچىلىكنى ئىجاد قىلىشقا ئۈندىدى. ياۋروپانىڭ ھازىرقى ئىلىم-پەننى ئۇلارنىڭ مۇسۇلمانلاردىن ئۆگىنىۋالغان تەجرىبىچىلىكىنى ئاساس قىلىپ قۇرۇلغان.

ئىسلامىي ھەزارەت مۇسۇلمانلارنى ماددىي جەھەتتىن گۈللىنىشكە ئۈندىدى. ئىسلام ئۇسۇلىدا قۇرۇلغان شەھەرلەر، ھۆنەر كەسىپلەر، باشقۇرۇش تۈزۈملىرى، مائارىپ تۈزۈملىرى، نازارەت قىلىش تۈزۈملىرى، ھەربىي تۈزۈملىەر، ئەرزىيەت مەھكىمىلىرى... ئەنە شۇ ماددىي گۈللىنىشنىڭ مەھسۇلى ئىدى.

ئىسلامىي ھەزارەت مۇسۇلمانلارنى زېمىننىڭ نامەلۇم جايلىرىنى بايقاشقا، خەرىتىلەرنى سىزىشقا، تارىختىكى ئەڭ زور جۇغراپىيە ھەرىكىتىنى ئېلىپ بېرىشقا ئۈندىدى. ياۋروپانىڭ كېيىنكى بايقاشلىرى، جۈملىدىن فاسكو داجاما، كولومبو، ماگىلان قاتارلىقلارنىڭ ھەرىكەتلىرى ئىسلام جۇغراپىيە بىلىملىرىنى ئاساس قىلغان.

ئىسلامىي ھەزارەت مۇسۇلمانلارنى ناھايىتى زور تەپەككۈر بايلىقى يارىتىشقا ئۈندىدى. ھازىرقىلار بۇ بايلىقنىڭ موللىقى، چوڭقۇرلىقى ۋە ئەسلىلىكىگە ھەيران قالدۇ.

ئىسلامىي ھەزارەت مۇسۇلمانلارنى گۈزەل سەنئەت پەنلىرىنى قۇرۇپ چىقىشقا ئۈندىدى... ئىسلامىي ھەزارەتنىڭ ئەڭ مۇھىم ئالاھىدىلىكى شۇكى، ئۇ زېمىننى گۈللەندۈرۈشتە توغرا ئەقىدىنى چىقىش نۇقتىسى قىلدى. ئەقىدىنىڭ سايىسىدىن چىقىپ كەتمىدى. ئۇلار اللە ۋە ئاخىرەت كۈنىسىگىمۇ ئىشەندى، زېمىننىمۇ ئاباد قىلدى. ئىماننىڭ تەقەززاسى بولغان قىممەت قاراش، ئەخلاق ۋە پىرىنسىپلار بىلەن ماددىي تەرەققىياتنى زىتلاشتۇرمىدى.

ئىسلامىي ھەزارەت كېيىنچە راھەتپەرەسلىك كېسىلىگە مۇپتىلا بولدى. مۇسۇلمانلارنىڭ تارىختىكى ئوڭۇشسۇزلىقلىرى ئەنە شۇنىڭدىن باشلاندى.

راھەتپەرەسلىك ھەر قانداق ئىنساندا بولىدىغان بىر باش قېتىمچىلىق. بۇ توغرىدا ھازىر كۆپ سۆزلەشكە ئورۇن يوق، لېكىن ھەزارەت چۈشەنچىسى ھەققىدە گەپ بولۇنغاندا بۇ

توغرىدا ئازراق توختىلىشقا توغرا كېلىدۇ.

ھەرقانداق بىر مىللەت ئۆسۈپ يېتىلىش باسقۇچىدا ناھايىتى تىرىشچان، ئىرادىلىك بولىدۇ. چۈنكى ئۇ، نۇرغۇن رىقابەتلەرگە دۇچ كېلىدۇ. رىقابەت ئىرادىنى تاۋلايدۇ. كۈچكە كۈچ قوشىدۇ. بىر مەزگىل ئۆتكەندىن كېيىن، بۇ مىللەت ئۆز مەۋجۇتلۇقىنى ئىشقا ئاشۇرۇپ، قۇدرەت تېپىپ، رىقابەتلەرنى يېڭىپ، خاتىرجەم بولۇپ قالىدۇ... ئەنە شۇ چاغدا قولغا كەلتۈرگەن نەتىجىلىرىنى كۆرۈپ، قانائەت ھاسىل قىلىدۇ. بۇنىڭ بىلەن بىر خىل بوشىشى پەيدا بولىدۇ. ئىرادە سۇسلىشىدۇ، راھەتپەرەسلىك باشلىنىدۇ. بولۇپمۇ، غالىبلىققا كۆپ ئىقتىساد قوشۇلۇپ كەلسە تېخىمۇ شۇنداق بولىدۇ.

راھەتپەرەسلىككە ئەگىشىپ يېمىرىلىش باشلىنىدۇ.

راھەتپەرەسلىكنىڭ مەستخۇشلۇقلىرى ئىچىدە ھوزۇر-ھالاۋەتكە چۆككەن كىشىلەر ئۆزىگە بالا-قازانىڭ يېقىنلاپ كېلىۋاتقانلىقىنى تۇيمايدۇ. تۇيىسىمۇ، ئۆز كۈچىگە مەغرۇر بولۇپ ياكى راھەتپەرەسلىكنىڭ ئەللەيلىتىشلىرىدىن كۆزىنى ئاچالماي ھالاكەت سىگىنالىغا قۇلاق سالمايدۇ. راھەتپەرەسلىرنى ۋەيران قىلىدىغان ئىلاھىي قانۇنىيەت ئەنە شۇنداق جارى بولىدۇ: «بىرەر شەھەر (ئاھالىسى) نى ھالاك قىلماقچى بولساق، ئۇنىڭدىكى دۆلەتمەن ئادەملەرنى (بىزگە ئىتائەت قىلىشقا) بۇيرۇيمىز، ئۇلار ئىتائەت قىلماي، پىسقى - پاسات قىلىدۇ - دە، ئۇلارغا ئازابىمىز تېگىشلىك بولىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنى قورقۇنچىلىق رەۋىشتە ھالاك قىلىمىز.» □

ئىلاھىي قانۇنىيەت ھېچكىمگە يان باسمايدۇ. بەزى مىللەتلەر باھانە تېپىپ، ئىلاھىي قانۇنىيەتنى ئۆزىگە يان باستۇرماقچى بولىدۇ: «يەھۇدىيلار ۋە سارالار: بىز ئاللاھنىڭ ئوغۇللىرىدۇرمىز (يەنى ئاتا-بالىدەك يىقىنىمىز) ۋە (بىز ئاللاھنىڭ دىنىدا بولغاچقا) دوستلىرىدۇرمىز دېدى. ئېيتقىنكى، (ئۇنداق بولسا) ئاللاھ نېمە ئۈچۈن سىلەرنى گۇناھكار تۈپەيلىدىن ئازاب قىلىدۇ؟» □

ئىسلامىي ئۈممەتمۇ راھەتپەرەسلىشىپ، دۇنياغا بېرىلىپ كەتكەنلىرىدە ئۆزگەرمەيدىغان ئىلاھىي قانۇنىيەت بويىچە يىمىرىلدى: «ئاللاھنىڭ (مەخلۇقاتلار ئۈستىدە قوللانغان) يولىدا ھەرگىزمۇ ھېچقانداق ئۆزگىرىشنى كۆرمەيسەن، ئاللاھ يولىدا ھەرگىز يۆتكىلىشىمۇ (يەنى

ئازابنىڭ ئازابقا تېگىشلىك بولغانلار ئۈستىدىن باشقىلارنىڭ ئۈستىگە يۆتكىلىشىنى) كۆرمەيسەن.» □

مۇسۇلمانلاردا بىر تەرەپتىن راھەتپەرەسلىك ئەۋج ئالدى. يەنە بىر تەرەپتىن بۇنىڭغا تېخىمۇ خەتەرلىك يول بىلەن ئىنكاس قايتۇرۇلدى. يەنى دۇنيانى تاشلاش، ماددىي كۈچكە سەۋەب قىلماسلىق تەشەببۇس قىلىندى. شۇنىڭ بىلەن ئىسلامىي ھەزارەت بىرلا □ سۈرە ئىسرا 16-ئايەت □ سۈرە مائىدە 18-ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە فاتىر 43-ئايەتنىڭ بىر قىسمى

ۋاقىتتا ماددىي ۋە مەنىۋىي جەھەتتىن يىمىرىلدى. راھەتپەرەسلىك مەنىۋىي ھەزارەتنى بۇزدى. سوپىزم ماددىي ھەزارەتنى ۋەيران قىلدى.

مۇسۇلمانلارنىڭ راھەتپەرەسلىك قىلغىنى خاتا ئىدى. بۇنى رۇسلايمەن دەپ دۇنيانى تاشلاشنى، ماددىي كۈچكە سەۋەب قىلماسلىقنى تەشەببۇس قىلىش تېخىمۇ خاتا ئىدى. چۈنكى، بۇ ئىككى ئىشنىڭ ھەر ئىككىسى زەئىپلىشىشكە سەۋەب بولاتتى. زەئىپلىشىش دۈشمەنلەرنىڭ ئىشتاھاسىنى قوزغىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ھەر تەرەپتىن يوپۇرۇلۇپ كېلىپ، اللە نىڭ دىنىنى تۈگىتىشنى قەست قىلدى.

ھەرقايسى ساھەلەردە ئومۇميۈزلۈك تارايىتىش - كىچىكلىتىش دولقۇنى پەيدا بولدى. تەپەككۈر ۋە ئىلىمىمۇ تارايىدى. ئەدەبىيات ۋە سەنئەتمۇ تارايىدى. سىياسەت، ئىقتىساد، جەڭمۇ تارايىدى. سانائەت ۋە يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشمۇ تارايىدى، ئەخلاقىمۇ تارايىدى. ھەممىدىن ئاۋۋال ئەقىدە تارايىدى، ئىمان ۋە ئىبادەت ئۇقۇمى تارايىدى.

بۇ ئەھۋال نەچچە ئەسىر شۇنداق دىۋان قىلدى. ئىسلام دۇنياسى كۈنسىپرى تۆۋەنلىدى، دۈشمەنلەر كۈنسىپرى كۈچەيدى. مۇداپىئەدىن ھۇجۇمغا ئۆتتى. ئىسلام دۇنياسىنى پارچىلاپ يۇتۇۋالدى. مۇسۇلمانلارنى قۇل قىلدى ۋە خورلىدى. ئىسلامنى يوق قىلىشنى قەست قىلدى...

ئىسلام دۇنياسى ئاخىرى ئويغاندى. بۇ چاغدا ئۇ ئىچكىرى تەرىپىدىن يىمىرىلىپ كەتكەن، دۈشمەن قولىغا تامامەن چۈشۈپ قالغان ئىدى.

ئىسلام دۇنياسىنىڭ يىمىرىلىشى تارىختا يۈز بەرگەن ئازغۇنلۇقلارنىڭ تەبىئىي نەتىجىسى. ئىمان ئۇقۇمىنىڭ ۋاكوئوملاشقانلىقىنىڭ، ئىبادەت ئۇقۇمىنىڭ ۋاكوئوملاشقانلىقىنىڭ، يۆلىنىۋېلىش

پاسسىپلىقنىڭ، اللە تەييارلاشقا بۇيرۇغان كۈچ - قۇۋۋەت ۋاستىلىرىنى تەييارلىمىغانلىقنىڭ نەتىجىسى.

بۇ ئازغۇنلۇققا كۈچ جەھەتتىن تەڭلىشىدىغان يەنە بىر مۇسبەت يۈز بەردى. ئۇ بولسىمۇ، زامانىمىزدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ روھىي مەغلۇبىيىتىدۇر. ھەقىقىي دىنغا قايتقان، دىننى ئەمەلىي ئىجرا قىلىۋاتقان ئايرىم كىشىلەرنى ھېسابقا ئالمىغاندا، مۇتلەق كۆپ ساندىكى مۇسۇلمانلار تېخى بۇ مەغلۇبىيەتتىن ئېسىگە كېلىپ بولالمىدى. بۇ روھىي مەغلۇبىيەت ئىدىيىۋى ھۇجۇمنىڭ زەھەرلىرىنى ئويلىنماستىن، قارشىلىق كۆرسەتمەستىن قوبۇل قىلىشقا شارائىت ھازىرلىدى.

ئىدىيىۋى ھۇجۇم مۇسۇلمانلارنىڭ كالىسىغا نۇرغۇن ئازغۇن چۈشەنچىلەرنى كىرگۈزۈۋەتتى. ھەزارەت چۈشەنچىسى شۇ چۈشەنچىلەرنىڭ بىرى.

مۇسۇلمانلار ئىدىيىۋى ھۇجۇمنىڭ ئاسارىتىگە ئۇچرىغاچقا، تەرەققىياتتا كېيىن قېلىشقا مۇسۇلمانلىق سەۋەب بولدى، دەپ گۇمان قىلىشتى.

بۇ ھەقىقەتتىن تولمۇ يېراق بىر گۇماندۇر. ئۇلار كېيىن قالغاندا ئىسلامنىڭ ھەقىقىتىدىن تولمۇ يېراقلاشقان ئىدى. بۇ يېراقلىشىش ئۇلارنى تەرەققىياتتا كېيىن قويغان ئىدى.

مانا بۇ گۇمان ئۇلارنى ئىسلامنىڭ سىرتىدىن، غەرب ھەزارىتىدىن، يەنى ھازىرقى زامان جاھىلىيىتىدىن ھەل قىلىش چارىسى ئىزدەتكۈزدى.

ھازىرقى زامان جاھىلىيىتى ئۇلارغا مۇنداق دېدى: «ھەزارەت دېگەن ماددىي، ئىلمىي ۋە تېخنولوگىيە تەرەققىياتىدۇر. ماددىي تۇرمۇشنى ئاسانلاشتۇرۇپ، ئىنساننىڭ يۈكىنى مېخانىكىغا يۈكلەشتۈر. كېسەل ئاغرىقلىرىنى دورىغا تايىنىپ يوق قىلىشتۇر.»

ھازىرقى زامان جاھىلىيىتى ئېغىزىدا دېمىسىمۇ، ئەمەلىي ھەرىكىتى بىلەن يەنە مۇنداق دېدى: «قىممەت قاراش، ئەخلاق، پىرىنسىپ دېگەن جانغا ئەسقاتمايدىغان بەھۋەدە نەرسىدۇر.»

ھەزارەتلەشمەكچى بولغان «زامانىۋى مۇسۇلمانلار» پەيدا بولدى. ئۇلار قالاقلىق قالىقنى

چۆرۈۋېتىپ، نەچچە يىل ئىچىدە نەچچە ئەسىرلىك قالاقلىقنى تۈگەتمەكچى بولۇشتى.
ئۇلار غەربنىڭ ئۇسۇلى بويىچە ھەزارەتلىشىپ دىنسىزلاشتى.

ئۇلار ناھايىتى سۇسۇلۇق، خۇشياقماسلىق بىلەن ماددىي كۈچ - قۇۋۋەتنىڭ بەزىبىر سەۋەبلىرىنى قىلدى. شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئۇلار غەربنىڭ راھەتپەرەسلىكىگە قۇلاق تۈۋىغىچە چۆكتى. زامانىۋىي ئۆيلەر، كۆركەم ئۆي جاھازىلىرى، ماشىنا، ئايروپىلانلار، توك ئوچاقلىرى، توڭلاتقۇ، تاركېسىملەر، ھاراق، قىمار، جىنسىي قالايمىقانچىلىق «تەرەققىيات» بولۇپ قالدى. بۇنىڭ سىرتىدا يەنە ئەخلاقىي بۇزۇقچىلىقلار بار. بۇنى ئۇلار ئۆزىمۇ ئېغىزىدا ئېتىراپ قىلىدۇ، كۆڭلىدە ئەخلاقىي بۇزۇقچىلىقنىڭ تېخىمۇ كەڭ تارقىلىپ كېتىشىنى ئارزۇ قىلىدۇ. شۇنداق بولغاندا ئۇلار كۆڭلىگە كەلگەن نىجىسلىقلارنىڭ ھەممىنى تەرەققىيات نامى بىلەن قىلالايدۇ ئەمەسمۇ؟!

ئۇلار ھە دېسلا سانائەتلىشىش، باي بولۇش، تۇرمۇش سەۋىيىسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش، ئېلىكتىرلىشىشنى تەرغىب قىلىدۇ. راست، بۇ ھەقىقىي ماددىي تەرەققىيات. لېكىن قىممەت قاراش ۋە ئەخلاق بولمىغاندا بۇ تەرەققىياتنىڭ نېمە ئەھمىيىتى بولىدۇ؟ دىن بولمىغاندا ئۇنىڭ نېمە قىممىتى بولىدۇ؟ ئۇلار ئۆزىنى بۇنىڭ بىلەن خورلۇقتىن قۇتۇلدۇق دەپ ئويلايدىكەن! ئۇلار ھازىرقى زاماندىكى تارىخچى توۋىنېينىڭ ئاتا تۈرك تۈركىيىسى ھەققىدىكى مۇنۇ سۆزىنى ئاڭلاپ باقسۇن:

«تۈركلەر ئاساسىي قانۇننى ئۆزگەرتىش بىلەنلا بولدى قىلمىدى. (قانۇننى ئۆزگەرتىش قانۇننى ئىسلاھ قىلىش مەزگىلدە ئانچە تەس ئىش ئەمەس.) بەلكى يېڭىدىن قۇرۇلغان تۈركىيە جۇمھۇرىيىتى ئىسلام دىنىنى ھىمايە قىلغۇچىنى (خەلىپىنى) يوق قىلدى. خەلىپىنىڭ ئورنىنى (خەلىپىلىكىنى) ئەمەلدىن قالدۇردى. دىنى زاتلارنى ھوقۇقىدىن قالدۇرۇپ، ئۇلارنىڭ تۈزۈملىرىنى بىكار قىلدى. ئاياللارنىڭ ھىجابىنى يوقاتتى. ھىجابغا ئالاقىدار ھەممە ئىشنى چەكلىدى. ئەرلەرنى شەپكە كېيىشكە مەجبۇرلىدى. شەپكە ئەنئەنىۋىي، ئىسلامىي نامازغا، بولۇپمۇ سەجدە قىلىشقا پۈتلىشىدۇ. ئىسلام شەرىئىتىنى پۈتۈنلەي سۈپۈرۈپ تاشلىدى. شېۋىتسارىيە قانۇنىنى تۈركچىگە تەرجىمە قىلىپ، شۇ قانۇننى يولغا قويدى. ئىتالىيەنىڭ

جنايى ئىشلار قانۇنىنى ئىجرا قىلدى. بۇ ئىككى قانۇن دۆلەت مەجلىسىدە ئاۋازغا قويۇلغاندىن كېيىن، مەجبۇرى يولغا قويۇلدى. ئەرەبچە يېزىقىنى لاتىنچىغا ئۆزگەرتتى. بۇنىڭ بىلەن ئوسمانىيلارنىڭ قەدىمكى ئەدەبى مىراسلىرىنىڭ ناھايىتى كۆپ قىسمى تاشلىۋىتىلدى.

غەرب كۆزەتكۈچىلىرى تۈركلەرنى تەنقىدلاشتا چەكتىن ئاشۇرۇۋەتمەسلىكى ۋە ئۇلارنى مەسخىرە قىلماسلىقى كېرەك! چۈنكى، دورامچى تۈركلەرنىڭ قىلماقچى بولغىنى پەقەت ئۆز ۋەتىنىنى ۋە ئادەملىرىنى ھازىرقى ھالىتىدىن بىزنىڭ ھالىتىمىزگە ئۆزگەرتىشتىن ئىبارەت. بىز ئۇلارنىڭ بۇ چاكنىلىقىنى تەنقىدلاۋاتىمىز. ئۇلار گەرچە كېيىن قالغان بولسىمۇ، غەرب دۆلەتلىرى ۋە غەرب خەلقلەرنىڭ قىلغانلىرىنى قىلىپ باقماقچى.

بىز تۈركلەرنىڭ نىشانىنى تولۇق بايقىغىنىمىزدا ھەيرانلىق ئىچىدە مۇنداق بىر سوئالنى سوراشقا مەجبۇر بولىمىز: ئۇلارنىڭ بۇ نىشانى شۇ نىشانغا يېتىش ئۈچۈن كۆرەش قىلىش جەريانىدا كۆرسەتكەن تىرىشچانلىقلىرىغا ئەرزىمدۇ؟

ناھايىتى ئېنىقكى، بىز غۇرۇرلۇق، ئەنئەنىۋىي مۇسۇلمان تۈركىيىنى ياخشى كۆرمەيمىز. بۈتۈركىيە بىزگە ئۆلگۈر كاپىرلار دېگەن نەزەر بىلەن قارايتتى. ئۆزىنىڭ بىزدەك بولۇپ قالغىنىغا شۈكرى قىلاتتى. بۇ بىزنىڭ ئۆچمەنلىكىمىزنى قوزغايتتى. كونا ئەنئەنىۋىي تۈركىيە ئۆزىنىڭ خىمىرتۇرۇچىنى ئالاھىدە چاغلانغانىتى. شۇڭا بىز بۇ ئالاھىدە خىمىرتۇرۇچىنى خۇنۇكلەشتۈرۈپ، تۈركچە مۇجمەللىك دەپ ئاتاپ، تۈركلەرنىڭ كىبرىسىنى يەرگە ئۇرماقچى بولدۇق... ئاخىرى بىز تۈركلەرنىڭ مەنىۋىي قوغدىنىش كۈنلۈكىنى پاقىلېۋىتىشكە مۇۋەپپەقىيەت بولدۇق. ئۇلارنى دورامچىلىق ئىنقىلاۋى قوزغاشقا كۈشكۈرتتۇق. دورامچىلىق ئۇلارنى بىزنىڭ كۆز ئالدىمىزدىلا ۋەيران قىلدى.

بىزنىڭ رىغبەتلەندۈرۈشىمىز ۋە نازارىتىمىز بىلەن تۈركىيە ئۆزگەردى، ئۆزىنى بىزگە ۋە باشقا غەرب خەلقلەرگە ئوخشاش قىلىدىغان ۋاستىلەرنى ئىزدەشكە باشلىدى... ھازىر بىز بۇنىڭدىن سىقىلىش ھېس قىلىۋاتىمىز. بەلكى ئۆچمەنلىك ۋە نارازىلىق تۇيغۇسىدا بولۇۋاتىمىز. تۈركىيە بىزگە: مەن نېمىلا قىلسام سېنىڭ نەزەرىڭدە خاتامۇ؟ دېيىشى مۇمكىن. تۈركىيە بىزگە ئاڭلىتىپ تۇرۇپ «مۇقەددەس كىتاب» بىزنىڭ تۆۋەندىكى بۆلەكلىرىنى ئوقۇشى مۇمكىن:

«بىز سىلەرنىڭ دېيىڭلارنى چالدۇق، سىلەر ئۇسسۇل ئوينىمىدىڭلار؛ بىز سىلەرنىڭ غېمىڭلارنى يېدۇق، مەت قىلىپمۇ قويمىدىڭلار؛ بىز قايغۇردۇق، سىلەر ئىچ ئاغرىتىدىڭلار.»

نېمىلا دېگەن بىلەن بىزنىڭ تۈركلەرنى تەنقىدلىشىمىز بەك قوپال بولۇپ كەتتى، يوق ئەينىغۇ ئارتىمدۇق، شۇنداقتمۇ چەكتىن ئېشىپ كەتتى. چۈنكى، تۈركلەرنىڭ تىرىشچانلىقلىرى بىكار كەتمەي، ئۆزلىرى ئۈمىد قىلغان مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشىپ قالسا، قانچىلىك مەدەنىيەتلىشىپ كەتمەكچى؟! بۇ نۇقتا دورامچىلىقنىڭ ئەجەبلىك ئىككى ئاجىزلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ:

بىرىنچى ئاجىزلىق شۇكى، دورامچىلىق ئەگەشكۈلۈكتۇر، ئىجادىيلىق ۋە كەشىپ قىلىش ئەمەس. شۇنىڭ ئۈچۈن دورامچىلىق پەرزەن ئۇتۇق قازانغان تەقدىردىمۇ، دورامچىلار جەمئىيەتتە پەقەت سانائەت مەھسۇلاتلىرى كۆپىيىدۇ خالاس! ئەمما ئىنسان روھىيىتىنىڭ ئىجادچانلىق ئىقتىدارى جارىيە قىلدۇرۇلمايدۇ.

ئىككىنچى ئاجىزلىق شۇكى، دورامچىلىق ناھايىتى چوڭ بولغاندا پەقەت رەڭگى ئۆگۈپ كەتكەن مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشەلەيدۇ. بۇ ھالەتتە دورامچىلار پەقەت ساناقلىق ساھەلەردىلا ئۆز يولىنى تاپالايدۇ... غالىبلارنىڭ ئاخىرى ئېرىشىدىغىنى دورامچى ھەزارەت يالاڭتۆشلىرىنى كۆپەيتىش. (غەرب ھەزارىتىگە قۇل بولغانلارنى دېمەكچى)»

مانا بۇ سۆز خىرىستىئانلارنىڭ ئاشكارا ھاقارىتى ۋە ئوچۇق تاماشا كۆرۈشىدۇر. ئۆزىنى يوقاتقانلارنىڭ، ئىنسانىيەتكە ئۆز ئالدىغا بىرەر نەرسە سوۋغا قىلالىمىغانلارنىڭ تاماشاسىنى كۆرگەنلىكتۇر.

ھەقىقى مۇسۇلمانلاردا 20-ئەسىرنىڭ جاھىلىيىتى ئىچىدە ئېزىپ يۈرگەن ئىنسانلارغا بېرىدىغان نۇرغۇن، نۇرغۇن نەرسىلەر بار...

مۇسۇلمانلار ماددىي گۈللىنىشىنى قەيەردىن ئالغۇسى كەلسە شۇ يەردىن ئالسۇن، لېكىن ئىلاھىي يول ئاساسىدا گۈللەنسۇن. ئىسمى جىسمىغا لايىق ھەقىقى ھەزارەت قۇرۇپ چىقسۇن! ئۇلار ئىلىم-پەن، ماددىي تەرەققىيات ۋە تېخنىلوگىيىنى قوبۇل قىلسۇن. لېكىن ئۇلار بۇ قوبۇللانمىلارنى قايسى مەقسەتكە ئىشلىتىدىغانلىقىنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋالسۇن...

ئۇلار بۇ قوبۇللانمىلارنى شەھۋانىي نەپسىگە قۇل بولۇشقا، ئاخىرەتنى ئۇنتۇپ، دۇنياغا بېرىلىشكە، اللە قا ئىبادەت قىلماي شەيتانغا چوقۇنۇشقا ئىشلىتىمدۇ؟

ئۇنداق قىلسا ئۇلار ئۆزىنى خار-زەبۇنلۇقتىن قۇتقۇزالمىدۇ. ئىنسانىيەتنى ئۆزىنى يۇتتۇرۇپ قويۇش ۋە گاگىراشتىن قۇتقۇزالمىدۇ.

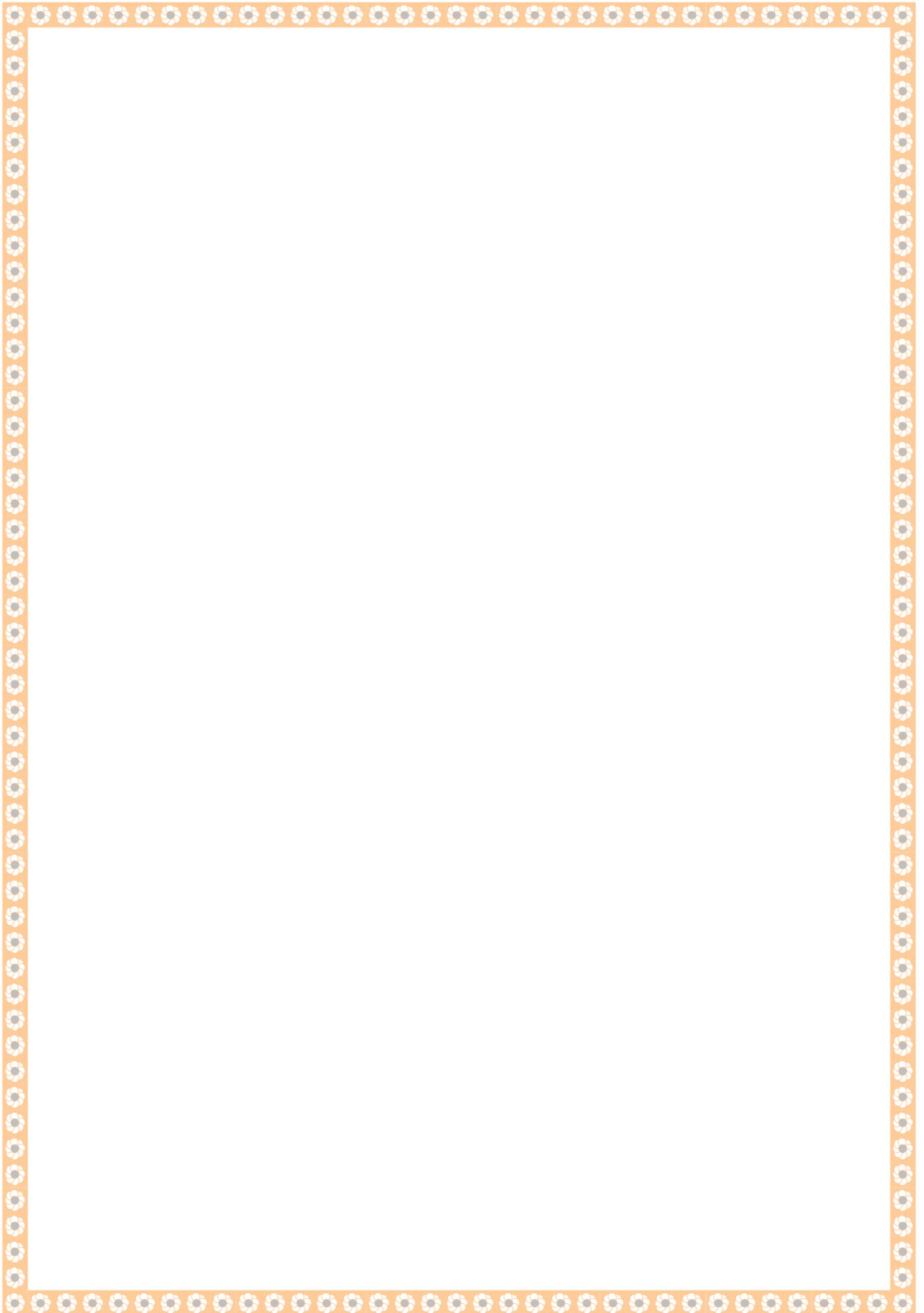
ئۇلار بۇ قوبۇللانمىلارنى ئىلاھىي يولنى بەرپا قىلىشقا، ئىلاھىي دۆلەتنى قايتا قۇرۇشقا، ئىلاھىي ئادالەتنى بەرپا قىلىشقا، سىياسىي، ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي، ئائىلىۋىي، جىنسى ، پىكرىي، ئەدەبىيات-سەنئەت مۇناسىۋەتلىرىنى ئەخلاقىي قائىدىلەر ئۈستىگە بەرپا قىلىشقا... ئىشلەتسىچۇ؟ باشقىچە قىلىپ ئېيتقاندا ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسىنى ئىشقا ئاشۇرسىچۇ؟ ئىماننى ئەمەلىيلەشتۈرسىچۇ؟ ئىبادەتنىڭ توغرا ئۇقۇمىنى ئىشقا ئاشۇرسىچۇ؟

بۇ چاغدا ئۇلار ئۆزىنى قۇتۇلدۇرۇپ قالدۇ. يول ئىزدەۋاتقان ئازغۇن ئىنسانلارغا نىجاتلىق قولىنى سۇندۇ. بۇ اللە قا تەس ئەمەس: «اللە ئىچىڭلاردىكى ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان كىشىلەرگە، ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى زېمىندا ھۆكۈمران قىلغاندەك، ئۇلارنىمۇ چوقۇم ھۆكۈمران قىلىشىنى، ئۇلار ئۈچۈن تاللىغان دىننى چوقۇم مۇستەھكەم قىلىپ بېرىشىنى ۋە ئۇلارنىڭ قورقۇنچىسىنى ئامانلىققا ئايلاندۇرۇپ بېرىشىنى ۋەدە قىلدى، ئۇلار ماڭا ئىبادەت قىلىدۇ، ماڭا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەيدۇ، شۇ ۋەدىدىن كېيىن كاپىر بولغانلار اللە نىڭ ئىتائىتىدىن چىققۇچىلاردۇر.» □

(اللە نىڭ ياردىمىگە ئېرىشىشكە ھەقىقەت بولغانلار) شۇنداق كىشىلەردۇركى، ئەگەر ئۇلارنى يەر يۈزىدە ئۈستۈنلۈككە ئىگە قىلساق، نامازنى ئادا قىلىدۇ، زاكات بېرىدۇ، ياخشى ئىشلارغا بۇيرۇيدۇ، يامان ئىشلاردىن توسىدۇ. ئىشلارنىڭ ئاقىۋىتى اللە غا مەنسۇپتۇر (يەنى ھەممە ئىشلار ئاخىرەتتە اللە غا قايتىدۇ). □

□ سۈرە نۇر 55-ئايەت □ سۈرە ھەج 41-ئايەت

شۇنىڭدەك (يەنى سىلەرنى ئىسلامغا ھىدايەت قىلغاندەك) كىشىلەرگە (يەنى ئۆتكەنكى ئۈمىمەتلەرگە) شاھىت بولۇشۇڭلار ئۈچۈن ۋە پەيغەمبەرنىڭ سىلەرگە شاھىت بولۇشى ئۈچۈن، بىز سىلەرنى ياخشى ئۈمىمەت قىلدۇق... □

پارلاق ئىستىقبال

كىتابىمىزنىڭ يۇقىرىقى بەتلەردە ئىسلامنىڭ بەزىبىر ئاساسى چۈشەنچىلىرى ئۈستىدە توختىلىپ، دىننى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام - مەدنىيەت بىۋاسىتە قوبۇل قىلغان، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆز قولىدا تەربىيەلەنگەن ساھابىلەرنىڭ ۋە ئۇلارغا يانداش ئۆتكەن بىر قانچە ئەۋلاد مۇسۇلمانلارنىڭ مەزكۇر چۈشەنچىلەرنى قانداق چۈشە - نىگەنلىكىنى، بۇ چۈشەنچىلەرنىڭ كېيىنچە قانداق خاتا چۈشىنىلگەنلىكىنى، بۇ خاتا چۈشەنچىلەرنىڭ مۇسۇلمانلار ھاياتىغا تەسىر كۆرسىتىپ، ئۇلارنى يۇقىرى پەللىدىن بۇ كۈنلەردىكى ئازگالغا چۈشۈرۈپ، سەلدىكى كۆپۈكچىلەرگە ئوخشاش قىلىپ قويغانلىقىنى سۆزلەپ ئۆتتۇق.

ئەمدى ئالدىمىزغا تەبىئىي ھالدا مۇنداق بىر سوئال قويىلىدۇ: بۇندىن كېيىنكى ئىشلار قانداق بولۇپ كېتەر؟

بۇ سوئالغا ئۆز تەقدىرى بىلەن ئىسلام ئويغىنىش ھەرىكىتىنى بارلىققا كەلتۈرگەن ئالەم جاۋاب بەرسۇن: «ئالەم (خالغان) ئىشنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا قادىردۇر، لېكىن ئىنسانلارنىڭ تولىسى (بۇنى) ئۇقمايدۇ...» □

ئىسلام ئويغىنىش ھەرىكىتى غالىب ئالەمنىڭ تەقدىرىدۇر. ئالەم ئىسلام ئويغىنىش ھەرىكىتى ئارقىلىق مۇسۇلمانلارنى ھەر تەرەپتىن ئىسكەنجىگە ئېلىپ، ئۇلارنى سەلدىكى كۆپۈكچىلەرگە ئوخشاش قىلىپ قويغان ھالەتتىن قۇتقۇزۇپ، رۇس يولغا ئېلىپ چىقىشنى، يەنە بىر قېتىم يىلتىز تارتقۇزۇشنى، ئۇلارنىڭ رولىنى جارى قىلدۇرۇپ، ئۇلارنىڭ ئۆزىنى خار - زەبۇنلىقتىن، چېچىلاڭغۇلۇقتىن، گاڭگىراشتىن قۇتقۇزۇشنى، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئۇلار ئارقىلىق گاڭگىراۋاتقان

ئىنسانىيەتكە يورۇقلۇق شولسى چۈشۈرۈپ، ئۇلارنى ھىدايەتكە باشلاشنى تەقدىر قىلدى.

لېكىن ئىسلام ئويغىنىش ھەرىكىتىنىڭ ئالدىدىكى يولدا داۋانلار كۆپ. تىكەنلەر كۆپ،

ئوڭۇشسۇزلىقلار كۆپ. بۇ يولدا ماڭغانلارغا زىيانكەشلىك قىلىپ، ئۇلارغا بىر-بىرلەپ چاڭ سالىدىغان ياۋايى ھايۋانلار كۆپ. چۈنكى بۇ ھايۋانلار شۇنى ناھايىتى ئوبدان بىلىدۇكى، ئۇلار بۈگۈن چاڭ سالىمسا، ئەتە ئامالسىز قالدۇ.

بېراق «مۇسۇلمانلارنىڭ ھازىرقى ئەھۋالى» دېگەن كىتابتا كۆرسىتىپ ئۆتكىنىدەك، خۇشخەۋەر توساقتىن چوڭ! اللە نىڭ تەقدىرى ئۆز يولىنى داۋاملاشتۇرماقتا، تەقدىرنىڭ ئالدىنى ھېچنەرسە توسالمايدۇ. «كاپىرلار قوتۇلدۇق دەپ ئويلىمىسۇن، ئۇلار (پەرۋەردىگارىنىڭ جازاسىدىن) ھەقىقەتەن قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ.» □

ئەمما ئىسلام ئويغىنىش ھەرىكىتى يولدا پۈتلىشىپ كەتمەسلىك ئۈچۈن ئوڭۇشسۇزلىقلارنى بىلىشى، داۋاندىن ئۆتۈشكە تەييارلىق قىلىشى ھەم زىيانداش ياۋايى ھايۋانلارنىڭ خاراكتېرىنى چۈشىنىپ، ئۇلار بىلەنكى جەڭنىڭ خاراكتېرىنى ۋە جەڭ مەيدانلىرىنى بىلىشى كېرەك! بەزى ياۋايى ھايۋانلار مۇسۇلمانلارغا ئىچ ئاغرىتىپ قويماي ياكى بۇ يولدا ماڭغانلار بىلەن كىلىشىپ ئۆتەر دېگەن گۇماندا بولماسلىقى كېرەك!

ئىسلام ئويغىنىش ھەرىكىتى مەيلى خالىسۇن ياكى خالىمىسۇن، اللە نىڭ دۈشمەنلىرى بىلەن قانلىق جەڭ قىلىدۇ. چۈنكى، بۇ دۈشمەنلەر ئىسلام ئويغىنىش ھەرىكىتىگە يول قويمايدۇ، ئۇرۇش ئاچماي قالمايدۇ: «سەن يەھۇدىيلار ۋە ناسارالارنىڭ دىنىغا كىرمىگىچە، ئۇلار سەندىن ھەرگىزمۇ رازى بولمايدۇ...» □

«...كۇففارلار قولىدىن كەلسىلا سىلەرنى دىنىڭلاردىن قايتۇرۇۋە -

□ سۈرە ئەنفال 59-ئايەت □ سۈرە بەقەرە 120-ئايەتنىڭ بىر قىسمى

تەكەنگە قەدەر سىلەر بىلەن داۋاملىق ئۇرۇشىدۇ...» □

شۇنىڭ ئۈچۈن ئىسلام ئويغىنىش ھەرىكىتى بۇ جەڭدە يېڭىشكە قانداق تەييارلىق قىلىش لازىملىقىنى بىلىشى كېرەك! ھەممىدىن ئاۋۋال شۇنى چۈشىنىشى كېرەككى، بۇ جەڭ قايسىدۇر بىر گۇرۇھ بىلەن ياكى بىر دۈشمەن بىلەن قىلىدىغان جەڭ ئەمەس. بەلكى، بۇ بارلىق مۇسۇلمانلارنىڭ بارلىق دۈشمەنلەر بىلەن قىلىدىغان جېڭدۇر... چۈنكى، دىن ۋە دىن دۈشمەنلىرىلا بولدىكەن، دىن بىلەن دۈشمەن ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەت تۈگىمەيدۇ. دىن

دۈشمەنلىرى بىلەن بۆلۈنۈپ جەڭ قىلغاندا دۈشمەننى يەڭگىلى بولمايلا قالماستىن بەلكى ئۇنىڭغا يەم بولۇپ كېتىدىغان گەپ. شۇنىڭ ئۈچۈن بارلىق مۇسۇلمانلار ئىتتىپاقلىشىپ، بىرلىكسەپ ھاسىل قىلىپ، جەڭ قىلىشى كېرەك! باشقا ئىشتا ئىختىلاپلاشسىمۇ، بۆلۈنسىمۇ بۇ ئىشتا بۆلۈنمەسلىكى كېرەك!

بىز بارلىق مۇسۇلمانلار ئىتتىپاقلىشىشى كېرەك دېسەك، بەزىلەر بىر مۇسۇلمان قالماي ھەممىسى ئىتتىپاق ھاسىل قىلسۇن دېگەن ئوخشايدۇ، دەپ ئويلاپ قالدۇ. بۇ مۇمكىن ئەمەس. تارىختا ھېچقانداق بىر جەمئىيەتتە ھەممە ئادەم قىرققاندەك تەپتەكشى ھالەتتە بىردەك ئالىي دەرىجىدە ياكى مۇستەھكەم دەرىجىدە ياكى ياخشىلىققا يۈزلىنىشتە بولۇپ باققان ئەمەس. كۆپ قېتىم دەپ ئۆتكىنىمىزدەك، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ جەمئىيىتىمۇ ئۇنداق تەكشى ئەمەس ئىدى.

بىز بارلىق مۇسۇلمانلار ئىتتىپاقلىشىشى دېگەندە، مۇسۇلمانلار ئىچىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ جەمئىيىتىدە ۋۇجۇدقا كەلگەندەك، بىر مۇستەھكەم بازار ۋۇجۇدقا كەلسۇن، بۇ بازار شۇنداق كۈچلۈك ۋە مۇستەھكەم بولسۇنكى، ئۆتىمانى ئاجىزلارنى،

□ سۈرە بەقەرە 217 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

توساقچىلارنى، كېيىن تارتقۇچىلارنى، ئېغىرلىق قىلغۇچىلارنى، مۇناپىقلارنى چاندۇرماي ئۆزىگە قوشۇپ، نىشان تەرىپىگە قاراپ ماڭغان سەپىرنى داۋاملاشتۇرالىسۇن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆز قولى بىلەن قۇرۇپ چىققان بازار ئۆز ئىچىدىكى شۇنداق گورۇھلارنىڭ توسقىغا ئۇچرىماي، ئۆز يولىنى داۋاملاشتۇرۇپ، اللە نىڭ دۈشمەنلىرى ئۈستىدىن ھەل قىلغۇچ غەلبىگە ئىرىشكەندەك، غەلبىگە ئىرىشىشۈن دېمەكچى بولىمىز.

ئىسلام ئويغىنىش ھەرىكىتىگە ناھايىتى ئېنىق مەلۇم بولسۇنكى، بۇ بىر گورۇھ بىلەن يەنە بىر گورۇھ ئوتتۇرىسىدىكى ياكى بىر خەلق بىلەن يەنە بىر خەلق ئوتتۇرىسىدىكى ياكى بىر تۈرلۈك قورال بىلەن يەنە بىر تۈرلۈك قورال ئوتتۇرىسىدىكى... جەڭ ئەمەس. بەلكى ئۇ، ھەممىدىن ئاۋۋال ئېتىقاد بىلەن ئېتىقاد ئوتتۇرىسىدىكى، يول بىلەن يول ئوتتۇرىسىدىكى جەڭدۇر. اللە قا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشىنىدىغان ئېتىقاد بىلەن اللە قا شېرىك كەلتۈرىدىغان ياكى اللە نى تۈپتىن ئىنكار قىلىدىغان ئېتىقاد ئوتتۇرىسىدىكى جەڭدۇر. تەۋھىد ئېتىقادى ئۈستىگە قۇرۇلغان، ئىلاھىي مەنبەدىن

ئېلىنغان يول بىلەن شېرىك ياكى كۆپى ئۈستىگە قۇرۇلغان غەيرى ئىلاھىي مەنبەدىن ئېلىنغان يول ئوتتۇرىسىدىكى جەڭدۇر.

ئېتىقاد ئۆزىگە قوشۇلۇپ قالغان ھەرخىل كەلگىنى ئېلىپىنتىلاردىن ساپلاشتۇرۇلمىسا، ئېتىقاد جىڭدە يەڭگىلى بولمايدۇ. بۇ قوشۇندىلارنىڭ قانچىلىك چوڭقۇر دەرىجىدە قوشۇلۇپ كەتكەنلىكىدىن، قوشۇلۇپ كەتكىلى قانچە ئۇزاق بولغانلىقىدىن قەتئىي نەزەر ئۇنى تازىلماي بولمايدۇ.

جاھىلىيەت تارىختا پەقەت ئىككى قېتىم ئىسلام ئېتىقادى بىلەن ئومومىيۈزلۈك قارشىلاشتى. بىرىنچى قېتىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يېڭى پەيغەمبەر بولغاندا ئىپتىدائىي ئىسلامدا قارشىلاشتى. ئىككىنچى قېتىم ھازىرقى زاماندا قارشىلاشتى. بۇ ئىككى قېتىملىق قارشىلىشىش ماھىيەتتە پەرقلىنمەيدۇ. پەقەت ۋاستىدە پەرقلىنىدۇ. قارشىلىشىشنىڭ ماھىيىتى ئىسلام بىلەن جاھىلىيەت، ئىمان بىلەن كۆپىنچە قارشىلىشىشىدىن ئىبارەت. ۋاستىدىكى پەرق شۇكى، ئىككىنچى قېتىملىق قارشىلىشتا زامانىۋىي ئىلىم-پەن، تېخنىكا، قاتناش، تەشۋىقات ۋاستىلىرى بار. بۇ ۋاستىلار ئىسلام بىلەن قارشىلاشقۇچىلارنىڭ بىرلىكىنى تېخىمۇ چېڭىتىپ، ئۇلارنى تېخىمۇ ياۋۇزلاشتۇرۇۋىتىدۇ.

ئىسلام قۇدرەت تاپقاندىن كېيىن، كۆپلىگەن جاھىلىيەتلەر بىلەن قارشىلاشتى. ئەھلى سەلبىلەر بىلەن، موڭغۇللار بىلەن، يەھۇدىيلار بىلەن قارشىلاشتى. لېكىن بارلىق جاھىلىيەت بىلەن بىراقلا قارشىلىش تارىختا پەقەت ئىككى قېتىملا يۈز بەردى: بىرىنچى قېتىملىقى ئىپتىدائىي ئىسلامدا، ئىككىنچى قېتىملىقى ھازىرقى ۋاقتتا.

ھازىرقى قارشىلىشىش بىرىنچى قېتىملىق قارشىلىشىشقا ئوخشاش بولغان ئىكەن، ئۇنداقتا جاھىلىيەتكە تەڭ كېلەلىش، ئاخىرىدا ئۇنى يېڭىش ئۈچۈن ئېتىقادىمىز بىرىنچى قېتىم قارشىلاشقۇچىلارنىڭ ئېتىقادىدەك ساپ بولۇشى، ئىمانىمىز مۇستەھكەم بولۇشى، اللە ئۈچۈن بارلىقىمىزدىن ۋاز كەچكەن بولۇشىمىز كېرەك!

ئىسلام ئويغىنىش ھەرىكىتىگە ھەم شۇ مەلۇم بولسۇنكى، ھازىر ئىسلام بىلەن قارشىلىشىۋاتقان جاھىلىيەت ماددىي ھەزارەتنىڭ يۇقىرى پەللىسىدە تۇرماقتا! بۇ ھەزارەتتىن مەغرۇرلانماقتا! مۇسۇلمانلار بۇ جەھەتتە ناھايىتى قالاق ھالەتتە تۇرماقتا! بۇ مۇسۇلمانلاردىن دۈشمەننىڭ ماددىي

ھەزارىتىگە تاقابىل تۇرۇشتا تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار پارسىلار ۋە ۋېزانتىيلىكلەرنىڭ ماددىي ھەزارىتىگە تاقابىل تۇرغاندا قوللانغانغا ئوخشاش ئۇسۇل قوللىنىشى تەلەپ قىلىدۇ. تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار دۈشمەننىڭ تازا ئەۋجىگە چىققان ماددىي ھەزارىتىگە ئۇلارنىڭكىگە تۈپتىن ئوخشىمايدىغان مەنەۋىي ھەزارەت بىلەن تاقابىل تۇرغان ئىدى. ئۇ چاغدا پارسىلار ۋە ۋېزانتىيلىكلەرنىڭ ماددىي ھەزارىتى ئەڭ يۇقىرى پەللىگە چىققان بولۇپ، مۇسۇلمانلاردا ئۇلاردا بار ماددىي قوراللار ۋە تەشكىلى تۈزۈملەر يوق دېيەرلىك ئىدى. شۇنداقتىمۇ مۇسۇلمانلار يەڭدى. ئادەتتىن تاشقىرى قانۇنىيەتكە تايىنىپ ئەمەس، ئادەتتىكى قانۇنىيەتكە تايىنىپ يەڭدى. اللە نىڭ قانۇنىيىتى شۇكى، ھەق بولمىسا، ناھەق پاختىيىۋالدۇ. ھەق كەلسە ناھەق ئۆز ئايغىدىن يوقلىدۇ... : «ھەقىقەت (يەنى ئىسلام) كەلدى، باتىل (يەنى كۇفرى) يوقالدى. باتىل ھەقىقەتەن ئوڭاي يوقلىدۇ» دېگەن. □

اللە نىڭ يەنە بىر قانۇنىيىتى شۇكى، ھەق بىلەن ناھەقنىڭ تىرىكشىشى نەتىجىسىدە زېمىن بۇزۇلۇشتىن ساقلىنىپ قالىدۇ: «اللە ئىنسانلارنىڭ بەزىسىنى بەزىسى بىلەن مۇداپىئە قىلىپ تۇرمىسا (يەنى كۈچلۈك تاجاۋۇزچىغا ئۇنىڭدىنمۇ كۈچلۈك بولغان بىرسىنى ئاپىرىدە قىلمىسا) ئىدى، يەر يۈزى ئەلۋەتتە پاستا ئايلىناتتى (يەنى خارابلىققا يۈزلىنەتتى)، لېكىن اللە (يامانلىقنى ئۈستۈنلۈككە ئىگە قىلماسلىق بىلەن) پۈتۈن جاھان ئەھلىگە مەرھەمەت قىلغۇچىدۇر.» □

اللە نىڭ يەنە بىر قانۇنىيىتى شۇكى، ھەقنىڭ ھەقىقە ئىشەنگەن قوشۇنلىرى بولىدۇ. چۈنكى قوشۇنى يوق ھەق غەلبە قىلالمايدۇ. ھەقنىڭ قوشۇنى اللە قا ئىخلاس قىلغان، ئېتىقاد ئاساسىدا بىرلەشكەن، ئىتتىپاقلاشقان، اللە قا ھەقىقى تەۋەككۈل قىلغان، زۆرۈ -

□ سۈرە ئىسرا 81 - ئايەت □ سۈرە بەقەرە 251 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى

رىيەت تېپىلسا، اللە يولىدا جىھادقا چىقىدىغان قوشۇندۇر:

«اللە سېنى ئۆزىنىڭ ياردىمى بىلەن ۋە مۆمىنلەر بىلەن كۈچلەندۈرىدۇ. اللە مۆمىنلەرنىڭ دىللىرىنى بىرلەشتۈردى. سەن يەر يۈزىدىكى پۈتۈن بايلىقنى سەرپ قىلىپمۇ ئۇلارنىڭ دىللىرىنى بىرلەشتۈرەلمەيتتىڭ؛ لېكىن اللە (ئۆزىنىڭ قۇدرەت كامىلەسى بىلەن) ئۇلارنى ئىناق قىلدى. شۈبھىسىزكى، اللە غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. ئى پەيغەمبەر! (يالغۇز) اللە ساڭا

ۋە ساڭا ئەگەشكەن مۆمىنلەرگە كۆپايە قىلغۇچىدۇر. ئى پەيغەمبەر! مۆمىنلەرنى (مۇشرىكلار بىلەن) ئۇرۇش قىلىشقا رىغبەتلەندۈرگىن، ئەگەر سىلەردە چىداملىق 20 ئادەم بولىدىغان بولسا، (دۈشمە - نىدىن) 200 نى يېڭەلەيدۇ؛ ئەگەر سىلەردە (چىداملىق) 100 ئادەم بولىدىغان بولسا، كاپىرلاردىن 1000 نى يېڭەلەيدۇ؛ چۈنكى ئۇلار (جاھىل) قەۋم بولۇپ، (اللە نىڭ ھېكمىتىنى) چۈشەنمەيدۇ. اللە ئەمدى سىلەرنىڭ (يۈكۈمۇڭلارنى) يېنىكلەتتى، سىلەرنىڭ ئاجىز - لىقىڭلارنى بىلدى، ئەگەر سىلەردە چىداملىق 100 ئادەم بولىدىغان بولسا، 200 (دۈشمەن) نى يېڭەلەيدۇ، ئەگەر سىلەردە (چىداملىق) 1000 ئادەم بولىدىغان بولسا، اللە نىڭ ئىزنى بىلەن 2000 (دۈشمەن) نى يېڭەلەيدۇ. اللە چىداملىقلار بىلەن بىللىدۇر.» □

اللە نىڭ يەنە بىر قانۇنىيىتى شۇكى، ھەق يوق ۋاقتىدا ماددىي كۈچى بىلەن پاخپايغان ناھەقنىڭ يىلتىزى بولمايدۇ. شۇنداقتىمۇ ناھەق بىر مەزگىل دەۋر سۈرىدۇ: «ئۇلار ئۆزلىرىگە قىلىنغان نەسىھەتنى ئۇنتۇغان چاغدا، ئۇلارغا (سېناش ئۈچۈن) پاراۋانلىقنىڭ ھەممە ئىشكىلىرىنى ئېچىۋەتتۇق، ئۇلار تاكى ئۆزلىرىگە بېرىلگەن نېمەتلەردىن خۇشال - خۇرام تۇرغاندا (ئۇلارنى ئۇشتۇمتۇت جازالىدۇق)، ئۇلار ھەسرەتتە قالدى. زۇلۇم قىلغان قەۋمنىڭ يىلتىزى

□ سۈرە بەقەرە 62دىن 66 - ئايەتلەرگىچە

قۇرۇتۇلدى (يەنى ئۇلار پۈتۈنلەي ھالاك قىلىندى). جىمى ھەمدۇ سانا (پەيغەمبەرلىرىگە ياردەم بېرىپ كۇففارلارنى ھالاك قىلغانلىقى ئۈچۈن) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە غا خاستۇر! □

پەقەت ھەقىقەت يىلتىزى بولىدۇ. ھەق كۆكلىسە يەنى ھەقكە ئىشەنگەن، ئىخلاسمەن، جىھاد قىلالايدىغان، سەۋرى قىلالايدىغان قوشۇن بارلىققا كەلسە، ھەقىقەت قوشۇنى گەرچە ئاز بولغان تەقدىردىمۇ، ھەق غەلبە قىلىدۇ. چۈنكى ھەق يىلتىزلىق قىممەت قاراشلارغا ئىگە بولۇپ، اللە ئۇنىڭ يوقالماسلىقىنى تەقدىر قىلغان: «...كۆپۈك بولسا ئېقىپ تۈگەيدۇ، ئىنسانلارغا پايدىلىق نەرسە زېمىندا قېلىپ قالىدۇ، اللە مىساللارنى ئەنە شۇنداق بايان قىلىدۇ.» □

«اللە (لەۋھۇلمەھپۇزغا): «مەن ۋە مېنىڭ پەيغەمبەرلىرىم چوقۇم غەلبە قىلىمىز» دەپ يازدى، اللە ھەقىقەتەن كۈچلۈكتۇر، غالبىتۇر.» □

«بىز لەۋھۇلمەھپۇزدا (ئەزەلدە) يازغاندىن كېيىن، (داۋۇدقا نازىل قىلىنغان) زەبۇردا زېمىنغا

(يەنى جەننەت زېمىنىغا) ھەقىقەتەن مېنىڭ ياخشى بەندىلىرىم ۋارىسلىق قىلىدۇ دەپ يازدۇق.» □

«بىزنىڭ پەيغەمبەر بەندىلىرىمىز ھەقىقىدىكى سۆزلىرىمىز ئالدىنلا ئېيتىلغان. ئۇلار چوقۇم نۇسرەت تاپقۇچىلاردۇر.» □

دېمەك، اللە نىڭ ئىلمىسىدا ئەينى ۋاقتىدىكى قارشىلىشىشتا ئىسلامنىڭ ئىككى چوڭ جاھىلىيەت دۆلىتىنى ۋە ئەينى ۋاقتىدا مەۋجۇت بولغان باشقا جاھىلىيەتلەرنى يېڭىدىغانلىقى قارارلىشىپ بولغان ئىدى... قىممەت قاراشلاردىن خالىي، ھەقىقەتتەن خالىي ماددىي كۈچلەرنىڭ ئۆزىنى ھىمايە قىلغۇدەك يىلتىزى يوق ئىدى. اللە نىڭ سۆزى راستتۇر. ھەق يەڭدى، ناھەق يوقلىپ، ئەسلىرىدىن كۆتۈر - رۇلۇپ كەتتى...

□ سۈرە ئەنئام 44:45 - ئايەتلەر □ سۈرە رەئد 17 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى □ سۈرە مۇجادىلە 20 - ئايەت □ سۈرە ئەنبىيا 105 - ئايەت □ سۈرە ساففات 171 - 172 - ئايەت

بۇ كۈنلەردىمۇ چوڭ جاھىلىيەت دۆلەتلىرى يەنە بىر قېتىم ئىسلام بىلەن قارشىلاشماقتا. بۇ دۆلەتلەر ماددىي كۈچ، ماددىي تەرەققىيات ۋە تېخنىلوگىيىدە مۇستەھكەم يۇقىرى پەللىگە چىقتى. لېكىن ئۇلارنىڭ يىلتىزى يوق، پەقەت ھەقىقىي يىلتىزى بار.

ھازىرقى زامان جاھىلىيىتى ئىنساننى دارۋىنچە نۇقتىئىنەزەر بىلەن ھايۋان دەپ تونۇيدۇ. جاھىلىيەتچىلەر ئۆزىنى اللە نىڭ ئىبادىتىدىن چوڭچىلىق قىلالايدىغان زوراۋان ئىلاھ دەپ چاڭلايدۇ. مانا بۇ يىلتىزى يوق قىزىل ناھەقتۇر.

ماددىي ھەزارەت روھىي ھەزارەتتىن ئايرىلىپ كەتكەچكە ئۇنىڭمۇ يىلتىزى يوقتۇر. چۈنكى، روھتىن ئايرىلغان ماددىي ھەزارەت ئۆز مەۋجۇتلىقىنى ساقلاپ تۇرالمىدۇ. بۇنداق ھەزارەت ئۈستىگە قۇرۇلغان قۇرۇلمىلارمۇ يىمىرىلمەي قالمىدۇ.

دەرۋەقە، ھەقىقەت يىراق تۇرۇۋاتقان بۇ ماددىي ھەزارەتتىكى ناھايىتى چوڭ ئۇتۇقلىرى بار. اللە تىرىشقان ئىنسانغا موئىن، كاپىر دەپ ئايرىماي، نەتىجە - ئۇتۇق ئاتا قىلىدۇ. تارىختا ئۆتكەن ھەرقانداق جاھىلىيەتنىڭ مەلۇم ئۇتۇقلىرى بولغان: «بۇلارنىڭ ۋە ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسىگە پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئاتا قىلغىنىدىن بېرىمىز. پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئاتا قىلغىنى (ھېچ ئادەمدىن)

□ مەننى قىلىنمايدۇ.» □

دەرۋەقە، ھەقتىن يىراق تۇرۇۋاتقان بۇ ماددىي ھەزارەتنىڭمۇ بەزىبىر قىممەت قاراشلىرى ۋە مەنپەئەتلىك تەرەپلىرى بار. چۈنكى، ئىنسان روھىيىتى گەرچە ھەقتىن ھەرقانچە يېراقلاشمىمۇ، ئەمما ئۇ پۈتۈنلەي ئەسكىلىشىپ كەتمەيدۇ. جاھىلىيەت ئىچىدىكى ھەممە ئادەم يۈزدە-يۈز ئەسكىلىشىپ كەتمەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «سەلەرنىڭ جاھىلىيەت دەۋرىدە ياخشى

□ سۈرە بەنى ئىسرائىل 20 -ئايەت

بولغىنىڭلار، دىننى چۈشەنسەنلا ئىسلامدىمۇ سەلەرنىڭ ياخشىڭلار بولىدۇ.» (ھەدىس) لېكىن ھەق بىلەن ناھەقنىڭ كۆرىشىدە ھەل قىلغۇچ نەتىجىنى بەلگىلەيدىغىنى ماددىي ئۇتۇق ئەمەس، ھەم جاھىلىيەتلەردە ئانچە-مۇنچە تېپىلىپ قالدىغان قىسمەن قىممەت قاراشلارمۇ ئەمەس. بەلكى ھەزارەت بىناسىنىڭ ئۆلىدۇر.

ناھايىتى ئېنىقكى، پارس ۋە رېملىقلارنىڭ جاھىلىيەتتىكى ناھايىتى پايدىلىق مەنپەئەتلىك ماددىي ئۇتۇقلار بار ئىدى. قىسمەن قىممەت قاراشلارمۇ بار ئىدى. لېكىن بۇ، ئۇ ئىككى جاھىلىيەتنى ئىسلام ئالدىدا يىمىرىلىشتىن ھىمايە قىلالىدى. ئىسلام ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ غايىسىنى ئىشقا ئاشۇرىدىغان ساغلام ئاساس ئۈستىگە تۇرغان. بۇ ئاساس يۇقىرىدا بىز بايان قىلغاندەك كەڭ مەنىگە ئىگە ئىبادەتتۇر. ئەينى چاغدا ئىسلامنىڭ كۈچى ئاجىز، ماددىي ئۇتۇقلىرى يوق دېيەرلىك بولسىمۇ، يەنىلا ئىلاھىي قانۇنىيەت بويىچە يەڭگەن ئىدى. بۇ قانۇنىيەت شۇكى، ھەق يىلتىزى كۆكلەپ، ناھەق بىلەن تەلەپكە لايىق تۇتۇشسا، گەرچە ناھەق (جاھىلىيەت) نىڭ ماددىي كۈچى ناھايىتى زور بولسىمۇ، قىممەت قاراش، پىرىنسىپ ۋە ئەخلاقىلاردىن خالىي بولغاچقا، ھەق ئالدىدا يېڭىلىدۇ.

ھازىرقى مۇسۇلمانلارمۇ بۇرۇنقى مۇسۇلمانلارغا ئوخشاش ئىلاھىي قانۇنىيەتلەرگە ئۇيغۇنلىشىپ، غەلبە قازىنىشنىڭ شەرتلىرىنى ھازىرلىغاندا، چوقۇم غەلبە قازىنىدۇ. يەر يۈزىدە ئالەمشۇمۇل ئۆزگىرىش بولىدۇ... بۇ ئىلاھىي قانۇنىيەتنىڭ تەقەززاسىدۇر. اللە ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنىڭ ۋەدىسى شەكسىز ئىشقا ئاشقۇسىدۇر. لېكىن ھازىر ئويغانغان مۇسۇلمانلار غەلبە قازىنىشنىڭ شەرتىنى چوقۇم

بىلىشى كېرەك!

ھازىرقى مۇسۇلمانلار ئىلمىي ۋە ماددىي تەرەققىياتتا، تېخنولوگىيىدە، تەشكىلى - تۈزۈمىدە ھازىرقى زامان جاھىلىيىتىدىن كېيىن قالغان. لېكىن ئۇلاردا جاھىلىيەتتە يوق ئەۋزەللىكلەر بار... ئۇلاردا ساغلام ئەقىدە، ساغلام يول بار؛ ھەممىدىن خەۋەردار اللە نازىل قىلغان، زېمىنى ۋە ھاياتلىقىنى تۈزەيدىغان مۇكەممەل، ھەممىباب، مۇۋازىنەتلىك بىر يول بار. ئۇلار ساغلام ئەقىدىنى ئۆز ۋۇجۇدىدا ئىشقا ئاشۇرۇپ، بۇ توغرا يولنى ئۆز ئەمەلىيىتىدە ئىشقا ئاشۇرىدىغانلا بولسا، اللە نىڭ تەقدىرى بىلەن ھەقىقەت يېڭىش قانۇنىيىتى يەنە جارى بولۇپ، ئىسلام جاھىلىيەت بىلەنكى توقۇنۇشتا يەنە غەلبە قازىنىدۇ.

بېراق، ئەقىدە سۈزۈك، نۇرانى، غۇبارسىز بولغاندىلا، ئاندىن ئۇ ئۆزىنىڭ جەزىبىدار جىلۋىسى بىلەن جاھىلىيەتتىن ماھىيەتلىك پەرقلىنىپ، كىشىلەرنى ئۆزىگە قارىتا لايدۇ... ئىلاھىي يولدىكى مىسلىسىز قىممەت قاراشلار، ئالىي ئەخلاقلار، چوڭقۇرلۇقلار، مۇستەھكەملىكلەر، ھەممىبابلىقلار، تەڭپۇڭلۇقلار مەلۇم ئادەملەدە ئىشقا ئاشقاندىلا ئاندىن ئىسلام بىلەن جاھىلىيەت ئوتتۇرىسىدىكى چوڭ پەرق كىشىلەرگە ئايان بولىدۇ، كىشىلەر بۇ يولنى ياقتۇرىدۇ ۋە ئۇنىڭغا كىرىدۇ... ئەنە شۇ چاغدىلا ئىلاھىي قانۇنىيەت بويىچە ھەق غەلبە قىلىش لايىقتىگە ئىرىشىدۇ. ھەق ئىنسانلار تۇرمۇشىدا ئۆزىنىڭ تېڭىشلىق رولىنى جارى قىلدۇرىدۇ. كىشىلەرگە ھەقىقەتنىڭ زۆرۈرلىكىنى ھېس قىلدۇرىدۇ. كىشىلەر غەپلەتكە چۆككەنلىرىدە، ياخشىلىق ۋە ھىدايەتنى رەت قىلغانلىرىدا ھەقىقەتنىڭ زۆرۈرلىكىنى ھېس قىلالىمىغان بىلەن ھەقىقەتنىڭ ئەمەلىيەتتە ئىدىئال شەكىلدە ئىشقا ئاشقانلىقىنى كۆرسە، ئىنسانىي پىتىنى ئويغىنىپ، ئۆزىدىكى نۇقسانلارنى بايقاپ، كامالەت تېپىشقا ئالدىرايدۇ. ئۇلار ئىسلامنىڭ ئىلىم - پەن تەرەققىياتىغا، تېخنولوگىيىگە ۋە تەشكىلى - تۈزۈمىگە پۇتلاشمايدىغانلىقىنى، بەلكى ئۇنى ئىمانىي ئاساس ئۈستىگە توغرا قۇرۇپ چىقىپ، ئۇنىڭغا جاھىلىيەت بەرمىگەن ئەخلاقىنى بىغىشلىغا - نىلىقىنى، ئىنسانغا لايىق روھ بىغىشلىغانلىقىنى كۆرسە، ئۇلارنىڭ ئىلاھىي يولغا بولغان ئىشەنچىسى تېخىمۇ بەك ئاشىدۇ، ئىلاھىي يولغا تېخىمۇ بەك يۈزلىنىدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن ئىسلام ئويغىنىش ھەرىكىتى بۇ ئىشنى توغرا مۆلچەرلەپ يېتەرلىك كۈچ چىقىرىشى

لازم.

بۇ ناھايىتى جىددىي... ھەم شۇنداقلا ناھايىتى خەتەرلىك بىر ئىشتۇر.

بۇ كۆڭۈلۈك سەيلە - ساياھەت ئەمەس... بىرەر كىمىنىڭ شەخسى ئىشىمۇ ئەمەس...

بۇ پۈتۈن مۇسۇلمانلارنىڭ ئىشىدۇر... پۈتۈن ئىنسانىيەتنىڭ ئىشىدۇر... توغرا يولدا مېڭىشنى خالايدىغانلارنىڭ ئىشىدۇر... ئىنسانىيەتنى لاي - لاتقىلار ئىچىدىن قۇتقۇزۇپ چىقىش ئىشىدۇر. مۇسۇلمانلارمۇ ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن ياكى دۈشمەننىڭ ھەيدە - كىچىلىك قىلىشى بىلەن لاي - لاتقىلار ئىچىگە چۆككەن. ئېتىقادى بۇزۇلۇپ، ئۆزلۈكىنى يوقىتىپ، سەلدىكى كۆپۈكچىلەرگە ئايلىنىپ قالغان.

بۇ ناھايىتى جىددىي بىر ئىشتۇر. بۇ ئىشنى پارچە - پۇرات، يوقلاڭ تىرىشچانلىق بىلەن روياپقا چىقارغىلى بولمايدۇ. چالا مۇسۇلمان - ئىلىقىمىز بىلەنمۇ روياپقا چىقارغىلى بولمايدۇ.

بۇ ئىشتا ھەممە كۈچنى يىغىشقا توغرا كېلىدۇ... تۇنجى ئەۋلاد مۇسۇلمانلار ئۆرلىگەن يۇقىرى پەللىگە ئۆرلەشكە ئۇرۇنۇشقا توغرا كېلىدۇ. ئەنە شۇچاغدىلا مۇسۇلمانلاردىكى مەنئىي ھەزارەت ئۆز رولىنى جارى قىلدۇرۇپ، مۇسۇلمانلار بىلەن دۈشمەن ئوتتۇر - سىدىكى ماددىي پەرىقتىن كېلىپ چىققان يوقۇقلارنىڭ ئورنىنى تولدۇرىدۇ. ھەق يولدا ماڭغانلار ماددىي كۈچى بىلەن پاختايغان ناھەقلىرىنى يېڭەلەيدۇ.

ھەرقايسى جايلاردىكى ئىسلام ئويغىنىش ھەرىكىتى ئاۋۋال يۇقىرى سەۋىيىلىك ئۇلارنى تەربىيەلەپ يېتىشتۈرگەندىن كېيىن، ئاندىن ئاۋام خەلقىنى ئويغىنىشقا چاقىرىشى كېرەك!...

بۇيەردە يۇقىرى سەۋىيىلىك مۇستەھكەم ئۇلارنى يېتىشتۈرۈشنىڭ ئۇسۇلى ۋە ئاۋام خەلقى دەۋەت قىلىش ئۇسۇلىنى سۆزلەپ ئولتۇرمايمىز. بىز پەقەت بۇ ئىككى ئىشقا ئاساس بولىدىغان ئەڭ ئاساسلىق بىر ئىشنى كۆرسىتىپ ئۆتىمىز: «ھەممىدىن ئاۋۋال خاتا چۈشەنچىلەرنى تۈزىتىش كېرەك!».... چۈشەنچە توغرا بولمىسا قانداق ئۇل سالغىلى بولىدۇ؟

تەستىق ۋە ئىقرار بىلەنلا ئىمان پۈتىدۇ، ئەمەل ئىماننىڭ جۈملىسىدىن ئەمەس، كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغان كىشى گەرچە ئىسلام ئەمەللىرىدىن بىرىنى قىلمىسىمۇ مۇئمىن بولۇۋېرىدۇ دەيدىغان مۇرجىئىلىك ئىدىيىسى ئۈستىگە قانداقمۇ مۇستەھكەم ئۇل سالغىلى بولىسۇن؟

پەقەت مەلۇم بىر قانچە خىل ئىشلارنىلا ئىبادەت دەپ تونۇيدىغان، ئەمەلىي، ئەخلاقىي ئىبادەت دائىرىسىدىن چىقىرىۋېتىدىغان، تۇرمۇشنى «داپ بىلەن ئۇسۇل، خۇدا بىلەن رۇسۇل» دەپ ئىككىگە ئايرىپ، كۆڭۈل ئاچقاندا ئىبادەت قىلمايدىغان، قىلغان ئىبادەتنىڭ ئەمەلىي تەقەززاسىنى ئىشقا ئاشۇرمايدىغان چولتا ئىبادەت چۈشەنچىسى ئۈستىگە قانداقمۇ مۇستەھكەم ئۇل سالغىلى بولىدۇ؟ سەۋەب قىلماي، پاسسىپلارچە يۆلىنىپ تۇرۇۋالدىغان قازاۋە قەدەر ئەقىدىسى ئۈستىگە قانداقمۇ مۇستەھكەم ئۇل سالغىلى بولىدۇ؟

دۇنيا بىلەن ئاخىرەتنى بىر-بىرىدىن ئايرىۋېتىدىغان خاتا تونۇش ئۈستىگە قانداقمۇ مۇستەھكەم ئۇل سالغىلى بولىدۇ؟

زېمىننى ئىلاھىي يولنىڭ تەقەززاسى بويىچە گۈللەندۈرۈشكە سەل قارايدىغان ناتوغرا ھەزارەت چۈشەنچىسى ئۈستىگە قانداقمۇ مۇستەھكەم ئۇل سالغىلى بولىدۇ؟

بۇنداق ئۇل جاھىلىيەت بىلەنكى چوڭ توقۇنۇشتا نېمە قىلالايدۇ؟

كىشىلەرگە ھەقنى قوبۇل قىلدۇرغۇدەك قانداق ياخشى تەسىرات بېرەلەيدۇ؟!

ئاۋام خەلقىنىمۇ توغرا چۈشەنچە بويىچە دەۋەت قىلغاندىلا، ئاندىن ئۇلار دەۋەتكە يۆلەنچۈك بولىدۇ، يۈك بولۇپ قالمايدۇ.

بىز كىشىلەرنىڭ ئىسلام ھەققىدىكى خاتا چۈشەنچىلىرىنى ئۆزگەرتىمىز دېمىسەك، نېمە مەقسەت بىلەن دەۋەت ئېلىپ بارىمىز؟!

تەستىق ۋە ئىقرار بىلەنلا ئىمان پۈتىدۇ، ئەمەل ئىماننىڭ جۈملىسىدىن ئەمەس، كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزىدىن چىقارغان كىشى گەرچە ئىسلام ئەمەللىرىدىن بىرنى قىلمىسىمۇ موئىن بولۇپ بولىدۇ دەيدىغان مۇرجىئىلىك ئىدىيىسى بويىچە دەۋەت ئېلىپ بېرىپ نېمە قىلىمىز، بىز ئۇلارنى تېخىمۇ ۋەيران قىلىپ، تېخىمۇ بەك كۆپۈكلەشتۈرىمىزمۇ؟! بىز ئۇلارنىڭ مازايى-ماشايىخلارغا چوقۇنۇ-شتىكى شېرىك ئېتىقادىنى، شەرىئەتنىڭ غەيرىگە ئەگىشىشتىكى شېرىك ئېتىقادىنى، اللەنى قويۇپ، ئۆز يېنىدىن قانۇن تۈزگەنلەرنى خۇدا قىلىۋېلىشتىكى شېرىك ئېتىقادىنى تېخىمۇ ئۇلغايتىمىزمۇ؟! ياكى بىز ئۇلارنى ئۆز ئەھۋالىنى ئۆزگەرتىشكە چاقىرىمىزمۇ؟!

خاتا چۈشەنچىلەرنى تۈزەتمەي تۇرۇپ ھېچ ئىش قىلغىلى بولمايدۇ.

خاتا چۈشەنچىلەر ئەمەلىيەتتە تۈزىتىلىپ، توغرا چۈشەنچىلەر بويىچە مۇستەھكەم ئۇلار تەربىيىلىنىپ، ئىسلامنى ئەمەلىي ھەرىكىتى بىلەن ئىجرا قىلىدىغان ئاڭلىق مۇسۇلمانلارنىڭ ياردىمى قولغا كەلتۈرۈلگەندىلا، ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۆۋەندىكى ھەدىستە بايان قىلغان ۋەدە ئىشقا ئاشدۇ:

«ئاراڭلاردا پەيغەمبەرلىك الله خالىغان بىر مۇددەت داۋاملىشىدۇ، ئاندىن ئۇنى الله ئۆزى خالىغان بىر مەھەلدە كۆتۈرۈۋىتىدۇ، ئاندىن كېيىن پەيغەمبەرنىڭ يولى بويىچە خەلىپىلىك بولىدۇ، ئۇ الله خالىغان بىر مۇددەت داۋاملىشىدۇ، ئاندىن ئۇنى الله ئۆزى خالىغان بىر مەھەلدە كۆتۈرۈۋىتىدۇ، ئاندىن كېيىن چىشىلىگەك پادىشاھلار مەيدانغا كېلىدۇ، ئۇ الله خالىغان بىر مۇددەت داۋاملىشىدۇ، ئاندىن ئۇنى الله ئۆزى خالىغان بىر مەھەلدە كۆتۈرۈۋىتىدۇ، ئاندىن كېيىن زوراۋان پادىشاھلار مەيدانغا كېلىدۇ، ئۇ الله خالىغان بىر مۇددەت داۋاملىشىدۇ، ئاندىن ئۇنى الله ئۆزى خالىغان بىر مەھەلدە كۆتۈرۈۋىتىدۇ، ئاندىن كېيىن پەيغەمبەرنىڭ يولى بويىچە خەلىپىلىك بولىدۇ.»

بۇ چاغدا يەر يۈزىدە ئالەمشۇمۇل ئۆزگىرىش بولىدۇ... ئىسلام قايتا جەۋلان قىلىدۇ، كىشىلەر قاراڭغۇلۇقتىن نۇرغا چىقىدۇ، بەندىلەرگە چوقۇنۇشتىن قۇتۇلۇپ، الله قا ئىبادەت قىلىدۇ. دۇنيانىڭ سىقىلىشلىرىدىن قۇتۇلۇپ، دۇنيا ۋە ئاخىرەتنىڭ ئازادلىكىگە ئېرىشىدۇ.

«بۇ كۈندە مۆمىنلەر الله نىڭ بەرگەن ياردىمى بىلەن خۇشال بولىدۇ، الله خالىغان كىشىگە ياردەم بېرىدۇ، الله غالىبتۇر، (مۆمىنلەرگە) ناھايىتى مېھرىباندۇر.» □

□ سۈرە رۇم 5-ئايەت